ชีวิต การงาน หลักธรรม

ใต้ร่มกาสาวพัสตร์

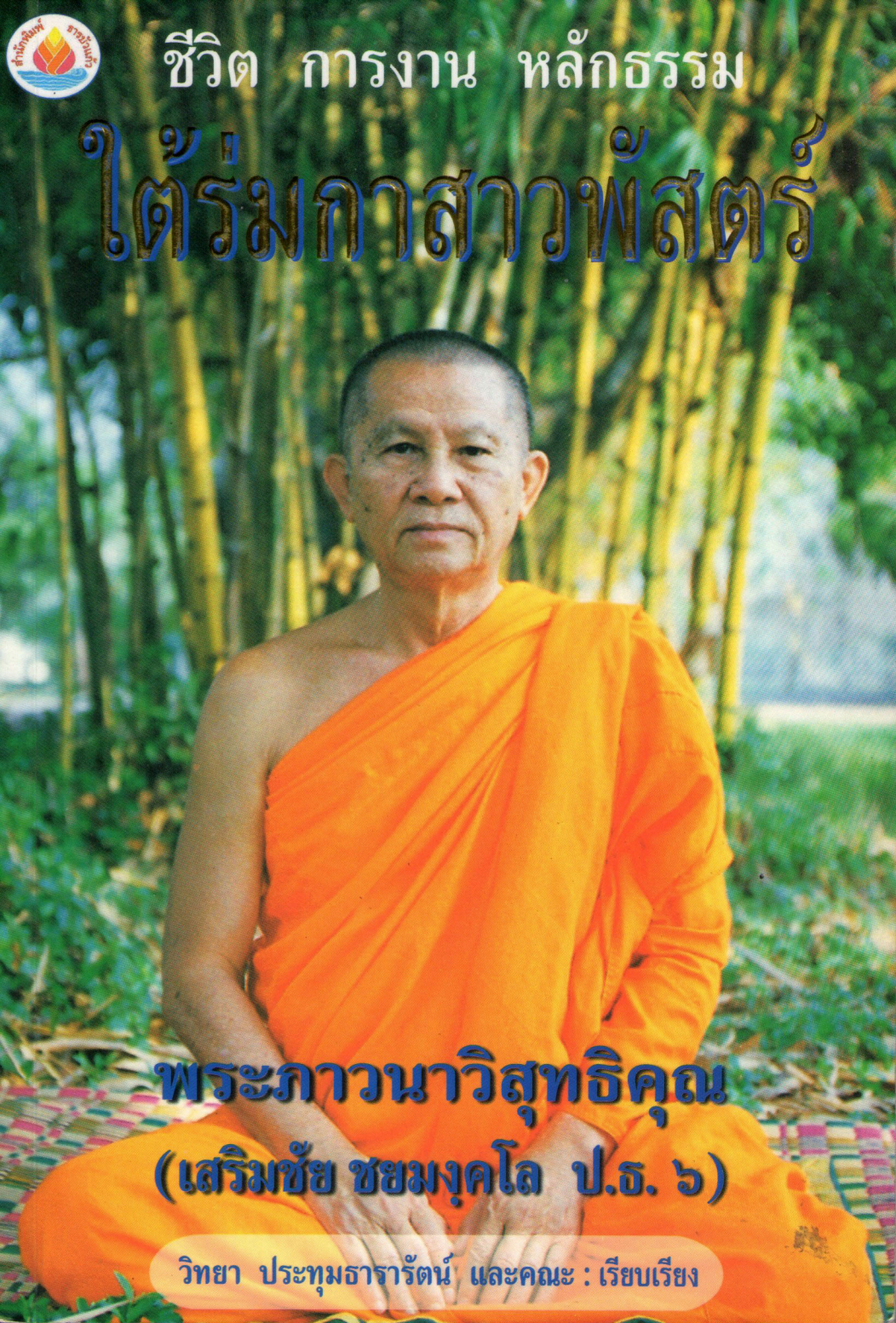

พระภาวนาวิสุทธิคุณ

(เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ. ๖)

วิทยา ประทุมธารารัตน์ และคณะ : เรียบเรียง

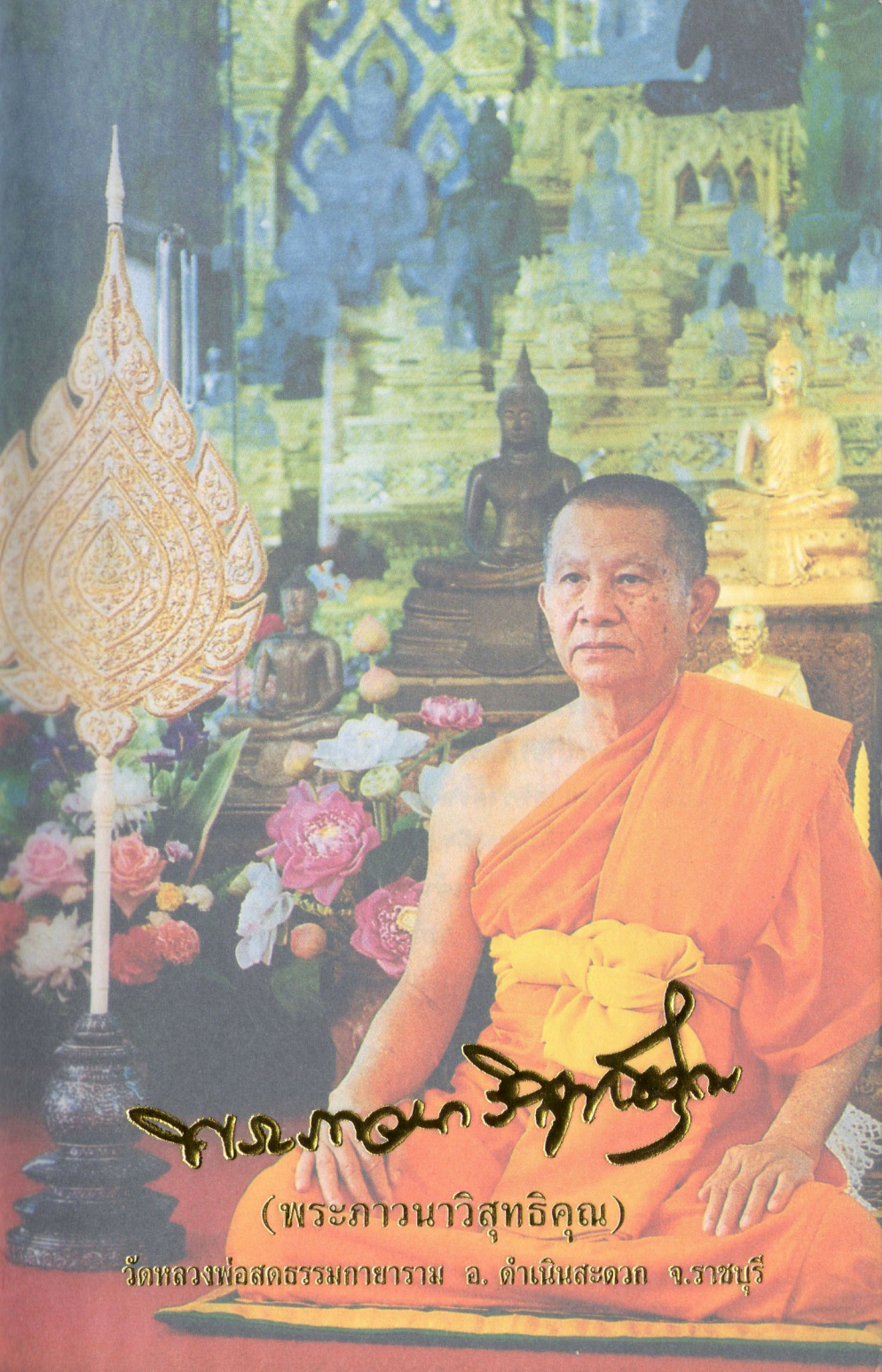
พระภาวนาวิสุทธิคุณ
(พระภาวนาวิสุทธิคุณ)
วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ. ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

พระพิทักษ์ราชอาคม

(เหรียญที่ระลึกวางศิลาฤกษ์ ๒๕๒๒)

วันพุธที่ ๑๐ เดือนพฤษภาคม ๒๕๒๒ เวลา ๑๑.๑๑ นาฬิกา ณ ปูชนียสถานพระเจดีย์

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล
ได้รับ**รางวัลชนะเลิศ โครงการปลูกป่าถาวร**
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ ปีที่ ๕๐ (ระยะที่ ๒)
และเข้ารับ**เข็มทองคำเครื่องหมายโครงการ ฯ**
จาก **สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ**
เมื่อวันพุธ ที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๑
ณ หอประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล
เข้ารับพระราชทาน**พัดเปรียญธรรม ๖ ประโยค**
จาก **สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร**
ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๗

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล
เข้ารับพระราชทานรางวัล**เสาเสมาธรรมจักร**
จาก **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี**
เมื่อวันวิสาขบูชา พุทธศักราช ๒๕๓๕
เนื่องใน **"เกียรติคุณผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา**
สาขาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายในประเทศ"

พิธีบรรพชาอุปสมบท **นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์**
ณ พัทธสีมาวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ
เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๙ ได้รับฉายาว่า **"ชยมงฺคโล"**
โดย เจ้าประคุณ**สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ชุตินฺธรมหาเถร)**
เป็นพระอุปัชฌาย์,
เจ้าประคุณ**สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อุปเสณมหาเถร)**
ในสมัยดำรงสมณศักดิ์ที่ "พระพรหมคุณาภรณ์"
เป็นพระกรรมวาจาจารย์;
เจ้าประคุณ**สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (วรปุญฺญมหาเถร)**
ในสมัยดำรงสมณศักดิ์ที่ "พระธรรมธีรราชมหามุนี"
เป็นพระอนุสาวนาจารย์

เมื่อได้รับการบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในบวรพุทธศาสนาแล้ว
พระภิกษุเสริมชัย ชยมงฺคโล ก็รับประเคนบาตร
จาก **พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายา ฯ**
(พระอิสริยยศในขณะนั้น) ซึ่งพระองค์ได้เสด็จพร้อมด้วย
พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิตติยาภา
ไปทรงเป็นองค์ประธานในพิธีบรรพชาอุปสมบทด้วย

เจ้าประคุณ**สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ชุตินฺธรมหาเถร)**
พระอุปัชฌาย์

เจ้าประคุณ
สมเด็จพระพุฒาจารย์
(อุปเสณมหาเถร)
พระกรรมวาจาจารย์

เจ้าประคุณ
สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์
(วรปุญฺญมหาเถร)
พระอนุสาวนาจารย์

พระเดชพระคุณ **พระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺตฺตโม)**
รองเจ้าอาวาส และพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนา
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว
จัดพิมพ์

ชีวิต การงาน หลักธรรม
ใต้ร่มกาสาวพัสตร์
พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ. ๖)
โดย **วิทยา ประทุมธารารัตน์ และคณะ**

พิมพ์ครั้งที่แรก **กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๒** (สวนลิขสิทธิ์)
ผู้อำนวยการ **ฉลอง ประทุมธารารัตน์**
บรรณาธิการ **วิทยา ประทุมธารารัตน์**
บรรณาธิการผู้ช่วย **วรพจน์ บุตรพลอย**

จัดพิมพ์ **สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว**
๒๕/๕/๕๔ ซอยหมู่บ้านเจริญรัตน์
ถนนประชาราษฎร์ ๑๖ ตำบลตลาดขวัญ
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทรศัพท์ / โทรสาร ๕๒๖ ๗๘๓๘
มือถือ (๐๑) ๔๘๖ ๓๐๔๓

จัดจำหน่าย **บริษัท ธนบรรณจัดจำหน่าย จำกัด**
โทรศัพท์ ๔๓๔ ๘๒๗๐-๑
โทรสาร ๔๒๔ ๘๕๑๒

ราคา ๒๓๙ บาท

แด่ พระภาวนาวิสุทธิคุณ
(พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล)

ผมได้รู้จักคุ้นเคยกับ**พระภาวนาวิสุทธิคุณ** ตั้งแต่สมัยเป็น **นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์** และเรียนปริญญาโทที่คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วยกัน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ และต่อมา เมื่อผมได้มารับราชการอยู่ที่กรมประชาสัมพันธ์ และเป็นวิทยากรประจำโรงเรียนการประชาสัมพันธ์ ก็ยิ่งใกล้ชิดสนิทสนมยิ่งขึ้น โดยท่านได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรบรรยายวิชาสถิติและการวิจัย และได้ออกไปสำรวจวิจัยพร้อมกับนักศึกษาโรงเรียนการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเดินทางไปฝึกภาคสนามตามชนบทในต่างจังหวัดห่างไกล นอกจากนี้ยังได้ไปมาเยี่ยมเยียนถึงที่ทำงานของแต่ละฝ่ายอยู่เสมอ มาในระยะหลังได้สังเกตเห็นว่าท่านได้สนใจพระพุทธศาสนาและฝึกปฏิบัติพระกัมมัฏฐานอย่างจริงจัง แม้ระหว่างพักกลางวัน (ในขณะที่ทำงานที่สำนักข่าวสารอเมริกัน) ก็เข้าห้องฝึกวิปัสสนา ไม่ยอมไปรับประทานอาหารกับเพื่อนๆ จนกระทั่งมาทราบอีกครั้ง ท่านได้ลาออกจากสำนักข่าวสารอเมริกันและบวชเป็นพระภิกษุในบวรพุทธศาสนา ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ โดยจำพรรษาอยู่ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และต่อมาเป็นเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔

ผมได้ติดตามข่าวของท่านและความเจริญก้าวหน้าของวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ด้วยความสนใจ และยินดีที่ได้เห็นความเจริญเติบโต เป็นปึกแผ่นและเป็นศูนย์เผยแพร่พระพุทธศาสนา และสถาบันฝึกอบรมพระกัมมัฏฐานที่มีชื่อแห่งหนึ่งในจังหวัดราชบุรี และรู้สึกภูมิใจที่ได้เข้ามาเป็นรองประธานกรรมการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ในปี ๒๕๓๙ และเป็นประธานมูลนิธิฯ แทน**อาจารย์บัญญัติ สุชีวะ** หลังจากท่านถึงแก่อนิจกรรม จากการที่ได้มาใกล้ชิดกับมูลนิธิ

พุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย และวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ทำให้ผมยิ่งศรัทธาท่านเจ้าอาวาส-พระภาวนาวิสุทธิคุณ มากขึ้น ด้วยได้ประจักษ์ถึงความเสียสละและมุมานะของท่านในการบริหาร และตั้งใจพัฒนาวัดให้เจริญไปพร้อม ๆ กับปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาจนแทบจะไม่มีเวลาว่าง อาทิเช่น การอบรมพระกัมมัฏฐานเป็นประจำทุกปี ๆ ละ ๒ รุ่น อบรมธรรมปฏิบัติแก่เยาวชนระหว่างภาคฤดูร้อน อบรมศีลธรรม จริยธรรม และภาวนาธรรมแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป รวมทั้งเป็นวิทยากรและส่งวิทยากรไปบรรยายทางสถานีวิทยุกระจายเสียง และอบรมศีลธรรม จริยธรรม ตลอดจนภาวนาธรรมตามสถาบันต่าง ๆ ทั้งในลักษณะรับนิมนต์เป็นครั้งคราว หรือประจำ และจัดเป็นหน่วยเผยแพร่ธรรมะเคลื่อนที่ไปยังต่างจังหวัดด้วย

การที่**พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น **พระภาวนาวิสุทธิคุณ** เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ จึงเป็นสิ่งที่กรรมการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย กรรมการวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม พุทธศาสนิกชน และประชาชนทั้งหลายรู้สึกปีติยินดีเป็นอย่างยิ่ง และพร้อมกันอัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัยและบรรดาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ขอได้โปรดอภิบาลคุ้มครองให้ท่านมีพลานามัยแข็งแรง และเป็นผู้นำในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา และพัฒนาวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ให้เจริญก้าวหน้าตามที่ท่านได้มุ่งหวังตั้งใจไว้ จงทุกประการเทอญ.

(อรุณ งามดี)
ประธานกรรมการ
มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

คำนำในการจัดพิมพ์

พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล) หรือ**หลวงป๋า** ได้ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจให้กับการเผยแผ่วิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า มาตั้งแต่ท่านยังเป็นฆราวาส ข้าพเจ้าได้รู้จักท่านเป็นครั้งแรกประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ในการปฏิบัติธรรมที่ห้องทำงานของท่านที่สำนักข่าวสารอเมริกัน กรุงเทพ ฯ จากนั้นก็ได้มีโอกาสช่วยงานเผยแผ่ธรรมะทั้งการออกรายการโทรทัศน์ วิทยุ ในโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ สมัยนั้นมีการปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์ช่วงเช้า ที่ศาลาหม่อมอาบ วัดธาตุทอง ด้วย ท่านทุ่มเทเวลาการสอนให้กับลูกศิษย์อย่างเต็มที่ ทุกเช้าก่อนเริ่มทำงาน และตอนพักเที่ยง ที่ห้องทำงานของท่าน ถ้ามีลูกศิษย์ไปท่านก็จะพานั่งปฏิบัติธรรม ไม่เบื่อหน่าย ท่านสอนศิษย์ด้วยดีไม่ปิดกั้นความรู้ ศิษย์เรียนได้เท่าใดท่านก็สอนให้ไม่ปิดบัง

เมื่อมีผู้สนใจปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์มากขึ้น กอปรกับเจ้าประคุณ **สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อุปเสณมหาเถร)** สมัยที่ท่านดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระพรหมคุณาภรณ์ ได้เมตตาอนุญาตให้ใช้พระอุโบสถวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร เป็นสถานที่อบรมภาวนาธรรม ประมาณปี ๒๕๒๔ การปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์จึงได้เปิดการอบรมขึ้นในพระอุโบสถวัดสระเกศ และได้จัดตั้งมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายขึ้นในปี ๒๕๒๔ ซึ่งรวมงานเผยแผ่ธรรมปฏิบัติใน "**โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน**" วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และ "**โครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**" วัดสระเกศ เข้าด้วยกัน ต่อมาเจ้าประคุณสมเด็จฯ ก็ได้เมตตาอนุญาตให้ใช้ศาลาการเปรียญเป็นสถานที่ตั้งสำนักงานของมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย และให้เปิดอบรมที่นี่ตลอดมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๒๙ ท่านได้อุปสมบท ณ พัทธสีมาวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เมื่อมีอายุพรรษาพ้น ๑๐ แล้วก็ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ตั้งแต่ก่อนอุปสมบทท่านเป็นหลักสำคัญในการสร้างวัดหลวงพ่อสดฯ เริ่มตั้งแต่เป็นท้องนาว่างเปล่า มีต้นมะขามเทศอยู่ต้นหนึ่งกับต้นสะเดาต้นหนึ่ง ด้านทิศใต้พื้นที่ดินอันเป็นที่ตั้งวัด จนกระทั่งบริเวณโดยรอบวัดเป็นสถานที่ร่มรื่นดังเช่นทุกวันนี้ เริ่มต้นตั้งแต่การวางผัง ขุดคูคลอง ปลูกต้นไม้ สร้างกุฏิ ศาลาอเนกประสงค์ อุโบสถ และหอระฆัง

อาคารเรียน จนกระทั่งถึงการสร้างหอฉันและโรงครัว ที่กำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่ในขณะนี้

ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ท่านได้สั่งสอนอบรมธรรมปฏิบัติให้ศิษย์เป็นธรรมกายแท้ มุ่งตรงต่อมรรคผลนิพพาน และอนุเคราะห์ศิษย์ด้วยดีตลอดมา ท่านได้ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจอย่างเต็มที่ ในการเผยแผ่ธรรมปฏิบัติ ทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ ฯลฯ ในทางธรรมปฏิบัติ ได้ช่วยพระเดชพระคุณ**หลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร** (วีระ คณฺตฺตโม) พระอาจารย์ของท่าน รวบรวมหลักธรรมปฏิบัติคำสอนวิชชาธรรมกายชั้นสูง ของพระเดชพระคุณ**พระมงคลเทพมุนี** หลวงพ่อวัดปากน้ำ (สด จนฺทสโร) เป็นรูปเล่มขึ้นมาชื่อว่า **วิชชามรรคผลพิสดาร** สำหรับแจกแก่ผู้ที่ปฏิบัติได้ถึงธรรมกายแล้ว ได้แต่งและเรียบเรียงหนังสือคู่มือธรรมปฏิบัติจำนวนมาก มี**ทางมรรคผลนิพพาน** อริยสัจ ๔ เป็นต้น ในทางบริหารท่านได้วางรากฐานการบริหารวัดหลวงพ่อสดฯ และได้แต่งตำราเรื่อง**การบริหารวัด**ขึ้นมา ผลงานของท่านยังมีอีกมากเหลือที่จะกล่าว คุณความดีของท่านที่ปฏิบัติมามากเป็นที่ประจักษ์แก่สาธุชนพุทธบริษัทโดยทั่วไป จึงได้รับพระราชทานตั้งเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ **พระภาวนาวิสุทธิคุณ (สป.วิ.)** เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๑

คณะศิษย์ได้รวบรวมประวัติความเป็นมาของท่าน ได้สอบถามข้อมูลต่างๆ จากท่านมาเป็นระยะ ๆ มานานแล้ว แม้ว่าตัวท่านเองยังไม่ประสงค์ที่จะให้เปิดเผย เพราะว่ายังไม่ถึงเวลาอันสมควร แต่คณะศิษย์เห็นเหตุผลหลายประการว่าขณะนี้เป็นเวลาสมควรที่จะพิมพ์ประวัติของท่านด้วยเหตุผลสำคัญหลายประการ คือ *ประการแรก* เพื่อเป็นที่ระลึกในการได้รับพระราชทานตั้งเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ *พระภาวนาวิสุทธิคุณ (สป.วิ.)* *ประการที่สอง* เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวท่านไว้เป็นหลักฐานก่อนที่จะลืมเลือนไป *ประการที่สาม* แม้ว่าอายุพรรษาของท่านจะน้อย แต่อายุของท่านก็จะครบ ๗๐ ปีเต็ม ในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๒ นี้แล้ว จึงเป็นการฉลองอายุของท่าน *ประการที่สี่* เพื่อไม่ให้เป็นการขัดต่อความประสงค์ของท่าน คณะศิษยานุศิษย์จึงจัดพิมพ์ขึ้นเป็นการภายในเฉพาะเผยแพร่ในหมู่ศิษย์ และญาติมิตรสนิทเท่านั้น

(รศ. ดร. ธีระ เกรอต)

ในนามคณะศิษยานุศิษย์

สารบัญ

ภาคฆราวาส

๑. กำเนิดพุทธบุตร ๒๗
๒. แผ่นดินใหม่ ๔๑
๓. เผชิญความพลัดพราก ๕๓
๔. สนใจพระพุทธศาสนา ๖๗
๕. จุดหักเหของชีวิต ๗๙
๖. แสวงหาจุดหมาย ๙๕
๗. สว่างที่กลางใจ ๑๐๙
๘. ศิษย์มีครู ๑๒๓
๙. สู่ร่มกาสาวพัสตร์ ๑๓๕

ภาคบรรพชิต

สัมโมทนียกถา ของ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ๑๔๖
สัมโมทนียกถา ของ พระธรรมกิติวงศ์ ๑๔๙
สัมโมทนียกถา ของ พระภาวนาโกศลเถร ๑๕๒
คำปรารภบวช ของ อาจารย์เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ ๑๕๔

ภาคการงาน การบริหาร

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ๑๗๙
วัตถุประสงค์ของการบริหารวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ๑๘๓

การศึกษา และหน้าที่การงาน ๑๘๖
ผลงานทางวิชาการ ๑๘๙
ผลงานที่ได้รับรางวัล ๑๙๑
การอบรมธรรมปฏิบัติประจำปี
โครงการอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์ประจำปี ๑๙๓
การอบรมธรรมปฏิบัติเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ๒๐๑
การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรมและแผนกบาลี ๒๑๐
กิจกรรมบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญประจำปี ๒๑๕
กิจกรรมการเผยแผ่ธรรมะ
มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ๒๑๙
การก่อตั้งมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ๒๒๓
วัตถุประสงค์ของมูลนิธิ
และโครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ๒๒๗
ป่าไม้งามท่ามกลางวัด ๒๒๙

ภาคหลักธรรม

หลักปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง
และปฏิปทาเพื่อความหลุดพ้น ๒๓๕
แนวทางปฏิบัติสมถกัมมัฏฐาน/ภาวนา ๒๔๓
ธรรมบรรยาย เรื่อง "สู่ทางพระนิพพาน" ๒๗๑
วิเคราะห์อาการแทงตลอดสัจจะ ๔ ๒๙๗
หลักปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน
ตามแนววิชชาธรรมกาย ๓๑๕

บ้านถนนหัก ตำบลนางรอง (ปัจจุบันคือตำบลถนนหัก)
อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
บ้านเกิดของหลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ

บริเวณพื้นที่ดินอันเป็นที่ตั้งบ้าน ซึ่งโยมพ่อ-แม่
ของหลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ ได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่
ณ บ้านหนองยายพิม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
ปัจจุบันได้ตกทอดมาถึงน้องสาวและน้องเขยของหลวงพ่อ ฯ

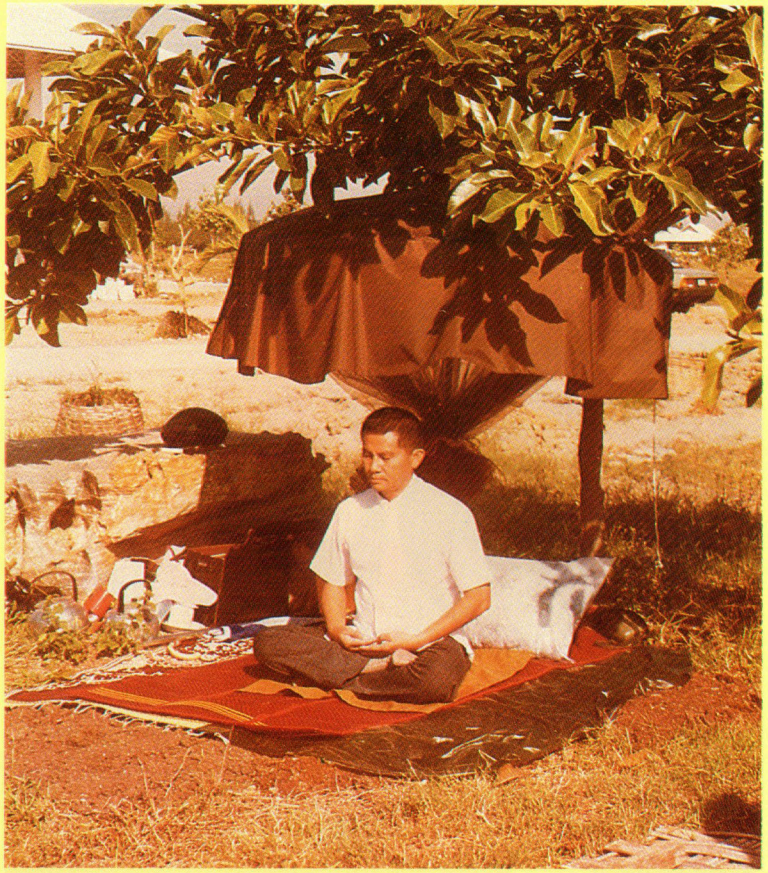

ตลอดเวลาการบุกเบิกสร้าง**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**
ขึ้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ท่านอาจารย์เสริมชัย ยังคงทำงาน
เป็นพนักงานสำนักข่าวสารอเมริกัน กรุงเทพฯ อยู่นั้น ยามเมื่อถึง
วันหยุด-สุดสัปดาห์ และ/หรือ ระหว่างการเปิดการอบรม
พระกัมมัฏฐานที่สถาบัน ฯ **อาจารย์เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์**
ก็จะไปอยู่ดูแลการก่อสร้าง และกิจกรรมอบรมพระกัมมัฏฐาน
พร้อมทั้งปฏิบัติภาวนาธรรมอยู่เป็นประจำ

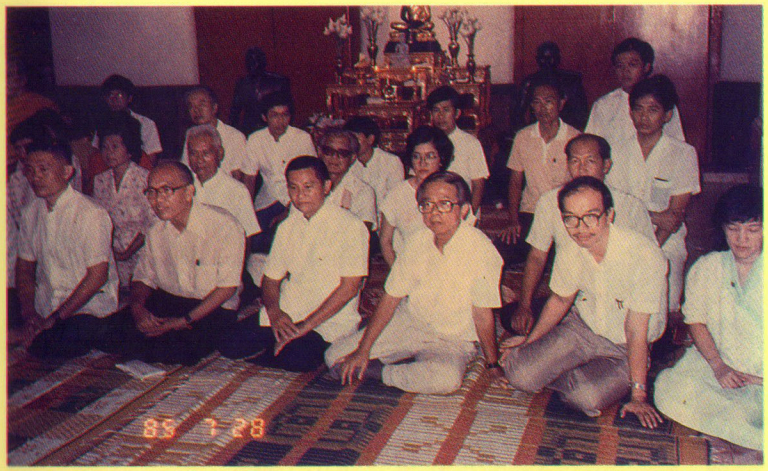

คณะกรรมการรุ่นบุกเบิก
สร้างสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
และ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

คณะศิษยานุศิษย์ใน**หลวงพ่อวัดปากน้ำ**
และ**หลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺตฺตโม)** โดยมี
ฯพณฯ ศ. บัญญัติ สุชีวะ ประธานศาลฎีกา เป็นประธานมูลนิธิ
ได้ประชุมตกลงกันจดทะเบียนมูลนิธิภาวนาวิชชาธรรมกาย
ขึ้นที่วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร เพื่อจัดหาทุนทรัพย์ และที่ดิน
จัดสร้างเป็นสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

ในภาพ (แถวหน้า จากซ้ายมาขวา)
รศ. ดร. ธีระ เกรอต *รองประธานมูลนิธิ ฯ,* ***ศ. บัญญัติ สุชีวะ***
ประธานมูลนิธิ ฯ, ***นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์***
กรรมการผู้อำนวยการมูลนิธิ/สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
ศ. ดร. นิคม จันทรวิทุร *ที่ปรึกษามูลนิธิ ฯ,* ***รศ. ดร. พัฒนะ ภวะนันท์***
รองประธานมูลนิธิ ฯ, ***น.ส. สุนีรัตน์ ชลสายพันธุ์***
(ปัจจุบันคือนางสุนีรัตน์ นิ่มกุลรัตน์) กรรมการผู้ช่วยเลขานุการมูลนิธิ ฯ

ระหว่างการดำเนินโครงการก่อสร้างสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
ขึ้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
เจ้าประคุณหลวงพ่อสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์
เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่ พระธรรมธีรราชมหามุนี
องค์รองประธานสถาบัน ฯ
พร้อมด้วยหลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺตฺตโม)
ได้เมตตามาดูงานและให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว
โดยมีนายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ (ซ้ายสุด)
เป็นผู้ถวายคำชี้แจง และรับคำแนะนำ

ระหว่างการดำเนินโครงการอบรมพระกัมมัฏฐาน
แด่พระภิกษุ สามเณร และสาธุชนทุกรุ่น ณ สถาบัน ฯ แห่งนี้
นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์
ร่วมกับ **พระเมธีรัตโนดม (อำนวย ปญฺญาวุฑฺโฒ ป.ธ. ๗)**
สอนหลักพระปริยัติและปฏิบัติพระสัทธรรมแก่ผู้เข้ารับการอบรม

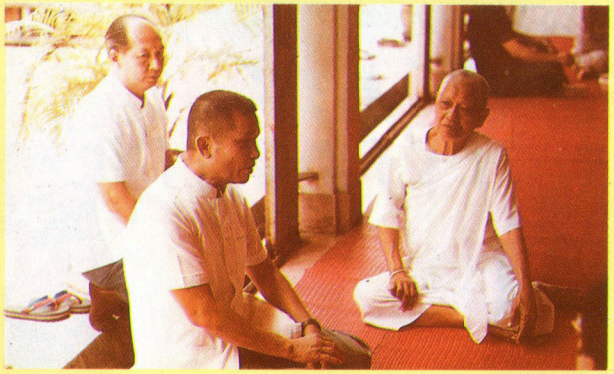

นอกจากได้ศึกษาจากตำรับตำราของสำนักต่างๆ แล้ว
นายเสริมชัย ยังได้ขอเป็นศิษย์ของ**แม่ชีเธียร ธีรสวัสดิ์**
ซึ่งเป็นศิษย์ในสำนัก**แม่ชีทองสุก สำแดงปั้น**
ซึ่งเป็นศิษย์สำคัญท่านหนึ่งของ**หลวงพ่อวัดปากน้ำ**

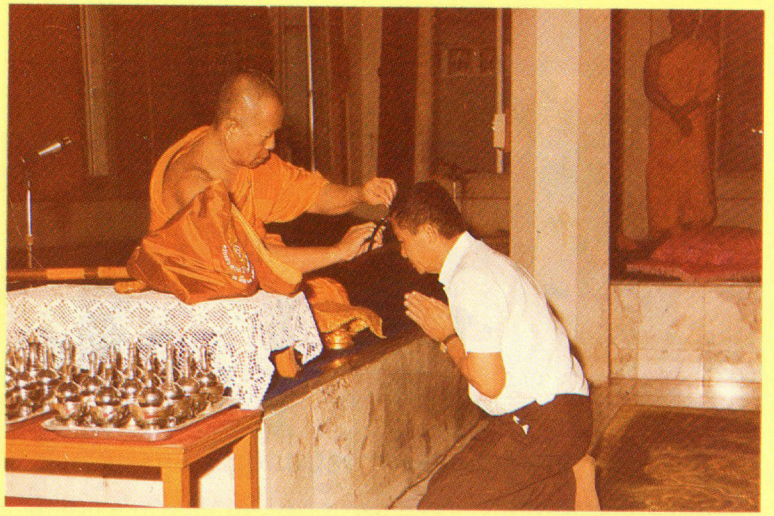

ก่อนพิธีบรรพชาอุปสมบท ในเช้าตรู่วันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๙
สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ได้ขลิบผมให้เป็นมงคลฤกษ์

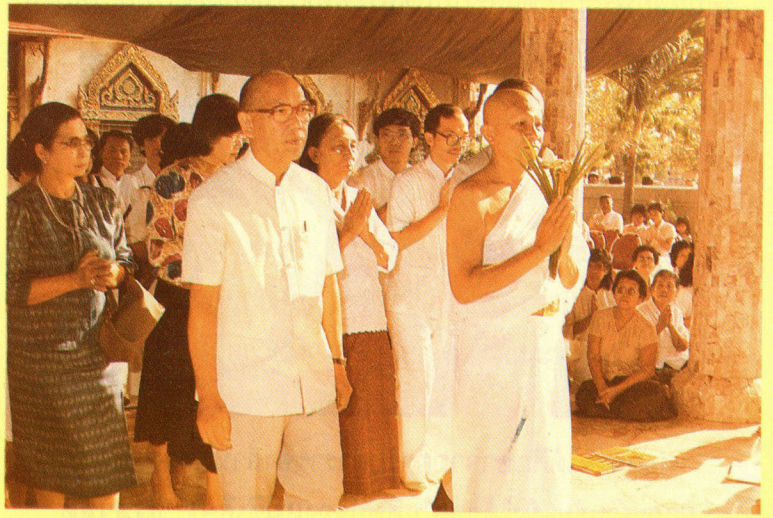

นาคเสริมชัย ถือดอกไม้ เทียน ธูป เดินประทักษิณ
รอบพระอุโบสถวัดปากน้ำ ก่อนเข้าพิธี ฯ ในพระอุโบสถ

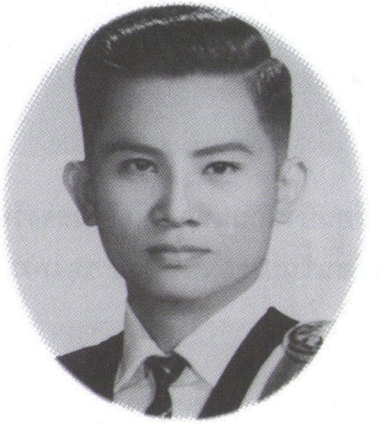

ภาคฆราวาส

โรงเรียนบ้านถนนหัก (เพียรประจงวิทยา)
สถานศึกษาเล่าเรียนชั้นประถมปีที่ ๑-๔ ของพระภาวนาวิสุทธิคุณ

คลองท้ายบ้านถนนหักเป็นที่ซึ่งเด็กชายเสริมชัยเคยได้ลงเล่นและอาบ
อีกทั้งยังได้มาตกปลากับเพื่อนๆ แต่ไม่เคยได้ปลากับเขาเลย

๑

กำเนิดพุทธบุตร

บ้านถนนหัก ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัด-บุรีรัมย์ คือภูมิลำเนาบ้านเกิดของ *ท่านอาจารย์เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์* โยมบิดาชื่อ*ทองดี* โยมมารดาชื่อ*บุญนาค (ตีบ)* ท่านมีพี่น้องทั้งหมด ๖ คน เป็นพี่สาว ๓ คน, น้องสาว ๑ คน, น้องชาย ๑ คน (พี่สาวคนที่ ๓ เสียชีวิตเมื่ออายุไม่ถึง ๑๐ ขวบ) ท่านเป็นบุตรคนที่ ๔

สายตระกูลทางบิดา ทำงานรับราชการต่อเนื่องกันมา อาทิ เช่น *ขุนเพิ่ม เพิ่มพิริยะกุล* ดำรงตำแหน่งเจ้าเมือง (ผู้ว่าราชการ) คนหนึ่งของจังหวัดบุรีรัมย์, *พ.อ.หลวงคล่อง คล่องตรวจโรค* อดีตเจ้ากรมสัตว์พาหนะทหารบก *(บิดา พล.ท.ยุทธศักดิ์ คล่องตรวจโรค)*

สายตระกูลทางมารดา เป็นเชื้อสายจีน ประกอบอาชีพธุรกิจค้าขายกันเกือบทั้งหมด โดยประกอบการค้าหลายท้องที่ในเขตจังหวัด

บุรีรัมย์เป็นส่วนใหญ่ และกระจัดกระจายกันอยู่อีกหลายจังหวัดของภาคอีสานตอนล่างหรืออีสานใต้

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน มีเนื้อที่กว้างใหญ่มากที่สุดของประเทศ มีประชากรในพื้นที่มากที่สุดอีกเช่นกัน และเป็นภูมิภาคค่อนข้างแห้งแล้วกันดาร ขาดแคลนแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ตลอดจนระบบชลประทานไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้พัฒนาขึ้นตามควรจากศูนย์กลางอำนาจราชการในเมืองหลวง ดังนั้นประชาชนในภาคนี้ซึ่งมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ชาวไร่ ชาวนา จึงดำรงชีวิตอยู่ด้วยความลำบากยากจนเป็นส่วนใหญ่

แม้ฐานะความเป็นอยู่ของชาวอีสานโดยทั่วไปเมื่อ ๗๐-๘๐ ปีก่อนจะอัตคัดขาดแคลน และด้อยการศึกษาโดยเฉลี่ย แต่วัฒนธรรมทางจิตใจกลับมีค่าสูงยิ่งด้วยหิริ โอตตัปปะ และยึดถือความสุจริตเป็นที่ตั้ง ทั้งนี้เนื่องจากพื้นฐานจิตใจของชาวอีสานมีความผูกพันแนบแน่นอยู่กับพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ความละอายเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วอันเป็นบาป จึงเป็นสิ่งที่ทุกคนในครอบครัวยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

หลายจังหวัดในภาคอีสานแห้งแล้งกันดารอย่างแท้จริง แต่สำหรับจังหวัดบุรีรัมย์ เฉพาะที่อำเภอนางรองบ้านเกิดของท่านอาจารย์เสริมชัยนั้น ไม่ถึงกับร้อนแล้งทุกข์เข็ญดังเช่นพื้นที่ในจังหวัด

อื่นๆ เนื่องจากมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์พอสมควร อีกทั้งยังมีแม่น้ำมูลไหลผ่านตัวจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่มีป่าไม้ครอบคลุมให้ความชุ่มชื้นตลอดปี ดังนั้นชาวไร่ชาวนาจึงได้ผลผลิตพอเพียงต่อการเลี้ยงชีพ

ความทรงจำในวัยเยาว์ของท่านอาจารย์เสริมชัย มีโอกาสได้ซึมซับรับเอาสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติอันสดใส มีกลิ่นอายแห่งศานติสุขในสังคมแคบๆ ที่ถือกำเนิดมาโดยตลอด

การเริ่มต้นชีวิตภายใต้หลังคาเรือนไทยหลังใหญ่ของโยมปู่ ผู้ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ผู้หนึ่งของอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้ท่านได้สัมผัสรับรู้แต่ความเป็นสุข และความอบอุ่นของครอบครัวที่สมบูรณ์

แต่ความสุขในวิถีของปุถุชน ไม่เคยคงที่ และจีรัง ซึ่งสัจธรรมในข้อนี้ ท่านอาจารย์เสริมชัยได้รับรู้และตระหนักอย่างลึกซึ้งเมื่อเจริญวัยขึ้นมาเป็นลำดับ

ขณะเป็นเด็ก ความทรงจำยังใสสะอาด และเริ่มซึมซับรับรู้เท่าที่นัยน์ตาดู หูฟัง เป็นเบื้องต้น ท่านอาจารย์เสริมชัยจำได้ว่าในขณะที่โยมปู่ยังมีชีวิตอยู่ ท่านอาจารย์เสริมชัยมีอายุประมาณ 4-5 ขวบ มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับโยมปู่เป็นพิเศษ และโยมปู่ก็ให้ความเมตตาเอ็นดูค่อนข้างมากทีเดียว ทั้งนี้คงเป็นเพราะท่านอาจารย์เสริมชัยเป็นหลานชายคนแรกของลูกชายคนเดียวของท่าน หลังจากมีหลานหญิง (พี่สาวท่านอาจารย์เสริมชัย) ถึงสามคนติดๆ กัน

คุณพระพิทักษ์ (ไม่ทราบนามเต็ม) คือโยมปู่ผู้ใจดีของ เด็กชายเสริมชัยตัวน้อยๆ แต่กลับเป็นบุคคลที่ชาวบ้านทั่วไปให้ความนับถือยำเกรงในฐานะเป็นข้าราชการผู้มีหน้าที่ปราบปรามโจรผู้ร้ายโดยตรง แต่ก็น่าแปลก เพราะตั้งแต่ท่านอาจารย์เสริมชัยจำความได้ ท่านไม่เคยได้ยินได้ฟังเอาเสียเลยว่า ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์มีโจรผู้ร้ายใจฉกรรจ์สร้างความเดือดร้อนหรือเป็นอันตรายร้ายแรงให้กับชุมชนใด และไม่เคยรู้เห็นโยมปู่ถืออาวุธไปปราบปรามคนร้ายที่ไหน

แม้ท่านอาจารย์เสริมชัยเติบโตขึ้นถึงขั้นเรียนอยู่ชั้นมัธยมต้นที่อำเภอนางรองแล้วก็ตาม ยังไม่เคยได้ยิน-ไม่เคยรู้จักลักษณะการกระทำที่เรียกว่าถูกผู้ร้าย *"จี้"* คืออย่างไร ส่วนคำว่า *"ปล้น"* นั้นพอเข้าใจและเคยได้ยินข่าวว่ามีการปล้นเหมือนกัน แต่ก็อยู่ห่างไกลออกไปมาก ถึงเขตใกล้ๆ โคราชเท่านั้น

มีเพียงครั้งเดียวเท่านั้นที่ทราบว่าโยมปู่ปฏิบัติหน้าที่ของท่าน นั่นคือควบคุมผู้กระทำผิดกฎหมายคนหนึ่งนำตัวไปส่งยังตัวจังหวัด (อำเภอเมือง) ซึ่งเป็นศูนย์รวมสถานที่ทำการของหน่วยงานราชการต่างๆ

ผู้กระทำผิดอาญาบ้านเมืองคนนั้นเป็นชาย ถูกจับใส่เครื่องจองจำแบบโบราณคือ ***"ขื่อคา"*** เดินตามโยมปู่ที่ขี่ม้านำไปข้างหน้ามุ่งตรงไปยังตัวจังหวัด ซึ่งอยู่ไกลออกไปประมาณหลายสิบกิโลเมตร และต้องใช้เวลาเดินทางเป็นวันๆ จึงจะไปถึง

เมื่อถึงในเมือง (ตัวจังหวัด) สองฟากทางที่โยมปู่ขี่ม้าพาผู้กระทำผิดกฎหมายเดินผ่านไปนั้น มีชาวบ้านออกมายืนมุงดูกันหมดทุกครัวเรือนตลอดรายทาง นับเป็นเรื่องใหญ่ในรอบปีที่น่าตื่นเต้นน่าระทึก

ใจ และเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอยู่นานเป็นเดือนๆ ทีเดียว

แสดงว่าในลำเนาชนบทจังหวัดบุรีรัมย์ขณะนั้นมีความสงบสุขอย่างยิ่ง คดีอุกฉกรรจ์เข้าขั้นร้ายแรงแทบไม่เคยปรากฏ ผู้ที่จะกระทำผิดกฎหมายโดยเจตนาตั้งใจมีน้อยยิ่งกว่าน้อย ผู้คนมีความเคารพและเกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์อาญาบ้านเมืองสูงมาก สังคมชนบทจึงอยู่กันอย่างสงบสุขสันติ

ท่านอาจารย์เสริมชัยในวัยเด็กจำไม่ได้ว่าชายผู้กระทำผิดกฎหมายถูกใส่ขื่อคาเครื่องจองจำอันน่าสะพรึงกลัวนั้นทำความผิดข้อหาอะไร ถึงได้กลายมาเป็นนักโทษของโยมปู่

แต่ที่จำได้แม่นยำก็คือ ไม่เคยลืมคำพูดของโยมปู่ที่สอนท่านว่า

"คนที่ทำความชั่วไม่ว่าจะน้อยหรือมาก จะต้องถูกลงโทษลงอาญาให้มีแต่ความทุกข์ พ้นทุกข์ทางกายแล้วยังจะต้องมา รับทุกข์ทางใจอีก เพราะกลายเป็นผู้ไร้เกียรติ เป็นผู้ทำลายชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคม หรือให้การต้อนรับด้วยความยินดีไปชั่วชีวิต"

แม้โยมปู่จะมีตำแหน่งหน้าที่ทางราชการระดับ *"เจ้าคนนายคน"* ตามความคิดค่านิยมของคนไทยสมัยก่อน ซึ่งทั้งกลัวเกรงระคนยกย่องผู้มีอำนาจเหนือกว่า แต่โยมปู่ไม่เคยใช้อำนาจทางราชการ

ซึ่งท่านมีอยู่เกินเลยไปจากภาระหน้าที่ ท่านถือว่าการเป็นข้าราชการคือการปฏิบัติหน้าที่รับใช้เบื้องพระยุคลบาทด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และต้องปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุกกรณีเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

การเป็นข้าราชการผู้ซื่อสัตย์สุจริต ย่อมดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน แต่จะให้มีฐานะมั่งคั่งร่ำรวยในเวลาอันสั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ นอกจากจะใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางมิชอบ หาประโยชน์ใส่ตนโดยไม่ละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำความชั่วเท่านั้น

โยมปู่เองก็เป็นปุถุชนคนหนึ่งที่ต้องการสร้างฐานะของตนให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง มีความปรารถนาอำนวยความสุขความสบายให้แก่ครอบครัวของท่านตามสมควร ท่านจึงได้เลือกทางเพิ่มพูนรายได้โดยการเป็นพ่อค้าขายเครื่องเงินเครื่องทองเมื่อมีเวลาว่างจากงานราชการ *(และอาจเป็นช่างทองเองก็ได้ เพราะท่านอาจารย์เสริมชัยเมื่อครั้งเป็นเด็กเคยเห็นอุปกรณ์เครื่องมือทำทองซึ่งสั่งมาโดยตรงจากเมืองจีนยังเก็บไว้ที่บ้านโยมปู่)*

การค้าขายเครื่องเงินเครื่องทองประเภทเครื่องประดับ เช่น สร้อยทอง สร้อยข้อมือ กำไล แหวน ต่างหู สร้อยสายสะพาย และเข็มขัดเงิน เข็มขัดนาก เข็มขัดทองของโยมปู่นั้น นอกจากจะเปิดตู้ทองขายที่บ้าน โยมปู่ยังออกตระเวนขายข้ามตำบลข้ามอำเภอแทบจะทั่วพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้เกวียนเป็นพาหนะบรรทุกหีบห่อเครื่องเงินเครื่องทองนำไปขาย และท่านจะขับเกวียนไปเพียงคนเดียว

การออกไปค้าขายเครื่องเงินเครื่องทองตามหมู่บ้าน ตามตำบลห่างไกลเช่นนี้จะเป็นช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งชาวนาขายข้าวมีเงิน

กันแล้ว

ที่หยิบยกเอาเรื่องค้าขายทองของโยมปู่ท่านอาจารย์เสริมชัยมากล่าวถึง ก็เพื่อชี้ให้เห็นภาพวิถีชีวิตของชาวชนบทพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์ ในยุคสมัยเมื่อ ๑๐๐ ปีก่อนนั้นดำเนินไปอย่างไร

การที่โยมปู่นำเครื่องเงินเครื่องทองบรรทุกเกวียนเดินทางไปเพียงผู้เดียว ก็เท่ากับนำของมีค่ามีราคาสูงผ่านไปในลำเนาทุรกันดาร เมื่อขายเครื่องเงินเครื่องทองได้ก็ย่อมมีเงินติดตัวจำนวนมากเช่นกัน ปรากฏว่าตลอดช่วงเวลาที่โยมปู่นำเครื่องเงินเครื่องทองไปขาย ไม่เคยถูกคนร้ายเข้ามา จี้ ปล้น ชิงทรัพย์แม้แต่ครั้งเดียว ทั้งๆ ที่การเดินทางมิได้ปกปิดซ่อนเร้น และเป็นการค้าขายเครื่องประดับของมีค่าอย่างเปิดเผยตลอดเส้นทางที่ผ่านไป

จะว่าโจรผู้ร้ายหวาดเกรงอำนาจบารมีตำแหน่งหน้าที่ทางราชการของโยมปู่ก็คงเป็นไปไม่ได้ เพราะถ้าคนร้ายประสงค์ต่อทรัพย์และมีทรัพย์สินสูงค่าล่อตาล่อใจให้มืดมัวด้วยความโลภเช่นนี้ ทั้งยังมีโอกาสแย่งชิงทรัพย์ได้ง่ายๆ พวกมิจฉาชีพมันไม่สนใจหรอกว่าจะเป็นใคร มียศฐาบรรดาศักดิ์สูงส่งแค่ไหน หากได้โอกาสมันย่อมจู่โจมเข้าปล้น จี้ ช่วงชิงเอาทรัพย์สินเงินทองไปจนได้

ที่ไม่มีเสือปล้นโจรร้ายใดๆ เข้ามากล้ำกรายโยมปู่ คงเนื่องจากไม่มีคนร้าย ไม่มีพวกทุจริตมิจฉาชีพจิตใจอำมหิตโหดเหี้ยมนั่นเอง

ผู้คนโดยทั่วไปในยุคสมัยนั้น ยึดถือความสุจริตเป็นที่ตั้ง มีความละอายที่จะประพฤติชั่ว มีความเกรงกลัวต่อบาปกรรม แม้จะลำบากยากจนสักเพียงไรก็ไม่ยอมให้อำนาจฝ่ายต่ำมาอยู่เหนือจิตใจได้ ดังนั้นการจี้ ปล้น ชิงทรัพย์ หรือแม้แต่การลักขโมยจึงแทบไม่เคยปรากฏ

เลยก็ว่าได้

เปรียบเทียบกับยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งความเจริญในรูปวัตถุนิยมรุ่งเรืองอย่างน่าตื่นตาตื่นใจ และกล่าวกันอย่างภาคภูมิใจว่าเป็นยุคสมัยของผู้ที่เจริญแล้วด้วย*อารยธรรม* เป็น*อารยชน* คือชนที่พ้นจากความป่าเถื่อนกันทั่วหน้า หากโยมปู่ของท่านอาจารย์เสริมชัยขับเกวียนบรรทุกเครื่องเงินเครื่องทองออกไปขายดังที่ท่านกระทำในครั้งอดีต เห็นทีจะไปไม่พ้นเขตตำบลที่ท่านอยู่อาศัยอย่างแน่นอน รับรองว่าเครื่องเงินเครื่องทองตลอดจนเงินติดตัวคงเปลี่ยนไปอยู่ในมือคนร้ายทั้งหมด

เผลอๆ เกวียนเทียมวัวก็คงอันตรธานไปด้วย

หรือแม้แต่ชีวิตของโยมปู่เองจะเหลือรอดกลับมาได้หรือไม่ ยังเป็นที่น่าสงสัย?

โยมปู่ได้วางรากฐานครอบครัวของท่านด้วยความวิริยะ อุตสาหะ กระทั่งมั่นคงเป็นปึกแผ่นพอสมควร เมื่อมีบุตรชายโทนเพียงคนเดียว คือโยมบิดาของท่านอาจารย์เสริมชัย โยมบิดาจึงเป็นที่รักยิ่งของโยมปู่โยมย่า

เมื่อโยมบิดาได้รับความรักเอ็นดูมากเป็นพิเศษเช่นนี้ย่อมได้รับการพะเน้าพะนอเอาอกเอาใจมาตั้งแต่เล็กคุ้มใหญ่ มีผลทำให้โยมบิดามิได้ใส่ใจในการศึกษาเล่าเรียนตามควร ทั้งๆ ที่เรียนเก่ง มีภูมิปัญญาดี เหตุนี้จึงทำให้มีพื้นฐานการศึกษาได้แค่ระดับหนึ่งเท่านั้นไม่สามารถเข้ารับราชการเจริญรุ่งเรืองในสายอาชีพข้าราชการตามแนวทางวงศาคณาญาติของตระกูลนี้

เมื่อโยมบิดาไม่มีพื้นฐานการศึกษาเอื้ออำนวยให้เข้ารับราชการ *(ซึ่งในสมัยนั้นได้รับการยกย่องว่าเป็นอาชีพที่ดีที่สุด มั่นคงที่สุด และเป็นหน้าเป็นตาของครอบครัว)* โยมบิดาก็ต้องมีอาชีพทำนาตามบรรพบุรุษ แต่ที่นาของโยมปู่ซึ่งมีหลายร้อยไร่และมีลูกจ้างทำนาอยู่แล้ว โยมบิดาจึงเท่ากับไปดูแลการทำนามากกว่าจะลงมือไถ หว่าน ดำอย่างจริงจัง ดังนั้นเวลาว่างในแต่ละวันจึงมีเหลือเฟือ

"เวลาว่าง" *คือช่วงเวลาที่เป็นอันตรายอย่างแท้จริง เพราะในช่วงเวลาซึ่งไม่ได้ทำงานอะไรให้เกิดประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น คือความสูญเปล่าทางปัญญาความคิด และเป็นการสูญเสียเวลาของการมีชีวิตไปโดยไร้คุณค่า*

โยมบิดาของท่านอาจารย์เสริมชัย เติมความว่างของกาลเวลาให้เต็มด้วยการแสวงหาความสำราญจากสุราเมรัยบ้าง จากอิตถีเพศบ้าง เท่าที่ขอบเขตวิสัยของคนพื้นบ้านในสังคมชนบทจะกระทำได้ แม้จะไม่ถึงขั้นสำมะเลเทเมา เตลิดเปิดเปิงออกนอกลู่นอกทาง แต่ก็นับได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่สูญเปล่าและไร้ประโยชน์ของโยมบิดาอีกช่วงหนึ่ง

กระทั่งโยมบิดาได้แต่งงานกับโยมมารดา ซึ่งมีเชื้อสายจีนและเป็นตระกูลค้าขายสืบทอดกันมา

หลังจากแต่งงานมีครอบครัวแล้วโยมบิดาก็หันหลังให้กับการใช้ชีวิตหนุ่มเจ้าสำราญอย่างเด็ดขาด หันมาเอาจริงกับการงานซึ่งท่าน

ไม่ค่อยใส่ใจ สนใจเท่าไหร่นักมานานพอสมควรทีเดียว

นอกจากจะลงมือทำนาของตัวเองส่วนหนึ่ง และคอยดูแลลูกจ้างทำนาอีกหลายร้อยไร่ โยมบิดายังดำเนินธุรกิจการค้าเพิ่มอีกทางหนึ่ง

โยมปู่นั้น นอกจากจะค้าขายเครื่องเงินเครื่องทองเป็นอาชีพรองจากอาชีพรับราชการแล้ว ท่านยังเคยค้าไม้พะยูง โดยส่งมาขายที่จังหวัดนครราชสีมา เท่าที่โอกาสจะอำนวย เมื่อโยมปู่เห็นบุตรชายโทนคนเดียวเลิกละความประพฤติเหลวไหล ตั้งใจจะสร้างฐานะครอบครัวให้มั่นคง ท่านจึงสนับสนุนให้โยมบิดาค้าไม้พะยูง

(ไม้พะยูงเป็นไม้มีราคา ใช้ทำเครื่องเรือน เนื้อไม้เป็นสีแดงคล้ำ)

การค้าไม้พะยูง จำเป็นต้องใช้เงินทุนมากพอควรทีเดียว เพราะต้องจ้างคนไปตัดไม้ในป่า แล้วนำซุงไม้พะยูงนั้นบรรทุกเกวียนออกมารวมกันไว้ เมื่อได้จำนวนมากพอก็จะใช้เกวียนบรรทุกซุงเป็นกองคาราวานไม่ต่ำกว่า ๑๐-๓๐ เล่ม เดินทางไปขายที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งต้องใช้เวลาเดินทางไปกลับนานนับเดือนทีเดียว

นอกจากค้าไม้พะยูงแล้ว โยมบิดายังค้าข้าวอีกด้วย โดยจะใช้เกวียนหลายเล่มออกตระเวนรับซื้อข้าวเปลือกหลังฤดูเก็บเกี่ยวไปตามหมู่บ้านตำบลต่างๆ และจะเก็บรวมข้าวเปลือกไว้ในยุ้งขนาดใหญ่ จากนั้นก็ใช้เกวียนบรรทุกเป็นกองคาราวานเช่นกันนำไปขายที่อำเภอลำปลายมาศ ซึ่งมีสถานีรถไฟอยู่ที่นั่น เพื่อขนส่งข้าวเปลือกไปสู่ตลาดกลางในกรุงเทพฯ

บางครั้งโยมบิดาจะออกไปซื้อหมูเป็นๆ ตามหมู่บ้านรอบนอกต่างอำเภอออกไปจำนวนมาก แล้วบรรทุกเกวียนไปขายที่อำเภอลำปลายมาศที่เดิมอีก

ขณะที่โยมบิดาทำงานอย่างหนัก ต้องเดินทางไปค้าขายไกลๆ ข้ามวันข้ามคืน บางครั้งใช้เวลานานเป็นแรมเดือน โยมมารดาซึ่งอยู่บ้านก็ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นแม่บ้านเฉยๆ ท่านได้ทำมาค้าขายของจิปาถะ รวมทั้งรับแลกเปลี่ยนสินค้ากับชาวไร่ชาวนาทั่วไป

ดังนั้น เพียงไม่กี่ปีต่อมา ฐานะของโยมบิดาจึงเข้าขั้นผู้มีอันจะกิน พร้อมกันนั้นก็มีบุตรหญิง,ชาย เรียงกันมาเป็นลำดับ ๖ คน นับเป็นครอบครัวใหญ่ที่มีความสุขความอบอุ่นอีกครอบครัวหนึ่ง

เมื่อท่านอาจารย์เสริมชัยมีอายุประมาณ ๕-๖ ขวบ โยมปู่ก็ถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา เป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่สำหรับโยมบิดาเป็นครั้งแรกเพราะท่านมีความรักความผูกพันกับโยมปู่เป็นอย่างมาก การจากไปของโยมปู่ไม่ผิดกับเสาหลักในชีวิตของท่านหักโค่นลงไปแล้ว

อีก ๒ ปีต่อมา ครอบครัวของท่านอาจารย์เสริมชัย ก็เผชิญกับความเศร้าโศกเสียใจซ้ำอีกครั้ง เมื่อบุตรสาวคนที่ ๓ *(พี่สาวคนถัดขึ้นไปจากท่านอาจารย์)* ป่วยเป็นไข้ และเสียชีวิตไปด้วยวัยไม่ถึง ๑๐ ขวบ)

โยมบิดาซึ่งเป็นคนเข้มแข็งมาโดยตลอด ดูเหมือนจะได้รับ

ความกระทบกระเทือนใจอย่างรุนแรง ทำให้ท่านท้อแท้อ่อนแอลงไปอย่างเห็นได้ชัด และในช่วงเวลานี้เองโยมบิดาเริ่มหันไปดื่มสุราบ่อยครั้ง รวมทั้งเที่ยวไปตามใจชอบ โยมมารดาก็มิได้ว่ากล่าวห้ามปรามแต่อย่างไร คงเห็นว่าสิ่งใดที่จะทำให้โยมบิดาสบายใจได้ท่านก็อนุโลมให้

เวลานั้น...ท่านอาจารย์เสริมชัยอายุได้ ๙ ขวบ กำลังเริ่มเรียนชั้นประถมปีที่ ๓

นางบุญนาค (ตีบ)
โยมมารดาของพระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ. ๖)

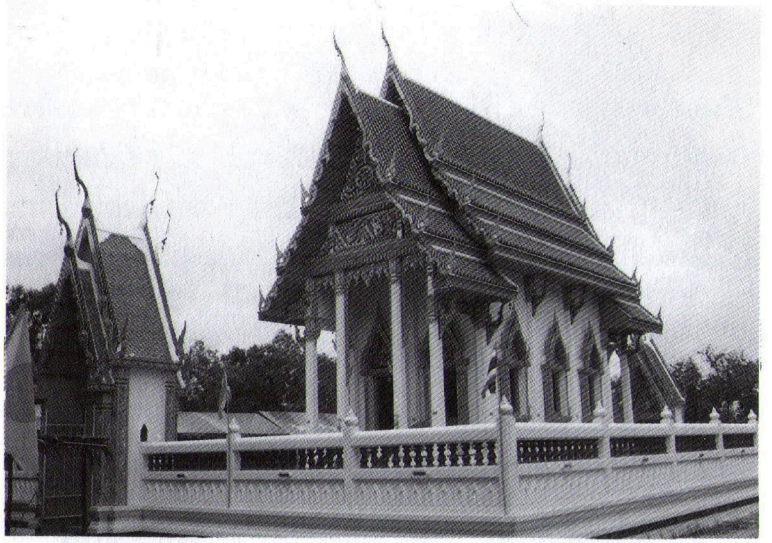

วัดหนองยายพิมพ์ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
แต่ก่อนนี้เป็นเพียงผืนดินว่างเปล่า

๒

แผ่นดินใหม่

ผืนแผ่นดินรกร้างว่างเปล่ายังมีอยู่ และท้าทายให้คนจริง คนทรหดเข้าไปบุกเบิก พลิกผิวดินให้เป็นไร่เป็นนา ผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารขึ้นมาหล่อเลี้ยงชีวิต และสร้างฝันให้เป็นจริง

ณ ที่นั้น *บ้านหนองยายพิม ตำบลหนองกง* ห่างจากตัวอำเภอ*นางรอง* ไปประมาณ ๒๕ กิโลเมตร คือแผ่นดินอีกผืนหนึ่งซึ่งปล่อยว่างทิ้งร้างไม่มีใครจับจอง เนื่องจากเป็นป่าชัฏรกเรื้อหนักหนาสาหัส เกินกว่าจะก่นถางให้กลายเป็นที่ราบสำหรับเพาะปลูกได้ อีกทั้งยังห่างไกลชุมชนความเจริญใดๆ เส้นทางจากตัวอำเภอนางรองที่ทอดยาวไปยังบ้านหนองยายพิมเป็นทางเกวียนทุรกันดาร ต้องตัดผ่านดงเปลี่ยวและป่าดิบโดยตลอด

แต่โยมบิดาตัดสินใจ เลือกเอาแผ่นดินบ้านหนองยายพิมเป็น

ที่ทดสอบความเป็นคนจริง คนทรหดของท่าน ด้วยการบุกเบิกจับจองพลิกป่ารกชัฏให้กลับเป็นไร่นาให้ได้

ดังนั้นโยมบิดาพร้อมกับคนงานจำนวนหนึ่ง จึงได้เดินทางเข้าไปที่บ้านหนองยายพิม ปลูกเพิงพักพอคุ้มแดดคุ้มฝน แล้วเปิดฉากเริ่มต้นเปิดหน้าดิน หักล้างถางพงให้เป็นที่นาที่ไร่ ขยายเป็นวงกว้างออกไปทุกที

เป็นงานหนักงานเหนื่อยสาหัส เพราะในยุคนั้นไม่มีเครื่องมือจักรกลใดๆ มาช่วยผ่อนแรง นอกจากสองมือสองแขนกับแรงกายที่ทุ่มโถมเข้าใส่งานตรงหน้า อุปกรณ์ดีที่สุดคือจอบ เสียม มีดพร้า และวัวควาย ที่พอจะใช้ช่วยชักลากลำกิ่ง, ตอไม้ไปทิ้ง ไปเผา

ขณะที่โยมบิดาบักหลักหันหน้าสู้กับงานผ่านไปแล้วหลายเดือน โยมมารดาก็เดินทางไปสมทบเคียงบ่าเคียงไหล่ร่วมกันทำงานเพื่อสร้างฐานะขึ้นมา โดยตัดใจให้ลูกชายคือท่านอาจารย์เสริมชัยดูแลน้องสาว,น้องชายสองคน อยู่ที่บ้านหลังใหญ่ของโยมปู่ผู้ล่วงลับไปแล้วตามลำพังสามคนพี่น้อง

ส่วนพี่สาวสองคนนั้น แต่งงานออกเรือนไปก่อนแล้วทั้งคู่และแยกเรือนไปอยู่กับสามีที่ต่างอำเภอ ต่างตำบล จะหวังพึ่งอะไรคงไม่ได้ เพราะแต่ละคนก็อยู่ไกลเกินกว่าจะฝากน้องๆ ไปอยู่ด้วย

ที่โยมบิดามารดาไม่สามารถพาลูกๆ ไปอยู่ที่บ้านหนองยาย-พิม ก็เพราะทั้งสามคน กำลังศึกษาเล่าเรียน เส้นทางทรุกันดารและแสนไกลปานนั้นคืออุปสรรคต่อการเดินทางไปเรียนหนังสือ เหตุนี้สามคนพี่น้องจึงจำเป็นต้องดูแลตัวเองด้วยความเข้มแข็งเท่าที่เด็กๆ ในวัยนั้น

จะพึงมี

หลังจากโยมมารดาได้ติดตามไปช่วยโยมบิดาพลิกแผ่นดินสร้างฐานะขึ้นมา ท่านอาจารย์เสริมชัย วัยย่างเข้า ๑๐ ขวบ ต้องดูแลน้องสาว,น้องชาย ซึ่งมีวัยลดหลั่นกันไปเพียงลำพัง

ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงเท่ากับเป็นพี่คนโตภายในบ้านไปโดยปริยาย และต้องช่วยตัวเองทุกอย่าง ทั้งหุงข้าว ทำกับข้าว ซักเสื้อผ้า ทำความสะอาดบ้านหลังใหญ่ ตลอดจนคอยดูแลน้องๆ ก่อนไปโรงเรียนและหลังจากกลับจากโรงเรียนพร้อมกัน

การที่ท่านอาจารย์เสริมชัยมีภาระรับผิดชอบเกินวัยเช่นนี้ ท่านกล่าวว่า *เป็นพื้นฐานที่ทำให้จิตใจเข้มแข็ง รู้จักการช่วยตัวเอง มีความเชื่อมั่นและกล้าตัดสินใจเสมือนเป็นการฝึกความอดทนโดยปริยาย*

แม้จะอยู่กันแค่ ๓ คนพี่น้อง แต่ก็ยังมีเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงซึ่งรักใคร่สนิทสนมกับโยมบิดามารดา ให้ความเอื้อเอ็นดูและเอาใจใส่เด็กๆ ทั้งสามคนตลอดเวลา ขาดแคลนสิ่งใดก็ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อดุจเป็นลูกเป็นหลาน

กระนั้น เด็กทั้ง ๓ คน ก็ยังรู้สึกเหงาอย่างจับจิต เพราะวิถีชีวิตปกติซึ่งมีพ่อ-แม่-ลูกเคยอยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตาด้วยความอบอุ่นได้พลิกผันไป ยังดีที่โยมมารดาพยายามกลับมาหาบ่อยๆ และอยู่ด้วยคราวละนานวัน ทำให้ความรู้สึกไม่ถึงกับว้าเหว่โหดร้ายนัก

เมื่อถึงเวลาปิดเทอม โยมบิดาก็จะนำเกวียนมารับลูกเล็กๆ ทั้ง ๓ คนพาไปอยู่ด้วยที่บ้านหนองยายพิม และให้อยู่ที่นั่นจนกว่าจะเปิดเทอมหรือเปิดภาคเรียนใหม่ ห้วงเวลานี้กล่าวได้ว่าเป็นความสุขที่สุดในวัยเด็ก

ขณะนั้นที่ดินผืนใหม่ของครอบครัวได้รับการปรับแต่งให้เป็นที่นาแล้วส่วนหนึ่ง และบางส่วนก็ทำเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ บ้านพักอยู่อาศัยถูกปลูกสร้างขึ้นอย่างมั่นคงถาวรแทนเพิงพักกระต๊อบเล็กๆ

ที่ดินแห่งนี้โอบล้อมด้วยป่าทุกด้าน และเป็นป่าที่อุดมชุ่มชื้นแผ่อาณาบริเวณออกไปกว้างใหญ่ไพศาล สภาพแวดล้อมจึงสดใสด้วยเนื้อแท้ของธรรมชาติอันสงบสงัด

เมื่อมาอยู่กับโยมบิดา,มารดา ที่บ้านหนองยายพิม ท่านอาจารย์เสริมชัยในวัยเด็กชอบติดตามโยมบิดา หรือคนงานลูกจ้างเข้าไปในป่าเพื่อหาของป่ามากินมาใช้บ่อยๆ และท่านได้ตระหนักถึงคุณประโยชน์อันมากมายของป่าไม้ที่ผ่านเข้าไป

พืชพันธุ์หลากหลายที่มีอยู่ในป่า สามารถนำมาเป็นอาหารรับประทานได้สารพัด ไม่นับหน่อไม้และเห็ดป่าซึ่งมีอยู่อย่างเหลือเฟือ การที่ท่านอาจารย์เสริมชัยติดตามผู้ใหญ่เข้าไปเที่ยวในป่าเป็นประจำทำให้ท่านรู้สึกประทับใจในความชุ่มเย็นจากแมกไม้อันร่มรื่น มองเห็นต้นไม้แต่ละต้น แต่ละสายพันธุ์ มีรูปลักษณ์รูปทรงทั้งกิ่งก้านและพุ่มใบงดงามแตกต่างกันไป

และต้นไม้แต่ละต้นเหล่านั้น ประหนึ่งจะเล่าขานถึงตำนานของการมีชีวิตสืบเนื่องยาวนานมาแต่ปางบรรพ์ของสรรพสิ่งในโลกนี้

เบื้องใต้ใบไม้แห้งที่ปลิดปลิวหลุดจากขั้วหล่นลงมาทับถมอยู่

เกลื่อนกล่นมิใช่เป็นแค่พื้นดินที่มนุษย์ใช้เหยียบย่ำผ่านไปมา หากเป็นพื้นฐานอันหนักแน่นมั่นคงที่ก่อกำเนิดเผ่าพันธุ์ของชีวิตซึ่งจะงอกงามขึ้นมามิรู้จบ

ท่านอาจารย์เสริมชัยมีสัญญาความจำในวัยเด็กต่อต้น-ไม้ใบพฤกษ์เช่นนี้ เมื่อท่านได้มาปฏิบัติกรรมฐานเจริญภาวนาวิชชาธรรมกาย ณ สถานที่อันสงบสงัด ซึ่งต่อมาคือ*วัดหลวงพ่อสดธรรม-กายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี* ท่านจึงเริ่มนำพันธุ์ไม้นานาชนิดมาปลูก และคอยดูแลทำนุบำรุงเป็นอย่างดี

กระทั่งปัจจุบันนี้ ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ร่มรื่นด้วยแมกไม้เขียวชะอุ่ม ตลอดธรณีสงฆ์แห่งนี้มีต้นไม้แทบทุกพันธุ์ โดยเฉพาะพันธุ์ไม้ป่าจะได้รับการปลูกเสริมเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ

ช่วงปิดเทอม ซึ่งท่านอาจารย์เสริมชัย และน้องสาว น้องชาย ไปอยู่กับโยมบิดามารดาที่บ้านหนองยายพิม ท่านได้เห็นโยมบิดาเบียดเบียนทำลายชีวิตสัตว์ซึ่งเป็นอาหารของมนุษย์มาเสียนักต่อนัก ได้แก่ หมู ไก่ ปลา เป็นอาทิ โดยเฉพาะปลาได้สูญสิ้นชีวิตด้วยเงื้อมมือโยมบิดาจนนับไม่ถ้วนทีเดียว

การที่โยมบิดาประพฤติปฏิบัติดังกล่าว มิใช่เป็นความสนุกหรือนิยมยินดีต่อการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตก็หาไม่ หากเป็นความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะพื้นที่บ้านหนองยายพิมขณะนั้นไม่มีหมู่บ้าน

ชุมชนในรัศมีใกล้เคียง ดังนั้นจึงไม่มีตลาดหรือแหล่งซื้ออาหารสดอาหารแห้งทุกกรณี เมื่อต้องการอาหารประเภทเนื้อสัตว์ก็จำเป็นต้องฆ่ากินเองเท่านั้น

ที่ว่าโยมบิดาเบียดเบียนชีวิตปลาไปเป็นจำนวนมากนั้น เนื่องจากมีช่องทางให้ท่านประกอบกรรมได้ง่ายๆ และมีปลาจำนวนมากเป็นเครื่องล่อใจ

ที่ดินแห่งใหม่ของโยมบิดาติดกับลำห้วยใหญ่ ชื่อ *"ลำปะเทีย"* เป็นเวิ้งน้ำกว้างทีเดียว มีช่องทางเดินของสายน้ำจากลำห้วยไหลทะลุเข้ามาสู่ที่นาซึ่งเป็นที่ลุ่ม มีลักษณะเป็น*คอคอด* และปลาในห้วยใหญ่แห่งนี้อุดมสมบูรณ์จริงๆ

ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ต่อเดือนมีนาคม สิ้นฤดูหนาวย่างเข้าฤดูร้อน เป็นช่วงปิดเทอมพอดี ท่านอาจารย์เสริมชัยจะกลับไปอยู่กับโยมบิดามารดา ณ ที่ดินที่นาผืนใหม่ และเคยติดตามโยมบิดาไปดักปลาบ่อยๆ ได้เห็นโยมบิดาจับปลาได้เป็นจำนวนมากๆ ในแต่ละครั้ง

กล่าวคือ เมื่อเวลาเย็นแสงแดดลดราความร้อนแรงลงไปตราบถึงเวลาโพล้เพล้ ฝูงปลาต่างๆ โดยเฉพาะปลาตะเพียนจะพากันว่ายจากลำห้วยใหญ่ผ่านช่องคอคอดเข้ามาในนาเพื่อกินข้าวอ่อนที่โน้มลงมาแช่น้ำ กระทั่งถึงเวลาใกล้รุ่ง ฝูงปลาเหล่านี้จึงจะว่ายกลับไปสู่แหล่งน้ำที่อยู่อาศัยตามเดิมของมันคือภายในบริเวณห้วยใหญ่

ดังนั้น เมื่อถึงเวลาประมาณตี ๔ โยมบิดาก็จะตื่นนอน แล้วปลุกท่านอาจารย์เสริมชัยซึ่งเป็นเด็กให้ลุกขึ้น พาออกจากบ้านไปยังบริเวณช่องทางน้ำไหลเข้าสู่ที่นา โยมบิดาจะลงเฝือกแผ่ปิดปากทาง

เข้าออกแคบๆ ของสายน้ำทางด้านลำห้วยใหญ่ แล้วใช้ลอบขนาดใหญ่หลายอันดักเอาไว้ระหว่างช่องว่างของเฝือก จากนั้นก็รอคอยให้เวลารุ่งอรุณมาถึง

กระทั่งท้องฟ้าใสสว่างแล้ว โยมบิดาก็จะลงไปกู้ลอบขึ้นมา ปรากฏว่าภายในลอบแต่ละลอบมีปลาน้ำจืดนานาชนิดดิ้นพล่านอยู่เกินกว่าครึ่งลอบทุกอัน สำหรับปลาตะเพียนดูจะมีมากกว่าใครเพื่อน ปลาแต่ละตัวขนาดใหญ่มาก แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และคงไม่เคยถูกมนุษย์รบกวนเบียดเบียนมานานแสนนานทีเดียว

ปลาที่ได้มามีจำนวนมากมายเกินกว่าจะนำไปปรุงเป็นอาหารสดได้หมด โยมบิดาจึงจัดการผ่าท้องควักไส้ทิ้ง แล้วนำไปเคล้าเกลือตากแดดเป็นปลาแห้ง เก็บไว้กินในภายหลัง นอกจากจะทำปลาแห้งไว้กินเอง ยังนำไปแจกจ่ายให้กับครอบครัวคนงานลูกจ้างทำนาจนครบทุกครัวเรือน

เพราะความอุดมสมบูรณ์ของปลามีมากเช่นนี้ โยมบิดาจึงทำลายชีวิตผู้อื่นไปเป็นจำนวนเกินกว่าจะนับได้ และกลายเป็นประพฤติปกติสำหรับท่าน กระทั่งไม่เคยคิดว่าการกระทำเช่นนี้เป็นอกุศลกรรมซึ่งสะสม เพิ่มพูนมากขึ้นเรื่อยๆ

เหตุนี้ จึงเป็นวิบากส่วนหนึ่งที่มาบั่นทอนทำให้โยมบิดามีอายุสั้น เสียชีวิตก่อนวัยอันควร

การฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเหล่านี้ สำหรับท่านอาจารย์เสริมชัย ดูเหมือนท่านจะไม่มีวาสนาเกื้อกูลให้กระทำบาปเอาเสียเลย

ประการแรก ไม่มีความจำเป็นใดๆ จะต้องเบียดเบียนชีวิตสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหาร เพราะโยมมารดาส่งปลาแห้งปลาเค็มมาให้กินกันสามคนพี่น้องเหลือเฟือ

ประการต่อมา แม้จะเคยไปวางเบ็ด ตกปลา ตั้งใจจะหาปลาสดมาปิ้งมาย่างกิน แต่กลับทำบาปไม่ขึ้นไม่เคยได้ปลาสักครั้ง เช่นคราวหนึ่งมีเพื่อนๆ ชวนไปวางเบ็ดคันที่หนองน้ำใหญ่ซึ่งปลาชุมนัก ก็ตกลงไปกับเขา สอง-สามคนช่วยกันหอบเบ็ดไปหลายสิบคัน ส่วนท่านอาจารย์เสริมชัยเอาผ้าขาวม้าห่อตำราเรียนเคียนเอวเพิ่มไปอีกส่วนหนึ่ง

ทั้งหมดพากันไปที่หนองน้ำตอนค่ำมืดแล้วประมาณเกือบทุ่ม เมื่อไปถึงก็แยกย้ายกันปักเบ็ดของใครของมัน แล้วกลับมานั่งรอคอยเวลาเพื่อจะไปตรวจดูเบ็ดว่ามีปลาฮุบเหยื่อหรือไม่ ขณะที่นั่งคอยซึ่งต้องใช้เวลานานไม่ต่ำกว่า ๒-๓ ชั่วโมง ท่านอาจารย์เสริมชัยได้เอาหนังสือตำราเรียนที่ห่อไว้ในผ้าขาวม้าออกมา และจุดตะเกียงกระป๋องซึ่งถือติดมือมาด้วย นั่งอ่านนั่งท่องตำราเรียนไปเรื่อยๆ เพื่อมิให้เวลาล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์ ส่วนเพื่อนคู่หูถือโอกาสนอนหลับสบายไป

นี่คืออุปนิสัยส่วนหนึ่งของท่านอาจารย์เสริมชัย ซึ่งเป็นมาตั้งแต่วัยเยาว์ ไม่เพียงแต่จะมีความรักการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างยิ่ง ท่านยังรู้สึกเสียดายทุกเวลาที่เป็นเวลาของการมีชีวิตถูกทิ้งให้ผ่านเลยไปโดยไม่ทำสิ่งใดให้เกิดประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น

คืนนั้นท่านอาจารย์เสริมชัยและเพื่อนๆ วนเวียนไปตรวจดูเบ็ดของใครของมันที่ปักไว้รอบๆ ขอบหนอง เบ็ดคันของเพื่อนคู่หูมีปลาช่อน ปลาดุกตัวเขื่องๆ มาฮุบติดเบ็ดหลายคัน และทุกครั้งที่เพื่อนๆ ไปตรวจดูเบ็ดของเขา เขาจะต้องได้ปลาใส่ข้องอย่างน้อยตัวสองตัว ไม่เคยพลาด

แต่เบ็ดคันของท่านอาจารย์เสริมชัยมีแต่ความว่างเปล่าทุกคัน ไม่มีร่องรอยปลาเล็กปลาใหญ่มาตอดเหยื่อกินเหยื่อเสียด้วยซ้ำ เพื่อนคู่หูแนะนำให้เปลี่ยนเหยื่อใหม่ เพราะเหยื่อเก่าที่เกี่ยวคมเบ็ดแช่น้ำไว้นานเกินไปอาจจืดหมดแล้วก็ได้ ท่านก็ทำตาม ทว่าไปตรวจดูเบ็ดกี่รอบๆ ยังเหมือนเดิม นั่นคือไม่มีปลาตัวใดมาติดเบ็ดแม้แต่ตัวเดียวตลอดคืน เป็นอันว่าการวางเบ็ดในคืนนั้นท่านอาจารย์เสริมชัยทำบาปไม่ขึ้นเอาเสียเลย

ท่านอาจารย์เสริมชัยเล่าว่า ชั่วชีวิตตั้งแต่เด็กจนเติบใหญ่ถึงวัยหนุ่มฉกรรจ์ เคยไปตกเบ็ดวางเบ็ดหลายครั้งหลายหน ได้ปลาตัวเล็กๆ แค่สองตัวเท่านั้นเอง ซึ่งท่านเองก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

เมื่อโยมบิดาของท่านอาจารย์เสริมชัย ไปก่อร่างสร้างตัว ที่บ้านหนองยายพิม กล่าวได้ว่าท่านเป็นคนแรกที่เข้าไปบุกเบิกที่ดินรกร้างว่างเปล่าในพื้นที่นั้น ระยะแรกๆ ก็ยังมีเสียงดูหมิ่นดูแคลน

ว่าคงจะทำไม่สำเร็จบ้าง โง่เขลาเบาปัญญาบ้างที่ไปจับจองที่ดินรกชัฏกลางป่ากลางดง ห่างไกลชุมชนหมู่บ้านถึงเพียงนั้น แต่เมื่อเวลาผ่านไป เสียงนินทาว่าร้ายทั้งหลายก็ค่อยๆ เบาลง และเงียบหายไปในที่สุด เพราะโยมบิดาของท่านอาจารย์สามารถกระทำให้เห็นเป็นผลสำเร็จ ตรงกันข้ามกับทุกคำพูดที่กล่าวดูแคลนท่าน

ที่ดินผืนมหึมาซึ่งมีแต่ป่าชัฏปกคลุมหนาแน่น กลับกลายเป็นที่นาปลูกข้าวเขียวชะอุ่ม บางส่วนก็เป็นพื้นที่ไร่สำหรับปลูกพืชผลให้ประโยชน์ระยะสั้น และมีแหล่งน้ำอันอุดมสมบูรณ์ไว้ใช้ ตลอดฤดูแล้ง

เมื่อเพื่อนบ้านมิตรสหายของโยมบิดาไปเยี่ยมเยือน ไปเห็นผืนดินอันอุดมสมบูรณ์เข้า เห็นความสำเร็จของโยมบิดาเป็นที่ประจักษ์ ต่างก็เกิดความปรารถนาอยากจะไปบุกเบิกสร้างตัวสร้างฐานะตามรอยที่โยมบิดาได้กระทำมา ดังนั้นจึงมีหลายครอบครัวเดินทางไปจับจองที่ดินที่บ้านหนองยายพิม แล้วเปิดฉากหักร้างถางพงเพื่อทำนาทำไร่บ้าง

นี่คือจุดเริ่มต้นของการเกิดเป็นชุมชนเล็กๆ ที่เรียกว่า*หมู่บ้าน*แล้วขยายเป็น*ตำบลบ้านหนองยายพิม*ในเวลาต่อมา โดยมีโยมบิดาเป็นผู้เข้าไปบุกเบิกเป็นคนแรก ซึ่งภายหลังท่านได้รับการยกย่องนับถือให้เป็นผู้นำชุมชนไปโดยปริยาย และพากันเรียกโยมบิดาว่า ***"พ่อบ้าน-ตะพานเมือง"*** *(หมายถึงผู้บุกเบิก, ผู้นำ, ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านคนแรก)*

๓

เผชิญความพลัดพราก

เมื่อท่านอาจารย์เสริมชัย เรียนจบชั้นประถมปีที่ ๔ ที่โรงเรียนบ้านถนนหัก แล้วจึงได้ไปเรียนต่อชั้นมัธยม ปีที่ ๑-๓ ที่โรงเรียนกฤษณวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์ ตั้งอยู่ในวัดกลาง อำเภอนางรองแล้ว ก็เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมปีที่ ๔-๖ ที่โรงเรียนประจำจังหวัด คือโรงเรียนบุรีรัมย์วิทยาลัย โรงเรียนมัธยมนี้ตั้งอยู่ในตัวอำเภอเมือง และอยู่ห่างไกลจากบ้านถนนหักมากเอาการทีเดียว เหตุนี้จึงจำเป็นต้องแยกกันอยู่กับน้องอีกสองคน

โยมมารดาได้นำท่านไปฝากพักอาศัยอยู่กับ*โยมยายปาน* ซึ่งมิใช่เป็นญาติโดยตรง แต่เคารพนับถือกันดุจญาติสนิท และโยมยายปานก็เมตตาเอ็นดูท่านอาจารย์เสริมชัยประหนึ่งเป็นลูกหลาน

ของท่านเช่นกัน

เมื่อเข้าเรียนระดับมัธยมแล้ว ความเป็นเด็กรักเรียน ฝักใฝ่ในวิชาความรู้ก็ยิ่งชัดเจนขึ้น ความเป็นอยู่เมื่อมาอยู่กับโยมยายปานก็ยังดำเนินไปเช่นเดียวกับเด็กๆ ในครอบครัวชนบทโดยทั่วไป นั่นคือกลับจากโรงเรียนแล้วก็ต้องช่วยแบ่งเบาภาระทางบ้าน เช่น ปัดกวาด เช็ดถู ทำความสะอาดบ้านเรือน ซักผ้า รีดผ้า หุงข้าว หรือทำกับข้าวง่ายๆ ทำงานบ้านเสร็จแล้วจึงจะมีเวลาทำการบ้าน ท่องหนังสือก่อนเข้านอน

สำหรับท่านอาจารย์เสริมชัย ท่านจะตื่นนอนประมาณตี ๔ เพื่อลุกขึ้นมาทบทวนตำรับตำราวิชาที่จะเรียนในแต่ละวัน จากนั้นจึงจะหุงข้าวอุ่นกับข้าวก่อนแต่งตัวไปโรงเรียน กระทำเช่นนี้เป็นกิจวัตรตลอดระยะเวลาที่เรียนหนังสือ โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้ใหญ่มาคอยควบคุมบังคับ

สำหรับผลของการเรียนนั้น ตั้งแต่ถึงวัยเข้าศึกษาเล่าเรียนระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษานับได้ว่าท่านอาจารย์เสริมชัยเป็นนักเรียนเรียนเก่งเรียนดีมาโดยตลอด ผลของการสอบไม่เคยต่ำกว่าที่ ๑-๒-๓ วนเวียนอยู่ระหว่างสามตำแหน่งนี้ทุกครั้ง

ท่านอาจารย์เสริมชัยกล่าวถึงกรณีที่จะเป็นเด็กเรียนเก่งสอบได้คะแนนสูงๆ ว่า

"ความสำคัญอยู่ตรงที่ต้องตั้งใจรับฟังคำสอนของคุณครูจริงๆ และต้องพยายามทำความเข้าใจในบทเรียนนั้นๆ อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน หากมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจเพียงเล็กน้อยต้องถามคุณครูทันที ข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ จำเป็นต้องทบทวนบทเรียนในแต่ละวัน หรือการท่องหนังสือนั่นเอง เพราะจะช่วยให้จดจำได้แม่นยำขึ้น อันที่จริง

เด็กๆ ทุกคนมีระดับความจำได้หมายรู้พอๆ กัน แต่ที่เด็กบางคนมักจะอ้างว่าสมองไม่ดี มีความจำไม่ค่อยดีจำไม่ค่อยได้นั้น อยู่ตรงที่ไม่ตั้งใจไม่มีสมาธิรับฟังคำสอนของคุณครูอย่างจริงจัง รวมทั้งขี้เกียจทบทวนบทเรียนที่เรียนผ่านมาแล้วบ่อยๆ หากตั้งใจเรียนและหมั่นทบทวนบทเรียนเป็นประจำดังกล่าวมาแล้ว เมื่อถึงเวลาสอบก็ไม่จำเป็นมาเริ่มต้นท่องหนังสือกันอย่างเป็นบ้าเป็นหลัง ไม่ผิดกับยัดเยียดวิชาความรู้จำนวนมากมายเข้าไปเก็บไว้ในสมองในคราวเดียวกัน"

ขณะที่ท่านอาจารย์เสริมชัยเรียนชั้นมัธยมปลาย ฐานะของโยมบิดาได้พลิกฟื้นคืนกลับมาสู่ความมั่นคงอีกครั้ง บ้านหลังใหม่ใหญ่กว่าเดิมปลูกสร้างขึ้นกลางที่ดอนซึ่งเป็นเนินสูง รายรอบอาณาบริเวณบ้าน โยมบิดาปลูกไม้ยืนต้นซึ่งเป็นไม้ผลไว้จำนวนมาก และยังทำไร่เต็มพื้นที่เป็นเนินทั้งหมด ส่วนพื้นที่ราบลุ่มเกือบ ๔๐๐ ไร่ เป็นที่นาซึ่งให้ผลสมบูรณ์ เพราะดินดีและมีน้ำอุดม

นอกจากโยมบิดาจะทำไร่ทำนาแล้ว ยังเลี้ยงวัวหลายร้อยตัว ม้าอีกฝูงใหญ่ไว้ใช้งาน

หลังจากสอบผ่านชั้นมัธยม ๖ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนบุรีรัมย์วิทยาลัยแล้ว ท่านอาจารย์เสริมชัยมีความตั้งใจจะเรียนต่อชั้นเตรียมอุดมศึกษา (ม.๗-ม.๘) เพื่อจะเข้ามหาวิทยาลัยในอนาคต โยมบิดามารดาก็เห็นด้วย และยินดีส่งเสียให้เรียนตาม

ปรารถนา แต่กลับมีเหตุให้การเรียนต้องชะงักงันไปจนได้

กล่าวคือ**อาแปะ** หรือ**ลุง** ซึ่งเป็นญาติทางสายโยมบิดา มีกิจการค้าอยู่ที่ตัวอำเภอนางรอง มีความเห็นว่าเด็กหนุ่มหลานชายคนนี้ควรจะเป็นพ่อค้านักธุรกิจมากกว่าจะเสียเวลาไปกับการเรียน จึงได้มาขอตัวท่านอาจารย์เสริมชัยไปทำงานที่ร้านค้าของท่านเพื่อฝึกให้เรียนรู้วิธีการติดต่อค้าขายและชั้นเชิงการแข่งขันทางธุรกิจ โยมบิดามารดามีความเกรงใจอาแปะเพราะเคยพึ่งพาอาศัยกันอยู่ และตระหนักถึงความหวังดีของท่านจึงจำเป็นต้องออกปากอนุญาต เหตุนี้ท่านอาจารย์เสริมชัยเลยต้องหันเหไปสู่วิถีทางของธุรกิจการค้าขาย ทั้งๆ ที่อยากเรียนต่อใจจะขาด

ท่านอาจารย์เสริมชัยมาอยู่กับอาแปะที่ร้านค้าใหญ่โตในอำเภอนางรอง แม้เป้าหมายในอนาคตจะถูกเบี่ยงเบนไปเช่นนี้ ท่านก็ยอมรับภาวะดังกล่าวโดยดุษณี พร้อมกับทุ่มเทความสนใจใส่ใจต่อภาระหน้าที่รับผิดชอบของตนอย่างจริงจัง คำแนะนำสั่งสอนใดๆ ในเรื่องการค้าขายที่อาแปะถ่ายทอดให้ ท่านจะจดจำและนำมาพิจารณาเพื่อปฏิบัติให้ดียิ่งๆ ขึ้น จนเป็นที่พอใจและไว้วางใจของอาแปะแทบทุกๆ ด้าน

เป็นเวลาเกือบปีเต็มๆ ที่ท่านอาจารย์เสริมชัยเข้าสู่วงจรธุรกิจการค้าโดยมิได้ตั้งใจ แต่ท่านมิใช่ซังกะตายทำงานให้ผ่านพ้นไปแค่วันๆ หากตั้งใจทำงานอย่างสุดความสามารถและพยายามเรียนรู้ในงานนั้นๆ ให้มากที่สุด นอกจากนั้นยังพยายามฝึกพูด ฝึกออกของภาษากวางตุ้ง *(อาแปะเป็นกวางตุ้ง)* จนพูดได้คล่อง และออกของตามใบสั่งสินค้าเป็นภาษานั้นได้

จริงอยู่ที่อุปนิสัยของแต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน จะให้ฉลาดเฉลียวเท่าเทียมกันก็คงเป็นไปไม่ได้ หรือจะให้สนใจใฝ่รู้ในภาระที่ตนเองไม่ถนัด ไม่ชอบ ก็คงกระทำอย่างสมบูรณ์ไม่ได้อีกเช่นกัน ทว่ามีสิ่งหนึ่งซึ่งท่านอาจารย์เสริมชัยกล่าวย้ำว่า ทุกคนสามารถกระทำได้เหมือนกันหมด

นั่นคือ..การเอาจริง ทำจริง เมื่อกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไปแล้วก็ต้องทำให้ดีที่สุด กระทำอย่างสุดกำลังความสามารถ ส่วนผลที่จะปรากฏออกมาถึงจะไม่ดีเลิศ แต่ก็รับรองได้ว่าไม่ถึงกับเลวแน่ๆ

ธุรกิจการค้าขายในสมัยที่ท่านอาจารย์เสริมชัยเริ่มเป็นหนุ่มไม่ถึงกับมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงเหมือนสมัยนี้ เล่ห์เหลี่ยมชั้นเชิงของธุรกิจก็ไม่ซับซ้อนหรือแอบแฝงกลวิธีทำลายอีกฝ่ายหนึ่งให้ย่อยยับโดยไร้คุณธรรม จะมีก็แต่การฉวยโอกาสในเกมรุกตามวิถีทางการค้าเท่านั้น

ท่านอาจารย์เสริมชัยเล่าว่า ประโยชน์ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมที่ท่านได้รับขณะทำงานค้าขายให้กับอาแปะ สามารถนำมาประยุกต์เกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ชอบ ทั้งทางโลกทางธรรมในภายหลังได้ ประโยชน์ดังกล่าวนั้นคือ

ความซื่อสัตย์สุจริต : ข้อนี้ต้องถือเป็นความสำคัญที่สุด เพราะการค้าขายทุกรูปแบบ จำเป็นต้องเข้าไปพัวพันรับผิดชอบเงินจำนวนมากๆ ตลอดเวลา ยิ่งเป็นลูกจ้างซึ่งได้รับความไว้วางใจมากเท่าไหร่ โอกาสจะฉ้อฉล คดโกง ก็ยิ่งมีมากเท่านั้น เหตุนี้ต้องไม่ยอมพ่ายแพ้ต่อความโลภซึ่งมักจะคอยยั่วยุให้ทุจริตคิดมิชอบ แม้จะกระทำ

ลงไปแต่เพียงน้อยนิดก็ตาม ยิ่งในสมัยก่อนนั้นระบบบัญชีการเงินไม่รอบคอบรัดกุมและมีขั้นตอนไม่ชัดเจนเช่นปัจจุบัน จึงมีช่องว่างช่องโหว่ให้ทุจริตได้อย่างแนบเนียนค่อนข้างมาก เท่ากับเปิดช่องให้ฉ้อฉลคดโกงได้ไม่ยาก

ความซื่อตรง : พ่อค้าต้องดำเนินการค้าอย่างตรงไปตรงมาต่อผู้บริโภค เช่นขายสินค้าด้วยคุณภาพที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง มิใช่นำสินค้าด้อยคุณภาพหรือปลอมปนสินค้ามาหลอกขายต่อผู้บริโภคเพื่อหวังได้กำไรมาก หรือฉกฉวยโอกาสขึ้นราคาสินค้าเมื่อเกิดภาวะขาดแคลน หากค้าขายอย่างซื่อตรงหรือตรงไปตรงมาต่อผู้บริโภค ผู้ซื้อย่อมเกิดความเชื่อถือไว้วางใจ และยินดีมาอุดหนุนอย่างต่อเนื่องตลอดไป

การรักษาคำพูด : การค้าขายระหว่างกันย่อมมีความเชื่อถือต่อกันเป็นสำคัญ การชำระเงินตลอดจนการรับผิดชอบในประเด็นอื่นๆ จะต้องรักษากำหนดเวลาไม่ให้คลาดเคลื่อนอย่างเด็ดขาด หากเกิดปัญหาสุดวิสัยที่ไม่สามารถจะกระทำตามคำพูดในกรณีหนึ่งกรณีใด ต้องรีบไปชี้แจงแสดงเหตุผลกับผู้ซึ่งมีพันธะสัญญาต่อกันไว้ก่อนจะถึงกำหนดเวลาที่นัดหมาย

มีความรอบคอบ และมีระเบียบในการบริหารเงิน : ที่กล่าวไว้ว่า *"ระบบบัญชีดีที่สุดในโลก ไม่มีประโยชน์ใดๆ สำหรับผู้ที่ไม่ยอมปฏิบัติตามระบบบัญชีนั้น"* ข้อนี้เป็นจริงที่สุด เพราะการใช้เงินผิดประเภทก็ดี การใช้เงินตามใจชอบก็ดี หรือการใช้เงินอย่างไม่มีระบบไม่มีระเบียบก็ดี คือความล้มเหลวในการดำเนินธุรกิจการค้าทุกรูปแบบ แม้การค้าขายก็จะมีกำไรก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้นาน เพราะบกพร่อง

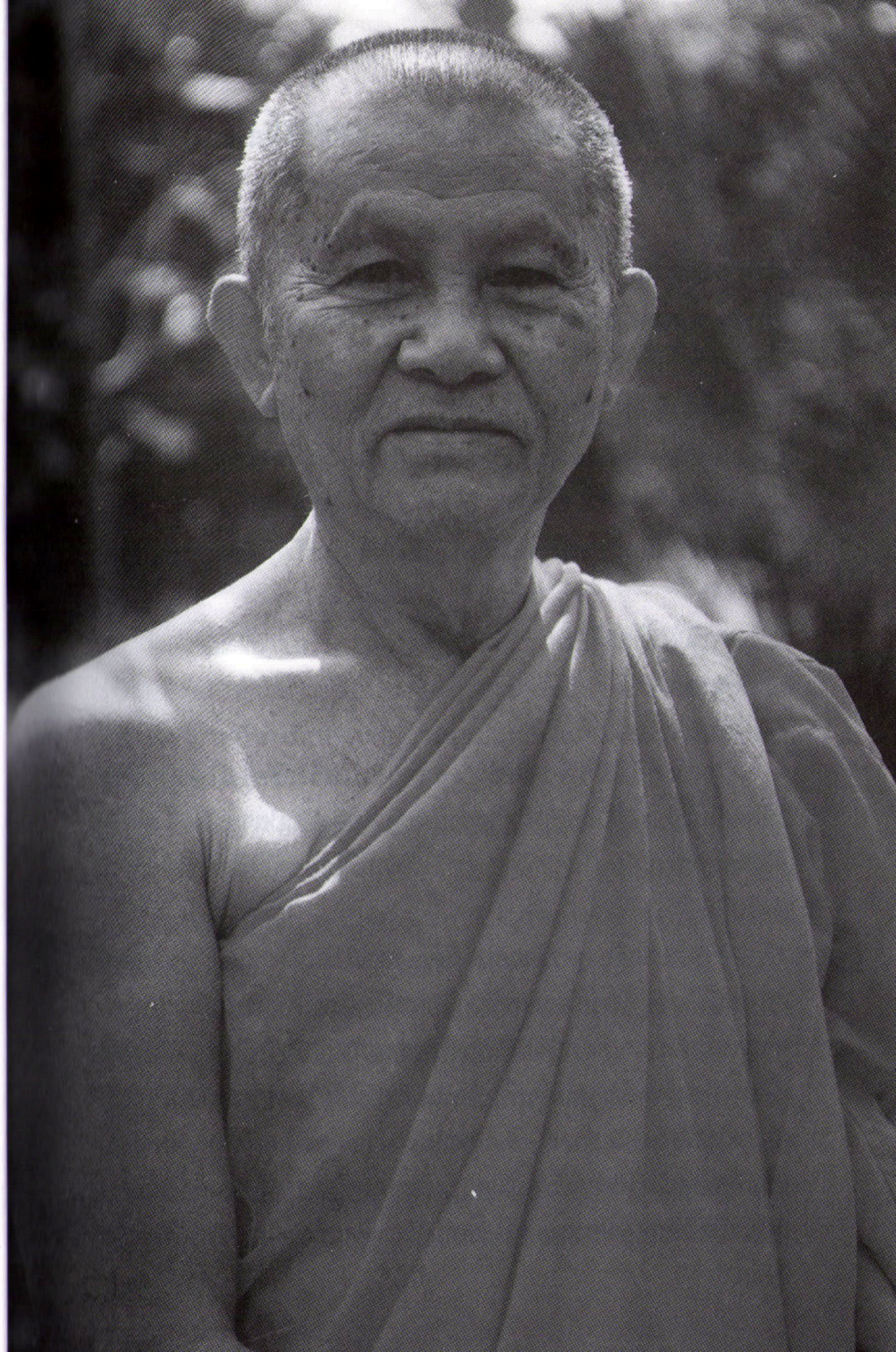

ต่อการบริหารการเงินที่ดีดังกล่าว

ต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล : ผู้เป็นนักธุรกิจทำการค้าขาย มีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องรอบรู้ในสถานการณ์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม (ปัจจุบันต้องเพิ่มการเมืองเข้าไปอีก) ภาวะดินฟ้า-อากาศ กระแสความนิยมของประชาชน ที่สำคัญต้องอ่านสถานการณ์ในอนาคตได้แม่นยำ คือมองการณ์ไกลได้ชัดเจนที่สุด ผิดพลาดน้อยที่สุด

แต่วิถีชีวิตของท่านอาจารย์เสริมชัยไม่ได้ถูกลิขิตให้ดำเนินไปบนเส้นทางธุรกิจค้าขายตราบจนถึงบั้นปลายชีวิต จึงทำให้เกิดเหตุการณ์อันเป็นจุดหักเหที่ทำให้ท่านมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนต่อไปอีก

กล่าวคือ บุตรสาวคนหนึ่งของอาแปะแต่งงานไปกับอาจารย์สอนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา บุตรสาวคนนี้กลับมาเยี่ยมบ้านในช่วงปิดเทอมใหญ่ปลายปีพร้อมกับสามี เมื่อทั้งสองรู้ว่าพื้นฐานการศึกษา และอุปนิสัยใจคอของเด็กหนุ่มผู้มีศักดิ์เป็นน้องเป็นอย่างไร จึงมีความเห็นว่าเด็กที่มีภูมิปัญญาระดับนี้และมีความรักในการเรียนไม่ควรจะหยุดการเรียนเพียงแค่ชั้นมัธยม เพราะมีสติปัญญาความสามารถเหมาะสมที่จะศึกษาเล่าเรียนให้สูงขึ้นไปอีก

ลูกสาวอาแปะได้พูดเรื่องนี้กับเตี่ยหรือพ่อ โดยยกเหตุผลมาชี้แจงหว่านล้อมกระทั่งอาแปะเห็นดีด้วย เป็นอันตกลงยินยอมให้ท่านอาจารย์เสริมชัยศึกษาเล่าเรียนต่อ จากนั้นก็สอบถามไปทางโยมบิดามารดา ท่านทั้งสองก็ยินดีสนับสนุน

ดังนั้นท่านอาจารย์เสริมชัยจึงได้ติดตามลูกสาว อาแปะหรือพี่สาวและพี่เขยเดินทางไปยังจังหวัดนครราชสีมา เข้าเรียนต่อชั้นเตรียมอุดมในปีนั้น ที่โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย

แม้จะว่างเว้นจากการศึกษาเล่าเรียนไปถึงหนึ่งปีเต็มๆ แต่ไม่เป็นอุปสรรคทำให้การเรียนระดับชั้นเตรียมอุดม ปีที่ ๑ อ่อนด้อยแต่อย่างไร ท่านยังคงรักษาระดับการสอบประจำเทอมในตำแหน่งที่ ๑ ที่ ๒ เช่นเดิม

กระทั่งสอบผ่านชั้นเตรียมอุดมปีที่ ๑ เข้าสู่ปีที่ ๒ ระหว่างที่เรียนเตรียมอุดมช่วงปลายปีสุดท้ายโดยตั้งเป้าหมายมุ่งสู่การเรียนระดับมหาวิทยาลัยต่อไปอีก ข่าวร้ายก็ถูกส่งด่วนมายังท่านอาจารย์เสริมชัย

นั่นคือ โยมบิดาเสียชีวิตอย่างกระทันหัน เนื่องจากป่วยเป็นไข้นิวมอเนียได้แค่ ๒ วันก็ถึงแก่กรรม

ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงขออนุญาตลาหยุดการเรียน รีบเดินทางกลับจังหวัดบุรีรัมย์บ้านเกิดเพื่อร่วมงานศพโยมบิดา ทว่าเส้นทางคมนาคมในสมัยนั้นทุรกันดารเหลือกำลัง การเดินทางต้องข้ามวันข้ามคืน ดังนั้นกว่าท่านอาจารย์เสริมชัยจะไปถึงบ้าน ศพของโยมบิดาก็ได้รับการฌาปนกิจไปแล้ว

เป็นครั้งแรกที่ท่านอาจารย์เสริมชัยในวัยเด็กหนุ่ม ได้สัมผัสรับรู้ถึงการพลัดพรากจากกันด้วยความตาย โดยไม่มีโอกาสได้พบเห็นกันอีกชั่วชีวิต

ความโศกเศร้าอาลัยต่อการจากไปของโยมบิดาที่บังเกิดขึ้นในตัวท่านก็ดี และที่รู้เห็นจากโยมมารดาตลอดจนพี่น้องทุกคนก็ดี ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกพรั่นพรึงถึงภาวะ ***"ความจริง"*** ของความตายที่ได้เผชิญอยู่ในขณะนั้น

ความรู้สึกดังกล่าวนี้มิใช่หวาดกลัวต่อความตาย เพราะรู้อยู่แล้วว่าทุกชีวิตทุกคนต้องตายด้วยกันทั้งสิ้น ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดดำรงชีวิตให้ยืนนานเป็นอมตะอยู่ได้ชั่วนิรันดร์

แต่เป็นความรู้สึกนึกคิดที่ทำให้เกิดความตระหนักถึงช่วงเวลาของการมีชีวิต ซึ่งเคยหลงผิดคิดว่ามีอยู่ยาวนานมากมายเหลือเกินนั้นแท้ที่จริงมีอยู่แค่วงจำกัด และยิ่งไม่มีทางรู้เสียด้วยซ้ำว่าเวลาในวงจำกัดดังกล่าวเหลืออยู่เท่าไหร่ จะกี่วัน? กี่เดือน? หรือกี่ปีย่อมไม่มีใครรู้ได้

และด้วยความตระหนักถึงคุณค่าของเวลาแห่งการมีชีวิตเช่นนี้ ได้กลายเป็นแนวทางให้ท่านอาจารย์เสริมชัยกำหนดแผนการในการดำเนินชีวิตแต่ละช่วงอย่างมีขั้นตอน และเป็นขั้นตอนที่เรียบง่าย ซึ่งสามารถจะนำมาปฏิบัติได้โดยไม่มีภาพลวงตาเข้ามาแทรกซ้อน

ใกล้ครบกำหนดวันลาหยุดพักการเรียนชั่วคราวแล้ว ท่านอาจารย์เสริมชัยก็เดินทางกลับจังหวัดนครราชสีมา เพื่อมาเรียนต่อตามปกติ ตราบกระทั่งเรียนจบชั้นเตรียมอุดมศึกษาด้วยคะแนนเป็นอันดับหนึ่ง

มาถึงตรงนี้ เป็นจุดหักเหของชีวิตอีกครั้งหนึ่ง เพราะความปรารถนาของท่านอาจารย์เสริมชัยในขณะนั้น ต้องการเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยสูงขึ้นไปอีก แต่เมื่อไม่มีโยมบิดาช่วยเกื้อหนุนผลักดันอีกต่อไป ครั้นจะขอให้โยมมารดาแบกรับภาระส่งเสียให้เรียนต่อก็ทำใจไม่ได้ เนื่องจากตระหนักดีว่ายังมีน้องสาวน้องชายอีกสองคนที่โยมมารดาต้องรับผิดชอบอยู่ จึงตัดสินใจหยุดพักการเรียนเพียงเท่านี้แล้วมองหาวิชาชีพที่เรียนสำเร็จเร็วที่สุด และสามารถออกมาหางานทำมีรายได้ทันที ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้ไม่เป็นภาระของโยมมารดาอีกต่อไป

เหตุนี้ จึงสมัครเข้าเรียนตัดเย็บเสื้อ กางเกง และเรียนสำเร็จในเวลาอันสั้น แต่วิชาชีพนี้เป็นงานที่ไม่ถนัดเอาเสียเลย แม้จะมานะพยายามทำงานสักเพียงไร ก็รู้ตัวดีว่าไม่มีทางก้าวหน้าหรือเจริญรุ่งเรืองในสาขาอาชีพนี้ได้แน่นอน เพราะไม่มีความชอบ ไม่มีความลึกซึ้งในเชิงช่างและศิลปะแม้แต่น้อย

ใช้เวลาเรียนตัดเย็บเสื้อกางเกงแล้วออกมาทำงานเป็นลูกจ้างเกือบปีเต็มๆ ท่านอาจารย์เสริมชัยก็ตัดสินใจมุ่งหน้าเข้าสู่กรุงเทพมหานคร เพื่อหาช่องทางเรียนต่อไปอีก

ก่อนตัดสินใจเดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานครนั้นเนื่องจากท่านอาจารย์เสริมชัยนึกถึงคำพูดของหลวงลุงเมื่อครั้งยังเป็น ฆราวาส คือ ***พ.อ.หลวงคล่อง คล่องตรวจโรค*** อดีตเจ้ากรมสัตว์-

พาหนะทหารบก (ตั้งอยู่ใกล้ถนนทหาร อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ) เคยกล่าวกับโยมบิดาหลายครั้งที่บุรีรัมย์ว่า *"หากหลานชายคนนี้ (ท่านอาจารย์เสริมชัย) จะไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ ให้ไปหาท่าน ท่านยินดีจะให้การสนับสนุน เพราะเห็นว่าเรียนหนังสือเก่ง"*

เวลานั้น หลวงลุงคือ พ.อ.หลวงคล่อง เกษียณอายุราชการแล้ว และได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุจำพรรษาอยู่ที่วัดอภัยทายาราม (วัดมะกอก) ใกล้โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงตั้งใจจะไปขอความเมตตาพักอาศัยอยู่กับหลวงลุงก่อนเพื่อหาลู่ทางศึกษาต่อ

ดังนั้น ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงขึ้นรถไฟจากนครราชสีมาเดินทางเข้าสู่กรุงเทพฯ เป็นครั้งแรกในชีวิต เมื่อลงรถที่สถานีรถไฟหัวลำโพงแล้วก็สอบถามเส้นทางไปวัดอภัยทายาราม (วัดมะกอก) และดั้นด้นไปจนถึงวัด ได้พบหลวงลุงตามปรารถนา ซึ่งหลวงลุงก็เมตตาให้พำนักพักพิงอยู่กับท่านที่กุฏิ

ท่านอาจารย์เสริมชัยอาศัยอยู่กับหลวงลุงต่อมาหลายเดือนพร้อมกับมองหาลู่ทางจะเรียนต่อ แต่มาขัดข้องเรื่องทุนทรัพย์จะส่งเสียตัวเองให้ศึกษาเล่าเรียนจนตลอดรอดฝั่ง เพราะเงินออมซึ่งเก็บสะสมไว้ขณะทำงานเป็นช่างตัดเย็บเสื้อผ้ามีอยู่เพียงจำกัด ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายระหว่างเรียนได้

ขณะที่ท่านอาจารย์เสริมชัยยังไม่รู้จะทำอย่างไรดีกับอนาคตของตน พอดีคุณครูซึ่งเคยสอนที่โรงเรียนบ้านถนนหัก ทราบว่าท่านอาจารย์เสริมชัยมาพักอยู่วัดอภัยทายาราม (วัดมะกอก) จึงแวะมาเยี่ยม และชวนไปสมัครทำงานองค์การท่าเรือ คลองเตย ท่านก็

ตัดสินใจไปสมัครและผ่านการสอบคัดเลือกเข้าไปได้ ทำให้มีรายได้เป็นประจำแน่นอนทุกเดือน

พอเริ่มเข้าทำงาน หลวงลุง พ.อ.หลวงคล่องก็มีเหตุให้เดินทางไปจำพรรษาที่วัดหนึ่งในจังหวัดลพบุรี ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงจำต้องออกจากวัดอภัยทายาราม (วัดมะกอก) ไปเช่าบ้านอยู่เพียงลำพัง และทำงานที่องค์การท่าเรือไปเรื่อยๆ

เมื่ออายุได้ ๒๑ ปี ท่านก็มีครอบครัว...

เจ้าประคุณ สมเด็จพระพุฒาจารย์
องค์ประธานสถาบันพุทธภาวนา ฯ ได้เมตตามาปิดการอบรม
แจกวุฒิบัตร และให้โอวาทแก่ผู้เข้ารับการอบรม และคณะผู้บริหาร
คณะพระวิทยากร ทุกรุ่น ตั้งแต่ดำรงสมณศักดิ์ที่
พระพรหมคุณาภรณ์ จนมาถึงปัจจุบันนี้

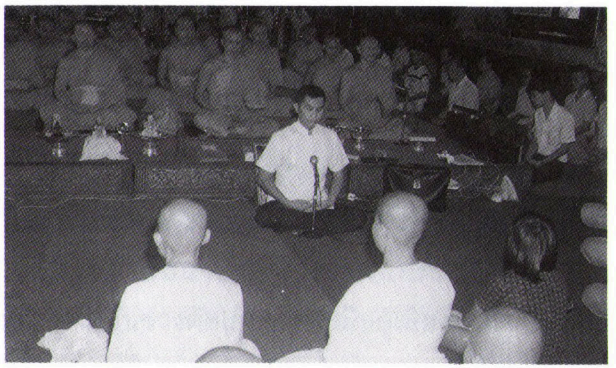

นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ นอกจากรับผิดชอบ
ในการบริหารกิจการของมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายแล้ว
ยังเปิดการอบรมภาวนาธรรมเป็นประจำทุกวันอาทิตย์
และทุกเย็นวันจันทร์/พฤหัสบดี ที่ศาลาการเปรียญวัดสระเกศฯ

๔

สนใจพระพุทธศาสนา

เมื่อมีครอบครัวแล้วภาระรับผิดชอบก็เพิ่มขึ้น ความตั้งใจที่จะเรียนต่อจำเป็นต้องระงับยับยั้งเอาไว้ก่อน แม้กระนั้นความมุ่งมั่นในส่วนนี้ก็มิได้คลายจางหายไป *อุปมาเหมือนกองไฟคุกรุ่นอยู่ภายในอกเงียบๆ* ในขณะที่กาลเวลาก็ผันผ่านไปเรื่อยๆ

บ่ายวันหนึ่ง เพื่อนเก่าซึ่งเรียนหนังสือชั้นเดียวกันที่โรงเรียนบุรีรัมย์วิทยาลัยมาเยี่ยมท่านอาจารย์เสริมชัยถึงที่ทำงาน ในองค์การท่าเรือ เพื่อนคนนี้จบชั้นมัธยม ๖ แล้วก็สอบเข้าโรงเรียนเตรียมทหาร จบเตรียมทหารแล้วก็แยกเหล่าไปต่อโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.)

ขณะมาเยี่ยมท่านอาจารย์เสริมชัย เพื่อนแต่งเครื่องแบบ

นักเรียนนายร้อยห้อยกระบี่สั้นครบเครื่อง เมื่อพูดคุยสนทนากันพอสมควรแก่เวลาเพื่อนก็ลากลับ

เห็นเพื่อนกำลังศึกษาเล่าเรียนสูงขึ้นไปเรื่อยๆ ท่านอาจารย์เสริมชัยขณะเป็นหนุ่ม มีความรู้สึกยินดีชื่นชมความก้าวหน้าของเพื่อนอย่างยิ่ง เวลาเดียวกันก็คิดถึงตัวเองซึ่งจำเป็นต้องหยุดชะงักการเรียนเอาไว้ครึ่งๆ กลางๆ

ไฟที่คุกรุ่นอยู่ในอกก็พลันลุกฮือสะบัดเปลวอย่างรุนแรง

ต่อมา... กรมประชาสัมพันธ์ (กรมโฆษณาการสมัยนั้น) ประกาศรับสมัครผู้สอบคัดเลือกเข้าเป็นข้าราชการ ท่านอาจารย์เสริมชัยไตร่ตรองอย่างรอบคอบแล้วจึงตัดสินใจเข้าสมัครสอบคัดเลือก โดยมีแผนการกำหนดไว้ในใจว่าหากสอบได้และเข้าทำงานที่กรมประชาสัมพันธ์ จะไปเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพราะอยู่ใกล้ๆ กัน สามารถเดินไปเรียนได้สะดวก

ผลของการสอบคัดเลือกเข้ากรมประชาสัมพันธ์ ปรากฏว่าสอบได้ จึงลาออกจากองค์การท่าเรือไปเป็นข้าราชการประจำกองวิทยาการ ซึ่งขณะนั้นมี *คุณกำจัด กีพานิชย์* เป็นหัวหน้ากอง (ต่อมาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์) อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ขณะนั้นคือ *พล.ท. ม.ล.ขาบ กุญชร ณ อยุธยา, คุณชู ณ ลำปาง* เป็นรองอธิบดีฯ ได้รับเงินเดือนขั้นต้น ๔๕๐ บาท

หลังจากทำงานที่กรมประชาสัมพันธ์ได้ระยะหนึ่ง จึงสมัครเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตามที่ตั้งใจไว้ โดยลงคณะรัฐศาสตร์การปกครอง ใช้เวลาในการศึกษา ๔ ปี

ระหว่างที่รอเวลาเข้าศึกษาเล่าเรียน ทราบว่าหลวงลุง หลวงคล่องฯ กลับจากลพบุรีมาพักชั่วคราวที่วัดอภัยทายาราม (วัดมะกอก) ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงรีบไปกราบนมัสการด้วยความเคารพ เมื่อหลวงลุงทราบว่าท่านจะเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ ได้แนะนำว่าควรจะเลือกเรียนคณะที่สำเร็จและได้รับปริญญาเร็วที่สุด เมื่อเรียนจบแล้วท่านจะได้ฝากเข้าทำงานที่ดีๆ เนื่องจากเคยมีความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นอย่างมากกับ *พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์* ซึ่งกำลังมีอำนาจสูงในขณะนั้น

ได้รับคำแนะนำจากหลวงลุงเช่นนี้ ท่านอาจารย์เสริมชัยก็กลับมาไตร่ตรองว่าจะทำอย่างไรดี ถ้าจะให้เรียนจบเร็วภายใน ๓ ปี ก็ต้องเลือกเรียนคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี (เรียนจบการบัญชี ๓ ปี แล้วจะได้รับประกาศนียบัตรทางการบัญชีเทียบเท่าปริญญาตรี) ทั้งๆ ที่เสียดายคณะรัฐศาสตร์ซึ่งตั้งใจ จะเข้าเรียนตั้งแต่แรก แต่ก็จำใจต้องหยุดเรียน และเมื่อประเมินสติปัญญาความรู้ความสามารถพื้นฐานของตนแล้ว คิดว่าถ้าใช้ความมานะพยายามอย่างเต็มกำลังน่าจะเรียนไปพร้อมๆ กันทั้ง ๒ แผนก คือทั้งแผนกพาณิชยศาสตร์และ แผนกบัญชีได้ ดังนั้นท่านจึงลงชื่อสมัครเรียนทั้ง ๒ แผนก ซึ่งมีวิชาที่ต้องเรียนในแต่ละสมัย (ภาคเรียน) รวมกันกว่า ๒๐ วิชา โดยทำงานไปด้วย

การดำเนินชีวิตฆราวาสวิสัยในช่วงนี้ของท่านอาจารย์เสริมชัย นับเป็นช่วงที่เรียกว่าหนักหนาสาหัสเอาเรื่องทีเดียว เพราะต้องทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพไปด้วย เรียนไปด้วย และเรียนควบถึง ๒ แผนกพร้อมกัน ท่านต้องจัดระบบระเบียบการบริหารเวลาในแต่

ละวันให้ได้ประโยชน์สูงสุด เพราะงานในหน้าที่รับผิดชอบจะเกิดความบกพร่อง หรือย่อหย่อนประสิทธิภาพไม่ได้ ส่วนการเรียนระดับมหาวิทยาลัยนั้นก็จะต้องเรียนให้ทัน เรียนให้ผ่านทุกวิชาในแต่ละสมัยแผนก) อีกเช่นกัน

ทุกวัน...เมื่องานกรมประชาสัมพันธ์เลิกแล้ว ท่านอาจารย์เสริมชัยจะออกจากที่ทำงานเดินข้ามสะพานผ่านพิภพลีลา ตัดผ่านท้องสนามหลวง เข้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อฟังเลกเชอร์ และจดบันทึกการสอน หลังจากจบบทเรียนในแต่ละวันก็ขึ้นรถรางเดินทางกลับบ้านเช่าเล็กๆ ละแวกบางซื่อ ซึ่งเป็นที่พักอาศัยของครอบครัว

หลังจากอาบน้ำรับประทานอาหารมื้อเย็น (ค่ำ) เรียบร้อย การศึกษาหาความรู้และทบทวนบทเรียนด้วยตัวเองในแต่ละวิชาก็จะเริ่มขึ้นอีกแล้วต่อเนื่องไปจนดึกดื่นกว่าจะเข้านอน เพื่อตื่นแต่เช้ามืดไปทำงานตามปกติ วนเวียนอยู่เช่นนี้ทุกวันทุกคืนตลอดระยะเวลา ๔ ปีเต็มๆ

ขณะเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พร้อมกันสองแผนก ท่านอาจารย์เสริมชัยทุ่มเทความวิริยะอุตสาหะอย่างสุดตัว เพราะเวลาซึ่งเหลือจากเวลาทำงานประจำวันที่กรมประชาสัมพันธ์ มีเพียงจำกัด และข้อจำกัดอีกประการหนึ่งก็คือมักจะเข้าห้องเรียนล่าช้ากว่าเพื่อนนักศึกษาคนอื่นๆ เนื่องจากเวลาเลิกงานเกือบจะตรงกับเวลาเปิดการสอน กว่าจะกระหืดกระหอบมาถึงมหาวิทยาลัยและเข้าห้องเรียนก็เหลือที่นั่งท้ายๆ สุด ทำให้ห่างไกลจากกระดานดำหน้าชั้นมาก เวลาอาจารย์เขียนอะไรบนกระดานดำจึงมองแทบไม่เห็นและอ่านไม่ค่อยออก ทำให้จดเลกเชอร์ทันบ้างไม่ทันบ้าง

เวลานั้นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เปิดการสอนกึ่งมหาวิทยาลัยเปิด คือรับนักศึกษาภายนอกเข้ามาเรียนโดยไม่จำกัด ดังนั้นในคณะนี้จึงมีนักศึกษาจำนวนมาก การเรียนแต่ละวิชาจะมีนักศึกษาเข้าเรียนแต่ละห้องหลายร้อยคน ทำให้ความเข้าใจในบทเรียนไม่ได้ผลเต็มที่ เหตุนี้ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงต้องใช้เวลาว่างทุกนาทีศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองให้เกิดประโยชน์ต่อผลของการเรียนให้มากที่สุด

ท่านปฏิบัติอยู่เช่นนี้ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนปี ๑ กระทั่งจบปีที่ ๓ แผนกบัญชี และจบชั้นปีที่ ๔ แผนกพาณิชยศาสตร์และการบัญชี โดยพลาดเพียงวิชาเดียว คือวิชากฎหมาย (พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า และพระราชบัญญัติวรรณกรรมศิลปกรรม) สาเหตุเพราะตอนสอบเตรียมตัวมาพร้อมสำหรับกฎหมายทุกมาตรา แต่ข้อสอบนำปัญหาจากคดีที่ผ่านมาถึงศาลฎีกาพิจารณาและพิพากษายกมาเป็นคำถาม ตรงนี้ไม่ได้อ่านหนังสือมาเลย ผลก็คือสอบตกในสมัยแรก แต่เมื่อสอบสมัยที่ ๒ ท่านอาจารย์เสริมชัยทำคะแนนสำหรับวิชากฎหมายนี้ ได้สูงสุดของรุ่น

และได้รับปริญญาบัตรจากพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สองครั้ง สองปริญญา เป็นความปีติและภาคภูมิใจอย่างที่สุดในชีวิตฆราวาส

ปีต่อมา ท่านอาจารย์เสริมชัยสมัครเข้าทำงานที่ แผนกวิจัย คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นงานที่ถูกกับอุปนิสัยมากที่สุด และก็ผ่านการคัดเลือกเข้าประจำทำงานที่แผนกนี้ดังประสงค์ จึงได้ลาออกจากกรมประชาสัมพันธ์ แล้วย้ายมาประจำทำงานที่สถาบันใหม่ตั้งแต่นั้น

หลังจากทำงานที่คณะรัฐประศาสนศาสตร์ได้ระยะหนึ่ง ท่านอาจารย์เสริมชัยก็ทำปริญญาโทต่อ ช่วงที่ทำปริญญาโทนี้ไม่ถึงกับอยู่ในภาวะเคร่งเครียดหนักหนาสาหัสเหมือนกับทำปริญญาตรีควบทีเดียว ๒ ปริญญา

ในที่สุดก็ได้รับปริญญาโทเกียรตินิยม "ดี"

ความเจริญในสัมมาอาชีพตามวิสัยชาวโลกนั้น ย่อมมีช่องทางแสวงหาได้มากมายหลากหลาย และสามารถก้าวหน้าไปสู่ความรุ่งเรืองโดยไม่มีขีดจำกัด แต่ความเจริญรุ่งเรืองในอาชีพไม่ว่าจะเป็นแนวทางไหน สาขาอาชีพอะไร สิ่งที่จะเกื้อหนุนให้ประสบความสำเร็จก็คือ*วิชาความรู้ ความชำนาญ และความมานะพยายามที่มุ่งมั่นเอาจริง*

สำหรับวิชาความรู้สามารถแสวงหาได้โดยตรงจากสถาบันการศึกษา หรือได้มาโดยประสบการณ์ ตลอดจนฝักใฝ่ใช้ปัญญาศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเองก็ย่อมได้ทั้งสิ้น ขอแต่เพียงให้มีวิชาความรู้ และรู้จริงเท่านั้น

หากไม่มีความรู้เอาเสียเลย จะกระทำการสิ่งใดก็คงยากจะประสบความสำเร็จ หรือคงหาความเจริญรุ่งเรืองได้ยาก

วิถีชีวิตของท่านอาจารย์เสริมชัยเมื่อครั้งครองเพศฆราวาสดูเหมือนจะข้องเกี่ยว, คลุกคลีอยู่กับการเล่าเรียนศึกษาวิชาการ

ตั้งแต่เยาว์วัย ครั้นเจริญเติบโตมาโดยลำดับ ท่านก็ฝักใฝ่ในการศึกษาเล่าเรียนไม่ลดละ แม้จะมีครอบครัวแล้วก็ไม่เลิกราเรื่องการเรียน พยายามก้าวหน้าต่อไปอย่างสุดความสามารถ กระทั่งประสบความสำเร็จในระดับซึ่งยากจะหาบุคคลอื่นทำได้หากอยู่ในภาวะเดียวกัน

ท่านทำงานอยู่ที่คณะรัฐประศาสนศาสตร์นานพอสมควร ก่อนจะลาออกแล้วเข้าทำงานที่สำนักข่าวสารอเมริกัน (USIS) ประจำแผนกวิชาการฝ่ายวิจัยประเมินผลทางด้านสื่อสารมวลชน และอื่นๆ ที่เป็นงานเกี่ยวกับความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลไทย กับรัฐบาลอเมริกัน

ท่านอาจารย์เสริมชัย เข้าเป็นพนักงานสำนักข่าวสารอเมริกัน สำนักงานประจำอยู่ที่ถนนสาธรใต้ ในระยะแรกได้ทำงานในตำแหน่งผู้ช่วยฝ่ายวิจัย ภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ ซึ่งมีขอบข่ายหน้าที่รับผิดชอบงานวิจัยของสำนักงาน USIS ที่ตั้งอยู่ในประเทศต่างๆ หลายประเทศในเอเชีย

เวลานั้น ***จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์*** ดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศ รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ได้ริเริ่มจัดตั้งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ (MOBILE DEVELOPMENT UNIT ชื่อย่อว่า M D U) กำหนดนโยบายเร่งรัดพัฒนาชนบท เป็นนโยบายสำคัญ โดยรัฐบาลอเมริกันให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือเต็มที่ทั้งงบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ และเครื่องจักรกลจำเป็นต่างๆ

หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ (M D U) และโครงการพัฒนาชนบทที่ดำเนินไปในห้วงเวลาดังกล่าว แบ่งแยกเป็นโครงการย่อยๆ หลายโครงการ และครอบคลุมการพัฒนาท้องที่ทุรกันดารทั่วประเทศ

สำนักงานสาขาของยูซิสถูกตั้งขึ้นตามจังหวัดสำคัญๆ เพื่อดำเนินการประสานงานกับสำนักงานใหญ่ตลอดเวลา รวมทั้งมีการวิจัยและติดตามประเมินผลงาน ส่งกลับไปรายงานต่อรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พิจารณาด้วยทุกระยะ

ต่อมา ท่านอาจารย์เสริมชัยได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ทำการวิจัยและประเมินผลงานซึ่งต้องออกปฏิบัติงานภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานพัฒนาท้องที่ในชนบทของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งต้องเดินทางไปทั่วประเทศ ภารกิจหลักที่ท่านอาจารย์เสริมชัยรับผิดชอบคือติดตามผลการพัฒนาในท้องถิ่นทุรกันดาร และผลงานการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลผ่านสื่อมวลชนต่างๆ เช่นทางสถานีวิทยุต่างๆ หน่วยฉายภาพยนตร์เคลื่อนที่ ข่าวสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยการสอบถามเจาะหาข้อมูลจากประชาชนในแต่ละพื้นที่ ในแต่ละท้องถิ่น ว่ามีความคิดเห็นอย่างไรต่อข่าวสารราชการที่ผ่านทางสื่อต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาถนนหนทางและระบบชลประทานขนาดเล็ก ขนาดย่อย ซึ่งทางรัฐบาลพยายามกระจายออกไปสู่ท้องถิ่นทุรกันดาร เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน

ข้อมูลการประเมินผลและผลการวิจัยจะถูกส่งไปยังคณะรัฐบาล (คณะปฏิวัติ) ของจอมพลสฤษดิ์อย่างต่อเนื่อง

ท่านอาจารย์เสริมชัยทำงานหน้าที่นี้ติดต่อกันหลายปีโดยไม่ถูกผลัดเปลี่ยนโยกย้ายไปทำหน้าที่อื่น เนื่องจากผลงานที่ทำมาครบถ้วนสมบูรณ์ ตรงไปตรงมา ถูกต้องตามข้อเท็จจริง ระหว่างช่วงเวลาที่ทำงาน ท่านต้องเดินทางไปทั่วทุกหนทุกแห่งแทบจะทั่วทุกตารางนิ้วของประเทศไทย ซอกซอนไปถึงถิ่นทุรกันดารทุกๆ ภาค ได้พบเห็นรับรู้

วิถีชีวิตของชาวชนบทพื้นบ้านว่ามีความเป็นอยู่อย่างไรทุกแง่ทุกมุม

ความด้อยการศึกษาเวลานั้นดูเหมือนจะครอบคลุมไปทั่วทุกพื้นที่ห่างไกล การศึกษาของชาติไม่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นปัญหาใหญ่หรือถูกจัดอันดับให้เป็นปัญหาที่ควรจะต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างเร่งด่วน ดังนั้นระดับปัญญาความรู้ของเยาวชนซึ่งเป็นประชาชาติในอนาคตอันสำคัญจึงไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ตรงนี้เป็นจุดอ่อนด้อยอย่างยิ่งอีกข้อหนึ่งของชาติขณะนั้น

นอกจากจะพบเห็นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทห่างไกลมีแต่ความอัตคัดขาดแคลนอย่างน่าสลดใจ ยังประสบกับประพฤติปฏิบัติของข้าราชการบางคนที่มีจิตใจหมักหมมด้วยกิเลสตัณหา ถึงขั้นผิดลูกเมียเขาโดยใช้อำนาจหน้าที่บีบคั้นบังคับ รวมทั้งการวางอำนาจบาทใหญ่กดขี่ข่มเหงชาวบ้านผู้มีแต่ความซื่อ ไม่กล้ามีปากมีเสียงกับผู้วางตนเป็น *"เจ้านาย"* หลายครั้งหลายหน

ข้าราชการประเภทหลง *"อัตตา"* พวกนี้แม้จะมีเพียงส่วนน้อยแต่ก็เป็นตัวปัญหาสำคัญยิ่งที่ผลักดันให้ประชาชนจำนวนไม่น้อยเตลิดหลงทางเข้าไปสู่ระบอบการปกครองอันตรงกันข้ามกับระบอบประชาธิปไตย ซึ่งขณะนั้นทั้งสองฝ่ายกำลังดำเนินสงครามเย็นแย่งชิงประชาชนกันอยู่

อีกส่วนหนึ่งที่ท่านอาจารย์เสริมชัยพบเห็นขณะอยู่ในเพศฆราวาส ทางด้านพระพุทธศาสนาก็คือพระสงฆ์ตามวัดวาอารามในพื้นที่ชนบทห่างไกลจำนวนหนึ่ง ย่อหย่อนพระธรรมวินัยอย่างน่าเป็นห่วง

เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากขาดการศึกษาทางปริยัติ และละเลย

การปฏิบัติภาวนาธรรม ซึ่งสมณะควรกระทำอย่างยิ่ง

เมื่อแบบอย่างไม่สมบูรณ์ทั้งการศึกษาหลักปริยัติ และไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติพระสัทธรรมเสียแล้ว บุคคลผู้ก้าวเข้าสู่ร่มผ้ากาสาวพัสตร์เพื่อครองเพศพรหมจรรย์ต่อๆ มาจึงพลอยย่อหย่อนตามไปด้วย

ขณะที่เห็นภาพ *"ไม่งาม"* ในความรู้สึกท่านอาจารย์เสริมชัยขณะนั้นไม่ได้คิดลึกซึ้งนัก นอกจากอยากจะเห็นพระภิกษุบางรูปบางอารามมีความสำรวมตามสมควรแก่สมณะ ซึ่งน่าจะทำให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสยิ่งกว่า

ภาพ *"ไม่งาม"* ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นแม้จะเป็นส่วนน้อยในหมู่มากก็จริง แต่ก็เป็นเรื่องน่ากังวลอย่างยิ่ง เพราะอาจทำให้พุทธศาสนิกชนจำนวนหนึ่งซึ่งไม่ทันพิจารณาแยกแยะผิดถูก ควรหรือไม่ควร ให้ชัดเจน หมดกำลังใจทำนุบำรุงพระศาสนาอย่างเต็มกำลังก็เป็นได้

กระนั้นความปีติชุ่มเย็นใจก็ใช่จะเหือดหายไปเสียเลย เมื่อประสบพบเห็นพระภิกษุสงฆ์อีกจำนวนมากที่มีศีลาจารวัตรหมดจดงดงาม มีปฏิปทาอันควรแก่การนอบน้อมกราบไหว้ และช่วยชี้ทางสงบสว่างแก่มวลมนุษย์อยู่อีกทั่วแผ่นดินไทย

จากการได้เดินทางมามาก พบเห็นหลายอย่างหลายสิ่งและหลากหลายแง่มุม เป็นพลังกระตุ้นให้ท่านอาจารย์เสริมชัยเริ่มสนใจอย่างจริงจังในพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก อันที่จริงชีวิตของท่านที่ผ่านมาตั้งแต่เป็นเด็กตัวเล็กๆ กระทั่งเจริญวัยเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวก็ข้องเกี่ยวผูกพันกับวัดวาอารามและพระภิกษุสงฆ์ตลอดเวลา หากเป็นการข้องเกี่ยวตามครรลองชาวพุทธโดยทั่วไป เช่นเมื่อเด็กๆ ก็

ติดตามบิดามารดาไปทำบุญ ฟังเทศน์ฟังธรรมที่วัด เติบโตเจริญวัยขึ้นมาก็ใส่บาตรทำบุญ บริจาคทาน ตามวาระโอกาสอันพึงปฏิบัติ หรือไปฟังพระธรรมเทศนาจดจำรับรู้คำอบรมสั่งสอนจากพระภิกษุบ้าง หรือสวดมนต์ไหว้พระเป็นกิจวัตรประจำวัน

แต่ไม่เคยศึกษาค้นคว้าไปจนถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งจนกระจ่างแน่ชัด

อุปนิสัยของท่านอาจารย์เสริมชัยนั้น เมื่อเกิดความสงสัยใคร่รู้เรื่องอะไรท่านก็จะศึกษาค้นคว้าอย่างเอาจริง พยายามทำความเข้าใจตามเหตุตามผล เพื่อให้ความสงสัยข้องใจคลี่คลายไปสู่ความกระจ่างชัดแจ้ง

คราวนี้ ก็เริ่มเสาะหาหนังสือที่มีเนื้อหาสาระทางธรรมะเอามาอ่าน (สมัยนั้นหนังสือแนวทางธรรมปฏิบัติยังไม่มีการพิมพ์ออกจำหน่ายอย่างแพร่หลายเช่นปัจจุบัน) ตลอดจนหนังสืออัตชีวประวัติของพระเถราจารย์ผู้มีชื่อเสียงกิตติคุณแทบทุกพระอาจารย์เท่าที่จะหาซื้อได้ เมื่อได้หนังสือมาแล้วก็เริ่มศึกษาพิจารณาไปโดยลำดับกระทั่งมีความเข้าใจค่อนข้างชัดเจน

ที่ใช้คำว่า "ค่อนข้างชัดเจน" ก็คือภาคทฤษฎีนั้นมีความเข้าใจมากพอสมควร แต่ภาคปฏิบัติยังขัดข้องอยู่ เพราะไม่เคยปฏิบัติ เมื่อไม่ปฏิบัติจริงๆ ก็ย่อมไม่รู้จริง

๕

จุดหักเหของชีวิต

หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ ครั้งที่อยู่ในฆราวาสวิสัย นับได้ว่าเป็นอีกผู้หนึ่งที่เจริญก้าวหน้าตามวิถีของชาวโลก ด้วยความรู้ความสามารถประสานกับความมานะบากบั่นของตนโดยตรง

หลังจากทำงานภาคสนามติดต่อกันมาหลายปี ก็มีคำสั่งให้เข้ามาประจำสำนักงานฝ่ายวิจัยภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ งานของฝ่ายวิจัยแผนกนี้เป็นงานหนักมาก เพราะต้องรวบรวมข้อมูลทุกด้านของหลายประเทศตลอดภาคตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ฮ่องกง ไต้หวัน สิงคโปร์ ญี่ปุ่น อินเดีย ลาว เวียตนาม พม่า เขมร นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย จากนั้นก็ต้องนำข้อมูลทั้งหมดมาวิจัยประเมินผลทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเพื่อส่งให้รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ วิเคราะห์สถานการณ์ต่อไป

*หลังจากผ่านงานมานานพอควร ท่านอาจารย์เสริมชัย ก็ได้เลื่อนตำแหน่งจากที่เป็นผู้ช่วยหัวหน้าฝ่าย (หัวหน้าฝ่ายเป็นอเมริกัน) เป็น**ผู้ชำนาญการวิจัย** (RESEARCH SPECIALIST) และทำงานในสำนักงานฝ่ายวิจัยนี้ตลอดมา*

ระหว่างที่ทำงานได้รับความสะเทือนใจครั้งสำคัญครั้งหนึ่ง กล่าวคือหัวหน้าฝ่ายชาวอเมริกันซึ่งทำงานร่วมกันมาอย่างรู้มือรู้ใจ และมีความสนิทสนมกันมากเป็นพิเศษ เผชิญกับงานหนักชิ้นหนึ่งด้วยกัน โดยมีกำหนดจะต้องส่งผลงานการวิจัยให้แก่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อย่างเร่งด่วน

ทั้งสองร่วมกันทำงานแทบไม่ได้หลับไม่ได้นอนทั้งวันทั้งคืน เป็นเวลา ๓ วันรวด หัวหน้าเกิดความเครียดอย่างรุนแรงตลอดเวลา แต่ก็สามารถทำงานเสร็จสิ้นตามกำหนดจนได้ หลังจากนั้นอีกไม่นาน หัวหน้าฝ่ายต้องหยุดพักการทำงานเพื่อเข้ารับการรักษาอาการเครียดถึงขั้นเป็นโรคจิตประสาท เมื่ออาการทุเลาลงแล้วได้เดินทางกลับไปยังภูมิลำเนาเดิมที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐอเมริกา เพื่อพักผ่อนต่อจนกว่าอาการจะหายเป็นปกติ

ระหว่างที่อยู่ในบ้านพัก ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. อาการเครียดอย่างรุนแรงเกิดกำเริบขึ้นมาอีก ถึงกับใช้มีดสเต็กคว้านท้องตัวเองเสียชีวิตอย่างน่าอนาถ

เมื่อท่านอาจารย์เสริมชัย ซึ่งขณะนั้นต้องรักษาการตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายรอคอยหัวหน้ากลับมาร่วมงานกันอีกทราบข่าวร้ายนี้ ท่านเกิดความสลดใจสะเทือนใจเป็นอย่างยิ่ง คาดไม่ถึงว่าบุคคลที่มีคุณภาพสูง และเป็นบุคคลอีกผู้หนึ่งซึ่งท่านรักและนับถือจะจบสิ้นชีวิตโดยวิธีนี้

*ขณะเดียวกันท่านก็รำลึกนึกถึงพระมหาเมตตาธิคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงให้แนวทางการปฏิบัติพึงเป็น "**สายกลาง**" หรือ**มัชฌิมาปฏิปทา** คือไม่ตึงเกินไป ไม่หย่อนเกินไป หากหัวหน้าชาวอเมริกันรู้จักวางใจตัวเองเป็น "**สายกลาง**" เสียบ้างก็คงจะไม่ตกอยู่ในภาวะเลวร้ายถึงกับหาทางออกไม่ได้เช่นนั้น*

หลังจากหัวหน้าฝ่ายชาวอเมริกันเสียชีวิตไปแล้ว ท่านอาจารย์เสริมชัยซึ่งรักษาการตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายก็จำเป็นต้องแบกรับภาระหน้าที่อันหนักหน่วงนี้ต่อไปอีก เพราะผู้บริหารระดับสูงยังไม่แต่งตั้งใครมาทำหน้าที่แทน แม้จะต้องทำงานหนักขึ้นมีความรับผิดชอบสูงขึ้นทั้งๆ ที่ตำแหน่งหน้าที่ยังอยู่ระดับเดิม แต่สิ่งที่ท่านได้รับมาโดยปริยายก็คือ ความแข็งแกร่ง และสมรรถภาพการทำงานที่สูงขึ้นใน เวลาอันสั้น

เวลาได้ผ่านไปจากปีแรกเลยล่วงเข้าสู่ปีที่สอง ตำแหน่งหน้าที่ของท่านอาจารย์เสริมชัยยังไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลง คือยังเป็นรองหัวหน้าฝ่าย และรักษาการหัวหน้าฝ่ายเช่นเดิม โดยไม่มีการแต่งตั้งผู้ช่วยเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระงานที่ต้องรับผิดชอบอย่างมากมายจนล้นมือ มีเพียงที่ปรึกษาซึ่งเป็นชาวอเมริกันเพียงคนเดียวเท่านั้น

ระหว่างที่เริ่มเคร่งเครียดในหน้าที่การงานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ท่านและกลุ่มเพื่อนสนิทซึ่งทำงานอยู่กันคนละแผนกแต่มีความสนใจเรื่องธรรมปฏิบัติคล้ายๆ กัน มักจะหาเวลาพูดคุยสนทนาในเรื่องหลักสำคัญและส่วนปลีกย่อยในพระพุทธศาสนาบ่อยๆ ใครมีหนังสือเกี่ยวกับ

ธรรมะก็จะนำมาแลกเปลี่ยนกันอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ เป็นเช่นนี้เสมอมา

ต่อมา เพื่อน ๆ กลุ่มนี้ชักชวนให้ลองนั่งสมาธิ เพราะต่างก็ไม่เคยปฏิบัติกันเลย ท่านอาจารย์เสริมชัยขณะนั้นพอจะทราบจากตำรับตำรามาบ้างว่าการทำสมาธินั้นคือพื้นฐานของการเกิดปัญญา และหากทำสมาธิเบื้องต้นได้ ประโยชน์ที่เกิดก็คือจิตเกิดความสงบ จิตได้รับการพักผ่อน ไม่ถูกอารมณ์ชักนำให้ฟุ้งซ่านเลื่อนไหลไปกับกิเลสตลอดเวลา เมื่อเพื่อนๆ มาชวนให้ทำสมาธิท่านจึงตกลงปฏิบัติ

สถานที่ปฏิบัติหรือนั่งสมาธิก็คือห้องทำงานแผนกศิลป์ และนิทรรศการนั่นเอง โดยใช้เวลาตอนพักกลางวันปิดประตูห้องทำงานแล้วมานั่งสมาธิกันประมาณ วันละ ๑๕-๓๐ นาที กำหนดคำ ***"พุทโธ"*** เป็นคำภาวนาตามแนวทาง ***"อานาปานสติ"*** คือเอาจิตจับไว้ที่ลมหายใจเข้าออก

เหตุที่ใช้ห้องทำงานเป็นสถานฝึกปฏิบัติสมาธิ และใช้เวลาพักเที่ยงปฏิบัติ เนื่องจากขณะนั้นยังไม่มุ่งมั่นเอาจริงเอาจังอะไรนัก กล่าวได้ว่าแค่มีความคิดและมีความเห็นว่าเป็นการกระทำที่ดีก็ทำกันไป อีกประการหนึ่งก็คือเมื่อเลิกงานตอนเย็น เพื่อนบางคนก็มักจะตั้งวงสังสันทน์ก่อนกลับบ้าน ซึ่งย่อมหนีไม่พ้นเรื่องสุราเมรัย การจะกลับไปปฏิบัติสมาธิที่บ้านโดยมีฤทธิ์แอลกอฮอล์ซับซ่านอยู่ในสาย-

เลือดย่อมไม่เหมาะสม และไม่เกิดประโยชน์ใดๆ เพราะสติสัมปชัญญะมิได้ครบถ้วนสมบูรณ์เช่นภาวะปกติ

โดยเฉพาะท่านอาจารย์เสริมชัย ขณะเป็นฆราวาส มีตำแหน่งหน้าที่ระดับหัวหน้าฝ่ายวิจัยฯ โดยปริยาย สายงานจึงเกี่ยวเนื่องกับวงราชการระดับสูงและวงการทูต ดังนั้นจึงต้องไปงานเลี้ยงเป็นประจำ แม้จะไม่นิยมยินดีในสุราเมรัย แต่ก็จำเป็นดื่มตามมารยาทของสังคม ตรงนี้จึงกลายเป็นอุปสรรคขวางทางปฏิบัติสมาธิพอๆ กับเพื่อนเหมือนกัน

หลังจากปฏิบัติสมาธิอย่างต่อเนื่องมานานพอสมควร ท่านอาจารย์สริมชัยได้เพียงจิตสงบเมื่อนั่งสมาธิ ไม่ได้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปอีกเพราะขาดครูบาอาจารย์แนะนำสั่งสอน กระนั้นท่านก็สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของตัวเอง (ถ้าไม่สังเกตจริงๆ ก็คงไม่รู้) หลายสิ่งหลายอย่าง เช่นเมื่อเผชิญกับภาระการงานที่หนักหน่วงและมีความรับผิดชอบสูง แทนที่จะเคร่งเครียดว้าวุ่นเหมือนก่อนๆ จิตใจกลับสงบไม่เร่าร้อนหงุดหงิดเช่นที่เคยเป็นมา

อีกประการหนึ่ง เกิดความรู้สึกขัดข้องที่จะละเมิดศีลข้อหนึ่งข้อใด แม้มีความจำเป็นต้องผิดศีลข้อสุราเมรัย คือไปงานเลี้ยงตามรูปแบบฝรั่งชาวตะวันตกซึ่งมีการเสิร์ฟเหล้าแก่ทุกคนที่ร่วมงาน ก็ดื่มน้อยที่สุด หรือเพียงแค่ถือแก้วเหล้าไว้ และแสร้งจิบพอเป็นพิธีเพื่อไม่ให้เสียมารยาท และเพื่อให้กลมกลืนกับบุคคลอื่นๆ เท่านั้น

ความเปลี่ยนแปลงที่ค่อยเป็นค่อยไปเช่นนี้ ทำให้ท่านอาจารย์เสริมชัยน้อมรำลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยยิ่งกว่าเดิม และมีกำลังใจที่จะปฏิบัติธรรมให้ยิ่งขึ้นไปอีก เพียงแต่ขณะนั้นยังไม่รู้จะไปหา

ครูบาอาจารย์ที่จะเมตตาสั่งสอนให้ก้าวหน้าในการกระทำความเพียรทางจิตที่ไหนเท่านั้น

ประโยชน์อันสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อน้อมใจเข้าพึ่งพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยหยิบยกข้อธรรมที่สามารถนำมาพิจารณาประกอบการครองชีวิต ทำให้มองเห็นตามความเป็นจริงของชาวโลกเป็นเรื่องปกติธรรมดา เมื่อมีเรื่องผิดหวังหรือมีอุปสรรคขัดข้องเข้ามากดดันบีบคั้นอารมณ์ความรู้สึก ก็สามารถทำใจให้วางเฉย ปล่อยวางได้ตามสมควร

ระหว่างที่ทำงานไปตามปกติ *ผู้อำนวยการใหญ่แผนกประเมินผลและวิจัยขององค์การยูซิสทั่วทุกภูมิภาคของโลก* เดินทางมาตรวจงานในประเทศไทยหลายครั้ง และให้ความสนใจประวัติการทำงานและผลงานของท่านอาจารย์เสริมชัยเป็นพิเศษ ต่อมาไม่นานนัก ผู้อำนวยการใหญ่ผู้นี้ได้ทำเรื่องเสนอให้ท่านอาจารย์เสริมชัยไปเรียนเพิ่มเติมที่**มหาวิทยาลัยมิชิแกน แอนน์ อาร์เบอร์ สหรัฐอเมริกา** ร่วมกับบุคลากรระดับหัวหน้าฝ่ายขององค์การยูซิสอีก ๓ คน คือจากอินเดีย ๑ คน อีก ๒ คนเป็นอเมริกัน ประจำอยู่ที่ USIA สำนักแถลงข่าวอเมริกัน ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

เมื่อได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากผู้บริหารระดับสูง ท่านอาจารย์เสริมชัยขณะอยู่ในฆราวาสวิสัยย่อมมีความปีติยินดีเป็นธรรมดา ขณะเดียวกันก็เกิดความสนใจใคร่รู้วิธีปฏิบัติกัมมัฏฐานที่ถูกต้องชัดเจน และคิดว่าหากต้องเดินทางไกลไปศึกษาเล่าเรียนอีกฟากหนึ่งของโลกจะได้นำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ไม่อยากให้ชะงักงันขาดตอน พอดีเพื่อนสนิทซึ่งมานั่งสมาธิในที่ทำงานเวลา

พักเที่ยงด้วยกัน คือ*คุณประเสริฐ เกตุทัต* แนะนำว่าก่อนไปอเมริกาให้ไปหา *คุณพหล โคปาลสุต* เป็นอุบาสกวัดธาตุทอง และปฏิบัติธรรมเคร่งครัดมาก คุณพหลจะได้ช่วยแนะนำวิธีปฏิบัติกัมมัฏฐานแนวทางอานาปานสติที่ถูกต้องให้ พร้อมกับเล่าความเป็นมาของคุณพหลให้ฟัง...

ก่อนที่คุณพหลจะมาปฏิบัติธรรม เธออยู่กับพี่สาวแค่สองคนเตี่ยกับแม่ถึงแก่กรรมไปแล้วทั้งคู่ ทั้งสองมีตึกแถวหนึ่งคูหาอยู่ที่เทเวศและเปิดเป็นร้านขายหนังสือทุกชนิด มีรายได้พอสมควรไม่เดือดร้อน ต่อมาเกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ที่เทเวศน์ เพลิงได้ลามมาผลาญตึกแถวร้านขายหนังสือของสองพี่น้องจนราบเรียบไปด้วย

อัคคีภัยครั้งนั้นทำให้คุณพหลและพี่สาวหมดเนื้อหมดตัว เหลือเพียงเงินสดจำนวนหนึ่งที่ฝากธนาคารเอาไว้ คุณพหลซึ่งตกอยู่ในภาวะของคนท้อแท้สิ้นหวังและหาทางออกไม่ได้จึงตัดสินใจหันหน้าเข้าพึ่งคุณพระรัตนตรัย รักษาศีลและปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง กระทั่งรู้ว่าความสุขอันแท้จริงซึ่งตนหลงติด ยึดมั่นถือมั่น ดีใจเสียใจไปกับมันนั้น ต่อให้พลิกโลกค้นหาก็อย่าหวังว่าจะหาพบของจริงๆ นอกเสียจากจะค้นพบที่ใจอันสงบนิ่งของตนประการเดียว

คุณพหลได้ปลูกกระต๊อบอยู่ติดกับวัดธาตุทอง ดำรงชีวิตอยู่อย่างสันโดษ สมถะ พอใจที่จะรับใช้พระพุทธศาสนาในฐานะอุบาสกและผู้ปฏิบัติธรรมจนกว่าชีวิตจะหาไม่ ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงไปพบคุณพหลที่วัดธาตุทอง บอกจุดประสงค์ที่มาพบ คุณพหลก็ยินดีให้คำแนะนำ และสอนวิธีการกำหนดลมหายใจที่ถูกต้อง ตลอดจนบอกให้รู้ว่าระดับความสงบของจิตแต่ละขั้นแต่ละตอนนั้นมีภาวะเป็นเช่นไร

คุณพหลยังได้บอกย้ำให้รู้อีกว่า ขณะนั่งสมาธิกระทั่งจิตสงบนิ่งแน่วแน่แล้ว *จะเห็นเป็นม่านสีขาวสว่างนวลตรงหน้า* เมื่อใดที่จิตอยู่ในภาวะนี้ จะพิจารณาสภาวธรรมเช่นไรก็ได้

ท่านอาจารย์เสริมชัยรับฟังและจดจำไว้ โดยมีความเข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง เพราะรู้แค่ทฤษฎี แต่ยังปฏิบัติไปไม่ถึงไหน จึงยากที่จะ *"รู้"* อย่างกระจ่างชัดเจน

ไปฝึกปฏิบัติสมาธิกับคุณพหลที่วัดธาตุทองได้แค่ ๗ วัน ก็ถึงกำหนดเดินทางไปอเมริกา การเดินทางออกนอกประเทศเป็นครั้งแรกในชีวิตมิได้ดิ่งตรงไปยังสหรัฐอเมริกาทันที เพราะมีกำหนดการให้ไปดูงานระยะสั้นๆ (แค่ ๗ วัน) ที่ประเทศอินเดียและประเทศอิสราเอลก่อน

เมื่อไปถึงกรุงนิวเดลลี อินเดีย ตั้งใจจะไปกราบนมัสการปูชนียสถานอันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แต่ไม่สามารถกระทำตามที่ตั้งใจได้เพราะเวลามีจำกัด และต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ตั้งแต่เช้าจรดเย็น ประกอบกับระยะทางที่จะไปยังสถานที่สำคัญต่างๆ ไกลมาก จึงจำเป็นเลิกล้มโครงการนี้ด้วยความเสียดาย

จากอินเดีย บินไปดูงานที่อิสราเอลอีก ๗ วัน ได้รู้ได้เห็นปณิธานอันแน่วแน่ของชนชาติชาวยิวที่ทุ่มเทความรู้ความสามารถกันอย่างสุดชีวิตเพื่อสร้างประเทศของพวกเขา จากผืนแผ่นดินทะเลทรายอันแห้งแล้งกันดารจนพลิกฟื้นคืนกลับสู่ความอุดมสมบูรณ์เป็นตรงกันข้าม มองเห็นความเขียวชะอุ่มของต้นไม้ใบพฤกษ์ดารดาษไปทั่ว

ไม่เพียงแต่พวกเขาจะหันหน้าเข้าสู้อย่างทรหดกับความทุรกันดารของธรรมชาติ ความเลวร้ายจากดินฟ้าอากาศซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพของมนุษย์ ยังต้องสู้รบกับศัตรูรอบด้าน พลีเลือดและชีวิตเพื่อปกป้องมาตุภูมิตลอดเวลา

ท่านอาจารย์เสริมชัยอยู่ในประเทศอิสราเอลด้วยเวลาอันสั้นก็จริง แต่มีโอกาสได้ไปเข้าชมและทำความเคารพสถานที่สำคัญทางศาสนาถึง ๓ แห่ง ๓ ศาสนา พร้อมกับได้ข้อสังเกตกลับมาว่าศาสนสถานสำคัญๆ ของชาวอิสราเอล ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายศาสนาคริสต์หรือมุสลิม พวกเขาให้เกียรติให้การยกย่องสูงมาก โดยถือว่าเป็นสถานอันศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่จะเข้าไปในอาณาบริเวณของศาสนสถานจะต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ห้ามใส่เสื้อผ้าแบบไปรเวท เช่น เสื้อยืดกางเกงขาสั้น รองเท้าแตะเด็ดขาด และต้องสำรวมรักษากิริยามารยาทอย่างยิ่ง แม้แต่จะพูดคุยด้วยเสียงอันดังก็ไม่บังควร และไม่เห็นมีใครกระทำไม่ว่าจะเป็นคนในประเทศ หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ผิดกับบ้านเมืองเราที่ปล่อยปละละเลยในข้อพึงกระทำอันควรยิ่งเหล่านี้ ศาสนสถาน วัดวาอารามมากมายหลายแห่งมีสภาพแทบไม่ต่างจากสถานมหรสพ มีผู้คนทุกเพศทุกวัยเข้าไปพลุกพล่านวุ่นวายไร้การสำรวม อยากแสดงกิริยาวาจาหยาบๆ เช่นไรก็แสดงไปตามใจชอบ โดยขาดจิตสำนึกรำลึกถึงความสำคัญความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนสถานซึ่งต้องให้เกียรติ ต้องแสดงความเคารพด้วยความสุภาพอ่อนน้อม

หลังจากดูงานในอิสราเอลครบกำหนดเวลา ท่านอาจารย์เสริมชัยก็บินตรงเข้าสู่อเมริกา แผ่นดินมหึมาอันอุดมสมบูรณ์ เป็นที่รวมของผู้คนหลายชาติพันธุ์ผู้ปรารถนาอิสระเสรีภาพ ที่เข้ามาบุกเบิก

ลงหลักปักฐานเมื่อ ๒๐๐ กว่าปีก่อน เริ่มจากหลายครอบครัวรวมกันมาเป็นชุมชนเล็กๆ แล้วกลายเป็นเมืองในเวลาต่อมา จากหลายเมืองรวมกันเป็นรัฐ และกลายเป็นสหรัฐเช่นปัจจุบัน

เดือนแรกในอเมริกาต้องเข้าอบรมที่ USIA ก่อน โดยพักกับครอบครัวอเมริกันครอบครัวหนึ่ง

การมาอยู่กับบุคคลซึ่งไม่เคยใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก่อน ทำให้ต้องใช้เวลาปรับสภาพตัวเองพอสมควร ประกอบกับภาระวุ่นวายที่ต้องเตรียมตัวก่อนเข้าอบรมทุกวัน และยังต้องจัดเตรียมตำรับตำราเพื่อเข้าเรียนมหาวิทยาลัย ทำให้ละเว้นการปฏิบัติกัมมัฏฐานไปกว่าเดือน

ครอบครัวอเมริกันที่ท่านอาจารย์เสริมชัยพำนักอาศัยอยู่ด้วยมีฐานะระดับปานกลาง และผู้อยู่อาศัยละแวกนั้นก็มีฐานะระดับเดียวกันทั้งหมด ดังนั้นปัญหาทางสังคมจึงแทบไม่มีเลย เพราะแต่ละครอบครัวต่างรักษากฎระเบียบของชุมชนอย่างเคร่งครัด ชีวิตความเป็นอยู่จึงสุขสงบพอสมควร

บ้านเรือนแต่ละหลังปลูกสร้างด้วยรูปทรงคล้ายๆ กันอย่างมีระเบียบ ทุกบ้านรักษาความสะอาดเป็นมาตรฐานเหมือนกันหมด ไม่เคยเห็นบ้านไหนรกรุงรังหรือทิ้งขว้างสิ่งของเกะกะเกลื่อนกลาด อาณาเขตของบ้านต่อบ้านมีเพียงรั้วเตี้ยๆ ชนิดก้าวข้ามได้สบายกั้น

แบ่งพื้นที่เอาไว้เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าการลักเล็กขโมยน้อยไม่มีในพื้นที่นั้น

แต่ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอเมริกันโดยทั่วไปก็ใช่ว่าจะมีมาตรฐานเสมอเหมือนกันหมด ย่านคนจนก็มีเหมือนกัน โดยเฉพาะชุมชนที่คนผิวดำอยู่อาศัยออกจะสกปรกรกรุงรังอย่างเห็นได้ชัด ทราบว่าคนผิวดำส่วนมากไม่ค่อยฝักใฝ่ในการศึกษาเล่าเรียน จึงไม่มีโอกาสทำงานที่มีรายได้ดี ชีวิตแต่ละวันของคนผิวดำส่วนมากมักปล่อยให้เลื่อนไหลไปโดยเปล่าประโยชน์ จำนวนไม่น้อยหันไปดื่มเหล้าเมามายหรือก่ออาชญากรรมอย่างไม่ยั้งคิด กลายเป็นปัญหาที่แก้ไม่ตกของรัฐบาลอเมริกันมาจนทุกวันนี้

ต่อจากนั้น หลังจากทุกสิ่งทุกอย่างเข้าที่เข้าทางดีแล้ว เวลาว่างในตอนกลางคืนก็พอมีที่จะปฏิบัติสมาธิกัมมัฏฐานเช่นที่เคยทำมาตอนอยู่ประเทศไทย ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงได้เริ่มนั่งสมาธิใหม่วันละประมาณ ๑ ชั่วโมงทุกคืนก่อนเข้านอน และปฏิบัติเช่นนี้ไม่เคยขาด

การปฏิบัติสมาธิอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานนับเดือนต่อมาทำให้เกิดความสงบทางจิตอย่างเห็นได้ชัด อารมณ์ซึ่งเคยฟุ้งซ่านวุ่นวายเพราะมาอยู่ต่างถิ่นต่างแดนเพียงคนเดียวท่ามกลางผู้คนต่างเชื้อชาติ ต่างภาษาพูด ตลอดจนความผิดแผกทางวัฒนธรรมก็ค่อยๆ จางคลายหายไป

วันสำคัญอีกวันหนึ่งในชีวิตของท่านอาจารย์เสริมชัย คือวันที่องค์การนาซ่า (NASA) ส่งดาวเทียมขึ้นสู่อวกาศเป็นครั้งแรก

ชาวอเมริกันพากันตื่นเต้นและให้ความสนใจทั่วประเทศ เย็นวันนั้นท่านออกไปเดินเล่นนานพอสมควร เมื่อกลับมายังห้องพัก อาบน้ำชำระร่างกายจนสะอาดดีแล้วก็สวดมนต์ไหว้พระตามปกติ จากนั้นจึงเข้าที่นั่งทำสมาธิตามแนวทางอานาปานสติ คือกำหนดลมหายใจเข้าออก คืนนี้จิตสงบเร็วกว่าปกติ เมื่อจิตรวมตัวแน่วแน่ ท่านอาจารย์เสริมชัยก็มองเห็นม่านสีขาวสว่างนวลตรงหน้า เหมือนที่คุณพหลอาจารย์สอนกัมมัฏฐานคนแรกเคยบอกไว้

แม้จิตจะดิ่งสู่สมาธิเช่นนี้ แต่ก็มีสติครบถ้วน รำลึกได้ว่าคุณพหลให้ยกสภาวธรรมมาพิจารณา แต่ท่านอาจารย์เสริมชัยไม่รู้ว่าการพิจารณาสภาวธรรมนั้นทำเช่นไร เพราะไม่เคยได้รับคำชี้แนะอย่างกระจ่างชัดเจนอะไรมาเลย รู้แต่ว่าจิตใสสว่างดูปลอดโปร่งไปทั้งโลก ยากจะอธิบายได้ถูกถ้วน

ขณะจิตหนึ่ง ไม่ทราบว่าเหตุใดจึงเกิดความคิดแวบขึ้นมาอยากทราบว่าที่บ้านของตนที่เมืองไทยเป็นอย่างไร เพียงคิดแวบเดียวก็ปรากฏความอัศจรรย์ที่คาดไม่ถึง นั่นคือ*เห็นโยมอุปัฏฐายิกากำลังรีดเสื้อผ้า มีบุตรหญิงคนเล็กนอนเล่นอยู่บนพื้นห้องใกล้ๆ กัน*

เห็นภาพเช่นนั้นชั่วระยะหนึ่งก็หายไป หลังจากถอนจิตออกจากสมาธิแล้ว มองดูนาฬิกาเห็นบอกเวลาประมาณ ๑๑ นาฬิกากว่าๆ เทียบเวลากับเมืองไทยคงประมาณ ๕ โมงเช้า ท่านอาจารย์เสริมชัยเวลานั้นเกิดความรู้สึกงุนงงสงสัยเป็นอย่างยิ่ง และไม่แน่ใจว่าภาพที่เห็นในสมาธินั้นคืออะไรกันแน่

เป็นภาพที่นึกคิดสร้างภาพไปเองหรือเปล่า ? หรือเป็นอุปาทานยึดมั่นถือมั่นจากความคิดของตน ?

หรือเป็นภาพจริงๆ ที่จิตเดินทางไปเห็น ?

ซึ่งในข้อหลังนี้ ท่านอาจารย์เสริมชัยขณะนั้นยากจะทำใจให้เชื่อได้ เพราะระยะทางจากอเมริกาถึงประเทศไทยไกลแสนไกลเหลือเกิน ความที่ยังไม่มีความรู้เรื่องของจิตเอาเสียเลยทำให้เกิดความสงสัยข้องใจอย่างที่สุด มีอย่างเดียวเท่านั้นที่จะทำให้ความสงสัยหมดไปก็คือสอบถามหาความจริงให้ได้ ดังนั้นท่านอาจารย์เสริมชัยจึงลุกขึ้นเขียนจดหมายไปถึงโยมอุปัฏฐายิกา เล่าเรื่องการเห็นภาพขณะทำสมาธิให้รับรู้ และสอบถามว่าในเวลาเดียวกันนั้นทำอะไรอยู่ ขอให้เขียนจดหมายตอบกลับโดยด่วน

ส่งจดหมายไปเมืองไทยแล้วก็รอคอยให้โยมเขียนจดหมายตอบกลับมา ระหว่างนั้นได้ปฏิบัติสมาธิตามปกติ แต่ไม่ตั้งใจจะเห็นอะไรอีก เพียงแต่ต้องการพักจิตให้สงบเท่านั้น

ในที่สุด จดหมายจากโยมอุปัฏฐายิกาก็ส่งมาถึง โยมบอกว่าภาพที่เห็นนั้นเป็นความจริง ***กล่าวคือในวันเวลาดังกล่าวกำลังรีดผ้าอยู่จริงๆ เพราะจะออกไปเบิกเงินที่ธนาคารเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว มีลูกสาวคนเล็กนอนเล่นอยู่ใกล้ๆ เนื่องจากไม่ได้ไปโรงเรียน*** ในจดหมายนั้นโยมยังขอร้องให้หยุดทำสมาธิเสียเถิด เพราะอาจเกิดอันตรายได้

การที่โยมอุปัฏฐายิกาขอร้องกึ่งห้ามปรามอย่างนั้นก็เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสมาธิกัมมัฏฐานแม้แต่น้อยเช่นกัน ได้ยินแต่ผู้อื่นเล่าว่าหากนั่งกัมมัฏฐานผิดวิธี หรือไม่มีครูบาอาจารย์คอยกำกับควบคุม อาจกัมมัฏฐานแตกได้ (กัมมัฏฐานแตกอย่างไรก็ไม่รู้เหมือนกัน) หรืออาจเสียสติกลายเป็นผู้วิกลจริตได้ง่ายๆ อีกเช่นกัน

ท่านอาจารย์เสริมชัย ได้รับการยืนยันจากโยมอุปัฏฐายิกาเช่นนั้นก็เกิดความปีติปราโมทย์จนน้ำตาซึม เมื่อรู้ว่าธรรมปฏิบัตินั้นเป็นอัศจรรย์ถึงเพียงนี้ เป็นสัจจะความจริงที่ทดสอบพิสูจน์ได้

ขนาดตัวเองมีความรู้แค่งูๆ ปลาๆ ยังไม่มีครูบาอาจารย์สั่งสอนควบคุมอย่างจริงจังยังปฏิบัติได้ระดับนี้ หากมานะพยายามฝึกปฏิบัติอบรมจิตต่อไป การมีชีวิตในภพชาติหนึ่งย่อมไม่ว่างเปล่าไร้ประโยชน์อย่างแน่นอน

สำหรับคำขอร้องทำนองห้ามปรามจากโยมอุปัฏฐายิกาที่เป็นห่วงว่าการทำสมาธิปฏิบัติกัมมัฏฐานไปโดยลำพังแต่เพียงผู้เดียวอาจเกิดผลร้ายเป็นอันตรายได้นั้น ท่านอาจารย์เสริมชัยก็ได้นำมาพิจารณาเช่นกัน แต่เมื่อท่านไม่มีความคิดนอกรีตนอกรอยหรือกระทำไปด้วยความมัวเมาหลงผิด เชื่อว่าไม่น่าจะเกิดโทษทางใดทางหนึ่ง

ตราบใดที่ตั้งมั่นดำรงตนอยู่ในกรอบของศีล สมาธิ ปัญญา โดยไม่ผิดเพี้ยนบิดเบือนไปจากเจตนานี้ เชื่อได้ว่าไม่ควรมีอันตราย

นับจากวันนั้น ท่านอาจารย์เสริมชัยก็มีกำลังใจปฏิบัติกัมมัฏฐานทำสมาธิยิ่งกว่าเดิม และวางแนวทางสำหรับตัวเองเอาไว้เพียงเพื่อความสงบของจิตเท่านั้น

ระหว่างที่เรียนอยู่มหาวิทยาลัยมิชิแกน ท่านอาจารย์เสริมชัยก็ยังปฏิบัติสมาธิกัมมัฏฐานมาโดยตลอด กระทั่งเรียนจบแล้วก็ได้มีโอกาสไปประชุมสัมมนาสมาคมรัฐศาสตร์แห่งโลก ณ นครนิวยอร์ค และได้ไปศึกษาดูงานทางด้านการวิจัยและประเมินผล ณ สถาบันการศึกษาต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ที่มหาวิทยาลัยบอสตัน, มหาวิทยาลัยเบอร์คเล่ย์, มหาวิทยาลัยฮาวาย

และ ที่อิสท์เวสท์ เซ็นเตอร์ และที่สำนักงานวิจัยต่างๆ ในประเทศญี่ปุ่น, ไต้หวัน และฮ่องกง เป็นต้น อีกระยะหนึ่ง ก่อนจะเดินทางกลับแผ่นดินมาตุภูมิ

หลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺตฺตโม)
และนายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์
อาจารย์กับศิษย์ที่มีความผูกพันกันมาอย่างยาวนาน

๖

แสวงหาจุดหมาย

เมื่อกลับมายังประเทศไทย และประจำทำงานที่ยูซิส (USIS) ในตำแหน่ง RESEARCH SPECIALIST **ผู้ชำนาญการวิจัย** ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายประเมินผลและวิจัย ชีวิตความเป็นอยู่เริ่มดีขึ้นตามลำดับ

ท่านอาจารย์เสริมชัยในช่วงนี้ไม่เคยทอดทิ้งการเจริญสมาธิปฏิบัติกัมมัฏฐาน ท่านยังคงปฏิบัติต่อเนื่องมาโดยตลอด พร้อมกันนั้นก็มองหาสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานเพื่อจะไปศึกษาและฝึกอบรมอย่างจริงจังต่อไป (สมัยนั้นสำนักสอนกัมมัฏฐานยังไม่มีแพร่หลาย มีการปฏิบัติเพียงกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น)

ต่อมา เพื่อนคนหนึ่งมาบอกให้ทราบว่าที่ถนนเพชรเกษมมีสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานแห่งหนึ่ง เปิดสอนให้แก่บุคคลทั่วไปที่

ต้องการปฏิบัติ ท่านอาจารย์เสริมชัยก็เดินทางไปยังสถานที่นั้นพร้อมกับบุตรสาวคนโต (อายุประมาณ ๑๓-๑๔ ขวบ) ซึ่งมีอุปนิสัยโน้มเอียงใฝ่ในธรรมปฏิบัติพอสมควร

สำนักวิปัสนากัมมัฏฐานแห่งนั้นมีหลวงพ่อสูงอายุรูปหนึ่งเป็นพระอาจารย์ ท่านมีอุบายการสอนโดยให้เพ่งพระพุทธรูปบูชา (ทำด้วยหินสบู่) ขนาดหน้าตักประมาณ ๙ นิ้ว ที่ตั้งอยู่ตรงหน้า กระทั่งภาพพระพุทธรูปมาปรากฏที่ใจ จากนั้นให้อธิษฐานจิตนำพระเข้าทางรูจมูกแล้วไปตั้งไว้ตรงกลางกระหม่อม จากกระหม่อมให้อัญเชิญพระมาอยู่ตรงกลางหว่างอก เมื่อให้ทำเช่นนี้จนเป็น *"วสี"* คือแคล่วคล่องชำนาญแล้วให้อธิษฐานจิตอัญเชิญพระพุทธรูปตรงกลางกระหม่อมออกมาทางรูจมูก ออกไปสรงน้ำ (มีอ่างน้ำขนาดย่อมวางไว้ตรงหน้า)

ท่านอาจารย์เสริมชัยก็มิได้ซักถามอะไร เมื่อวิปัสสนาจารย์ให้ปฏิบัติ ท่านและบุตรสาวก็ปฏิบัติ จากวันแรกที่เริ่มปฏิบัติกระทั่งผ่านไปอีกหลายวันก็ไม่ปรากฏผลอะไรเลย ไม่มีวี่แววว่าจะสามารถอัญเชิญภาพพระพุทธรูปมาปรากฏในใจได้

ที่สำนักนี้มีผู้สนใจมาปฏิบัติกรรมฐานจำนวนหนึ่ง หลังจากรู้จักคุ้นเคยกันพอสมควร ท่านอาจารย์เสริมชัยก็ทราบว่านายทหารเรือท่านหนึ่งกระทำความเพียรทางจิตแนวทางนี้ได้สำเร็จ จึงหาโอกาสพูดคุยสนทนาด้วย นายทหารเรือท่านนั้นก็ยืนยันว่าสามารถกระทำได้ตามขั้นตอนที่พระอาจารย์สอนจริงๆ ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงถามลึกต่อไปอีกว่า เมื่อนำพระพุทธรูปออกมาสรงน้ำได้แล้วจะทำอะไรต่อไปอีก คำตอบที่ได้รับก็คือ *"ไม่ทราบ"* เพราะพระอาจารย์

ยังไม่ได้สอนขั้นตอนต่อไปให้

ด้วยความฉงนสงสัยที่ค้างคาใจอยู่เช่นนี้ ทำให้ท่านอาจารย์เสริมชัยเข้าไปนมัสการกราบเรียนถามหลวงพ่อพระอาจารย์ตรงๆ ว่า การทำกัมมัฏฐานถึงระดับอัญเชิญองค์พระลงสรงน้ำได้แล้ว จะทำอย่างไรต่อไปอีก ?... *จะได้อะไร ? ...และมีดีอย่างไร ?*

หลวงพ่อพระอาจารย์ตอบว่า เมื่อจิตมีกำลังถึงขั้นอัญเชิญองค์พระออกมาสรงน้ำได้ก็ถือว่าจบภูมิธรรมกัมมัฏฐานแนวทางนี้ *สำหรับจะได้อะไร จะมีดีอย่างไรนั้น* ก่อนตายให้จิตจับอยู่ที่องค์พระรับรองว่าได้ไปสู่สุคติแน่นอน

ท่านอาจารย์เสริมชัยรับรู้เช่นนั้นก็มิได้โต้แย้งหรือขอคำอธิบายให้ลึกซึ้งยิ่งกว่านี้ เนื่องจากมีความคิดขึ้นมาว่าการปฏิบัติกัมมัฏฐานตามแนวทางดังกล่าวมิใช่จุดประสงค์ของตน เพราะเท่าที่เคยอ่านหนังสือตำรับตำราเกี่ยวกับธรรมปฏิบัติ มีจุดหมายสายตรงที่สำคัญคือบรรลุสู่มรรคผลนิพพานเป็นสุดท้ายปลายทาง หากตายแล้วไปสู่สุคติหรือสวรรค์แดนทิพย์คงมิใช่จุดประสงค์สูงสุดอย่างแน่นอน ดังนั้นจึงได้ถอนตัวออกจากสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐาน ถนนเพชรเกษมอย่างเงียบๆ

แม้จะไม่ไปปฏิบัติธรรมกรรมฐาน ณ ที่ใด แต่ท่านอาจารย์เสริมชัยก็ยังเจริญสมาธิที่บ้านเป็นปกติ ระหว่างนั้นมีเพื่อนสนิทคนหนึ่งซึ่งทราบดีว่าท่านอาจารย์เสริมชัยต้องการปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานให้ยิ่งกว่าการนั่งสมาธิโดยไม่มีครูอาจารย์แนะนำสั่งสอนโดยตรง ได้ให้คำแนะนำว่าที่วัดปากน้ำภาษีเจริญมีการสอนธรรมปฏิบัติชื่อ*วิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า* ผู้นำมาปฏิบัติจนสำเร็จ คือ *พระเดชพระคุณ**พระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อสด จนฺทสโร)*** หรือที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางทั่วไปว่า *"หลวงพ่อวัดปากน้ำ"* เพื่อนผู้นั้นยังเล่าเพิ่มเติมตามที่รู้ต่อๆ กันมาอีกว่าผู้ได้วิชชาธรรมกายนี้จะเห็นดวงแก้วใสสว่างปรากฏในกาย จะย่อหรือขยายให้ดวงแก้วนี้เล็กใหญ่สักแค่ไหนก็ได้

ครั้นท่านอาจารย์เสริมชัยถามรายละเอียดของวิธีปฏิบัติลึกลงไปอีก เพื่อนก็ตอบไม่ได้เพราะไม่เคยปฏิบัติ รู้แต่ว่าวิชชาธรรมกายนี้เป็นมรรคเป็นผลไปสู่นิพพานได้เท่านั้น หากต้องการรู้แจ้งเห็นจริงก็ต้องไปศึกษาปฏิบัติเอาเอง

เวลานั้นหลวงพ่อวัดปากน้ำมรณภาพไปแล้วประมาณ ๑๑-๑๒ ปี (หลวงพ่อสด จนฺทสโร มรณภาพเมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๐๒) ท่านอาจารย์เสริมชัยขณะเป็นฆราวาส เพิ่งรู้ว่ามีการปฏิบัติกัมมัฏฐานทำสมาธิแนวทางของวิชชาธรรมกายก็เกิดความสนใจ แต่ไม่รู้จะไปติดต่อขอฝึกอบรมอย่างไร หรือกับใคร อีกทั้งยังไม่ทราบว่ามีท่านผู้ใดสืบทอดวิชชานี้แล้วนำมาสั่งสอน จึงสอบถามเพื่อนอีก

เพื่อนก็บอกให้ไปที่บ้าน *"ธรรมประสิทธิ์"* อยู่ติดกับเขตวัดปากน้ำ มีแม่ชีคนหนึ่งกับพระภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งเป็นผู้สอน ว่ากันว่าบุคคลทั้งสองสำเร็จวิชชาธรรมกายชั้นสูง และยินดีสอนวิชชานี้แก่ทุกคน ท่านอาจารย์เสริมชัยรู้เพียงเท่านี้ก็ตั้งใจว่าจะลองไปฝึกปฏิบัติดูบ้าง

เมื่อมีเวลาว่างในวันหยุดสุดสัปดาห์ ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงได้ไปที่บ้าน "ธรรมประสิทธิ์" พร้อมกับบุตรสาวคนเล็กอายุประมาณ ๑๑-๑๒ ขวบ บุตรสาวคนนี้มีอุปนิสัยคล้ายๆ กับพี่สาว คือมีจิตใจอ่อนโยนไปในทางธรรมเช่นกัน เมื่อไปถึงบ้าน "ธรรมประสิทธิ์" ซึ่งเป็นเขตแม่ชี ก็ได้รับการต้อนรับด้วยอัธยาศัยอันดี หลังจากฟังการอบรมแนะแนวทางเบื้องต้นของวิชชาธรรมกายแล้วก็บังเกิดความศรัทธาเลื่อมใส เพราะมองเห็นว่าเป็นสัมมาสมาธิ เป็นปัจจัยของมรรคผลนิพพานโดยตรง จึงตัดสินใจไปปฏิบัติธรรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางวิชชาธรรมกาย พร้อมๆ กับบุตรสาวที่บ้าน "ธรรมประสิทธิ์" ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ท่านอาจารย์เสริมชัยและบุตรสาวคนเล็ก มาปฏิบัติวิชชาธรรมกายอย่างต่อเนื่อง น่าแปลกที่ท่านอาจารย์เสริมชัยดูเหมือนจะไม่ก้าวหน้าในการปฏิบัติเอาเสียเลย ตรงกันข้ามกับบุตรสาวคนเล็กซึ่งปฏิบัติเพียงระยะเวลาสั้นๆ เธอก็เห็นดวงแก้วกลมใสในจิตชัดเจนสามารถเคลื่อนย้ายดวงแก้วจากฐานที่ ๑ ไปจนถึงฐาน ที่ ๗ ศูนย์กลางกายเหนือระดับสะดือประมาณ ๒ นิ้วมือ เรียกว่าได้ *"ดวงปฐมมรรค"*

การที่บุตรสาวคนเล็กได้ธรรมกายด้วยเวลาไม่นานนักเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะอายุยังน้อยคือประมาณ ๑๑-๑๒ ขวบ จิตอยู่ในภาวะ

แจ่มใส ไม่มีอารมณ์ฟุ้งซ่านหม่นหมองเข้ามาครอบงำการปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานตามแนววิชชาธรรมกายจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว

หรืออาจเนื่องกับ *"ของเก่า"* ที่เธอมีอยู่ กล่าวคือภพชาติในอดีตเคยปฏิบัติกัมมัฏฐานมาแล้ว เมื่อมาเกิดในชาติปัจจุบันบารมีธรรมส่วนนี้จึงเกื้อหนุนให้จิตดำเนินเข้าสู่วิถีความสงบในสมาธิโดยง่าย

ท่านอาจารย์เสริมชัยเวลานั้นมีความปีติปราโมทย์อย่างยิ่งที่รับรู้ถึงความสำเร็จระดับหนึ่งของบุตรสาวคนเล็ก แม้แต่แม่ชี-อาจารย์ และพระอาจารย์ก็มีความยินดีด้วย และพระอาจารย์ได้ต่อวิชชาธรรมกายให้บุตรสาวคนเล็กสูงยิ่งขึ้นจนกระทั่งได้ ๑๘ กาย ในเวลาต่อมา

เมื่อบุตรสาวคนโตทราบเรื่องน้องสาวคนเล็กได้ธรรมกายก็ปรารถนาจะฝึกกัมมัฏฐานวิชชาธรรมกายบ้าง ท่านอาจารย์เสริมชัยมีความเห็นชอบด้วยจึงนำบุตรสาวคนโตไปฝากเป็นศิษย์ของแม่ชีอาจารย์ และพระอาจารย์อีกคน

ต่อมาบุตรสาวคนกลางก็ขอติดตามไปเจริญภาวนาตามแนวทางวิชชาธรรมกายอีกคน จึงเป็นอันว่าสามพี่น้องซึ่งมีวัยไล่เลี่ยกันก็ได้ก้าวเข้าสู่ทางสงบทางสว่าง (บุตรสาวคนกลางได้เพียง *"ดวงปฐมมรรค"* ไม่ยอมต่อวิชชาธรรมกายสูงขึ้นไปอีก เพราะกลัวไปเห็นนรกเห็นสวรรค์) จิตได้รับการฝึกอบรมให้เกิดสติ รู้เหตุรู้ผลความเป็นไปของโลก ไม่ฟุ้งซ่านไปกับความสนุกสนานจนเกินเลยเกินวัยถึงขั้นไร้สาระ

ขณะที่ลูกสาวคนเล็กและลูกสาวคนโตได้ ๑๘ กายเหมือนกัน แต่ท่านอาจารย์เสริมชัยขณะนั้นกลับไม่ก้าวหน้าไปถึงไหน ทั้งๆ ที่มีจิตศรัทธามั่นคง มีความรู้ความเข้าใจในอริยมรรคอย่างลึกซึ้ง

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพ ฯ

หลังจากบุตรสาวคนโต -บุตรสาวคนเล็กปฏิบัติธรรมกายได้ ๔-๕ เดือน ท่านอาจารย์เสริมชัยฉุกคิดถึงโยมบิดาของท่าน ซึ่งเสียชีวิตไปนานแล้ว ไม่ทราบว่าท่านจะอยู่ในภพภูมิใด หรือไปเกิดเป็นมนุษย์แล้ว ท่านจึงนำความคิดนี้ไปกราบเรียนพระอาจารย์ เรียนถามท่านว่าจะตรวจดูวิถีของโยมบิดาได้หรือไม่ เพราะอยากรู้เหลือเกิน

พระอาจารย์ตอบว่าจะให้บุตรสาวทั้งสองตรวจดูให้ แต่เด็กทั้งสองจะต้องมาฝึกเจริญฌานสมาบัติระยะหนึ่งก่อน บุตรสาวทั้งสองก็ไม่ขัดข้อง เมื่อบุตรสาวคนโต บุตรสาวคนเล็กผ่านการฝึกเจริญฌาน-สมาบัติและผ่านการทดสอบของพระอาจารย์แล้ว พระอาจารย์จึงกำหนดวันให้เด็กทั้งสองและท่านอาจารย์เสริมชัยมาตรวจดู

วันนั้น เมื่อทุกคนเข้าที่นั่งกำหนดจิตตามลำดับขั้นตอนของวิชชาธรรมกาย พระอาจารย์ก็ให้เด็กทั้งสองตรวจหาคุณปู่ (โยมพ่อท่านอาจารย์เสริมชัยขณะนั้นยังปฏิบัติวิชชาธรรมกายไม่ถึงระดับบุตรสาวทั้งสอง คือไม่สามารถตามรู้ตามเห็นเช่นบุตรสาว เพียงแต่กำหนดจิตน้อมตามไปเท่านั้น

พระอาจารย์จึงให้เด็กทั้งสองเจริญฌานสมาบัติ จนจิตสงัดจากกิเลสนิวรณ์ดีแล้ว จึงให้ขยายข่ายของญาณธรรมกายให้กว้างขวางสุดภพสุดจักรวาล และใช้ญาณธรรมกายตามหาคุณปู่ ตั้งแต่ชั้นพรหมโลกลงมาสู่แดนทิพย์ภูมิสวรรค์ กระทั่งถึงชั้นโลกมนุษย์ ก็มิได้พบเห็น จากนั้นจึงได้ตามลงไปสู่ชั้นทุคติอบายภูมิ ณ ที่นี้จึงได้พบคุณปู่กำลังเผชิญกับเวทนาอันสาหัส เนื่องจากอกุศลกรรมเสพสุรา-เมรัย และเบียดเบียนทำลายชีวิตสัตว์ ขณะนั้นไฟนรกก็ได้ดับลงชั่วคราว ด้วยอานุภาพของธรรมกาย

ระหว่างที่บุตรสาวสองคนเริ่มต้นค้นหาคุณปู่ เธอจะพูดออกเสียงให้พระอาจารย์และท่านอาจารย์เสริมชัยรับรู้เป็นระยะ เมื่อบุตรสาวทั้งสองกล่าวพร้อมๆ กันว่าพบคุณปู่แล้ว พระอาจารย์ได้สั่งเด็กว่านับแต่นี้เป็นต้นไปห้ามพูดอะไรออกมาทั้งสิ้นจนกว่าจะบอกให้พูด และเพียงแต่ให้สังเกตดูลักษณะคุณปู่เมื่อตายไปแล้วแต่กายอย่างไร และเมื่อคุณปู่ได้เห็นหลานๆ พร้อมกับเห็นกายละเอียดของลูกชาย (ท่านอาจารย์เสริมชัย) ที่ได้กำหนดจิตตามไปด้วยแล้วท่านได้พูดอย่างไร

การที่ห้ามเด็กพูดเนื่องจากพระอาจารย์ต้องการสอบรู้สอบญาณในภายหลังว่าจะตรงกันหรือไม่ หรือถูกอุปาทานหลอกเอา พระอาจารย์ได้ให้เด็กทั้งสองสนทนากับคุณปู่ เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นคุณปู่จริงๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพอเมื่อคุณปู่ทักลูกชาย (กายละเอียดของท่านอาจารย์เสริมชัย) ที่ได้กำหนดจิตตามไปด้วยว่า ***"เอ้า! มึงก็มาด้วยหรือ?"*** ดังนี้ เด็กทั้งสองก็แน่ใจ แล้วจึงสอบถามถึงบุพกรรมว่า ***"ทำไมคุณปู่จึงต้องมาได้รับทุกข์ทรมานที่นี่?"*** ก็ได้ทราบคำตอบด้วยใจว่า ***"เพราะเวรสุรา!"***

ท่านอาจารย์เสริมชัย ในขณะนั้นถึงกับกลั้นน้ำตาไว้ไม่อยู่ เพราะสงสารโยมพ่อ แต่ก็ได้ปัญญาโดยพลันว่า *"เพราะตัณหาทะยานอยากในสุรา จึงเกิดอุปาทานติดในรสสุรา จึงดื่มสุราเนืองๆ จนติด เพราะอุปาทานจึงเป็นปัจจัยให้เกิดในทุคติภพ และได้รับความทุกข์ทรมานอยู่อย่างนั้น"*

พระอาจารย์จึงสั่งเด็กทั้งสองให้ไตรสรณคมน์ และศีล ๕ แก่คุณปู่ ด้วยบุญเก่าที่คุณปู่ได้เคยบวชเป็นพระภิกษุ เคยได้รับ

ไตรสรณคมน์และศีล และเคยบริจาคทานแก่พระภิกษุสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เคยถวายที่ดินให้แก่วัด ทำให้คุณปู่รับรู้คุณพระรัตนตรัย รู้บาปบุญคุณโทษ ตั้งใจรับไตรสรณคมน์และศีล ๕ ทันที

หลานสาวทั้งสองยังบอกให้คุณปู่ระลึกถึงบุญจากทานกุศลที่เคยได้บริจาคทาน ทำบุญตักบาตร ถวายที่ดินแก่พระภิกษุสงฆ์ และที่เคยได้ฟังเทศน์ฟังธรรมมาแต่เมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ ท่านก็รับและระลึกถึงบุญเหล่านั้นได้หมด

จากนั้นพระอาจารย์ก็ได้ให้หลานทั้งสอง พร้อมทั้งท่านอาจารย์เสริมชัยตั้งจิตอธิษฐาน อุทิศส่วนกุศลผลบุญที่ได้เคยกระทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันให้คุณปู่ท่านอนุโมทนา

เมื่อท่านรับศีลและอนุโมทนาบุญที่บุตร (ท่านอาจารย์เสริมชัย) และหลานๆ อุทิศให้ ก็พลันปรากฏสายบุญ (เหมือนลำแสงไฟฉาย) ใสสว่างจากศูนย์กลางกายของบุตรหลานไปจรดที่ศูนย์กลางกายสัตว์นรก (วิญญาณคุณปู่) ให้ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายสัตว์นรก (แต่เดิมที่เห็นเพียงริบหรี่) กลับใสสว่างและขยายโตขึ้นๆ จนกายสัตว์นรกนั้นหายไป และปรากฏกายทิพย์ (คุณปู่) ขึ้นแทนที่ สวยงามด้วยอำนาจของบุญจากการรับไตรสรณคมน์และศีล อีกทั้งการอนุโมทนาส่วนบุญปรุงแต่ง (ชื่อว่า "ปุญญาภิสังขาร") ให้จุติ (เคลื่อน/ตาย) จากทุคติภพ (นรก) และได้ปฏิสนธิ (เกิด) ใหม่ เป็นเทพยดาทันทีตามสายปฏิจจสมุปบาทธรรม

นี้คืออาการจุติและปฏิสนธิของโอปปาติกะ คือสัตว์ที่ตายลงแล้วเกิดใหม่ทันที (โดยไม่อาศัยครรภ์มารดา) ด้วยอำนาจของบุญกุศลหรือบาปอกุศลปรุงแต่ง

ข้อมูลจากเหตุการณ์ทั้งหมดนี้เองที่ทำให้ท่านอาจารย์เสริมชัยเข้าใจ "ทุกขสัจ" และ "สมุทัยสัจ" ได้อย่างลึกซึ้ง และได้เห็นคุณของพระรัตนตรัย (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทานกุศล ศีลกุศล ภาวนากุศล และแม้การอนุโมทนาส่วนบุญ) อย่างแจ่มแจ้ง ให้เกิดศรัทธาปสาทะในธรรมปฏิบัติ (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่หลวงพ่อวัดปากน้ำได้ปฏิบัติภาวนา และสอนให้ปฏิบัติถึงธรรมกาย ให้สามารถเจริญปัญญาจากการที่ได้ทั้งรู้ทั้งเห็น ตามรอยบาทพระพุทธองค์ อย่างหนักแน่นมั่นคงไม่คลอนแคลน

เมื่อตรึกตามโดยถี่ถ้วนเป็นลำดับขั้นตอน ท่านอาจารย์เสริมชัยก็บังเกิดความเข้าใจในอริยสัจ ๔ อย่างไม่เคยเป็นมาก่อน เพราะมิใช่เป็นแค่ความรู้ที่อ่านจากหนังสือตำรับตำราแล้วมาปรากฏอยู่ในความทรงจำ หรือแค่ *"สักแต่รู้"* หากคราวนี้เป็น *ความรู้แบบใสสว่าง รู้อย่างลึกซึ้ง รู้อย่างละเอียดเกินกว่าจะบรรยายได้ถูกถ้วน*

เป็นความรู้ซึ่งเกิดประโยชน์แก่ภายในตัวตนของตนอย่างสมบูรณ์แท้จริง

นับจากวันนั้น ท่านอาจารย์เสริมชัยก็บังเกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในคุณแห่งวิชชาธรรมกายเต็มเปี่ยม กระนั้นผลแห่งการภาวนาเจริญสมาธิก็ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรอยู่ดี

ข้อขัดข้องตรงนี้ น่าจะมีเหตุขัดขวางอยู่โดยที่ตัวเองไม่รู้ก็อาจเป็นได้

ระหว่างนั้น หากเป็นวันหยุดสุดสัปดาห์คือวันเสาร์ วันอาทิตย์ หรือวันหยุดราชการ ท่านอาจารย์เสริมชัยและบุตรสาวทั้งสามคนตลอดจนโยมอุปัฏฐายิกามักจะไปปฏิบัติธรรมและประกอบกุศลทานที่สำนักอาจารย์แม่ชีสม่ำเสมอ กระทั่งวันหนึ่ง ขณะเดินผ่านประตูวัดปากน้ำโดยมีพระอาจารย์เดินนำหน้า เห็นสุนัขผู้-เมียกำลังติดสัดกันอยู่

เมื่อขึ้นไปยังสถานปฏิบัติธรรมวิชชาธรรมกาย พระอาจารย์ถามท่านอาจารย์เสริมชัยว่าอยากรู้อดีตชาติของสุนัขเพศผู้ตัวนั้นบ้างไหม ท่านอาจารย์เสริมชัยตอบว่า *"อยากรู้"* พระอาจารย์จึงให้บุตรสาวคนโตและบุตรสาวคนเล็กเข้าสมาธิตามแนวทางวิชชาธรรมกายดูอดีตของสุนัขเพศผู้ตัวนั้น โดยแนะนำให้เอาดวงธรรมของสุนัขเพศผู้มาซ้อนไว้ตรงกลางดวงธรรมของตน แล้วอธิษฐานดูอดีตชาติของสุนัขตัวนั้นย้อนไปทีละชาติ ๆ

ปรากฏว่าบุตรสาวคนเล็ก บุตรสาวคนโตรู้เห็นตรงกัน นั่นคือเมื่อย้อนทวนชาติในอดีตของสุนัขเพศผู้ตัวดังกล่าวไปทีละชาติๆ ก็ทราบว่าอดีตชาติที่ผ่านมา ๓ ชาติ ได้เกิดเป็นสุนัขอยู่เช่นนี้ แต่ในชาติที่ ๔ นั้นเป็นมนุษย์เพศชาย

เหตุที่เมื่อตายจากอัตภาพความเป็นมนุษย์แล้วมาเกิดเป็นสุนัข เนื่องจากผิดศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารฯ เป็นอกุศลกรรมอันสำคัญ

ท่านอาจารย์เสริมชัยรับฟังบุตรสาวเล่าเช่นนั้นถึงกับนิ่งอึ้งไป พร้อมกับครุ่นคิดถึงเหตุถึงผลซึ่งสะท้อนจากอดีตชาติของสัตวโลกชั้นต่ำที่มีกระดูกสันหลังขนานกับพื้นโลก หรือสัตว์ดิรัจฉานที่มีความเจริญทางขวางตัวนั้น

เวลานั้น ท่านพยายามรักษาศีล ๕ มิให้พร่อง เช่นในเรื่องสุราเมรัยซึ่งกลายเป็นเครื่องดื่มจำเป็นในวงสังคมชั้นสูง โดยเฉพาะในกลุ่มฝรั่งต่างชาติดูเหมือนจะขาดไม่ได้นั้น เมื่อใดที่ได้รับเชิญไปในงานเลี้ยง (ส่วนมากเป็นค็อกเทลปาร์ตี้) ตามสายงานสัมพันธ์กันอยู่ ก็เพียงแต่ถือแก้วเหล้าเป็นพิธี โดยไม่ยอมดื่ม

มาถึงข้ออิตถีเพศนี่สิ แม้จะไม่ถึงขั้นละเมิดศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารฯ ขั้นร้ายแรง แต่ก็ยังมีความไม่ถูกต้องอยู่ มีความลำบากยากใจที่จะตัดเยื่อใยให้ขาดสะบั้นเด็ดขาดมานานพอสมควร หลังจากได้ตระหนักถึงผลแห่งอกุศลกรรมเกรี้ยวกราดรุนแรงถึงเพียงนี้ จึงถึงวาระตัดสินใจเข้าสู่วิถีของผู้มีศีล ๕ บริสุทธิ์ โดยไม่ลังเลอีกต่อไป

๗

สว่างที่กลางใจ

เมื่อมีเหตุก็ต้องมีผล ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ท่านอาจารย์เสริมชัยและครอบครัวได้ยุติการไปปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานตามแนวทางวิชชาธรรมกาย ณ บ้านธรรมประสิทธิ์ ด้วย "เหตุผล" บางประการ

ท่านอาจารย์เสริมชัยเวลานั้น มีความรู้สึกผิดหวังและเสียใจเป็นอย่างยิ่ง แต่ท่านก็ไม่อาจเปลี่ยนความตั้งใจเพราะยึดถือเหตุผลและความถูกต้องยิ่งกว่าอื่นใด เมื่อถอนตัวจากบ้าน "ธรรมประสิทธิ์" ท่านอาจารย์เสริมชัยได้ตั้งใจจะหาสถานที่ปฏิบัติธรรมเพื่อเผยแผ่วิชชาธรรมกายต่อไป

เวลานั้นที่วัดธาตุทองมีศาลาหม่อมอาบฯ ว่างอยู่พอดี เหตุนี้ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงได้ขอให้*คุณพหล โคปาลสุต* นำไปกราบ

นมัสการท่านเจ้าอาวาสวัดธาตุทอง ขอความเมตตาอาศัยสถานที่ศาลาหม่อมอาบฯ สอนวิชชาธรรมกายแก่สาธุชนทั่วไป โดยจะอาราธนานิมนต์พระอาจารย์ ศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำท่านใดท่านหนึ่งมาทำการสอนและฝึกอบรม ท่านเจ้าอาวาสวัดธาตุทองก็เมตตาอนุญาต

ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงได้ไปอาราธนาพระภิกษุผู้สอนธรรมกายที่สำนักเดิมมาเป็นพระอาจารย์ แต่ไม่ได้รับความร่วมมือทุกกรณี ท่านจึงจำต้องไปกราบนมัสการขอความเมตตาจากพระเดชพระคุณ เจ้าประคุณ**สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์** (ขณะนั้นยังดำรงสมณศักดิ์เป็นที่ *"พระธรรมธีรราชมหามุนี"*) ซึ่งท่านก็เมตตาส่งพระภิกษุผู้สืบทอดวิชชาธรรมกายจากหลวงพ่อวัดปากน้ำ ไปช่วยสอน ณ วัดธาตุทอง

การที่ท่านอาจารย์เสริมชัยขณะเป็นฆราวาสเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงให้มีการสอนวิชชาธรรมกายของหลวงพ่อวัดปากน้ำที่วัดธาตุทองนั้น มีกุศลเจตนามุ่งหมายประการแรกเพียงเพื่อหวังจะให้พุทธศาสนิกชนคนทั่วไปที่มีจิตเลื่อมใสศรัทธาธรรมปฏิบัติ ได้มีโอกาสมาปฏิบัติสมถวิปัสนากัมมัฏฐานแนวทางวิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้าโดยทั่วถึงกัน เป็นการสืบทอดเจตนารมณ์และประกาศกิตติคุณของหลวงพ่อวัดปากน้ำให้แผ่ไพศาลออกไปอีก ประการต่อมาปรารถนาจะให้ผู้ซึ่งมีความทุกข์ความเศร้าหมองครอบงำจิตใจตามประสาชาวโลกได้พบกับทางออกที่ถูกต้อง ทางออกที่ได้รู้ได้เห็นถึงเหตุแห่งทุกข์ แล้วดับเหตุนั้นเสียด้วยความสงบและความสว่างจากปัญญาตน

และจากจิตเจตนาเพียงสองประการนี้ ประหนึ่งเป็นอานิสงส์น้อมนำให้มีผู้ใคร่ในธรรมปฏิบัติมารับการฝึกอบรม และปฏิบัติวิชชาธรรมกายเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ

ส่วนตัวท่านอาจารย์เสริมชัยนั้นไม่เพียงแต่เป็นกำลังอันสำคัญของกลุ่มผู้อุปัฏฐากการปฏิบัติกัมมัฏฐานตามแนวทางวิชชาธรรมกาย ท่านยังเป็นผู้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วย แต่ก็ยังไม่ก้าวหน้าไปถึงไหน

นัยแห่งความล่าช้าจากผลปฏิบัติแต่ละขั้นตอนเช่นนี้อาจเป็นเครื่องทดสอบพิสูจน์ความมุ่งมั่น ความเพียรของท่าน ว่าจะมีปณิธานอันแน่วแน่มั่นคงสักเพียงไร

จะยืนหยัด แล้วค่อยๆ ก้าวหน้าต่อไปโดยมิได้ท้อแท้หวั่นไหวต่ออุปสรรคหรือความยากลำบากใดๆ หรือจะถอดใจถอยหลังเอาดื้อๆ ในภายหลัง

อันที่จริงการฝึกอบรมและปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางวิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า ที่หลวงพ่อวัดปากน้ำ (สด จนฺทสโร) ได้ปฏิบัติเข้าถึงธรรมกายและพระนิพพานแล้วนำมาเผยแผ่แก่ศาสนิกชนทั่วไป (มิได้จำเพาะเจาะจงว่าต้องเป็นชาวพุทธเท่านั้น) เป็นความเมตตามุ่งหมายของหลวงพ่อวัดปากน้ำ ที่ต้องการให้ผู้คนทั้งหลายซึ่งกำลังตะเกียกตะกายอยู่ในกองกิเลสท่วมทับซับซ้อนอยู่ให้หลุดพ้นไป หรืออย่างน้อยก็ให้บรรเทาผ่อนคลายลงไปบ้าง

ท่านสาธุชนผู้ได้วิชชาธรรมกายเบื้องต้น เบื้องกลาง และเบื้องปลายนั้นมีอยู่มากมาย ท่านเหล่านั้นได้พบสัจจะความจริงแห่งการดำรงชีวิตในภพชาติปัจจุบันอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรมเกินกว่าจะนับได้ และบางท่านที่หลุดพ้นไปจากพันธนาการบ่วงแห่งมาร และกิเลสมาร คือ กิเลส ตัณหา อุปาทาน ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ก็มีอยู่มากหลาย

สำหรับท่านอาจารย์เสริมชัยนั้น แม้จะได้ปฏิบัติภาวนาตามแนววิชชาธรรมกายมานานพอสมควรแล้ว แต่จิตก็ยังเปิดโอกาสให้ความโง่เขลาครอบครองอยู่เป็นครั้งคราว เมื่อใดที่ความโง่เขลาเข้ามาครอบงำ อารมณ์ขุ่นข้องหม่นหมองก็จะเผารนจิตให้ทุรนทุรายด้วยความเสียใจ ความผิดหวัง ทั้งๆ ที่สาเหตุแห่งความขุ่นหมองดังกล่าวได้ล่วงเลยเป็นอดีตไปนานแล้ว

มิใช่ไม่รู้ว่าความนึกคิด ความรู้สึกฝังจิตใจฝังใจอยู่เช่นนี้เป็นความโง่เขลาเบาปัญญา แต่พยายามตัดอารมณ์ขุ่นหมองเหล่านี้ให้หมดสิ้นไปกลับทำได้ยากยิ่ง ไม่สามารถกระทำได้อย่างสำเร็จเด็ดขาดเสียที

วันหนึ่ง เป็นวันหยุดสุดสัปดาห์ ท่านอาจารย์เสริมชัย ออกจากบ้านตั้งแต่เช้า เพื่อจะไปยังสถานปฏิบัติธรรมที่วัดธาตุทอง โดยนั่งรถโดยสารประจำทางไป เนื่องจากเป็นวันหยุดราชการ รถไม่ติด

และรถเมล์โดยสารก็ว่าง มีที่นั่งสบายๆ

ขณะนั่งรถเมล์ไปเรื่อยๆ อากาศตอนเช้ากำลังปลอดโปร่ง ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงกำหนดจิตให้พักอยู่ในความสงบ ตัดสภาพแวดล้อมและสรรพสำเนียงเสียงต่างๆ ออกไปจากโสตสัมผัสรับรู้

กำหนดฐานที่ตั้งของใจไว้ ณ ศูนย์กลางกาย

กำหนดบริกรรมนิมิต และบริกรรมภาวนา

กำหนดใจหยุดในหยุดให้ถูกส่วนตามลำดับ

ขณะที่รถเมล์แล่นเลยมหาวิทยาลัยรามคำแหง จิตก็มองเห็นดวงใส เมื่อนิ่งกลางใสนั้น จิตพลันล่วงสู่ความสงบอันแท้จริงอย่างที่ไม่เคยสัมผัสมาก่อน

และเกิดความรับรู้ในเดี๋ยวนั้นทันทีว่า การมีชีวิตของมนุษย์นี้ไม่ได้มีแก่นสารสาระอะไรเลย ไม่มีอันใดที่จะจับต้องยึดเหนี่ยวเอาไว้ได้เลยจริงๆ

ขณะที่เกิด**ความรู้**เช่นนี้ จิตเกิดคิดไปเองว่าโยมคุณยายแม่ชีซึ่งเคยมีปัญหาขัดข้องต่อกันนั้น เมื่อถึงที่สุดแห่งการมีชีวิตแล้วจะเป็นอย่างไรหนอ นึกคิดแว่บขึ้นมาเท่านี้ก็เห็นภาพโยมคุณยายแม่ชีผุดขึ้นมา

แต่เป็นภาพซึ่งไม่เคยคิดจะได้เห็น นั่นคือเห็นเป็นร่างที่กลายเป็นซากศพไปนานแล้ว แสดงว่าไม่ได้นำซากสังขารเผาฌาปนกิจให้มอดไหม้ไปตามควร เนื้อหนังมังสาจึงยุบแห้งแนบติดกระดูกขากรรไกเผยออ้าเห็นฟันเหยินเหลืออยู่ไม่กี่ซี่ติดอยู่ที่กระดูกกราม

เห็นภาพอันน่าสลดสังเวชตามความเป็นจริงเช่นนั้น ปัญญาก็เกิดระลึกรู้ขึ้นมาว่าคนเราตายไปแล้วก็เป็นเช่นนี้เอง สังขารขันธ์เหลือ

เพียงเท่านี้เอง ที่มนุษยโลกมีอารมณ์รักเกลียด พอใจไม่พอใจ ยินดีโกรธ ชอบไม่ชอบไปสารพัด มันอยู่ที่ใจตัวเดียวเท่านั้น

ใจที่ถูกห่อหุ้มเอาไว้ด้วยกิเลสดวงนี้เอง

ที่คนเราดีใจเสียใจ ยินดีพอใจหรือขุ่นข้องหมองหม่นด้วยความโกรธ เป็นเพราะใจในกายนี้เป็นสำคัญ

แต่ธรรมกายนั้นเป็นกายบริสุทธิ์ หลุดพ้นจากความเศร้าหมองทั้งปวงโดยเด็ดขาด *มีความรู้จริง เห็นจริง ตามความเป็นจริงทุกขณะขั้นตอน* ดังนั้นที่คนเราวุ่นวายขุ่นหมองกันอยู่ในวังวนของความรักความเกลียดไม่รู้จบ เป็นเพราะใจออกไปอยู่นอกธรรมกายนี่เอง

เห็นเช่นนี้ รู้เช่นนี้ สติก็บังเกิด ปัญญาก็ผุดขึ้นมาตามลำดับ

ท่านอาจารย์เสริมชัยประหนึ่งหลุดพ้นจากพันธนาการอันโง่เขลามานานในวินาทีนั้นเอง เหลืออยู่แต่ความปลอดโปร่งแจ่มใสไม่มีเยื่อใยของอารมณ์ขุ่นหมองใดๆ เข้ามาข้องเกี่ยวอีกต่อไป

พร้อมกันนั้นก็ยิ่งปีติศรัทธาในวิชชาธรรมกายอย่างหนักแน่นมั่นคงเกินกว่าจะพรรณนาได้

เวลานั้น ท่านอาจารย์เสริมชัย มีอายุล่วงเข้า ๔๔ ปีเศษแล้ว หากจะนับตามวัยแล้วก็เพียงเริ่มต้นวัยกลางคน ประกอบกับสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงจึงทำให้ดูอ่อนกว่าวัยเสียด้วยซ้ำ

แต่ในช่วงระยะนี้ของชีวิต จิตใจของท่านอาจารย์เสริมชัยดูเหมือนจะไม่ยอมกลมกลืนกับความสนุกสนานตามวิถีของชาวโลกเสียแล้ว เรื่องเที่ยวเตร่เฮฮาและความบันเทิงเริมรมย์ต่างๆ กลายเป็นสิ่งน่าเบื่อหน่ายไปหมด ไม่สามารถทำอารมณ์ให้คึกคะนองคล้อยตามไปด้วยได้เลย ทั้งๆ ที่ฐานะทางสังคมและฐานะทางการเงินเอื้ออำนวยให้เสพย์สุขได้โดยไม่เดือดร้อน แต่ท่านกลับมีความพอใจที่จะอยู่ในความสงบเพื่อปฏิบัติธรรมยิ่งกว่าอื่นใด

และในช่วงในเวลานั้นหากจะยึดถือหรือกำหนดเป็นมาตรฐานการดำรงชีวิตของบุคคลทั่วไปซึ่งเป็นที่ยอมรับว่ามีหลักฐานมั่นคงแล้วจะต้องมีบ้านและที่ดินอยู่อาศัยเป็นกรรมสิทธิ์ของตัวเอง มีรายได้ประจำพอเพียงต่อการอุปการะครอบครัวให้มีความสุขตามสมควรและยังมีเงินเหลือเก็บออมไว้ส่วนหนึ่งเพื่อใช้จ่ายในยามเจ็บป่วย หรือเก็บไว้เพื่อเลี้ยงดูตนเองในวัยชรา ท่านอาจารย์เสริมชัยก็นับได้ว่ามีมาตรฐานการดำรงชีวิตดังกล่าวครบถ้วน

ท่านก่อร่างสร้างตัวมาจากเด็กหนุ่มที่ไม่มีสมบัติอะไรติดตัวมาเลย โดยไม่เคยรบกวนขอความช่วยเหลือจากโยมมารดาหรือญาติพี่น้อง และตลอดระยะเวลา ๒๐ กว่าปีที่ผ่านมาต้องทำงานหารายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว ต้องขวนขวายศึกษาเล่าเรียนเพื่อเพิ่มวิทยะฐานะของตนอย่างมุ่งมั่นจริงจังจนมีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานชาวต่างประเทศ กระทั่งได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่

สูงขึ้นพร้อมกับมีรายได้สูงขึ้นตามลำดับ

ตราบถึงวันที่ท่านมีอายุ ๔๔ ปี ท่านก็มีบ้านมีที่ดินอยู่อาศัยเป็นของตน มีรายได้ประจำพอเพียงต่อการดำรงชีพและอุปการะให้การศึกษาต่อบุตรเต็มที่ มีเงินเก็บออมเอาไว้ส่วนหนึ่ง ไม่มีหนี้สินติดค้างผูกพันใดๆ และมีอนาคตอันมั่นคงไม่มีทางที่จะตกต่ำลงไปแน่นอน เพราะเป็นการก้าวหน้ามาจากความรู้ความสามารถโดยตรง มิใช่ก้าวหน้าขึ้นมาโดยการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลอย่างหนึ่งอย่างใด

อันที่จริง การครองชีวิตของท่านอาจารย์เสริมชัยในช่วงระยะหลัง กล่าวได้ว่ามีความสุขสมบูรณ์พอสมควรทีเดียว ครอบครัวของท่านไม่เคยมีปัญหารุนแรงร้าวฉาน บุตรีทั้งสามประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในโอวาท มีความสนใจในการศึกษาเล่าเรียนมิได้ยิ่งหย่อนกว่ากัน

ข้อสำคัญยิ่งกว่าอื่นใดก็คือ บุตรีทั้งสามคนมีจิตใจฝักใฝ่อ่อนโยนเข้าไปสู่วิถีทางธรรมเหมือนๆ กัน เป็นเหตุปัจจัยแห่งความงาม *"ภายใน"* ที่ผ่องใส และมีคุณค่ายืนนานตลอดไปยิ่งกว่าความงาม *"ภายนอก"* ซึ่งเป็นแค่อนิจจัง

ระหว่างที่ท่านอาจารย์เสริมชัยดำเนินชีวิตไปตามวิสัยปุถุชนพร้อมๆ กับปฏิบัติธรรมเจริญกรรมฐานตามแนวทางวิชชา ธรรมกาย ท่านได้จัดที่พักผ่อนนอนหลับไว้ในห้องพระอีกแห่งหนึ่ง คืนใดนั่งสมาธิจนดึกดื่นเลยเวลาเข้านอนตามปกติก็จะอาศัยนอนในห้องพระนั้นเสียเลย เพื่อจะได้ไม่เป็นการรบกวนแม่บ้านซึ่งกำลังหลับสนิทไปแล้ว

และในห้วงเวลานี้เองที่ท่านเกิดความคิดขึ้นมาว่าน่าจะยุติเรื่องกามราคะได้แล้ว เพราะตราบใดที่ยังข้องอยู่ในกามดูเหมือนจะไม่ก้าวหน้าในธรรมปฏิบัติตามที่ควรจะเป็น แต่การจะตัดสินใจสะบั้นกามออกไปให้สำเร็จเด็ดขาดนั้นมิใช่กระทำได้ง่ายๆ เพราะท่านยังอยู่ในฐานะผู้ครองเรือน มีภรรยาเป็นผู้ร่วมทุกข์ร่วมสุขเคียงข้างอยู่

และวิถีแห่งโลกียวิสัยนั้นย่อมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตสามีภรรยาพึงปฏิบัติต่อกัน ตัวเองอาจจะปลีกตัวตัดขาดจากวิถีนี้ได้ แต่ฝ่ายภรรยานั้นเล่าจะมีความเข้าใจ พอใจ และตกลงยินยอมด้วยหรือไม่เท่านั้น

ท่านอาจารย์เสริมชัยครุ่นคิดเรื่องนี้อยู่เสมอ แต่ยังมิได้เอ่ยปากบอกกล่าวกับภรรยาให้รับรู้

กระทั่งวันเวลาผ่านไปจนถึงวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งเป็นวันชาติอเมริกัน (THE FOURTH OF JULY) และเป็นวันหยุดทำงานหนึ่งวัน

เช้าวันนั้น ท่านเห็นหญ้าบริเวณสนามภายในเขตบ้านงอกสูงขึ้นมาจนรุงรังไปทั่ว ไม่เว้นใต้ต้นมะม่วง ใต้ต้นขนุนซึ่งใช้เป็นที่นั่งปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิเวลากลางวันจนเป็นปกติ จึงได้ฉวยจอบดายหญ้าลงไปที่สนามแล้วดายหญ้าไปเรื่อยๆ จนถึงเวลาใกล้เที่ยง ภรรยาของท่านจึงได้ลงมาหาเพื่อตามไปรับประทานอาหารกลางวัน

เมื่อท่านวางเครื่องมือดายหญ้าลงเตรียมขึ้นบ้าน ภรรยาก็บอกว่านั่งคุยกันสักครู่เถอะมีเรื่องจะพูดด้วย จากนั้นได้กล่าวต่อด้วยคำพูดที่ท่านคิดไม่ถึงว่าจะได้ยิน (ภรรยาเรียกท่านว่า "ป๋า")

"ป๋าคะ ภาพสองภาพของป๋าทุกวันนี้ไม่น่าดูเลยจริงๆ ภาพหนึ่งป๋านั่งอยู่ในห้องพระภาวนาเจริญสมาธิทุกคืน อีกภาพหนึ่งมานอนในห้องนอน วันนี้เราสองคนก็มีอายุมากพอสมควรแล้ว ลูกๆ ก็โตแล้ว ควรที่จะยุติเรื่องโลกียวิสัยเสียเถอะ ช่วงบั้นปลายของชีวิตที่เหลืออยู่นี่ ดิฉันต้องการละเว้นเรื่องกามแล้ว และอยากให้ป๋าประพฤติพรหมจรรย์เช่นเดียวกัน ป๋าเห็นด้วยไหม"

ท่านอาจารย์เสริมชัยรับฟังภรรยาท่านกล่าวเช่นนั้นก็บังเกิดความยินดีอย่างยิ่ง ข้อกังวลซึ่งเคยคิดว่าภรรยาอาจไม่เห็นด้วยกลับกลายเป็นว่าฝ่ายภรรยามีแนวความคิดเช่นเดียวกันมานานแล้วเสียอีก เมื่อได้พูดจาเปิดเผยความในใจออกมาจนกระจ่างชัดไม่มีอื่นใดเคลือบแฝงเช่นนี้ ท่านและภรรยาจึงได้ชวนกันขึ้นไปที่ห้องพระ จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเบื้องหน้าพระธานในห้องพระ องค์เดียวกับพระคู่บารมีพระประธานในโบสถ์วัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามปัจจุบันนี้ (องค์ที่สำเร็จด้วยทองคำดอกบวบ) แล้วได้กล่าวเป็นสัจวาจาอธิษฐานร่วมปณิธานเดียวกันว่า

"นับจากวันนี้เป็นต้นไป ข้าพเจ้า (ท่านอาจารย์เสริมชัย) นั้นจะครองเพศพรหมจรรย์เพื่อบำเพ็ญบารมีธรรมมุ่งสู่พุทธภูมิไปชั่วชีวิต (ส่วนภรรยาก็อธิษฐานครองเพศพรหมจรรย์เพื่อบำเพ็ญบารมีร่วมกันไปตลอดชีวิต) และหากเกิดชาติหน้าใดก็ขอให้มาเกิดเป็นคู่ร่วมบารมีบำเพ็ญธรรมด้วยกันอีก โดยไม่มีกามวิสัยเข้ามาข้องเกี่ยวด้วย"

ลงมาจากห้องพระแล้ว ความรู้สึกปีติผ่องแผ้วที่สามารถปล่อยวางกามกิเลสตัวนี้ให้หลุดพ้นไปประหนึ่งเอิบอาบอยู่ เป็นความปลอดโปร่งผ่องใสที่ยากจะบรรยายให้ถูกถ้วนได้

รับประทานอาหารกลางวันเรียบร้อยแล้ว ท่านอาจารย์เสริมชัยก็ตั้งใจจะออกไปตัดผมให้เรียบร้อย ทรงผมตามสมัยนิยมซึ่งต้องคอยหวีคอยใส่น้ำมันและแต่งทรงให้ประณีตไม่เอาแล้วละคราวนี้จะหั่นเส้นผมยาวสลวยเหลือแค่สั้นเกรียน เลิกยึดติดวุ่นวายกับความงามเสียที

เวลานั้น ยังอยู่ในช่วงเที่ยงวันกับบ่ายโมง แดดร้อนจัดจ้าเหลือกำลัง ท่านอาจารย์เสริมชัยดุ่มเดินออกจากบ้านกลางซอยมุ่งหน้าไปทางปากซอยซึ่งมีร้านตัดผมเจ้าประจำเปิดบริการอยู่บริเวณใกล้ๆ ปากซอย โดยคิดว่าจะเดินไปเรื่อยๆ ก่อน หากมีรถเมล์เล็กวิ่งประจำในซอยผ่านมาก็จะขึ้นรถไปอีกทอด เพราะระยะทางไกลไม่ใช่น้อย ขณะย่ำเท้าเดินไปตามสบาย ท่านก็ได้ภาวนา *"สัมมาอะระหัง"* ไปด้วยเช่นที่เคยปฏิบัติมาจนติดเป็นนิสัย

ดังได้กล่าวแล้วว่า เวลานั้นเป็นช่วงเที่ยงคาบเกี่ยวบ่ายโมงแดดกำลังร้อนเปรี้ยงเต็มที่ ท่านอาจารย์เสริมชัยเดินฝ่าเปลวแดดออกไปได้ไม่ถึงอึดใจมีความรู้สึกว่าอากาศเย็นลงอย่างไร้สาเหตุ เพราะมองไปเบื้องหน้าก็ยังเห็นเปลวแดดสว่างจ้าเต้นระยิบเหมือนเดิม

เมื่อก้าวเดินต่อไปเรื่อยๆ พร้อมกับภาวนาไปด้วย ความรู้สึกสัมผัสความร้อนซึ่งครอบคลุมทุกอณูอากาศกลับไม่มีเลย มีเพียงความเย็นสบายรายรอบตัวอย่างประหลาด มองไปที่ใดคล้ายกับบรรยากาศอันแรงร้อนแปรเปลี่ยนเป็นสีเขียวครึ้มๆ อันเย็นตา

ความคิดส่วนหนึ่งเกิดฉุกฉงนสงสัยว่าเหตุใดสัมผัสรับรู้และที่มองเห็นจึงแปรเปลี่ยนไปเช่นนี้ จึงลองหันไปดูทางเบื้องหลัง ก็เกิดอัศจรรย์ใจวูบขึ้นมา เพราะมองเห็นไปไกลลิบเกินกว่านัยน์ตาปกติจะมองเห็น กล่าวคือจุดที่เดินอยู่และเพิ่งหยุดยืนหันไปมองนั้นอยู่ในประมาณใกล้ๆ กองบัญชาการตำรวจปราบปราม แต่บริเวณที่เห็นชัดเจนแจ่มใสไกลไปถึง*หมู่บ้าน ต.รวมโชค*

ครั้นใจคิดจะดูไปข้างหน้า ก็เห็นไกลออกไปอีกเกือบถึงปากซอยโชคชัย ๔ จะมองดูด้านไหนก็มองทะลุเลยอาคารสถานที่ซึ่งขวางกั้นบดบังสายตาไว้ไปยังตำแหน่งที่ต้องการมองเห็นได้กระจ่างชัด

ภาวะอันเป็นอัศจรรย์นี้ ทำให้ท่านอาจารย์เสริมชัยไม่เข้าใจว่าเพราะเหตุใดจึงปรากฏขึ้นกับตัวท่าน กระนั้นก็ยังมีสติครบถ้วนมิได้ตื่นตระหนกลนลานแต่อย่างใด

เมื่อท่านเงยหน้ามองตรงไปยังท้องฟ้า ภาพที่เห็นทำให้ขนลุกเกรียวด้วยความปีติ เพราะเบื้องบนฟ้ากว้างกระจ่างสดใสนั้น มีรูปพระพุทธรูปองค์มหึมาสีเขียวมรกต ปรากฏครอบตัวท่านสูงเทียมเมฆ ตระหง่านอยู่ ลักษณะสัณฐานนั่งสมาธิ เกตุเป็นดอกบัวตูม

แต่องค์พระปฏิมามิได้ตั้งตรง หากเอียงเฉียงไปด้านหนึ่ง

ท่านอาจารย์เสริมชัยนั้นได้ฝึกกำหนดรวมใจ *"หยุด ในหยุดกลางของหยุด"* ณ ศูนย์กลางกายอยู่เสมอ ในพลันที่เห็นองค์พระพุทธรัตนะปรากฏ ท่านก็ได้กำหนดใจให้หยุดในหยุดกลางของหยุด ณ ศูนย์กลางกายของท่าน ซึ่งก็คือศูนย์กลางพระพุทธรัตนะนั้นเองต่อๆ ไปตามลำดับ

องค์พระพุทธรัตนะสีมรกตก็ค่อยๆ แปรสีสันจากเขียวเข้มเป็นอ่อนจาง แล้วเปลี่ยนเป็นขาวใสยิ่งกว่าความใสใดๆ ในโลก และเปล่งประกายสว่างจิตจ้าเป็นรัศมีโดยรอบ

ธรรมกายได้บังเกิดในจิตของท่านอาจารย์เสริมชัยแล้วเป็นอัศจรรย์ โดยไม่คาดฝันไม่คาดคิดด้วยประการทั้งปวงในวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ นั่นเอง

หลังจากนั้น เมื่อท่านไปถึงร้านตัดผม ขณะกำลังให้ช่างตัดผมอยู่ ท่านก็ได้เจริญภาวนาพัฒนาต่อไปถึงธรรมกายที่ละเอียดๆ ต่อๆ ไปตามลำดับ

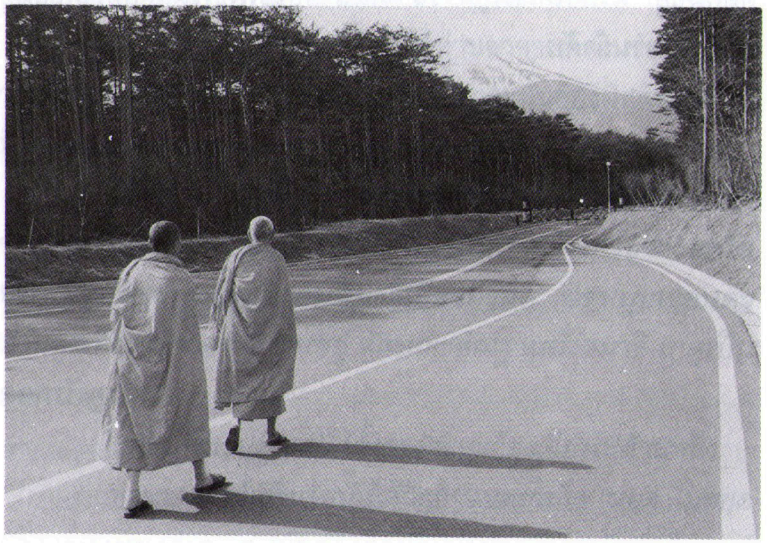

หลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺตฺตโม)
หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล)
ครูกับศิษย์ เมื่อครั้งเดินทางไปประกอบสังฆกิจที่ประเทศญี่ปุ่น

๘

ศิษย์มีครู

หลังจากวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งเป็นสำคัญ ที่สุดอีกวันหนึ่งในชีวิตของท่านอาจารย์เสริมชัย ชีวิตของท่านก็ยังดำเนินไปเป็นปกติเช่นเดิม ไม่ว่าจะเป็นภาระหน้าที่การงานและการปฏิบัติธรรม ตลอดจนไปเผยแผ่วิชชาธรรมกายตามเจตนารมณ์ของหลวงพ่อวัดปากน้ำให้แก่บุคคลทั่วไปที่มาฝึกอบรมธรรมปฏิบัติ ณ วัดธาตุทอง ในวันหยุดราชการ

ผู้ที่มาฝึกเจริญพระกรรมฐานตามแนวทางวิชชาธรรมกายนั้นก็ได้อาราธนา***พระณัฐนันท์ กุลสิริ*** (ปัจจุบันคือ*พระครูไกรสรวิลาส*) วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ มาเป็นอาจารย์สอนภาวนาด้วยรูปหนึ่ง พระอาจารย์ณัฐนันท์ได้บอกกับท่านอาจารย์เสริมชัยว่าอาจารย์ของท่านคือ ***พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺตฺตโม)***

รองเจ้าอาวาส และพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนา วัดปากน้ำภาษีเจริญ ซึ่งท่านอาจารย์เสริมชัยควรจะหาโอกาสไปนมัสการกราบขอเป็นศิษย์ของพระเดชพระคุณท่าน (พระภาวนาโกศลเถร) ท่านอาจารย์เสริมชัยก็ยินดีที่จะไป โดยขอให้พระอาจารย์ณัฐนันท์เป็นผู้พาไป

วันที่ไปกราบนมัสการพระเดชพระคุณพระภาวนาโกศลเถรที่วัดปากน้ำ ท่านอาจารย์เสริมชัยมีเพียงดอกไม้ธูปเทียนเป็นเครื่องสักการะเท่านั้น แล้วก็ได้ปวารณาขอมอบตัวเป็นศิษย์ของพระเดชพระคุณท่านด้วยอีกผู้หนึ่ง

พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร ก็เมตตารับไว้เป็นศิษย์ จากนั้นท่านได้กล่าวคำพูดสำคัญประโยคหนึ่ง ซึ่งท่านอาจารย์เสริมชัยยังจดจำได้ไม่เคยลืม ข้อความสั้นๆ ประโยคนั้น มีว่า

"หาตัวมานานแล้ว เพิ่งพบ ดีแล้วที่มา เกือบจะสายไป"

ขณะนั้น ท่านอาจารย์เสริมชัยรับฟังคำพูดประโยคนี้ด้วยความไม่เข้าใจอะไรเลย ไม่ทราบว่าพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถรกล่าวเช่นนี้มีนัยหมายถึงอะไร โดยเฉพาะคำว่า *"เกือบจะสายไป"* นั้น มีความหมายลึกๆ ถึงอะไร แต่ก็ไม่กล้าซักถามขอคำอธิบายให้ชัดเจน

ต่อมา เมื่อท่านอาจารย์เสริมชัยอุปสมบทแล้วนานพอสมควร และได้ปฏิบัติวิชชาธรรมกายสูงขึ้นเป็นลำดับ จึงพอเข้าใจแง่เงื่อนของคำว่า *"เกือบจะสายไป"* นั้นอาจหมายถึงศิษย์ผู้สืบทอดวิชชาธรรมกายจากหลวงพ่อวัดปากน้ำ พึงยึดถือยึดมั่นแนวทางคำสอนของหลวงพ่อให้เป็นดุจเส้นตรง อย่าทำให้เส้นตรงคดโค้งเบี่ยงเบน

ไปจากจุดหมายสูงสุดของวิชชาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากำหนดไว้ และวิชชาธรรมกายนี้ได้เลือนหายไปจากการปฏิบัติเข้าถึงและแนะนำสั่งสอนกันโดยชัดเจนสืบมาเกือบ ๒,๐๐๐ ปีแล้ว ทั้งๆ ที่มีอยู่ในคัมภีร์ และทั้งๆ ที่พระพุทธองค์ก็ได้ทรงแสดงว่าทรงเป็นธรรมกาย และพระอรหันต์ก็แสดงไว้ในที่มากแห่งว่าท่านเป็นธรรมกาย กระทั่งหลวงพ่อวัดปากน้ำท่านได้ปฏิบัติเข้าถึง ได้รู้-เห็น และเป็นธรรมกายตามรอยบาทพระพุทธองค์ด้วยตัวท่าน ในพุทธศตวรรษที่ ๒๕ นี้เอง

เหตุนี้ ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงได้ยึดถือยึดมั่นในแนวทางปฏิบัติวิชชาธรรมกายตามเจตนารมณ์ของหลวงพ่อสด วัดปากน้ำเป็น *"เส้นตรง"* แล้วนำคำสอนทั้งหลายตั้งแต่ปฐมเบื้องต้นไปจนถึงขั้นละเอียดระดับสูงของหลวงพ่อวัดปากน้ำมาเผยแผ่ สืบเนื่องต่อไปให้แก่พุทธบริษัท และสาธุชนทั่วไปโดยไม่จำกัด

และในวันที่ท่านอาจารย์เสริมชัยถวายตัวเป็นศิษย์พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร ท่านก็ได้รับการถ่ายทอดวิชชาธรรมกายชั้นสูงจากหลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถรในวันเดียวกันทันที อีกทั้งยังได้รับการแนะนำรายละเอียดอันซับซ้อนลึกซึ้งอย่างกระจ่างทุกแง่มุมจนหมดความขัดข้องใดๆ ทั้งสิ้น นับเป็นความเมตตาอันหาที่เปรียบมิได้

ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ ประเทศไทย เผชิญกับวิกฤติการณ์หลายอย่างหลายประการ รัฐบาลสมัยนั้นไม่สามารถสร้างความเชื่อถือศรัทธาต่อประชาชนได้ รวมทั้งปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองก็ยิ่งพอกพูนจนยากจะแก้ไข กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความสงบสุขภายในประเทศคลอนแคลนไม่มั่นคง ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายคณะหลายชุด

ปี พ.ศ.๒๕๑๘ ความวุ่นวายทางการเมืองเริ่มคลี่คลาย แต่ปัญหาด้านแรงงานกลับทวีความตึงเครียดยิ่งขึ้น เมื่อมีความตึงเครียด ความเคร่งเครียดก็ตามมาทันที

ความเคร่งเครียด หรือความเครียดนี้เป็นภาวะล่อแหลมต่ออันตรายที่จะเกิดแก่ตนทั้งทางกายและจิตใจ ผู้ใดสะสมหมักหมมความเครียดเอาไว้มากๆ กระทั่งเกินกำลังที่จิตใจจะแบกรับเอาไว้ได้ ผลร้ายที่ตามมาก็คือสมรรถภาพทางใจและทางกายจะถูกทำลายไปทีละส่วน

หากขาดสติและไม่มีทางออกที่ถูกต้องเหมาะสมก็อาจถึงขั้นทำลายชีวิตของตัวเองได้ง่ายๆ

ในห้วงเวลาซึ่งกำลังมีปัญหาแรงงานภายในประเทศ ผู้มีภาระหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงก็คืออธิบดีกรมแรงงาน ผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมแรงงานขณะนั้นคือ *ศาสตราจารย์ ดร.นิคม จันทรวิทุร*

ท่าน ศ. ดร.นิคม จันทรวิทุร คร่ำเคร่งต่อปัญหาใหญ่ซึ่งต้องแก้ไขให้ลุล่วงไปให้ได้ ความเครียดจึงเกิดขึ้นถึงขั้นจำเป็นต้องพึ่งยาระงับประสาท และท่านนิคมเห็นว่าถ้าใช้ยาเป็นตัวช่วยคลายความเครียดเช่นนี้คงไม่ถูกต้องแน่ จึงคิดหาช่องทางที่ถูกที่ควรกว่า

วันหนึ่ง ท่าน ศ. ดร.นิคม จึงได้ไปที่วัดธาตุทอง แล้วเดินผ่านศาลาหม่อมอาบ ซึ่งใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมวิชชาธรรมกาย เห็นกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งกำลังนั่งเจริญสมาธิกัมมัฏฐานกันอยู่ด้วยความสงบเรียบร้อย มองดูแล้วรู้สึกเย็นตาเย็นใจน่าศรัทธา จึงได้เดินเข้าไปที่ศาลา และพบกับท่านอาจารย์เสริมชัยซึ่งท่านมาช่วยฝึกอบรมผู้ปฏิบัติธรรมอยู่ด้วย

หลังจากได้แนะนำตัวซึ่งกันและกัน แล้วพูดคุยสนทนาในเรื่องการปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวทางวิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า ซึ่งนำมาสอนโดยหลวงพ่อสด วัดปากน้ำ นานพอสมควร ท่าน ศ.ดร.นิคม ก็เกิดความศรัทธาเลื่อมใสเชื่อมั่นว่าได้พบทางผ่อนคลายความเครียดจากความวิตกกังวลต่างๆ ที่ถูกต้องแล้ว ยิ่งไปกว่านั้นยังเท่ากับได้รับคุณธรรมอันสูงสุดซึ่งเป็นวิถีสงบสว่างต่อการชำระขัดเกลากิเลสทั้งหลายให้บรรเทาเบาบางลงไปกระทั่งถึงขั้นบรรลุมรรคผลนิพพานได้ในที่สุด

และนับตั้งแต่วันนั้น ท่านอธิบดีนิคม จันทรวิทุร ก็ได้มาร่วมฝึกอบรมปฏิบัติวิชชาธรรมกายเบื้องต้นที่ศาลาหม่อมอาบ วัดธาตุทองอย่างจริงจัง ชั่วระยะเวลาไม่นานนักท่านก็ได้รู้เห็นด้วยตัวเองว่า จิตที่สงบระงับโดยมีสติอันแจ่มใสควบคุมตามลำดับขั้นตอนของวิชชาธรรมกายนั้น ทำให้ท่านหลุดพ้นไปจากความวิตกกังวลต่อปัญหาต่างๆ ด้วยสติ และปัญญา

ด้วยเหตุที่เห็นคุณแห่งธรรมปฏิบัติจากวิชชาธรรมกายแล้ว ท่านอธิบดีนิคมจึงได้เสนอแนะท่านอาจารย์เสริมชัยว่าสมควรจะเผยแผ่วิชชาธรรมกายให้เป็นที่รับรู้กว้างขวางออกไปทั่วประเทศ

โดยจัดรายการสอน และบรรยายแนวทางการปฏิบัติภาวนาวิชชาธรรมกายทางวิทยุกระจายเสียง ซึ่งท่านอาจารย์เสริมชัยก็เห็นด้วยทุกประการ เพียงแต่กังวลว่าอาจมีข้อขัดข้องในเรื่องการขอเวลาจัดทำรายการออกอากาศจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รวมทั้งสถานีวิทยุเครือข่ายในภูมิภาคต่างๆ

ทว่าข้อขัดข้องกังวลดังกล่าวก็หมดสิ้นไปเมื่อท่านอธิบดีนิคมรับอาสาจะไปชี้แจงแสดงเหตุผลต่ออธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ขณะนั้น คือ *คุณรักษ์ศักดิ์ วัฒนพานิช* ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกัน และเป็นชาวจังหวัดแพร่ด้วยกันอีก

ท่านอธิบดีนิคมไปพูดคุยสนทนากับท่านอธิบดีรักษ์ศักดิ์แล้ว ก็ได้รับการอนุมัติอนุญาตให้จัดทำรายการได้ ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงลงมือจัดตั้ง *โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำภาษีเจริญ* ขึ้นเต็มรูปแบบ โดยทำหนังสืออาราธนาพระเดชพระคุณหลวงพ่อ **พระธรรมธีรราชมหามุนี** (ปัจจุบันคือเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ซึ่งเวลานั้นจำพรรษาอยู่ที่ประเทศเนปาล เป็นองค์ประธานโครงการ พระเดชพระคุณท่านก็เมตตาให้ตามประสงค์ ส่วนคณะกรรมการประกอบด้วยพระเดชพระคุณหลวงพ่อ**พระภาวนาโกศลเถร** (วีระ คณฺตฺตโม) พระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ และพระเดชพระคุณ **พระเมธีวราภรณ์** *(วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙ ปัจจุบันคือ พระธรรมธีรราชมหามุนี)* รองเจ้าอาวาส และพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายคันถธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ, ท่านอธิบดีนิคม จันทรวิทุร, ท่านอธิบดีรักษ์ศักดิ์ วัฒนพานิช และผู้มีเกียรติมีคุณวุฒิอีกหลายท่าน

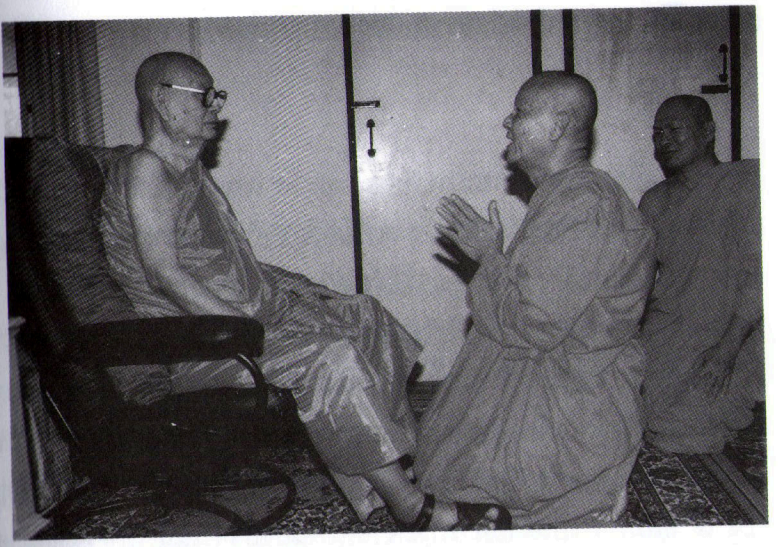

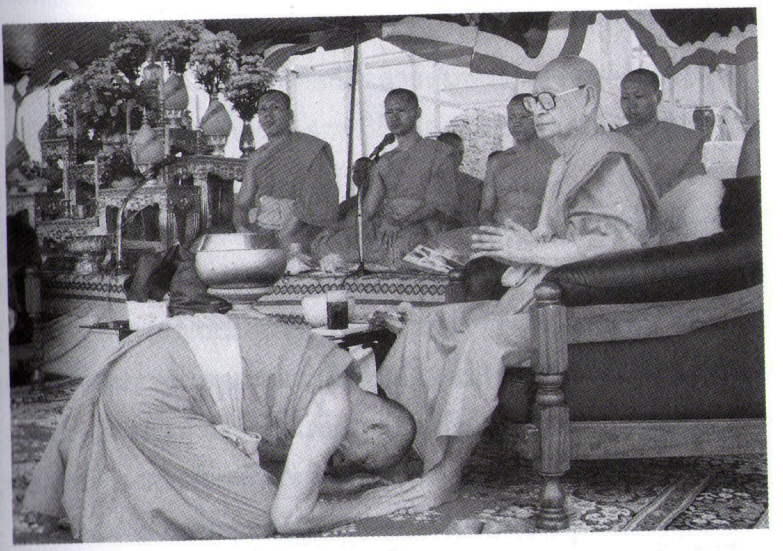

พระภาวนาวิสุทธิคุณ
มีความเคารพบูชาต่อครูอาจารย์ของท่านเป็นอย่างยิ่ง
ขณะเดียวกัน **หลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร**
ก็มอบทั้งความรัก ความเมตตาต่อศิษย์ผู้นี้อย่างท่วมท้น

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘ รายการ *"โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ"* ก็เริ่มกระจายเสียงออกอากาศเป็นครั้งแรก ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นจำนวนมาก รายการนี้จึงขยายออกเป็นวงกว้างไปยังสถานีวิทยุในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ กระจายเสียงออกอากาศพร้อมๆ กันถึง ๓๐ กว่าสถานี ต่อมายังมีโอกาสจัดทำรายการแพร่ภาพทางโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม (ปัจจุบันคือสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ อสมท.) เป็นรายการประจำอีก จนถึงปัจจุบันนี้

ปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ท่านอาจารย์เสริมชัยได้ ตรึกตรองถึงการดำเนินชีวิตมาตั้งแต่เยาว์วัยตราบกระทั่งถึงปัจจุบัน เห็นว่าการครองเพศฆราวาสตามวิสัยชาวโลกได้ผ่านพบความสุขความทุกข์มาจนพอเพียงแล้ว แม้จะดิ้นรนทะเยอทะยานต่อไปอีกเพื่อให้ได้มาซึ่งโภคทรัพย์เพิ่มพูนมากขึ้นกว่าเดิม ก็ใช่ว่าจะเกิดประโยชน์แก่ชีวิตยิ่งไปกว่านี้ เพราะเมื่อถึงวันที่จะต้องตาย ทรัพย์-สมบัติทั้งหลายที่หามาได้และเก็บสะสมไว้ย่อมกลายเป็นสิ่งไร้ค่าไปทั้งหมด โภคทรัพย์แม้แต่เศษเสี้ยวธุลีเดียวก็ไม่อาจนำติดตัวไปสู่ปรโลกได้

มีเพียงอริยทรัพย์เท่านั้นที่จะนำไปได้

ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวลงไปว่า

เมื่อถึงวาระอันเหมาะสม ท่านจะสละทางโลกเข้าสู่ทางธรรมด้วยการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ขออยู่ในร่มกาสาวพัสตร์ตราบชั่วชีวิต

เมื่อตัดสินใจอย่างมั่นคงแล้วเช่นนี้ ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงได้วางโครงการกำหนดแผนเอาไว้ว่าอีก ๑๔ ปีข้างหน้าจะบวชอย่างแน่นอน ในช่วงเวลา ๑๔ ปีนับตั้งแต่นี้ท่านจะจัดการในเรื่องค่าครองชีพของภรรยาและบุตรี ๓ คน ตลอดจนทุนการศึกษาถึงขั้นสูงสุดของลูกแต่ละคนให้พอเพียงก่อน จะได้ไม่ต้องวิตกกังวลหลังจากท่านละจากเรือนสู่อารามโดยไม่ย้อนกลับมาอีก

ข้อพึงตระหนักอีกประการหนึ่งที่ท่านอาจารย์เสริมชัยขณะเป็นฆราวาสนำมาครุ่นคิดก็คือสายสัมพันธ์ในครอบครัวของท่านผูกพันกันด้วยความรักความอาทรห่วงใยอย่างแนบแน่น หากภรรยาและบุตรีทั้งสามรับรู้อย่างกระทันหันว่าท่านจะสละทางโลกบวชเป็นพระภิกษุไปตลอดชีวิต ย่อมจะเกิดความรู้สึกกระทบกระเทือนใจอย่างรุนแรง เนื่องจากสถานะของตัวท่านต้องเปลี่ยนแปลงไปอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะไม่อาจอยู่ร่วมเรือนร่วมชายคาเดียวกันได้เหมือนอดีตที่ผ่านมา บุตรภรรยาจะมาสัมผัสแตะต้องตัวท่านไม่ได้อีก แม้กระทั่งวาจาคำพูดที่จะสนทนาต่อกันก็ไม่อาจใช้คำพูดสนิทสนมเช่นเดิมได้

สำหรับภรรยานั้นอาจจะปรับตัวปรับความรู้สึกได้ไม่ลำบากฝืนใจอะไรนัก แต่กับบุตรีทั้งสามคงจะทำใจได้ยากเนื่องจากมีความเคยชินต่อการแสดงความรักความผูกพันกับผู้เป็นบิดาตั้งแต่เล็กคุ้ม-ใหญ่ค่อนข้างสูง

ด้วยเหตุนี้ ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงต้องใช้กุศโลบาย

กล่าวเกริ่นให้บุตรภรรยารับทราบว่าอีก ๑๐ กว่าปีข้างหน้าท่านจะบวช และบวชไม่สึก บุตรภรรยาก็มิได้ตื่นเต้นกังวลแต่ประการใด เพราะเห็นเป็นเรื่องของอนาคตอันยาวไกล เหตุการณ์จริงๆ ยังไม่เกิดขึ้น ยังมาไม่ถึงนั่นเอง

ท่านใช้กุศโลบายนี้อย่างได้ผล โดยพูดถึงจุดประสงค์ที่ท่านจะสละเพศฆราวาสไปสู่เพศบรรพชิตบ่อยๆ ภรรยาและบุตรีทั้งสามก็เริ่มรับรู้และเตรียมตัวเตรียมใจยอมรับต่อความเปลี่ยนแปลงซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งยังพลอยอนุโมทนาต่อปณิธานของท่านด้วย

เป้าหมายที่ท่านอาจารย์เสริมชัยตั้งใจจะอุปสมบท คือประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๒ เมื่อท่านมีอายุได้ ๖๐ ปี ทว่าได้มีเหตุปัจจัยเกื้อหนุนให้ท่านเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ก่อนกำหนด

กล่าวคือในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ สหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายใหม่เกี่ยวกับสวัสดิการของข้ารัฐการอเมริกันทั่วโลก มีใจความสำคัญว่าข้ารัฐการอเมริกันที่มีอายุการทำงานครบ ๒๐ ปีขึ้นไป และมีอายุตั้งแต่ ๕๕ ปีขึ้นไป มีสิทธิ์ขอลาออกได้ก่อนเกษียณอายุ (๖๐ ปี) โดยจะได้รับเงินบำเหน็จจำนวนหนึ่ง และหลังจากอายุ ๖๕ ปีไปแล้วก็ยังจะได้รับเงินบำนาญเป็นรายเดือนจนตลอดชีวิต สำหรับเงินบำนาญนี้จะถูกลดลงจากอัตราปกติ เพราะทางรัฐบาลอเมริกันได้จ่ายเงินบำเหน็จให้ล่วงหน้าไปแล้ว ข้ารัฐการอเมริกันคนใดจะสมัครเข้าอยู่ในข้อบังคับของมาตรการกฎหมายใหม่นี้ก็ได้ หรือจะไม่สมัครเข้ามาตรการนี้ก็ได้

ท่านอาจารย์เสริมชัยซึ่งเป็นข้ารัฐการอเมริกันคนหนึ่ง

พิจารณามาตรการของกฎหมายใหม่ฉบับนี้แล้วเห็นว่าเงินบำเหน็จที่จะได้รับหากลาออกก่อนถึงวาระเกษียณอายุ มีจำนวนเพียงพอที่ทำให้หมดห่วงกังวลความเป็นอยู่ของครอบครัวท่านได้ และเป็นโอกาสที่ท่านจะอุปสมบทได้เร็วกว่ากำหนด หลังจากปรึกษาขอความเห็นจากภรรยาและบุตรีทั้งสาม ทุกคนก็เห็นชอบด้วย ท่านจึงสมัครเข้ามาตรการใหม่นี้ทันที

(กฎหมายใหม่นี้ประกาศใช้เพียง ๓ ปีก็ยกเลิก ทำให้ผู้ซึ่งลังเลไม่กล้าตัดสินใจสมัครเข้ามาตรการใหม่ เสียโอกาสที่ดีไปอย่างน่าเสียดาย)

วันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๒๕

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายา ฯ

(พระอิสริยยศในขณะนั้น)

ได้เสด็จมาทรงเป็นองค์ประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์ศาลาเอนกประสงค์

เพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม และบำเพ็ญกุศล

ณ สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๙

สู่ร่มกาสาวพัสตร์

หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ท่านอาจารย์เสริมชัย ซึ่งเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการผลักดันรายการวิทยุ *"โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ"* มีบทบาทสนับสนุนอยู่เบื้องหลังเรื่อยมา กระทั่งเห็นว่าการดำเนินรายการธรรมะเพื่อประชาชนเป็นไปด้วยดี บุคคลากรผู้ดำเนินรายการทุกท่านปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดูแลรายการให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของโครงการครบสมบูรณ์ตามสมควร ท่านจึงค่อยๆ วางมือทีละส่วน

ขณะเดียวกันก็มาพิจารณาว่าตนเองยังทำคุณประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนาได้น้อยเกินไป ยังเผยแผ่วิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า ซึ่งหลวงพ่อวัดปากน้ำค้นพบ และนำมาสอนให้กว้างไกล

ออกไปไม่สมกับความมุ่งมั่นตามที่ตั้งปณิธานเอาไว้ ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงคิดจะขยายการทำงานในพระพุทธศาสนาต่อไปอีก แต่การทำงานเช่นนี้แม้จะกระทำด้วยกุศลเจตนาเต็มเปี่ยมเพียงอย่างเดียวหาได้ไม่ เนื่องจากต้องร่วมมือกันทำงานเป็นหมู่คณะ และควรมีผู้สนับสนุนอย่างสำคัญด้วย เหตุนี้ท่านจึงนำความคิดความตั้งใจดังกล่าวไปปรารภกับมิตรสนิทในสายทางธรรมด้วยกันบ่อยๆ กระทั่งมิตรรุ่นพี่คนหนึ่ง คือ***คุณศรีสม สาขากร*** รับทราบกุศลเจตนาของท่านอาจารย์เสริมชัย มิตรแท้ท่านนี้จึงแนะนำว่าควรจะไปกราบนมัสการเจ้าประคุณ***สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อุปเสณมหาเถร ป.ธ. ๙)*** *หรือหลวงพ่อวัดสระเกศ* ซึ่งขณะนั้นดำรงสมณศักดิ์ที่พระพรหมคุณาภรณ์ เพื่อกราบเรียนขอคำปรึกษา ท่านอาจารย์เสริมชัยจึงยินดีที่จะกระทำตามคำแนะนำ

คุณศรีสม สาขากร รับเป็นธุระพาท่านอาจารย์เสริมชัยไปกราบนมัสการเจ้าประคุณสมเด็จฯ ถึงวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร หลังจากที่ท่านอาจารย์เสริมชัยกราบเรียนถวายโครงการ ซึ่งจะทำงานในพระพุทธศาสนาต่อไปจบลงแล้ว เจ้าประคุณสมเด็จฯ ได้รับเป็นองค์อุปถัมภ์อย่างง่ายดาย โดยที่ท่านอาจารย์เสริมชัยและคุณศรีสมก็คิดไม่ถึง เนื่องจากเท่าที่รับรู้กันมาก่อนแล้วว่าเจ้าประคุณสมเด็จฯ มีความละเอียดรอบคอบอย่างยิ่งต่อการจะเอ่ยถ้อยคำรับรองหรือรับอุปถัมภ์ผู้หนึ่งผู้ใด ตลอดจนโครงการใดๆ

ท่านอาจารย์เสริมชัยยังจดจำถ้อยคำที่เจ้าประคุณสมเด็จฯ เมตตาในวันนั้นได้แทบทุกคำ โดยท่านได้กล่าวว่า

"ของดีนี่มาเลยคุณเสริมชัย ตอนแรกใช้สถานที่ที่พระอุโบสถก่อนก็ได้ ต่อไปจะขยับขยายอย่างไรก็เลือกใช้ได้เลย อาตมาเห็นด้วย ไม่ใช่เห็นด้วยแค่ ๕๐ เปอร์เซ็นต์นะ แต่เห็นด้วยเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์"

นับเป็นความกรุณาอย่างหาที่เปรียบมิได้ ซึ่งท่านอาจารย์เสริมชัยจดจำรำลึกไว้ตราบชั่วชีวิตนี้

นับตั้งแต่นั้น *"โครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย"* จึงได้เริ่มต้นดำเนินงานเป็นครั้งแรกที่วัดสระเกศ ระหว่างปลายเดือนตุลาคมต่อเนื่องต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยอาราธนานิมนต์เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดสระเกศ (พระพรหมคุณาภรณ์ ขณะนั้น) เป็นองค์ประธาน ซึ่งเจ้าประคุณสมเด็จฯ ก็เมตตา

คณะกรรมการโครงการประกอบด้วยพระเถรานุเถระจากวัดปากน้ำ และคฤหัสน์ผู้เป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่ธรรมปฏิบัติ (หลายท่านเคยร่วมงานกันมาตั้งแต่วัดธาตุทองฯ)

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๓ มีการประชุมกันเป็นครั้งแรก ณ บริเวณพระตำหนักสมเด็จพระสังฆราช วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร ผลของการประชุมในวันนั้นมีความเห็นร่วมกันถึงความจำเป็นของการอบรมพระวิปัสสนาจารย์ และวิทยากรให้เจริญปัญญา มีความสามารถ และเป็นหลักชัยในการถ่ายทอดวิชชา

ธรรมกายที่เพียบพร้อมในทางปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ แก่สาธุชน

นอกจากมติของการประชุมซึ่งมีความเห็นต้องตรงกันดังกล่าว เจ้าประคุณสมเด็จฯ ยังได้กล่าวกับให้สติท่านอาจารย์เสริมชัยอย่างตรงไปตรงมาว่า

"เสริมชัย ตราบใดที่อาตมายังมีชีวิตอยู่ เสริมชัยจะใช้สถานที่ภายในวัดนี้ตรงไหนที่เห็นว่าเหมาะสมที่ใดก็ได้ทั้งสิ้น แต่ขอให้คำนึงถึงหลักอนิจจังไว้บ้าง หากอาตมาสิ้นไปแล้ว ผู้อื่นเขาจะอนุเคราะห์เช่นเดียวกับอาตมาหรือไม่ก็ยากจะรู้ได้ เพราะฉะนั้นเสริมชัยควรจะหาสถานที่เป็นของตัวเองเตรียมไว้ ที่พูดเช่นนี้มิได้รังเกียจหรือมีเจตนาอื่นใดแอบแฝง หากต้องการให้รำลึกนึกถึงความไม่ประมาทไว้เป็นสำคัญ"

ท่านอาจารย์เสริมชัยกราบน้อมรับคำเตือนสตินั้น และได้นำมาแถลงชี้แจงในที่ประชุมคณะกรรมการ เมื่อร่วมกันพิจารณาแล้วก็มีความเห็นพ้องต้องตรงกันว่าสมควรจะกระทำตามที่เจ้าประคุณสมเด็จฯ แนะนำ จึงมีมติให้เริ่มหาที่ดินเพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อตั้ง ***"สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย"*** อย่างถาวร

พื้นที่ของที่ดินซึ่งมีขนาดเหมาะสมสำหรับก่อตั้ง *"สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย"* ในเบื้องต้น ควรมีเนื้อที่โดยประมาณ ๑๐ ไร่ขึ้นไป และการจะได้ที่ดินมาทำประโยชน์ในพระพุทธศาสนาเช่นนี้ ย่อมต้องอาศัยผู้มีจิตศรัทธาบริจาคให้เท่านั้น เพราะโครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย วัดสระเกศ ยังไม่มีทุนทรัพย์เป็นของตัวเอง ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องพิมพ์ใบอนุโมทนาชี้แจงจุดประสงค์ และแสดงเหตุผลในการก่อตั้ง *"สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย"* ต่อสาธุชน

ผู้มีจิตศรัทธาต้องการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสืบต่อไปได้รับทราบ

ท่านอาจารย์เสริมชัยรับภาระเรื่องการพิมพ์แผ่นพับใบอนุโมทนานี้ไป เนื่องจากเคยใช้บริการการพิมพ์หนังสือที่โรงพิมพ์ชื่อ *"ชวนพิมพ์"* บ่อยๆ ท่านจึงมอบให้โรงพิมพ์แห่งนี้ดำเนินการพิมพ์แผ่นพับดังกล่าวเพื่อจะนำไปแจกจ่าย

โรงพิมพ์ "ชวนพิมพ์" มี ***คุณชวน ศรสงคราม*** เป็นเจ้าของและผู้จัดการ คุณชวนท่านนี้เป็นคนทำงานละเอียดรอบคอบ งานสิ่งพิมพ์ทุกชิ้นของโรงพิมพ์ เมื่อพิมพ์เสร็จแล้วคุณชวนจะต้องนำมาตรวจดูก่อนจะส่งให้ลูกค้าต่อไป สำหรับแผ่นพับใบอนุโมทนาขอรับบริจาคที่ดินเพื่อก่อตั้ง *"สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย"* ซึ่งท่านอาจารย์เสริมชัยเป็นผู้ส่งพิมพ์นี้ก็เช่นกัน เมื่อพิมพ์เสร็จเรียบร้อยคุณชวนได้นำมาตรวจดูตามปกติ เมื่ออ่านข้อความแสดงจุดประสงค์และเหตุผลในการก่อตั้งสถาบันฯ ท่านก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และมีความยินดีที่จะบริจาคที่ดินส่วนหนึ่งให้ก่อตั้ง "สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย"

ที่ดินแปลงนี้อยู่ที่**อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี** มีเนื้อที่ทั้งหมด ๗๒ ไร่ครึ่ง กรรมสิทธิ์ดั้งเดิมเป็นของแม่ยายของท่าน และแม่ยายได้ยกที่ดินผืนนี้ให้กับหลาน คือบุตรชายของคุณชวน คือ **อาจารย์เชาว์ ศรสงคราม** คุณชวนได้นำเรื่องนี้ปรึกษากับบุตรชายและตกลงกันว่าจะบริจาคที่ดินดังกล่าวจำนวน ๓๐ ไร่ ให้ก่อตั้งสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย แต่มีข้อแม้อยู่ว่าทางสถาบันจะต้องซื้อที่ดินส่วนที่เหลือ คือ ๔๒ ไร่ครึ่งไปด้วย ในราคา ๘ แสนบาท โดยให้เวลาการชำระเงินค่าที่ดินทั้งหมดภายในกำหนด ๑ ปี

คุณชวนได้พบปะพูดคุยกับท่านอาจารย์เสริมชัย เพื่อแจ้งให้ทราบถึงจุดประสงค์ในการบริจาคที่ดินดังกล่าว ซึ่งท่านอาจารย์เสริมชัยก็ยินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะรับบริจาค และปฏิบัติตามเงื่อนไขประกอบการบริจาคครั้งนี้ จากนั้นท่านอาจารย์เสริมชัยได้นำเรื่องคุณชวนจะบริจาคที่ดินโดยมีเงื่อนไขเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการโครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย กรรมการทุกคนลงมติให้ตั้ง ***"มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย"*** เพื่อรับโอนที่ดิน และหาเงินเข้ามูลนิธิเพื่อชำระค่าที่ดินส่วนที่ต้องจ่ายอีก ๘ แสนบาท โดยคณะกรรมการแต่ละท่านเริ่มต้นบริจาคเงินส่วนตัวเข้ามูลนิธิตามกำลังของตน ตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทไปจนถึงจำนวนแสนบาท

มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ตั้งขึ้นในปี ๒๕๒๔ โดยได้เชิญ***ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ ประธานศาลฎีกา***ขณะนั้นมาเป็นประธานมูลนิธิ ซึ่งท่านก็ยินดีรับเป็นประธาน

คณะกรรมการโครงการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย วัดสระเกศ ได้รวบรวมเงินค่าที่ดินจำนวน ๘ แสนบาทครบถ้วน และได้ชำระแล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา

ที่ดินผืนนี้คือที่ตั้งของ ***วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี*** ในปัจจุบันซึ่งตลอดพื้นที่ร่มรื่นด้วยต้นไม้นานาชนิด ดูเขียวชะอุ่มเย็นตาเย็นใจ แต่ถ้าย้อนกาลเวลากลับไป

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ที่ดินผืนเดียวกันนี้ก็คือท้องนาราบโล่ง และเป็นที่ดอนซึ่งชาวบ้านละแวกนั้นเรียกว่า *"โคกตามั่ง"* เป็นที่ดินไร้คุณภาพในการเพาะปลูก เนื่องจากเป็นดินเค็ม เป็นที่เนินสูงกว่าที่อื่นจนน้ำท่วมไม่ถึง แต่ไม่มีต้นไม้ยืนต้นแม้แต่ต้นเดียวขึ้นอยู่ได้ ทว่าอีก ๖-๗ ปีต่อมา ร่องรอยของความแห้งแล้งกันดารได้สูญหายไปจนหมดสิ้น ดุจพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ กลับกลายเป็นที่ดินผืนมหึมาอันชุ่มชื้นและงดงามด้วยพันธุ์ไม้แน่นขนัดเต็มพื้นที่

สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ถูกกำหนดให้ตั้งขึ้น ณ ที่ดินผืนใหม่แห่งนี้ และดำเนินงานต่อไปทันที ทั้งๆ ที่ยังไม่มีถาวรวัตถุใดๆ ปลูกสร้างขึ้น งานในพระพุทธศาสนาครั้งแรกของสถาบัน คือ **การเปิดอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์รุ่นแรก ระหว่างวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๕** โดยมีพระเถรานุเถระ ถึงพระผู้ใหญ่ระดับเจ้าคณะอำเภอแสดงความประสงค์ขอเข้ารับการอบรมจำนวน ๓๕ รูป

วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมของสถาบันพุทธภาวนาครั้งนี้มีเป้าหมายสำคัญ ๓ ประการคือ

๑.เพื่อสร้างพระในใจตนเอง และผู้อื่น เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสาธุชนให้กว้างขวางออกไป

๒.เพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์ และวิทยากร ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และให้งดงามพร้อมด้วยศีลาจารวัตร เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น เป็นที่พึ่งทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง ได้ช่วยกันสืบบวรพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว

๓.เพื่อรักษาและสืบต่อธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกาย

ของพระพุทธเจ้าให้ถูกต้อง และสมบูรณ์ตามที่พระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำ (สด จนฺทสโร) ได้สั่งสอนและถ่ายทอดเอาไว้

การเปิดอบรมพระกัมมัฏฐานรุ่นแรก ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์พอสมควร คณะกรรมการสถาบันฯ จึงมีดำริจะเปิดการอบรมพระกัมมัฏฐานรุ่นที่ ๒ ในปลายปีเดียวกัน โดยกำหนดไว้ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งก็ได้รับความสนใจในการอบรมมากขึ้นเป็นลำดับ

ในระหว่างการอบรมพระกัมมัฏฐานในปลายปี พ.ศ.๒๕๒๕ นี้เอง คณะกรรมการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายก็ได้กราบทูลเชิญ **พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายา** (พระอิสริยยศในขณะนั้น) เสด็จมาทรงเป็นองค์ประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์ เพื่อการก่อสร้างศาลาเอนกประสงค์ เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม เวลา ๑๔.๐๐ น. การก่อสร้างศาลาเอนกประสงค์จึงได้ดำเนินต่อมาจนสำเร็จ และเริ่มใช้การได้ในการอบรมพระกัมมัฏฐาน รุ่นกลางปี เดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๖ และได้ใช้ประโยชน์ต่อมาจนถึงตราบเท่าทุกวันนี้

นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะให้เป็นที่พักแก่พระภิกษุสงฆ์ ได้แก่ *พระอาจารย์สังเวียน อธิวฑฺโต* เป็นต้น ผู้อยู่ดูแลบริหารกิจการของสถาบันแทน รอเวลาที่ท่านอาจารย์เสริมชัยจะลาออกจากงาน และอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้รับหน้าที่นี้สืบต่อไป

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ท่านอาจารย์เสริมชัย ท่านตั้งใจจะอุปสมบทเมื่อมีอายุ ๖๐ ปี คือปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ทว่ามีเหตุปัจจัยเกื้อหนุนให้ท่านเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ก่อนกำหนดที่ตั้งใจไว้ เนื่องจากสหรัฐอเมริกาออกกฎหมายใหม่เกี่ยวกับสวัสดิการของข้าราชการอเมริกันทั่วโลก ซึ่งเรื่องนี้ได้กล่าวถึงรายละเอียดแล้วในต้อนต้น

ท่านอาจารย์เสริมชัยเห็นเป็นโอกาสที่จะได้อุปสมบทเร็วขึ้น เมื่อนำเรื่องนี้มาปรารภกับทุกคนในครอบครัวก็ได้รับการอนุโมทนาด้วยความยินดี เป็นอันว่าไม่มีความขัดข้องใดๆ อีกต่อไป ในวาระที่ท่านจะละจากเพศฆราวาสสู่เพศบรรพชิต ดังนั้นท่านจึงทำเรื่องขอลาออกจากการเป็นข้าราชการสำนักข่าวสารอเมริกัน (USIS) แห่งประเทศไทย โดยยื่นใบลาออกตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๘ และได้รับการอนุมัติให้ลาออกได้ในอีก ๑ ปีต่อมา คือสิ้นเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๙ การที่มีคำสั่งอนุมัติให้ลาออกได้ล่าช้าถึงเพียงนี้ ก็เนื่องจากเสียเวลาคัดสรรหาตัวบุคคลมารับตำแหน่งหน้าที่แทน และต้องคอยเป็นพี่เลี้ยงฝึกบุคคลผู้จะมาทำหน้าที่แทนท่านนั่นเอง

เมื่อจบสิ้นพันธะและภาระรับผิดชอบในหน้าที่การงานเป็นที่เรียบร้อย ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๒๙ นั้นเอง ท่านอาจารย์เสริมชัยก็หันมาดำเนินการเรื่องต่างๆ ภายในครอบครัวจนไม่มีความห่วงกังวลใดๆ อีก จากนั้นท่านจึงเตรียมตัวเข้าสู่พิธีอุปสมบท

วันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและวิปัสสนาของสถาบันพุทธภาวนา-วิชชาธรรมกายก็ได้บรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา

มีฉายาว่า *"ชยมงฺคโล"* ณ พัทธสีมาวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

โดยมี *เจ้าประคุณ**สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์** (ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถร)* อดีตเจ้าคณะใหญ่หนกลาง วัดสามพระยา เป็นพระอุปัชฌาย์

*เจ้าประคุณ**สมเด็จพระพุฒาจารย์** (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร)* วัดสระเกศ ในสมัยดำรงสมณศักดิ์ที่ *พระพรหมคุณาภรณ์* เป็นพระกรรมวาจาจารย์

*เจ้าประคุณ**สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์** (ช่วง วรปุญฺญมหาเถร)* วัดปากน้ำ ในสมัยดำรงสมณศักดิ์ที่ *พระธรรมธีรราชมหามุนี* เป็นพระอนุสาวนาจารย์

ในนาทีที่ กาย วาจา ใจ ห่มครองด้วยผ้ากาสาวพัสตร์

ในนาทีที่ กาย วาจา ใจ สำรวมอยู่ในศีล ๒๒๗ ข้อ

ในนาทีที่ กาย วาจา ใจ กำหนดให้เป็นหนึ่ง เพื่อเข้าให้ถึงพุทธิปัญญา

นาทีนั้น คือการก้าวเดินไปบนเส้นทางแห่งมรรค ผลนิพพาน

ภาคบรรพชิต

สัมโมทนียกถา ของ

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

(ในสมัยดำรงสมณศักดิ์ที่ พระธรรมธีรราชมหามุนี)

กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

ประธานโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน ฯ

ในศุภวโรกาสที่พระเดชพระคุณ เจ้าประคุณสมเด็จ-พระพุทธโฆษาจารย์ ได้โปรดเมตตาอนุเคราะห์เป็นพระอุปัชฌาย์อุปสมบท**คุณเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์** ณ พัทธสีมา วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ในวันพฤหัสบดี ที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ตรงกับวันแรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๓ ปีขาล เวลา ๐๙.๐๐ น.นี้ นับเป็นมงคลสมัยยังความปีติโสมนัสแก่ทุกท่านที่มาร่วมอนุโมทนาบุญกุศลสำคัญครั้งนี้ยิ่งนัก

คณะผู้ร่วมอนุโมทนาบุญมีทั้งพระเถราจารย์ผู้ใหญ่ พระสงฆ์ สามเณร ผู้ทรงศีล สาธุชน บุคคลสำคัญ ผู้เคารพนับถือ ครอบครัว ญาติมิตร อีกทั้งศิษยานุศิษย์ ประกอบกันเป็นองค์ประชุมในพิธีบรรพชาอุปสมบทอันเป็นมหากุศลนี้ ซึ่งยากนักที่บุคคลพึงได้พึงประสบ เพราะต้องสมบูรณ์ถึงพร้อมด้วยขณะ ด้วยสมัย ชาติกำเนิด อายุ ตระกูล ฉันทะ อัธยาศัย บุญญาบารมี ประชุมพร้อมต้องกัน

คุณเสริมชัยเป็นผู้ที่อุทิศชีวิตจิตใจให้แก่พระบวรพุทธ-ศาสนามานาน เป็นผู้เสียสละกำลังความคิด กำลังใจ กำลังกายมากมายนัก มิได้เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย แม้ขณะอยู่ในเพศฆราวาสก็ได้ร่วมกับพระเถรานุเถระและสาธุชนพุทธบริษัททั้งหลาย ก่อตั้งโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ขึ้นเมื่อปี

พ.ศ. ๒๕๑๘ และต่อมาก็ได้สร้างสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เพื่อการอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ได้เป็นกำลังสำคัญเสมอมาในการช่วยสร้างพระวิปัสสนาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และสร้างพระในใจคน สืบทอดวิชชาธรรมกายตามพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ผู้ทรงพระเดชพระคุณหาที่สุดมิได้

พระพุทธศาสนาแพร่หลายไพศาลดำรงถาวรตลอดมาตราบจนปัจจุบันและต่อไปในอนาคต เป็นรัตนแก้วอันประเสริฐ ทำให้เกิดความชื่นบานกอปรประโยชน์และเกื้อกูลความสุขของพุทธศาสนิกชน ก็เพราะพระสงฆ์นำสืบกันมา บัดนี้คุณเสริมชัยจะได้รับบรรพชาอุปสมบทโดยน้ำใจที่สนิทสนมเป็นศาสนทายาทร่วมสิกขากับคณะสงฆ์ด้วยตนเอง ร่วมอุปถัมภ์ศาสนวงศ์ให้ถาวร ร่วมเป็นธุระสั่งสอนพุทธบริษัทสืบต่อไป

อาตมภาพขออ้างอานุภาพรัตนะทั้ง ๓ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทั้ง ๓ ประการนี้ จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์ให้อุบัติบังเกิดมีแด่ท่านสาธุชนทั้งปวงบรรดามาสโมสรอนุโมทนาบุญ และคุณเสริมชัยให้สถิตสถาพรสัมฤทธิ์ผลสมดังมโนรถ รุ่งเรือง จำเริญในบวรพระพุทธศาสนายิ่งขึ้นไป เทอญ.

สัมโมทนียกถา ของ

พระธรรมกิติวงศ์

(ในสมัยดำรงสมณศักดิ์ที่พระราชวิสุทธิโมลี)

กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม

บุคคลที่พระศาสนาต้องการ

ทหารที่มีคุณภาพและมีสมรรถภาพดี ย่อมเป็นศรีสง่า แก่กองทัพ ยิ่งแม่ทัพนายกองเป็นผู้มีคุณภาพและมีสมรรถภาพดีด้วยแล้ว ย่อมทำให้กองทัพนั้นแข็งแกร่งเกรียงไกร รบที่ไหนชนะที่นั่น ทั้งเป็นที่เกรงขามของศัตรูหมู่ปัจจามิตรโดยทั่วหน้าฉันใด ภิกษุดีมีคุณภาพ และมีสมรรถภาพดีก็เป็นศรีสง่าแก่พระศาสนา ฉันนั้น หากเปรียบพระศาสนาเป็นกองทัพ โดยมีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า "**กองทัพธรรม**" พระศาสนาก็ย่อมต้องการทหารที่ดี ต้องการแม่ทัพนายกองที่ดี เพื่อแสดงแสนยานุภาพคือการเผยแผ่ธรรมไปสู่มวลมนุษย์ให้กว้างไกลไปทั่วโลกโดยไม่มีขอบเขตจำกัด **ภิกษุดี** คือภิกษุผู้มี

ความรู้ดี มีความสามารถดี และมีการปฏิบัติดี องค์คุณ ๓ ประการนี้ มีอยู่ในภิกษุใด นอกจากจะทำให้ภิกษุนั้นได้ชื่อว่า *ภิกษุดี* เป็นที่ต้องการของพระศาสนาแล้ว ยังเป็นภิกษุประเภทแม่ทัพนายกองอีกด้วย ภิกษุเช่นนี้แหละที่พระศาสนาต้องการ เพราะเป็นกำลังของพระศาสนาได้ทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านการดำรงไว้และการเผยแผ่พระสัทธรรมอันเป็นหลักของพระศาสนา

ในสมัยพุทธกาล เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาใหม่ๆ วันหนึ่ง ขณะที่ทรงประทับเทศนาธรรมอยู่ที่วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ ทรงทอดพระเนตรเห็นนักบวชต่างศาสนา ๒ ท่านเดินนำหน้าบริวารนับร้อยเข้ามาในวัด ทรงทราบด้วยพระญาณว่านักบวช ๒ ท่านนี้จะเป็นกำลังสำคัญของพระศาสนาในอนาคต จึงตรัสให้ที่ประชุมทราบตอนนั้นเลยว่า *"คู่อัครสาวกของเรามาแล้ว"* และทรงต้อนรับนักบวช ๒ ท่าน พร้อมด้วยคณะนั้นด้วยพระทัยยินดี ทรงให้บวชเป็นภิกษุทั้งหมด ต่อมา ท่านทั้งสองนั้นก็เป็นกำลังสำคัญในการประกาศพระศาสนาของพระองค์ได้จริง สองท่านนั้นก็คือ **พระสารีบุตร** และ**พระโมคคัลลาน์** คู่พระอัครสาวกขวาซ้ายของพระองค์นั่นเอง

บุคคลที่มีศรัทธามาบวช ก็นับเป็นบุคคลที่พระศาสนาต้องการอยู่แล้ว ยิ่งเป็นผู้มีความรู้ดี มีความสามารถดี และมีการปฏิบัติดีมาก่อนจะบวชด้วยแล้ว ยิ่งเป็นที่ต้องการของพระศาสนามากขึ้นเป็นทวีคูณ

อนึ่ง ยังมีบุคคลที่พระศาสนาต้องการอีกประเภทหนึ่ง คือ บุคคลผู้กล้าคิด กล้าพูด และกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ในสิ่งที่เป็นความ

ดำรงอยู่นานและความวิวัฒนาการแห่งพระศาสนา โดยไม่เห็นแก่ความลำบากเหนื่อยยากส่วนตน และไม่หวังผลเป็นชื่อเสียงและลาภสักการะ เพราะพระศาสนาสามารถอาศัยบุคคลเช่นนี้ได้มากเช่นกัน

ผู้มีความรู้ดี มีความสามารถดี และมีปฏิบัติดี ทั้งเป็นผู้ที่กล้าคิด กล้าพูด และกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง นับว่าเป็นยอดของประเภทบุคคลที่พระศาสนาต้องการ บุคคลเช่นนี้แม้มีไม่มากนัก ก็อาจนำพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง วิวัฒนาการ แผ่ไพศาลไปทั่วปฐพีได้

คุณเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ เมื่อเป็นคฤหัสถ์ เป็นผู้มีความสนใจใฝ่หาธรรมในพระพุทธศาสนามาก โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติจนมีความรู้ความสามารถขนาดที่เรียกได้เต็มปากว่า **"อาจารย์"** ทั้งยังเป็นผู้กล้าคิด กล้าพูด และกล้าทำ ในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา เป็นผู้มีความเสียสละสูง เรียกได้ว่าเป็นบุคคลที่พระศาสนาต้องการมากผู้หนึ่ง บัดนี้ คุณเสริมชัยได้ตัดสินใจสละเพศคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนมาสู่เพศบรรพชิต เพื่อทำกิจแห่งพุทธ-ทายาทให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขออนุโมทนาไว้ ณ ที่นี้ และยินดีต้อนรับเพื่อสหธรรมิกใหม่ท่านนี้ด้วยความดีใจและเต็มใจ ทั้งยังหวังด้วยว่าพระพุทธศาสนาของเราได้กำลังสำคัญเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งท่านแล้ว อันจะนำพระพุทธศาสนาเจริญวัฒนาถาวรยิ่งๆ ขึ้นไป ด้วยกำลังความรู้ ความสามารถ ความปฏิบัติดี และความกล้าในทางที่ถูกต้องของท่านผู้นี้ ขออนุโมทนาด้วยใจ.

สัมโมทนียกถา ของ

พระภาวนาโกศลเถร

รองเจ้าอาวาส และอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพ ฯ

เมื่อโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำภาษีเจริญ และ**มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย วัดสระเกศ** ได้ก่อตั้งขึ้นนับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และ พ.ศ.๒๕๒๔ ตามลำดับมานั้น **คุณเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์** ได้เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานและเผยแผ่วิชชาธรรมกายของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามที่พระเดชพระคุณ **พระมงคลเทพมุนี** (หลวงพ่อวัดปากน้ำ) ได้เคยสอนไว้ ได้ทำการอบรมพระกัมมัฏฐานเป็นประโยชน์ทั้งที่ใกล้ไกล ทั้งโดยการสอนทางหนังสือ วิทยุ และโทรทัศน์ ได้ผลเป็นที่อนุโมทนาสาธุการทั่วไป

คุณเสริมชัย เป็นผู้ที่สำรวมและระวังในสังวร ๕ เจริญกัลยาณมิตตธรรม ๗ และปฏิบัติสัปปุริสธรรม ๘ ประการ โดย

เคร่งครัดเสมอเป็นแบบอย่างดีงามของครูผู้ตั้งตนไว้ในคุณธรรม

บัดนี้คุณเสริมชัย จะได้อุปสมบทในวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ก็จะได้เป็นกำลังในพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น อาตมาหวังว่าคุณเสริมชัยจะได้เป็นกำลังและเจริญยิ่งในบวรพระพุทธศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดไป.

พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

ให้ความเคารพต่อพระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร เป็นอย่างมาก ตั้งแต่สมัยยังครองเพศฆราวาส เมื่ออุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว คารวธรรมที่ท่านมีต่ออาจารย์ก็ทวีคูณยิ่งขึ้น

คำปรารภบวช ของ

อาจารย์เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์

ผู้อำนวยการมูลนิธิ และผู้อำนวยการ (ฝ่ายบริหาร) สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

ปณิธานในการเข้าบรรพชาอุปสมบท

แม้ข้าพเจ้าจะดำรงชีวิตในทางดลกค่อนข้างจะอยู่ดีมีสุข ด้วยฐานะทางสังคมทางการงาน และการเงินในระดับกลาง ด้วยครอบครัวที่อบอุ่น พร้อมหน้าแม่บ้านและบุตรหลานที่มีความสามัคคีปรองดองกันดี ก็ยังตัดสินใจสละชีวิตที่สุขสบายตามควรแก่อัตภาพอย่างชาวโลกนี้เพื่อเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์โดยไม่ลังเล โดยที่ได้เตรียมตัวเตรียมใจที่จะเข้าบรรพชาอุปสมบทนี้เป็นเวลาถึงร่วม ๑๐ กว่าปีมาแล้ว เมื่อปณิธานที่จะปฏิบัติกิจในพระพุทธศาสนาเต็มเปี่ยม หนักแน่น มั่นคง พร้อมดีแล้ว ทั้งข้าพเจ้าและแม่บ้าน ก็ตัดสินใจและประกาศกำหนดเวลาที่จะเข้าบรรพชาอุปสมบทล่วงหน้าเป็นเวลา ๑ ปี แก่สาธุชน

สหธรรมิกได้ทราบเพื่ออนุโมทนาสาธุการด้วย ว่าจะบรรพชาอุปสมบทในวันที่ ๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๙ ณ พัทธสีมาวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพ ฯ

ปณิธานที่ตั้งใจจะเข้าปฏิบัติพระพุทธศาสนกิจที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

๑) จากประสบการณ์ที่ได้เคยพบเห็นพระภิกษุสงฆ์บางรูปไม่เอื้อเฟื้อพระวินัย ไม่งดงามด้วยศีลาจารวัตร ปฏิบัติไม่เหมาะสมกับสมณสารูป

เราจักปฏิบัติพระศาสนาโดยเอื้อเฟื้อพระวินัย สำรวมด้วยมรรยาทและโคจร ปฏิบัติให้เหมาะสมกับสมณสารูป เพื่อยังประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน กล่าวคือพุทธบริษัทอื่น ให้เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของประชาชน และเพื่อสืบบวรพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวยิ่งๆ ขึ้นไป

๒) สถาบันพระพุทธศาสนามากแห่งส่งเสริมการศึกษาเน้นหนักอยู่แต่ทางด้านปริยัติพระสัทธรรม ย่อหย่อนปฏิบัติพระสัทธรรมเพื่อเข้าถึงอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัศนะ ฯลฯ เพื่อมรรค ผล นิพพาน คือปฏิเวธสัทธรรม

ความย่อหย่อนทั้งในพระวินัยและพระธรรมตามที่กล่าวในข้อ ๑) และ ๒) นี้ มีสาเหตุมาจากโครงสร้างของการบริหารงานพระพุทธศาสนาหลายประการ เช่น

ผู้รับบรรพชาอุปสมบทกุลบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ปกครองตั้งแต่ระดับพระสังฆาธิการขึ้นไป โดยมากไม่สันทัดในธรรมปฏิบัติถึงขั้นอธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ฯลฯ ซึ่งมีรากฐานมาจากที่สถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา

ส่วนมากเน้นหนักอยู่เพียงปริยัติพระสัทธรรมยิ่งกว่าปฏิบัติพระสัทธรรม ทำให้พระสงฆ์เถรานุเถระผู้ทำหน้าที่ปกครองดังกล่าวไม่อาจให้ความรู้ให้การแนะนำพระกัมมัฏฐานแก่กุลบุตรผู้บรรพชาอุปสมบทเข้ามาปฏิบัติพระศาสนาได้อย่างลึกซึ้งและจริงจัง แม้การอบรมพระนวกะก็น้อยวัดนักที่จะเน้นให้ปฏิบัติพระสัทธรรมอย่างจริงจัง

มีเพียงไม่กี่วัดในจำนวนนับพันๆ วัดในประเทศไทย ที่ให้การศึกษาอบรมแก่พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ทั้งปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม ถึงปฏิเวธสัทธรรม ตลอดทั้งสนับสนุน ส่งเสริม ยกย่อง ผู้ปฏิบัติในอธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา

กุลบุตรผู้บรรพชาอุปสมบทเข้ามาในบวรพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากจึงได้แต่เรียนรู้หลักปริยัติสัทธรรม โดยมิได้ปฏิบัติพระสัทธรรมเพื่ออบรมจิตให้สงบ อบรมปัญญาให้บริสุทธิ์ เพื่อทำนิพพานให้แจ้งอย่างจริงจังดังที่กล่าวขอบรรพชาอุปสมบทต่อพระอุปัชฌาย์

จึงไม่เข้าใจซาบซึ้งเรื่อง บาป บุญ คุณ โทษ ทางเจริญ ทางเสื่อม ธรรมที่ควรละ และธรรมที่ควรเจริญ

ความละลายและความเกรงกลัวต่อบาปอกุศล หรือศรัทธาในอธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา อธิปัญญาสิกขา ก็มีน้อย

ความย่อหย่อนในทั้งพระสัทธรรมและพระวินัยก็เกิดขึ้นได้มากด้วยประการฉะนี้

โดยเหตุนี้เราจักศึกษาและปฏิบัติพระศาสนาโดยเอื้อเฟื้อต่อทั้งพระธรรมและพระวินัย ทั้งหลักปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ เต็มกำลังสติปัญญาและบารมีแล้วจักแนะนำสั่งสอนพุทธบริษัทอื่นให้ปฏิบัติพระศาสนาไปในแนวทางนั้นพร้อมด้วยจักระดมทรัพยากรทั้ง

ทรัพยากรบุคคล กล่าวคือ วิทยากรผู้ผ่านการศึกษาและปฏิบัติธรรมมาดีพอสมควรแล้ว และทั้งทุนทรัพย์จากผู้จิตศรัทธาบริจาคให้แก่มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายเพื่อการเผยแผ่พระสัทธรรม ในโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ โครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร และสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี นี้ จนเต็มกำลังสติปัญญาความสามารถและทรัพยากร เพื่อสร้างพระในใจตน และเพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เป็นกำลังสำคัญในการช่วยกันสืบบวรพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวสืบไป อันจะยังประโยชน์สุขแก่คนหมู่มากทั้งภายในและภายนอกประเทศชั่วกาลนาน

ดังที่เราได้ลงมือดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ต้นปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ ณ สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี และทุกวันอาทิตย์ ที่ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพฯ และ ในที่อื่นๆ อีกมากแห่ง ปรากฏผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่สาธุชนและเพื่อนสหธรรมิกอยู่แล้ว

อนึ่ง เมื่อดำเนินโครงการอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์เป็นรุ่นๆ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมานั้น ยังได้ประสบการณ์เพิ่มเติมอีกว่า

พระวิทยากรและวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกานั้นเป็นที่ต้องการแก่พุทธบริษัทในท้องที่ต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศอย่างมากจนสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายแห่งนี้ผลิตออกมาไม่ทันแก่ความต้องการของวัด สถานที่ทำงาน หรือสถาบันต่างๆ ที่ขอมาเพื่อขอให้ไปช่วยอบรมพระกัมมัฏฐานทั้งเป็นประจำ

และเป็นคราวๆ

เฉพาะพระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา จากจังหวัดต่างๆ เมื่อทราบข่าวการอบรมพระกัมมัฏฐานต่างสนใจที่จะมาเข้ารับการอบรมกันคราวละเป็นจำนวนมากๆ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าพระสงฆ์ที่สนใจไปสมัครเข้ารับการอบรมนั้นส่วนมากเป็นพระลูกวัด ส่วนพระสงฆ์ที่มีหน้าที่ปกครองในระดับพระสังฆาธิการขึ้นไป และพระสงฆ์ผู้ได้ศึกษาพระปริยัติสัทธรรมมาดีแล้ว ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการสืบบวรพระพุทธศาสนาในฐานะผู้นำในการปฏิบัติและเผยแผ่พระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ปรากฏว่ามีมาเข้ารับการอบรมน้อย

หากพระสงฆ์ในระดับพระสังฆาธิการขึ้นไป รวมทั้งพระสงฆ์ที่ได้ศึกษาพระปริยัติสัทธรรมมาดีแล้วจะได้เข้ามาศึกษาอบรมพระกัมมัฏฐานด้วยมากเพียงใด ก็จะยังประโยชน์ตนและสาธุชนหมู่ใหญ่ได้มากขึ้นเพียงนั้น

เราได้แต่ภาวนา ผู้ที่ยังไม่มาก็ขอให้มา ผู้ที่มาแล้วขอให้เจริญรุ่งเรืองในบวรพระพุทธศาสนา และเข้าถึงซึ่งความสันติสุขยิ่งๆ ขึ้นไปเถิด

๓) วิชชาธรรมกายนั้นทรงคุณค่ามหาศาลแก่ผู้ตั้งใจปฏิบัติด้วยอิทธิบาทธรรม เพื่อความเข้าถึง รู้เห็นและเป็นอย่างหาที่สุดมิได้ทั้งทางโลกและทางธรรม พระพุทธเจ้าเป็นเจ้าของ พระเดชพระคุณ ***พระมงคลเทพมุนี*** *หลวงพ่อวัดปากน้ำ (สด จนฺทสโร) เป็นผู้ค้นพบในระยะเวลาที่ไม่มีผู้ปฏิบัติได้เข้าถึง รู้เห็น และเป็น ทั้งๆ ที่มีปรากฏโดยชัดแจ้งอยู่ในพระไตรปิฎก*

เป็นธรรมที่พึงเปิดเผยแก่สาธุชนตามระดับภูมิธรรมและสติปัญญาความสามารถทั้งของผู้ทรงคุณธรรมนี้และทั้งผู้ที่จะรับการถ่ายทอดวิชชานี้ ครูอันมี**หลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร** (วีระ คณฺตฺตโม) ฯลฯ เป็นต้น ก็ได้ถ่ายทอดวิชชาธรรมกายนี้ให้แก่ผู้อื่นจนเต็มกำลังสติปัญญาความสามารถ โดยไม่ปิดบังด้วยเช่นกัน อีกทั้งไม่คำนึงถึงว่าผู้รับถ่ายทอดนั้นจะเจริญคุณธรรมเสมอกับเราหรือสูงกว่าเรา เพื่อบูชาพระคุณของพระรัตนตรัยและพระคุณของครู กับทั้งเพื่อยังประโยชน์ตนประโยชน์ท่านให้สูงและกว้างไกลออกไปมากที่สุด เพื่อสืบบวรพระพุทธศาสนาให้สถาพรยืนยาวต่อไป

๔) เรามีความรู้และประสบการณ์ทางโลกมาดีพอสมควรก็จะใช้ความรู้และประสพการณ์ทางโลก เพื่อส่งเสริมการบริหารโครงการธรรมปฏิบัติ และเผยแผ่พระสัทธรรมนี้ ให้ดำเนินไปอย่างได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูงที่สุด เท่าที่ทรัพยากรต่างๆ จะอำนวย

เป็นต้นว่า วิชาความรู้ในระเบียบวิธีการวิจัย (Reseanch Methodology) จะได้นำไปแนะนำสั่งสอนพระวิทยากรให้รู้หลักและระเบียบวิธีการศึกษาค้นคว้าพระสัทธรรม จากทั้งหลักปริยัติพระสัทธรรม หลักปฏิบัติภาวนาธรรมตามแนววิชชาธรรมกายและจากทั้งผลที่ได้รับจากการปฏิบัติพระสัทธรรมนี้ ให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง ตรงประเด็น เป็นสัมมาทิฏฐิ มุ่งตรงต่อมรรค ผลนิพพาน อย่างแท้จริง ตามศักดิ์แห่งบารมีของผู้ปรารถนาพระสาวกภูมิหรือพุทธภูมิ

จักได้ส่งเสริมให้พระวิทยากรได้ศึกษาหาความรู้ ความชำนาญในภาษาต่างประเทศเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาและเผยแผ่

พระสัทธรรม ได้แก่การส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนภาษาบาลี (เปรียญ-ธรรม) ภาษาอังกฤษ, ญี่ปุ่น, จีน, ฝรั่งเศส และเยอรมัน อีกทั้งการแปลตำราธรรมเป็นภาษาต่างประเทศต่อไปด้วย

จะได้นำหลักวิชาการบริหารราชการแผ่นดิน หรือรัฐ-ประศาสนศาสตร์ Public Administration มาใช้ในการบริหารกิจการของสถาบันฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลิตพระวิทยาการให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและให้สามารถเป็นกำลังสำคัญในการช่วยกันเผยแผ่พระสัทธรรมนี้ให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

และจะใช้เทคโนโลยีในยุคใหม่ช่วยผลิตรายการธรรมบรรยายและธรรมปฏิบัติ เช่น เทปคาสเซท, เทปวีดีโอ เพื่อช่วยขยายการเผยแผ่พระสัทธรรมให้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น ฯลฯ

อุโบสถวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

อุโบสถ

ส่วนประกอบของอุโบสถ ประกอบด้วย ๓ ชั้น

ชั้นบน เป็นชั้นที่ประดิษฐานพระประธานและพระคู่บารมี พระประธานซึ่งประดิษฐานอยู่ในห้องพระ เป็นห้องกระจกรัตนบัลลังก์ทั้งหมด เป็นศิลปปูนปั้นช่างพื้นบ้านสุพรรณบุรี ประดับรัตนชาติชนิดต่างๆ เช่น ทับทิม พลอยสีต่างๆ หยกหินผลึก และรัตนชาติอื่นๆ อีกมากมาย

ชั้นที่ ๒ เป็นชั้นลอย ประกอบด้วยสองส่วน คือ ส่วนหนึ่งเป็นห้องสำหรับเก็บรักษาพระบูชาของวัด ในส่วนด้านนอกเป็นสถานที่จารึกรายชื่อของผู้ทำบุญในการสร้างอุโบสถ โดยจารึกลงในแผ่นหินอ่อนแล้วปิดทอง เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งบุญอันสำคัญที่พุทธศาสนิกชนได้ร่วมกันสร้างอุโบสถขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่ใช้ในการเจริญภาวนา การสอนภาวนา ต่อธรรมในระดับผู้เห็นดวงธรรมให้ถึงธรรมกายอีกด้วย

ชั้นล่างสุด เป็นห้องโถงใหญ่ สามารถจุคนได้ประมาณ ๑๐๐ คน โดยใช้เป็นสถานที่ใช้สอนภาวนาเบื้องต้น ในส่วนฝาผนังมีจารึกประวัติการสร้างวัด และกฎวัด ไว้ในแผ่นหินอ่อน เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ทราบถึงประวัติของวัดแห่งนี้

"วิหารหลวงพ่อสด"

"วิหารหลวงพ่อสด"

"**วิหารหลวงพ่อสด**" เป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือนของหลวงพ่อสด วัดปากน้ำ มีลักษณะโดดเด่นแบบเรือนไทย สีขาวนวลตา สร้างเสร็จ ใน พ.ศ.๒๕๓๗ โดยมีท่านเจ้าประคุณ **สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์** เจ้าอาวาสวัดปากน้ำองค์ปัจจุบัน เป็นเจ้าภาพใหญ่ในการก่อสร้าง ร่วมกับญาติโยมอื่นๆ และโดยมีพระมหาสุจิตต สุจิตฺโต ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นวิศวกรคุมการก่อสร้าง งบประมาณการก่อสร้างทั้งสิ้น ๕,๕๐๐,๐๐๐ บาท

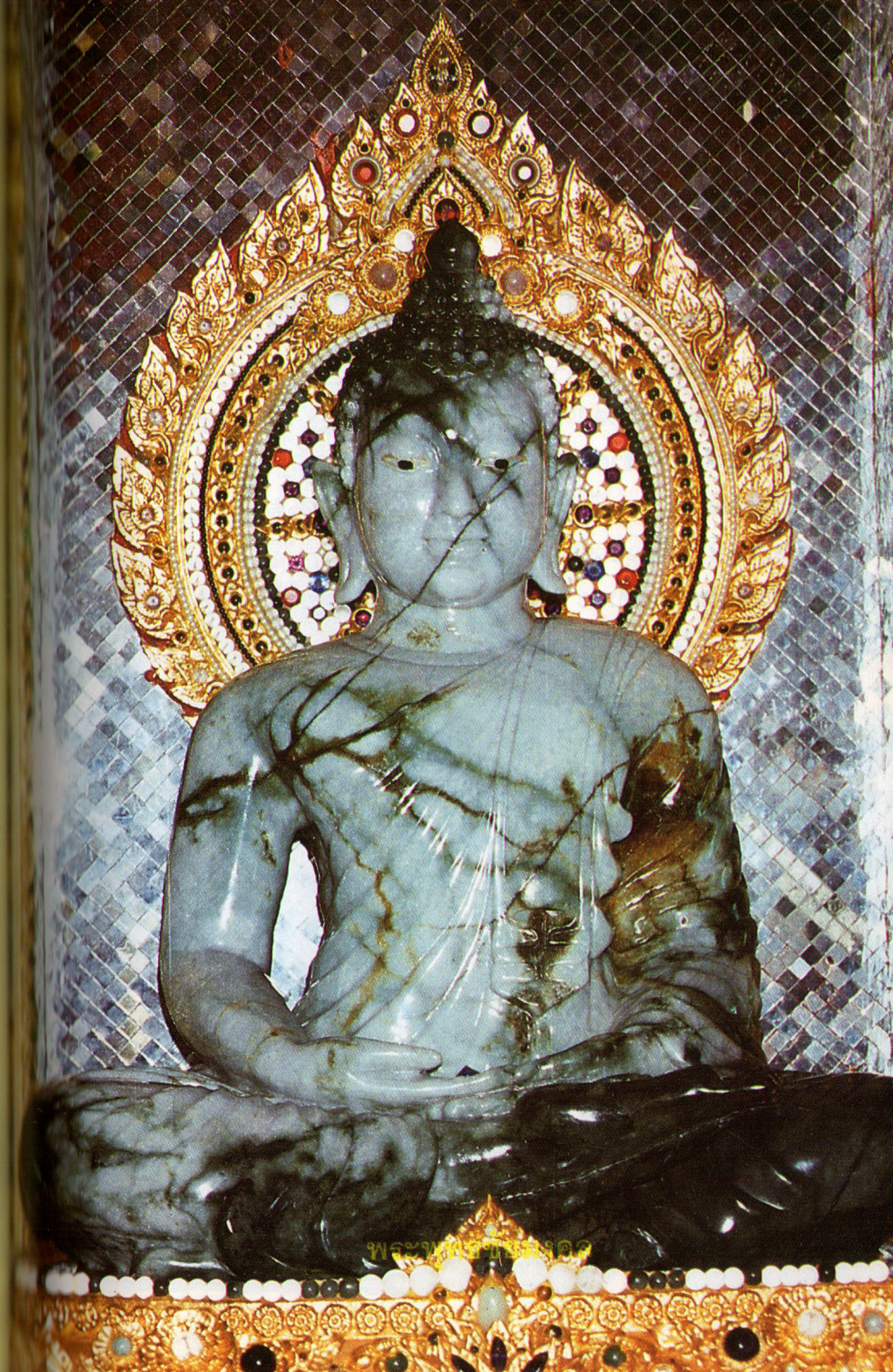

พระพุทธชัยมงคล

พระพุทธรูปจำลองธรรมกาย พระประธานประจำอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ พระหัตถ์เบื้องขวาวางบนพระหัตถ์เบื้องซ้าย นิ้วชี้พระหัตถ์ข้างซ้าย พระเกตุทรงดอกบัวตูม ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนองค์ฌาน (ฐานเขียง) ทรงจีวรพลิ้ว สร้างสำเร็จด้วยหยกพม่าแท้ (Jadeite) สีเขียวปนขาว หน้าตักขนาด ๒๑ นิ้ว (๕๓ เซนติเมตร) ความสูงเฉพาะองค์พระ ๒๓.๕ นิ้ว (๖๒ เซนติเมตร) น้ำหนักประมาณ ๙๙ กิโลกรัม (เดิมมีน้ำหนักประมาณ ๒๘๕ กิโลกรัม) แกะโดยช่างศิลป์ชาวพม่า ที่ร้านทองทวี อ.แม่สาย จ.เชียงราย โดยมี**พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล)** เป็นผู้นำหินหยกชิ้นนี้ไปแกะสลัก และได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุประดิษฐานไว้ภายในพระเกตุโมลีขององค์พระ โดยแบ่งเป็น ๓ ส่วน ด้วยกัน ซึ่งบรรจุอยู่ในผอบทองคำไว้ คือ

๑.พระบรมสารีริกธาตุ

๒.พระหทัยธาตุ

๓.พระโลหิตธาตุ

โดยเจ้าประคุณ**สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อุปเสณมหาเถร)** วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร เป็นองค์ประธานในพิธีอัญเชิญพระประธาน และพระคู่บารมีพระประธาน ประดิษฐานบนฐานชุกชีในอุโบสถ ในปี พ.ศ.๒๕๓๔

พระพรหมยานชัยมงคล

พระพรหมยานชัยมงคล

พระพุทธรูปคู่บารมีพระประธาน (องค์รองเบื้องขวา) ปางปฐมเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนองค์ฌาน (ฐานเขียง) ยกพระหัตถ์ขวาขึ้น กรีดนิ้วเกือบเป็นวงกลม พระหัตถ์ซ้ายวางบนพระเพลา นิ้วชี้ไปที่พระนาภี (ศูนย์กลางกาย) ทรงจีวรพลิ้ว สำเร็จด้วยหินผลึกอเวนเจอรีน สีม่วงแก่ (Aventurene) จากประเทศบราซิล ขนาดหน้าตัก ๑๕.๕ นิ้ว (๓๙ เซนติเมตร) ความสูงเฉพาะองค์พระ ๒๐ นิ้ว (๕๐ เซนติเมตร) ฝีมือช่างแกะสลักชาวไทย โดยหลวงพ่อ**พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล)** เป็นผู้ออกแบบ ใช้เวลาแกะสลักนาน ๓ เดือน จึงจะแล้วเสร็จ มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย พร้อมด้วยสาธุชนพุทธบริษัทร่วมเป็นเจ้าภาพสร้างถวายเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๓๔

พระพุทธชัยมงคลบพิตร

พระพุทธชัยมงคลบพิตร

พระพุทธรูปคู่บารมีพระประธาน องค์ที่สอง เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ ปางมารวิชัย เกตุตุ้ม ทรงจีวรพริ้ว ปลายจีวรพาดบนไหล่ซ้าย ห้อยยาวลงมาเพียงพระนาภี ประทับนั่งขัดสมาธิเพชร แบบพระพุทธรูปพม่า สำเร็จด้วยโลหะทองดอกบวบ ขนาดหน้าตัก ๑๗ นิ้ว (๔๓ เซนติเมตร) ความสูงเฉพาะองค์พระ ๒๓ นิ้ว (๕๘ เซนติเมตร) ลงรักปิดทองไว้อีกชั้นหนึ่ง เป็นพระพุทธรูปที่นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ ได้บูชามาจากลำปาง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๔ ต่อมาเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ นายเสริมชัยได้บรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ซึ่งปัจจุบันคือ **พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล)** ปฐมเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม **คุณอุไร พลพัฒนาฤทธิ์** โยมอุปัฏฐายิกา จึงได้นำมาถวายให้เป็นสมบัติของวัด เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๔

พระธรรมกายชัยมงคล

พระธรรมกายชัยมงคล

พระพุทธปฏิมาจำลองธรรมกาย ปางสมาธิ ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนองค์ฌาน ทรงจีวรพลิ้ว สำเร็จด้วยหินผลึกขาวใส (Rock Csystal) จากเมืองอมริตสา ประเทศอินเดีย ขนาดหน้าตัก ๑๖ นิ้ว (๔๐ เซนติเมตร) แกะโดยช่างศิลป์ชาวอินเดีย (ฮินดู) ที่เมือง Jaipur ประเทศอินเดีย พระภาวนาวิสุทธิคุณ เป็นผู้ออกแบบและควบคุมการสร้าง โดยใช้ระยะเวลา ๖ เดือน จึงแล้วเสร็จ และนำมาประเทศไทยเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๓๓ **นายปิยะบุตร** และ**นางสุจินตนา ชลวิจารณ์** เป็นเจ้าภาพสร้างถวาย ใช้เงินในการนี้ทั้งสิ้น ๔๕๐,๐๐๐ บาท

พระพุทธประสิทธิชัยมงคล

พระพุทธประสิทธิชัยมงคล

พระพุทธรูปคู่บารมีพระประธานเบื้องซ้าย เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ ปางมารวิชัย เกตุตุ้ม ทรงจีวรพลิ้ว ปลายจีวรพาดบนไหล่ซ้ายยาวลงมาเพียงพระนาภี ประทับนั่งขัดสมาธิเพชร แบบพระพุทธรูปพม่า สำเร็จด้วยทอง นาก ขนาดหน้าตัก ๑๑ นิ้ว (๒๘ เซนติเมตร) ความสูงเฉพาะองค์พระ ๑๘ นิ้ว (๔๕ เซนติเมตร) เป็นพระพุทธรูปที่ **นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์** ได้บูชามาจากเชียงราย เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๒ ต่อมาเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ นายเสริมชัยได้บรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ซึ่งปัจจุบันคือ **พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล)** ปฐมเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม **คุณอุไร พลพัฒนาฤทธิ์** โยมอุปัฏฐายิกา จึงได้นำมาถวายให้เป็นสมบัติของวัด เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๔

พระธรรมยานชัยมงคล

พระธรรมยานชัยมงคล

พระพุทธปฏิมาจำลองที่สำเร็จด้วยหินรัตนชาติหยกจีน (บ่อใหม่) สีเขียวอ่อน เป็นพระพุทธรูปศิลปจีน ปางประทานพร หงายฝ่าพระหัตถ์ซ้ายลงตรงพระชานุ เกตุตุ้ม ติ่งพระกรรณหนา ทรงจีวรย้วย พาดบนไหล่ทั้งซ้าย-ขวา เปิดพระอุระกว้าง ไม่พาดสังฆาฏิ ขนาดหน้าตัก ๑๗ นิ้ว (๔๒.๕ เซนติเมตร) ความสูงเฉพาะองค์พระ ๒๓ นิ้ว (๕๙ เซนติเมตร) มีกระบังพระรัศมีติดอยู่เบื้องพระปฤษฎางค์ สูงพ้นองค์พระไปอีก ๗.๕ นิ้ว **หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ** ได้อัญเชิญมาจากประเทศสิงคโปร์ และมีญาติโยมสาธุชนร่วมกันเป็นเจ้าภาพสร้างถวาย เป็นจำนวนเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ภาคการงาน
การบริหาร

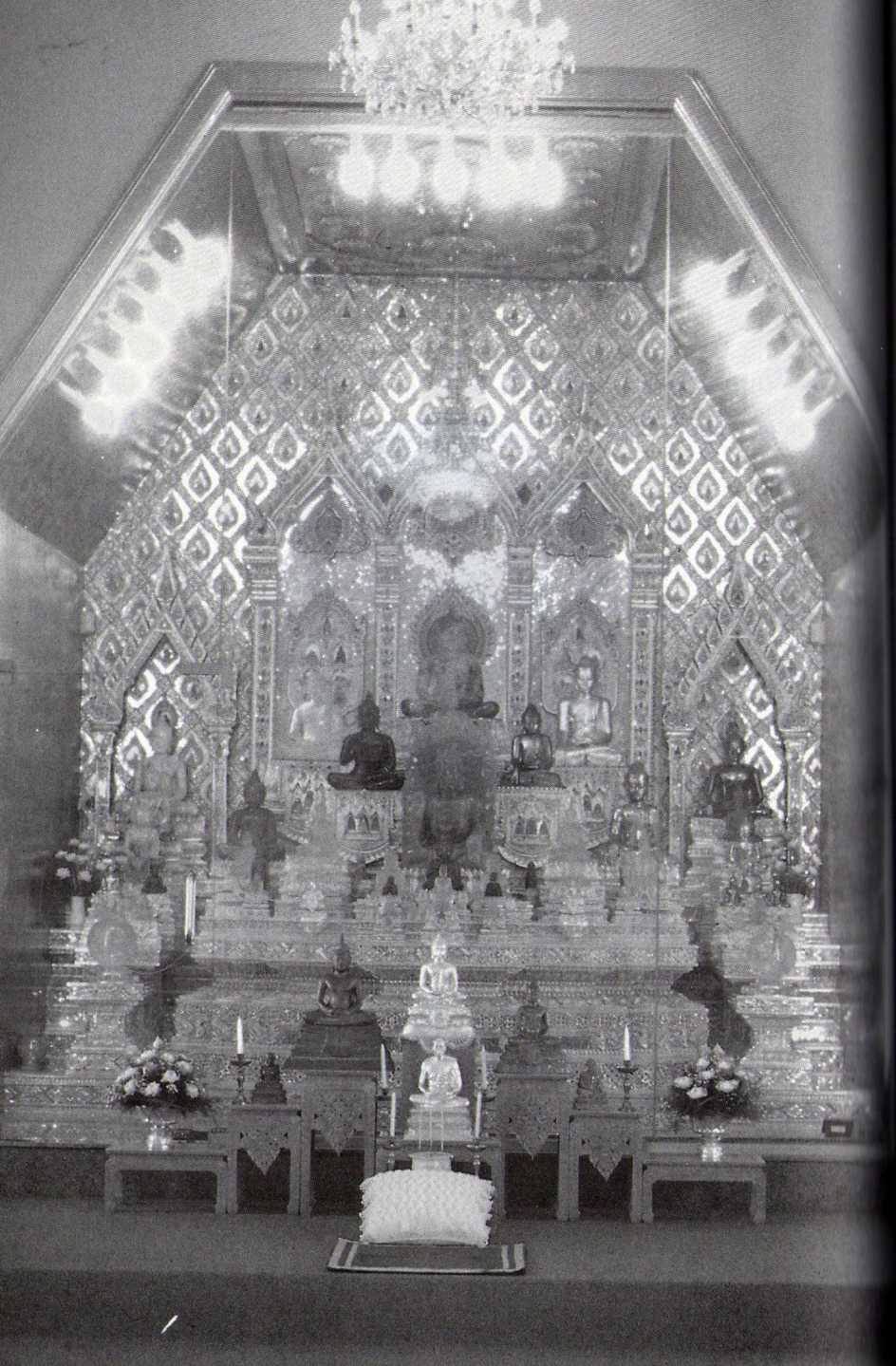

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

ใน สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ก่อกำเนิดขึ้นโดยมี เจ้าประคุณ***สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสรมหาเถร ป.ธ. ๙)*** วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร เป็นประธาน ตั้งแต่ครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นที่*พระพรหมคุณาภรณ์* มีเจ้าประคุณ***สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺญมหาเถร ป.ธ. ๙)*** สมัยดำรงสมณศักดิ์เป็นที่*พระธรรมธีรราชมหามุนี*, พระเดชพระคุณ***พระธรรมธีรราชมหามุนี (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙)*** สมัยดำรงสมณศักดิ์เป็นที่*พระเมธีวราภรณ์* และ ***พระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺตฺตโม)*** วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เป็นรองประธาน ฯลฯ

ด้วยความสนับสนุนของโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และโครงการ/มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

วัดสระเกศ มี ***ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ*** เป็นประธาน ตั้งแต่สมัยยังดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกา และ ***นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์*** (ท่านเจ้าคุณพระภาวนาวิสุทธิคุณ - เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ. ๖) ซึ่งทำงานเป็นพนักงานสำนักงานข่าวสารอเมริกัน (USIS) กรุงเทพฯ ในตำแหน่ง Research Specialist เป็นผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร และวิปัสสนา เริ่มเปิดการอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์รุ่นแรกขึ้นระหว่างวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ - ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ทั้งที่ในขณะนั้นพื้นดินไม่มีต้นไม้แม้สักต้น และยังมิได้มีอาคารสิ่งก่อสร้างแต่อย่างใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการที่สำคัญ ๓ ประการคือ

๑. เพื่อสร้างพระในใจตนเองและผู้อื่น เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสาธุชนให้กว้างขวางออกไป

๒. เพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์หรือวิทยากร ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และให้งดงามพร้อมด้วยศีลาจารวัตร เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เป็นที่พึ่งทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง ได้ช่วยกันสืบบวรพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว

๓. เพื่อรักษา และสืบต่อธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้าให้ถูกต้องและสมบูรณ์ตามที่พระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำ (สด จนฺทสโร) ได้สั่งสอนและถ่ายทอดเอาไว้

กิจการของสถาบันแห่งนี้จึงได้เริ่มดำเนินการอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่บัดนั้น และได้รับการอุปถัมภ์และบริหารให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

ในวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์

ผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร และวิปัสสนาของสถาบันฯ ได้บรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุมีฉายาว่า "**ชยมงฺคโล**" ณ พัทธสีมาวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพฯ โดยมีเจ้าประคุณ***สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์*** *(ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถร)* อดีตเจ้าคณะใหญ่หนกลาง วัดสามพระยา เป็นพระอุปัชฌาย์

เจ้าประคุณ*สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร)* วัดสระเกศ ในสมัยดำรงตำแหน่งเป็นที่ *พระพรหมคุณาภรณ์* เป็นพระกรรมวาจาจารย์

เจ้าประคุณ***สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์*** *(ช่วง วรปุญฺญมหาเถร)* วัดปากน้ำ ในสมัยดำรงตำแหน่งเป็นที่ *พระธรรมธีรราชมหามุนี* เป็นพระอนุสาวนาจารย์

ต่อมาในปลายปีพุทธศักราช ๒๕๒๙ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** โดย ***ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ*** ประธานมูลนิธิฯ ได้ยื่นคำขอต่อกระทรวงศึกษาธิการเพื่อขออนุญาตสร้างวัด บนที่ดิน ๗๒ ไร่ ภายในบริเวณที่ดินของมูลนิธิ/สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายแห่งนี้ และได้รับอนุญาตให้สร้างวัดเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐

เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ปีเดียวกัน เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ หลวงพ่อวัดสามพระยา ได้เป็นผู้เจิมแผ่นศิลาฤกษ์เพื่อประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์การก่อสร้างอุโบสถขึ้น เมื่อการก่อสร้างอุโบสถจวนจะเสร็จเรียบร้อย ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ ประธานมูลนิธิฯ ก็ได้ขออนุญาตตั้งเป็นวัด

กระทรวงศึกษาธิการ (โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๔) จึงได้ประกาศตั้งเป็นวัดขึ้นในพระพุทธศาสนา ชื่อ "**วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม**" เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่พระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำ (สด จนฺทสโร) ผู้ปฏิบัติและสอนภาวนาถึงธรรมกายและพระนิพพานตามพระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ในปีเดียวกัน

อนึ่ง พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ก็ได้รับการคัดเลือกแต่งตั้งเป็นปฐมเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ในวันที่ ๙ กรกฎาคม ปีเดียวกัน (๒๕๓๔) นี้ด้วย เพื่อดำเนินกิจกรรมสืบต่อวัตถุประสงค์ของสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย เพื่อสืบบวรพุทธศาสนาให้วัฒนาถาวรยิ่งๆ ขึ้นไป

เมื่อหลวงพ่อพระมหาเสริมชัยได้เข้ารับภาระหน้าที่ในฐานะปฐมเจ้าอาวาสวัดแห่งนี้แล้ว ท่านได้กำหนดวัตถุประสงค์สำคัญ กติกาและระเบียบปฏิบัติสำหรับพระภิกษุ สามเณร อันเป็นแนวทางนโยบายการบริหารวัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามมาตราบปัจจุบันนี้

วัตถุประสงค์ของการบริหาร
วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

การจะกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จสมความมุ่งหมาย ย่อมต้องมีหลักการและเหตุผลที่แจ่มแจ้งชัดเจน จึงจะสามารถใช้เป็นหลักดำเนินการงานนั้นๆ ให้บรรลุเป้าหมายได้โดยสมบูรณ์

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยการนำของ**หลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** ปฐมเจ้าอาวาส ได้วางวัตถุประสงค์ในการบริหารวัดเอาไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

๑. เพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวง และเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง *(สพฺพทุกฺขนิสฺสรณนิพฺพานสจฺฉิกรณตฺถาย)*

๒. เพื่อให้ตนเองและหมู่คณะ (พระภิกษุ/สามเณร) เป็นผู้ทรง

คุณวุฒิ คือ คุณความดี หรือคุณธรรม และความรู้ความสามารถเหมาะแก่ตำแหน่งหน้าที่แต่ละรูปๆ กล่าวคือ

(๑) เพื่อให้รับรู้ เรียนรู้ และรอบรู้ พระปริยัติสัทธรรม พระปฏิบัติสัทธรรม และพระปฏิเวธสัทธรรม ที่ให้ได้รับผลหรืออย่างน้อยให้มีประสบการณ์จากการปฏิบัติสัทธรรมตามสมควร

(๒) เพื่อให้มีศีลาจารวัตรที่งดงาม เป็นแบบอย่าง (ทิฏฐานุคติ) ที่ดีแก่ผู้อื่น

(๓) เพื่อให้เป็นที่ตั้งความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน

(๔) เพื่อให้สามารถเป็นที่พึ่งทางใจแก่ประชาชนได้

(๕) เพื่อให้ช่วยกันสืบบวรพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองยืนยาว และมั่นคงยิ่งๆ ขึ้นไป

๓. เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางของการบำเพ็ญกุศลความดีเพื่อประโยชน์ และความสันติสุขของสาธุชนหมู่ใหญ่ กล่าวคือ

(๑) เป็นศูนย์กลางของการให้การศึกษาอบรมศีลธรรม และภาวนาธรรม เพื่อความบริสุทธิ์และสันติสุข คือ ความสงบกาย วาจา ใจ ด้วยสติสัมปชัญญะ และด้วยปัญญาอันเห็นชอบ

(๒) เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของการประกอบศาสนพิธี ได้แก่ กุศลพิธี ทานพิธี บุญพิธี เป็นต้น

(๓) เพื่อให้เป็นอุทยานการศึกษา คือ ศูนย์กลางการศึกษาหาความรู้ ทั้งคดีโลกและคดีธรรม ที่จะยังความสว่างคือปัญญา และประโยชน์แก่สาธุชนโดยทั่วไป

๔. เพื่อให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะ เหมาะแก่การบำเพ็ญ

คุณความดี (ดังกล่าว) และให้เป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาเลื่อมใสของประชาชนคือ

(๑) ให้มีปูชนียวัตถุที่สำคัญ เป็นที่เลื่อมใสศรัทธา

(๒) ให้มีความสะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น และ

(๓) ให้มีความสงบ

๕. เพื่อให้การจัดการ การรักษาและการใช้ศาสนสมบัติเป็นไปโดยเรียบร้อยดี กล่าวคือ ให้ใช้ประโยชน์ได้นาน อย่างคุ้มค่าที่ประชาชนเขาถวายให้ด้วยใจศรัทธาในพระรัตนตรัย ไม่ให้เสียหาย หรือเกิดการรั่วไหล

การศึกษาและหน้าที่การงาน

พ.ศ. ๒๕๓๑	สอบได้นักธรรมชั้นเอก
พ.ศ. ๒๕๓๔	สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค
พ.ศ. ๒๕๓๔	ได้รับแต่งตั้งเป็นครูสอนปริยัติธรรม
พ.ศ. ๒๕๓๔	เป็นกรรมการนักธรรมสนามหลวง
พ.ศ. ๒๕๓๔	ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
พ.ศ. ๒๕๓๕	สอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค
พ.ศ. ๒๕๓๖	สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค
พ.ศ. ๒๕๓๖	ได้รับแต่งตั้งเป็น "พระกรรมวาจาจารย์"
พ.ศ. ๒๕๓๗	สอบได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค
พ.ศ. ๒๕๓๙	ได้รับแต่งตั้งเป็น "พระอุปัชฌาย์"

พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้รับอาราธนาเป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้รับอาราธนาเป็นวิทยากรบรรยายถวายความรู้พระสังฆาธิการในเขตภาค ๑๕ เรื่อง "หลักการบริหารวัด และการจัดทำแผน และโครงการ"

พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้พระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ พระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ เปรียญฝ่ายวิปัสสนา (สป. วิ.) ที่ **พระภาวนาวิสุทธิคุณ**

ผลงานทางวิชาการ

หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล) ท่านยังได้แต่งและเรียบเรียงหนังสือต่างๆ เป็นผลงานทางวิชาการไว้ในพระพุทธศาสนาอีกมากมาย เช่น

หนังสือนิพพาน ๓ นัย

หนังสืออริยสัจ ๔

หนังสือตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ

หนังสือพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย เล่มที่ ๑ - ๒

หนังสือหลักสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพื่อทำนิพพานให้แจ้ง

หนังสือธรรมะเพื่อคุณภาพชีวิต

หนังสือโพธิปักขิยธรรม

หนังสือการบริหารวัด

หนังสือรวมปาฐกถาธรรม เล่มที่ ๑ - ๕

***หนังสือ** THE HEART OF DHAMMAKAYA MEDITATION*

(และฉบับแปลเป็นภาษาจีน)

หนังสือทางมรรคผล นิพพาน

รวมทั้งมีบทความทางพุทธศาสนาที่ลงเผยแผ่ใน**นิตยสารธรรมกาย** ตั้งแต่เล่มที่ ๑ จนถึงปัจจุบัน, **นิตยสารญาณทิพย์** ตั้งแต่เล่มที่ ๑ จนถึงปัจจุบัน และยังได้มีการบันทึกธรรมบรรยายและคำสอนวิธีปฏิบัติพระกัมมัฏฐานตามแนววิชชาธรรมกายไว้ในเทปคาสเซ็ทและวีดีโอ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ผลงาน ที่ได้รับรางวัล

จากผลงานในสมณเพศของ**หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล)** ปฐมเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ที่ท่านได้กระทำไว้มากมาย เป็นเหตุให้ท่านได้รับการยกย่องและเชิดชูเกียรติจากสถาบันต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนหลายรางวัลด้วยกัน ที่สำคัญๆ อาทิ

รางวัลดีเด่นด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายในประเทศ **"เสมาธรรมจักร"** พ.ศ. ๒๕๓๖ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้รับการคัดเลือก และขึ้นทะเบียนเป็น **อุทยานการศึกษา** พ.ศ. ๒๕๓๘

รับรางวัลผู้อนุรักษ์มรดกไทยดีเด่น ด้านสถาปัตยกรรมไทย ประเภทกิจกรรมและโครงการดีเด่นด้านสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๙ จาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

อุโบสถวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้รับรางวัล "**อนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยดีเด่น**" พ.ศ. ๒๕๓๙ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ได้รับรางวัลชนะเลิศ "**โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ประเภทศาสนสถาน ของกรมป่าไม้**" พ.ศ. ๒๕๓๙ จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร และสหกรณ์

ได้รับรางวัลชนะเลิศ "**ผลงานโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ**" และได้รับพระราชทาน **เข็มทองคำเครื่องหมายโครงการ** จาก **สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ** เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๑

การอบรมธรรมปฏิบัติประจำปี โครงการอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์ประจำปี

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้เปิดการอบรมพระกัมมัฏฐานประจำปีขึ้นปีละ ๒ รุ่น คือ **รุ่นกลางปี** ระหว่างวันที่ ๑ - ๑๔ พฤษภาคม, **รุ่นปลายปี** ระหว่างวันที่ ๑ - ๑๔ ธันวาคม (ของทุกปี) แก่พระภิกษุสงฆ์ และสาธุชนทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์สำหรับการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อสร้างพระในใจตนเองและผู้อื่น เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสาธุชนให้กว้างขวางออกไป

๒. เพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์ หรือวิทยากรให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และให้งดงามพร้อมด้วยศีลาจารวัตร เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เป็นที่พึ่งทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง ได้ช่วยกันสืบบวรพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวยิ่งๆ ขึ้นไป

๓. เพื่อรักษาและสืบต่อธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้าให้ถูกต้องสมบูรณ์ตามที่หลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ได้สั่งสอนและถ่ายทอดไว้

หลักสูตรการอบรมภาคธรรมบรรยาย

การดำเนินโครงการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานแด่พระภิกษุ, สามเณร, อุบาสก, อุบาสิกาและสาธุชนทั้งหลาย เฉพาะภาคธรรมบรรยายได้อาราธนาพระมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายธรรมในหัวข้อที่เกี่ยวกับธรรมปฏิบัติ คือ สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน อันเป็นหลักสูตรช่วยส่งเสริมความรู้แก่ผู้เข้ารับการอบรม ดังต่อไปนี้

๑. หลักสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง ได้แก่ ธรรมอันเป็นอารมณ์ หรือภูมิของสมถะและวิปัสสนา, วิสุทธิ ๗ คือ ธรรมอันเป็นรากเหง้าของวิปัสสนา และธรรมอันเป็นตัววิปัสสนา ฯลฯ

๒. อาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

๓. จรณะ ๑๕ และการบำเพ็ญบารมี ๓๐ ทัศ เป็นต้น

๔. โพธิปักขิยธรรม คือ ธรรมอันเป็นฝักฝ่ายแห่งความตรัสรู้ ได้แก่ สัมมัปปธาน ๔, อิทธิบาท ๔, สติปัฏฐาน ๔, อินทรีย์ ๕, พละ ๕, โพชฌงค์ ๗, อริยมรรค มีองค์ ๘

เฉพาะหลักสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง และวิธีปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนววิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้าที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำท่านได้ปฏิบัติและสั่งสอนถ่ายทอดไว้นั้น หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล) ปฐมเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม รับเป็นผู้บรรยายเองตลอดมา ตราบถึงทุกวันนี้

วิธีอบรมและหลักสูตรการอบรม ภาคปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน

แนวทางในการอบรมพระกัมมัฏฐานของวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม มีวิธีการอบรมดังนี้

มีทั้งการให้การอบรมพระกัมมัฏฐานรวมกัน และมีการแบ่งผู้เข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มย่อย ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ กล่าวคือ

ก) กลุ่มที่ยังปฏิบัติไม่ถึงดวงธรรม หรือ ดวงปฐมมรรค

ข) กลุ่มที่ปฏิบัติได้ถึงดวงธรรมแล้ว ก็แยกไปต่อธรรมให้ถึงธรรมกาย

ค) กลุ่มที่ปฏิบัติได้ถึงธรรมกายแล้ว ก็แยกไปต่อวิชชาชั้นกลาง มีการพิจารณาสติปัฏฐาน ๔ และให้ฝึกเจริญวิชชาธรรมกาย

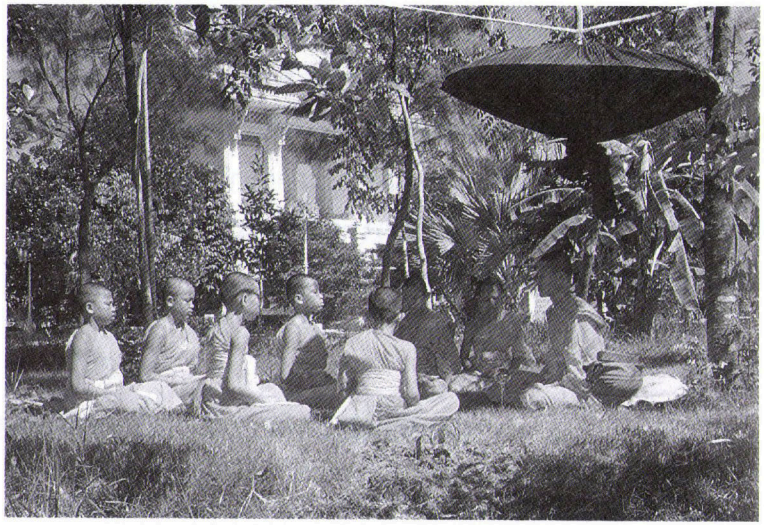

ชั้นสูงต่อไป โดยมีพระวิปัสสนาจารย์ หรือพระวิทยากรประจำกลุ่มคอยให้คำแนะนำโดยใกล้ชิด

เมื่อมีผู้ปฏิบัติได้ผลดีแต่ยังไม่มีประสบการณ์ในการสอน หรือไม่มีอัธยาศัยในการสอน หรือยังเป็นเด็ก ก็ให้ช่วยเจริญภาวนาวิชชาธรรมกายชั้นสูงประจำอยู่กลุ่มต่างๆ เพื่อให้การอบรมได้ผลดีขึ้น และมีผลเป็นการสร้างบุคลากรที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการสอน ให้ดูตัวอย่างการสอน แล้วสามารถเป็นวิทยากรในโอกาสต่อไปได้

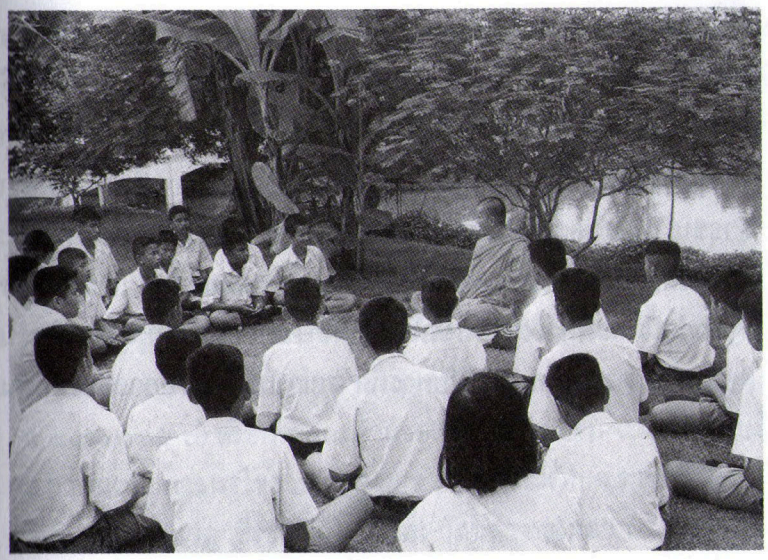

อุปกรณ์การฝึกอบรม

จะมีหนังสือคู่มือธรรมปฏิบัติ และเทปสอนการเจริญภาวนาให้ตามสมควรตามกำลังที่มีเจ้าภาพถวาย

จำนวนและระยะเวลาการอบรม

เพื่อให้พระสงฆ์เถรานุเถระผู้เข้ารับการอบรมพระกัมมัฏฐาน ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้รับคำแนะนำและความรู้ในการปฏิบัติพระกัมมัฏฐานโดยใกล้ชิด เพื่อให้การปฏิบัติภาวนาได้ผลดี ทางวัดหลวงพ่อสดฯ จึงรับสมัครพระภิกษุ สามเณรผู้เข้ารับการอบรมได้เพียงรุ่นละ ประมาณ ๕๐๐-๖๐๐ รูป และอุบาสก อุบาสิกา สาธุชนรับได้รุ่นละประมาณ ๗๐๐-๘๐๐ ท่านเท่านั้น กำหนดระยะเวลาเข้ารับการอบรม ๑๔ วัน คือ รุ่นกลางปี และปลายปี ถ้ามีผู้สมัครเกินกว่านี้ก็จะพิจารณาแบ่งให้เข้ารับการอบรมพระกัมมัฏฐานในรุ่นต่อไป ผู้สมัครมาก่อนจะได้รับการพิจารณาบรรจุเข้ารับการอบรมก่อน

การสมัครเข้ารับการอบรม และข้อปฏิบัติที่สำคัญ

สำหรับผู้ที่สนใจที่จะเข้ารับการอบรมภาวนาธรรมนี้ กำหนดให้ส่งจดหมายขอสมัครเข้ารับการอบรมไปยัง **พระภาวนาวิสุทธิคุณ** (เสริมชัย ชยมงฺคโล) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐

ในกรณีมีผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันหลายท่าน ให้ระบุรายชื่อและวัดของผู้ที่จะไปร่วมกันนั้นด้วย เมื่อผู้สมัครได้มีจดหมายแจ้งความจำนงขอสมัครเข้ารับการอบรมไปแล้ว หากผู้สมัครไม่ได้รับแจ้งว่าจำนวนผู้สมัครเต็มแล้ว ขอให้เตรียมเดินทางไปเข้ารับการอบรมได้

โดยขออาราธนาให้เดินทางถึงวัดสระเกศ (ภูเขาทอง) กรุงเทพฯ ก่อนเปิดการอบรมพระกัมมัฏฐานหนึ่งวัน (รุ่นกลางปีให้ไปถึงวัดสระเกศ วันที่ ๓๐ เมษายน เวลา ๑๓.๐๐ น. ส่วนรุ่นปลายปีให้ไปถึงวัดสระเกศ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน เวลา ๑๓.๐๐ น.) เพื่อขึ้นรถที่จัดไว้ให้เดินทางไปสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายพร้อมกัน

รถโดยสารจะออกเดินทางจากหน้าศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ (ภูเขาทอง) ก่อนวันเปิดการอบรมหนึ่งวันของการอบรมทุกรุ่น เวลา ๑๓.๐๐ น. (โทร. สำนักงานมูลนิธิฯ วัดสระเกศ ๒๒๔-๗๔๗๕, ๖๒๑-๑๒๓๕-๖) หรือพระคุณเจ้าผู้ขอเข้ารับการอบรม จะเดินทางไปยังสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี เองโดยตรง ตามวันเวลาที่ระบุนี้ก็ได้ (โทร. วัดหลวงพ่อสดฯ (๐๓๒) ๒๕๔-๖๕๐, ๒๕๓-๓๕๒) รถบขส. ขึ้นรถที่ขนส่งสายใต้ สาย ๗๘ และปอ. ๒ (กรุงเทพฯ- ดำเนินสะดวก) ผ่านหน้าวัด ก่อนถึงตลาดดำเนินสะดวก

กำหนดการประจำวัน

เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการอบรมพระกัมมัฏฐาน วัดหลวงพ่อสดฯ จึงได้กำหนดกิจวัตรประจำวันให้ผู้เข้ารับการอบรมพึงปฏิบัติเสมอกันดังนี้

๐๔.๐๐ น. ตื่นนอน (สัญญาณระฆัง)
๐๔.๓๐ น. ทำวัตรเช้า ฝึกเจริญภาวนาธรรม
๐๖.๐๐ น. ฉันยาคู
๐๘.๐๐ น. เจริญภาวนาธรรมรวมกัน
ผู้ปฏิบัติธรรมได้ถึงธรรมกาย
ให้แยกไปรับการต่อวิชชาอีกต่างหาก
๐๙.๓๐ น. รับภัตตาหารบิณฑบาต
ให้ฉันภัตตาหารเฉพาะบิณฑบาต
และฉันภัตตาหารมื้อเดียว
๑๔.๐๐ น. ฟังบรรยาย มีมหาสติปัฏฐาน ๔,
โพธิปักขิยธรรม, พระวินัย เป็นต้น
๑๗.๐๐ น. แบ่งกลุ่มปฏิบัติภาวนาธรรม
ให้พระวิทยากรช่วยแนะนำ
และควบคุมพระกัมมัฏฐานอย่างใกล้ชิด
ส่วนผู้ปฏิบัติได้ถึงธรรมกายรับการต่อวิชชา
๑๙.๐๐ น. ทำวัตรเย็น ปฏิบัติภาวนาธรรม
ตอบปัญหาธรรม
๒๑.๐๐ น. ดับไฟ จำวัด

การอบรมธรรมปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

สำหรับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม โดย หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ. ๖) ปฐมเจ้าอาวาส ได้จัดตั้งโครงการสำหรับเยาวชนทั่วไป โดยใช้ชื่อโครงการว่า

"โครงการอบรมธรรมปฏิบัติเพื่อเยาวชน"

ซึ่งโครงการดังกล่าวมีหลักการและเหตุผล ดังนี้

"เยาวชน" เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญยิ่งของครอบครัว วงศ์ตระกูล และประเทศชาติ วิธีการฝึกฝนพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่เพียบพร้อมด้วยความรู้คู่คุณธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี อาจมีหลายวิธี แต่วิธีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านานในสังคมไทยคือ**การบวช** อันเป็นรูปแบบของการฝึกฝน อบรม และควบคุมตน พร้อมทั้งขจัดขัดเกลากิเลสในใจตนเอง เพื่อให้เป็นผู้ที่

ถึงพร้อมด้วยกาย วาจา และใจ เป็นไปตามแนวทางคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงมีพระประสงค์ให้เราทั้งหลายได้ประพฤติและปฏิบัติตนด้วยการละจากสิ่งที่ชั่วทั้งปวง ให้ประกอบแต่กรรมดี และทำจิตใจให้ผ่องใส เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งชีวิตทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อ "**สร้างพระในใจกุลบุตร และกุลธิดา**" ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย มีสติสัมปชัญญะ ด้วยสมาธิที่มั่นคง และด้วยปัญญาอันเห็นชอบ รู้จักบาปบุญคุณโทษตามที่เป็นจริง รู้ทางเจริญ ทางเสื่อมแห่งชีวิต จักได้ไม่เป็นผู้ประมาทมัวเมาในชีวิต หลงไปตามกระแสโลกที่เป็นไปด้วยอำนาจของกิเลส ตัณหา อุปาทาน และกรรมชั่วที่จะเป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น

๒) ให้ได้รับการอบรมศีล, สมาธิ และปัญญา ตามแนววิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า ให้ถูกต้องสมบูรณ์ตามที่พระเดชพระคุณ **พระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำ (สด จนฺทสโร)** ได้สั่งสอนและถ่ายทอดไว้

๓) ให้**เห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย** และ**ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของไทย** ช่วยกันรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีไว้ด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี

๔) ให้เป็นผู้มีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งจะพลอยช่วยให้สุขภาพกายดีขึ้นอีกทางหนึ่ง

ประเภทของโครงการอบรม

โครงการอบรมภาคฤดูร้อน มี ๒ โครงการ คือ

ก) โครงการบวชเนกขัมมจาริณี (ถือศีล ๘ ไม่ปลงผม)
ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ เมษายน ของทุกปี

ข) โครงการบรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อน
ระหว่างวันที่ ๑-๒๓ เมษายน ของทุกปี

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรม

๑. เป็นชายอายุระหว่าง ๑๒-๑๗ ปี
(สำหรับผู้จะบวชเป็นสามเณร)
๒. เป็นหญิงอายุตั้งแต่ ๑๒ ปีขึ้นไป
๓. มีความประพฤติดี มีความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติ และสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัดได้
๔. มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เสพและติดสิ่งเสพติด เช่น บุหรี่ เป็นต้น
๕. ได้รับอนุญาตจากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง

การเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ประจำตัว

๑. ใบสมัครเข้ารับการอบรม จำนวน ๒ ใบ

๒. รูปถ่ายที่ถ่ายไม่เกิน ๖ เดือน ขนาด ๒ นิ้ว จำนวน ๑ รูป
๓. เฉพาะผู้ที่มีโรคประจำตัว ให้มีเอกสารจากทางแพทย์ หรือจากสถานศึกษารับรองว่า สามารถจะมาอยู่ปฏิบัติธรรมได้ด้วย
๔. เสื้อผ้าชุดขาว ๒ ชุด (ชุดอุบาสก/อุบาสิก) หรือชุดนักเรียน/นักศึกษา ของสถาบันฯ *(เฉพาะผู้เข้ารับการบรรพชาสามเณร ไม่ต้องเตรียมเสื้อขาว -ผ้านุ่งนาคมา ทางโครงการฯ ได้เตรียมให้แล้ว)*
๕. เตรียมของใช้ส่วนตัว เช่น สบู่, ยาสีฟัน, ผงซักฟอก, ไฟฉาย, ยาประจำตัว เป็นต้น

โครงการอบรมเยาวชน ภาคปกติ

เปิดการอบรมจากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจต่างๆ ที่ขอมาเข้ารับการอบรมได้ตั้งแต่เดือนมิถุนายน-พฤศจิกายน เดือนละ ๒ รุ่น รุ่นละไม่เกิน ๔๐๐ คน

ระเบียบการเข้ารับการอบรมฯ

๑. ให้ทางสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ส่งเอกสาร/จดหมายหรือแผนงานการอบรมติดต่อขอมาเข้ารับการ

อบรมล่วงหน้าอย่างน้อย ๑๕ วัน (จ่าหน้าซองถึงเจ้าอาวาส วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม)
๒. ให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกท่านถือศีล ๘ (งดรับประทานอาหารในเวลาเย็น)
๓. ให้เตรียมเสื้อผ้าชุดขาว ๒ ชุด (ชุดอุบาสก/อุบาสิกา) หรือชุดนักเรียน/นักศึกษา สำหรับครู/อาจารย์ ให้สวมใส่ชุดที่สุภาพเรียบร้อย และในระหว่างการอบรมไม่อนุญาตให้สุภาพสตรีสวมใส่กางเกงโดยเด็ดขาด
๔. ผงซักฟอก, ไฟฉาย, ยาประจำตัว เป็นต้น

ติดต่อเข้ารับการอบรมฯ ได้ที่

ประชาสัมพันธ์วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐
โทร. (๐๓๒) ๒๕๔-๖๕๐, ๒๕๓-๓๕๒ ต่อหมายเลข ๒๒๐

วิธีการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน

ภาคปริยัติธรรม

ก) อบรมธรรมะเบื้องต้น

มีทาน, ศีล, ภาวนา, คิหิปฏิบัติ (ธรรมสำหรับฆราวาส) และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของไทย

ข) พุทธประวัติและศาสนพิธี

และทุกวันเวลา ๑๔.๐๐ น. จะมีพระอาจารย์ หรือพระเถรานุเถระมาบรรยายธรรมประมาณ ๑ ชั่วโมง ทางวัดจะมีหนังสือคู่มือธรรมปฏิบัติและเทปสอนภาวนาให้ตามสมควร ตามกำลังที่มีเจ้าภาพ

ภาคธรรมปฏิบัติ

ก) กิจกรรมทำวัตร สวดมนต์เช้า-เย็น

ข) ฝึกอบรมเจริญภาวนาตามแนววิชชาธรรมกาย

และการ ฝึกปฏิบัติพระกัมมัฏฐานแต่ละวันจะมีทั้ง

- การให้คำแนะนำในการฝึกเจริญภาวนาเป็นส่วนรวม
- และทั้งการแยกเป็นกลุ่มย่อย โดยมีพระวิทยากรผู้ช่วยคอยให้คำแนะนำ และควบคุมการเจริญภาวนาอย่างใกล้ชิดทุกกลุ่ม

กิจกรรมการอบรมประจำวัน

ภาคเช้า

๐๕.๐๐ น. สัญญาณระฆัง

๐๕.๓๐ น. ทำวัตรเช้า/เจริญภาวนา

๐๗.๐๐ น. ฉันภัตตาหารเช้า/รับประทานอาหารเช้า

๐๙.๐๐ น. สัญญาณระฆัง

๐๙.๓๐ น. เจริญภาวนาธรรม/ธรรมบรรยาย

๑๐.๔๕ น. สัญญาณกลองเพล

๑๑.๐๐ น. ฉันภัตตาหารเพล/รับประทานอาหารกลางวัน

ภาคบ่าย

๑๓.๓๐ น. สัญญาณระฆัง

๑๔.๐๐ น. ธรรมบรรยาย

๑๖.๓๐ น. สัญญาณระฆัง

๑๗.๐๐ น. แบ่งกลุ่มย่อยเจริญภาวนาธรรม

๑๙.๐๐ น. สัญญาณระฆัง

๑๙.๓๐ น. ทำวัตรเย็น/เจริญภาวนาธรรม ตอบปัญหาธรรม

๒๑.๐๐ น. ดับไฟ จำวัด

ข้อปฏิบัติระหว่างการเข้ารับการอบรม

๑. สำหรับผู้อยู่อบรมธรรมปฏิบัติให้ถือศีล ๘ (งดอาหารเย็น)

๒. เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ/ข้อบังคับในการอบรม

๓. เป็นผู้มีระเบียบวินัย เช่นการเข้าแถวเพื่อไปทำกิจกรรมต่างๆ และการเดินไปยังสถานที่เจริญภาวนา

๔. เป็นผู้มีความอดทนในการเข้าร่วมกิจกรรม (อดข้าวเย็น/นั่งสมาธิ/ฟังธรรม)

๕. ต้องช่วยตนเองในเรื่องความเป็นอยู่

เช่น ช่วยตนเองในการตักอาหาร
และการล้างภาชนะถ้วยชามที่ใช้รับประทานอาหาร
การนอนในกลด หรือสถานที่ที่ทางวัดจัดไว้ให้

๖. ผู้ที่มีโรคประจำตัว ควรแจ้งให้อาจารย์หรือพระพี่เลี้ยงทราบ หรือเอายาประจำตัวมาด้วย

๗. ทำความสะอาดที่พักอาศัย/ห้องน้ำ ช่วยกันรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่ ตลอดจนช่วยกันรักษาของสงฆ์ และพึงใช้ของทุกอย่างด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง

๘. หากพบว่ามีอุปกรณ์หรือสาธารณูปโภคสิ่งใดชำรุด ให้บอกพระเจ้าหน้าที่ หรืออาจารย์ที่ดูแล

๙. ช่วยปิดน้ำ/ไฟฟ้า ทุกครั้งที่เสร็จจากภารกิจ หรือปิดไฟตามที่ทางวัดกำหนดไว้

๑๐. ก่อนกลับ (จบการอบรมฯ)
ให้ทำความสะอาดอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ
เช่น กลด ผ้าห่ม เสื่อ หมอน ฯลฯ ให้เรียบร้อย
และนำมาคืนที่คลังสังฆภัณฑ์ ข้างศาลาอเนกประสงค์

ข้อห้ามระหว่างการเข้ารับการอบรม

๑. ห้ามนำสิ่งเสพติดประเภทต่างๆ เข้ามา
และโปรดงดการสูบบุหรี่ตลอดการอบรม

๒. ห้ามพกพาอาวุธ หรือของมีคมต่างๆ

๓. ห้ามสะสมอาหารและของขบเคี้ยวหลังยามวิกาล
ในบริเวณกลด หรือที่พักของตน

๔. ห้ามประพฤติตนในทางที่จะขาดความสามัคคี
หรือก่อให้เกิดเรื่องทะเลาะวิวาทกัน

๕. ห้ามฟังวิทยุ หรือนำอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องเสียงต่างๆ เข้ามา
(จะทำให้จิตใจฟุ้งซ่านได้)

๖. ห้ามนำเอกสาร หรือหนังสืออ่านเล่นต่างๆ เข้ามา
(จะทำให้จิตใจฟุ้งซ่าน)

๗. ห้ามจับกลุ่มสนทนากันในเรื่องไร้สาระ
ที่ไม่ใช่การสนทนาธรรมหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

๘. ห้ามพูดโอ้อวดผลของการปฏิบัติธรรม
และไม่พูดหยาบคาย คำสอเสียด หรือถ้อยคำลามก
และไม่พูด หรือกระทำการใดๆ อันจักไม่ให้เกียรติ
ต่อสุภาพสตรี รวมทั้งไม่ส่งเสียงดังให้เกิดความรำคาญ
แก่ผู้อื่นที่ต้องการความสงบ หรือกำลังพักผ่อน

๙. ห้ามลงอาบน้ำหรือซักผ้าในคลอง

๑๐. ห้ามทำความสกปรกในบริเวณวัด
เช่น ทิ้งขยะมูลฝอยลงในที่ที่มิได้จัดภาชนะรองรับไว้

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรมและแผนกบาลี

หลักการและเหตุผล

เนื่องด้วยวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม เป็นสถานที่ ให้ความรู้ให้การศึกษา และการปฏิบัติพระสัทธรรมตามแนววิชชาธรรมกายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้ได้ผล คือ ปฏิเวธ แต่การจะปฏิบัติได้ถูกต้องตรงทางนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาพระปริยัติธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติธรรมก่อน เปรียบเสมือนการศึกษาสำรวจแผนที่ทางเดินก่อนออกเดินทาง

ดังนั้น วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม จึงมีมโนบายให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูป พร้อมทั้งผู้สนใจ เข้ารับการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างจริงจัง ทั้งในแผนกบาลี และแผนกนักธรรม

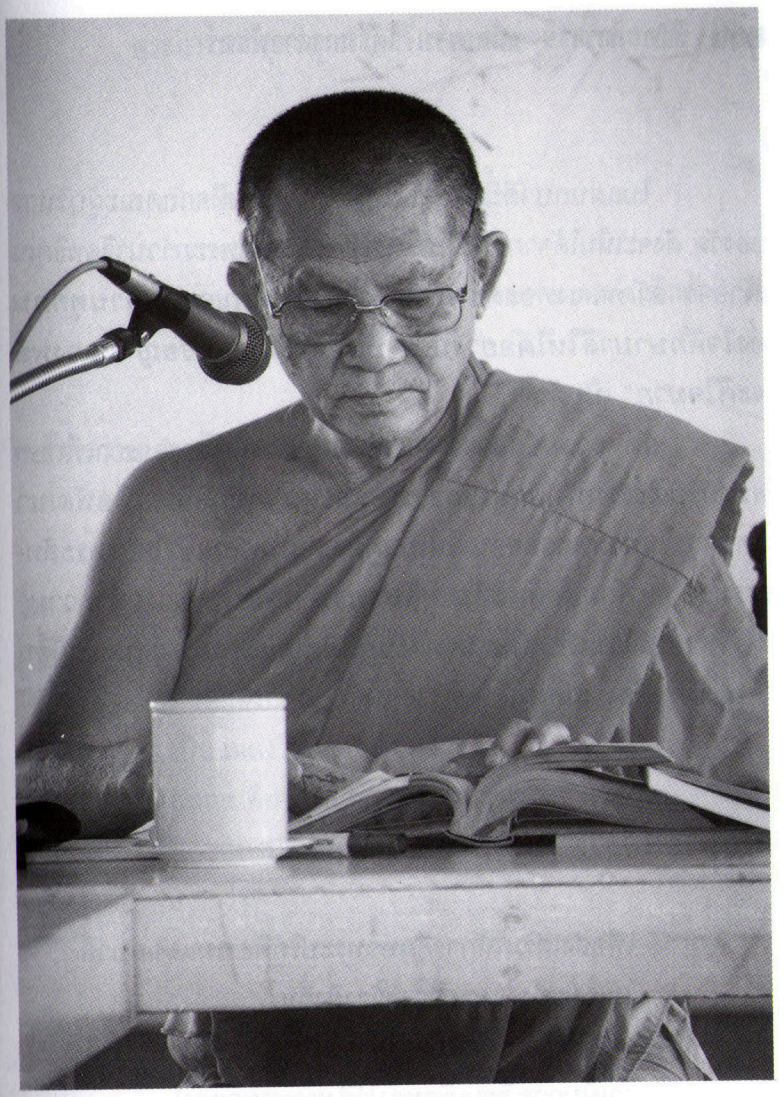

หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ
ทำหน้าที่ทั้งเจ้าอาวาส พระอุปัชฌาย์ และครูสอนพระปริยัติธรรม (ในภาพ) กำลังสอนวิชาธรรมวิจารณ์ในชั้นนักธรรมเอก แก่พระภิกษุ สามเณร วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

ในแผนกบาลีนี้มีการส่งเสริมอย่างเต็มที่จากคณะผู้บริหารของวัด ดังจะเห็นได้จากคำให้โอวาทของหลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดฯ ว่า ***"อยากให้พระเณรลูกหลานทุกคนตั้งใจศึกษาบาลีให้ได้อย่างน้อยเป็น "พระมหาเปรียญ" หลวงพ่อจะดีใจมาก"*** เป็นต้น

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม จึงได้จัดโครงการการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกนักธรรม และแผนกบาลีขึ้น เพื่อพัฒนาบุคลากรในพระพุทธศาสนาให้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในพระสัทธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้ศึกษาแล้วนั้นไปเป็นแนวทางปฏิบัติต่อตนเอง และแนะนำผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์

นโยบายและวัตถุประสงค์แผนกบาลี

๑. เพื่อส่งเสริมให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้เข้มแข็ง และกว้างขวางยิ่งขึ้น
๒. เพื่อให้ผู้ศึกษาเห็นคุณค่าของการศึกษาภาษาบาลี ว่าเป็นการเรียนเพื่อทรงไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ อันเป็นการช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนาอีกด้วย
๓. เพื่อให้ผู้ศึกษาบาลีมีคุณวุฒิ ตามระเบียบของคณะสงฆ์
๔. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาพระสัทธรรม แก่ตนเองและผู้อื่น เช่น การแปลพระไตรปิฎก

๕. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไปในภายหน้า ในการเผยแผ่พระสัทธรรม เช่น การศึกษา, การปกครองของคณะสงฆ์ เป็นต้น

นโยบายและวัตถุประสงค์แผนกนักธรรม

๑. บริหารและพัฒนาการเรียนการสอนแผนกนักธรรม แผนกสามัญ และการศึกษาเสริมอื่นๆ เช่น การศึกษานอกโรงเรียน, คอมพิวเตอร์, ภาษาอังกฤษ, ทักษะการพูด เป็นต้น
๒. เป็นแหล่งวิชาการ ค้นคว้า แลกเปลี่ยนข้อมูลการเรียนการสอน และอบรมแก่ครูอาจารย์ และวิทยากร

งานด้านการปกครอง... หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ
เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ทำหน้าที่บริหารกิจการของวัด และทำหน้าที่ปกครอง ให้การศึกษาอบรมพระภิกษุและสามเณร ภายในวัดอยู่เป็นประจำมิได้ขาด

กิจกรรมบำเพ็ญกุศล ในวันสำคัญประจำปี

วันสำคัญประจำปี

- วันเสาร์ต้นเดือน
- วันขึ้นปีใหม่ / วันตั้งทุน และเพิ่มทุนนิธิภัตตาหาร คิลานเภสัช และทุนเผยแผ่ธรรม
- วันคล้ายวันมรณภาพของหลวงพ่อวัดปากน้ำ
- วันตรุษจีน
- วันมาฆบูชา
- โครงการอบรมธรรมปฏิบัติเพื่อเยาวชน ภาคฤดูร้อน
- วันสงกรานต์
- อบรมพระกัมมัฏฐานรุ่นกลางปี

- วันวิสาขบูชา และวันทอดผ้าป่ามหากุศล
- วันอาสาฬหบูชา
- วันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ฯ
- วันคล้ายวันบรรลุธรรมของหลวงพ่อวัดปากน้ำ
- วันทอดผ้าป่ามหากุศล
- วันตักบาตรเทโวโรหนะ
- วันทอดผ้าป่านวกานุสรณ์
- วันทอดกฐินสามัคคี
- วันคล้ายวันเกิดของหลวงพ่อวัดปากน้ำ
- อบรมพระกัมมัฏฐานรุ่นปลายปี
- วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

กำหนดการบำเพ็ญกุศลเจริญภาวนา

๐๙.๐๐ น. รับศีลแล้วเจริญภาวนา

๐๙.๓๐ น. พิธีตักบาตร
เฉพาะวันขึ้นปีใหม่ และวันออกพรรษา

๑๑.๐๐ น. ถวายสังฆทานภัตตาหารแด่พระสงฆ์แล้ว
ทุกท่านรับประทานอาหารร่วมกัน

๑๓.๐๐ น. เจริญภาวนาธรรม พระธรรมเทศนา หรือ
ธรรมบรรยาย แล้วต่อด้วยพิธีพิเศษของวันนั้น

เช่น ทานพิธี, ทอดผ้าป่า, ถวายผ้าอาบน้ำฝน,
ทอดกฐิน

๑๔.๐๐ น. เวียนเทียนรอบอุโบสถ

หมายเหตุ :

ทุกวันที่มีการจัดกิจกรรม มีรถรับส่งสาธุชนจากกรุงเทพฯ ไปวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ขึ้นรถได้ที่หน้าศาลาการเปรียญวัดสระเกศ เวลา ๐๗.๐๐ น. เสร็จกิจกรรมแล้วรถออกจากวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ถึงวัดสระเกศ กรุงเทพฯ เวลาประมาณ ๑๖.๓๐ น.

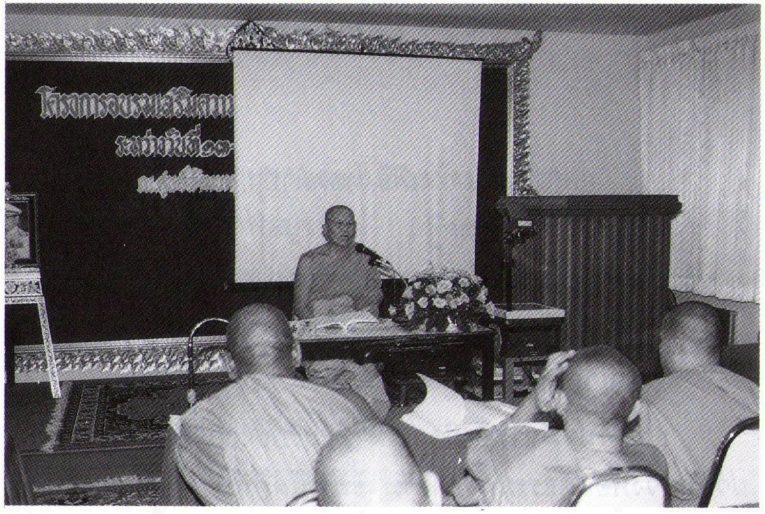

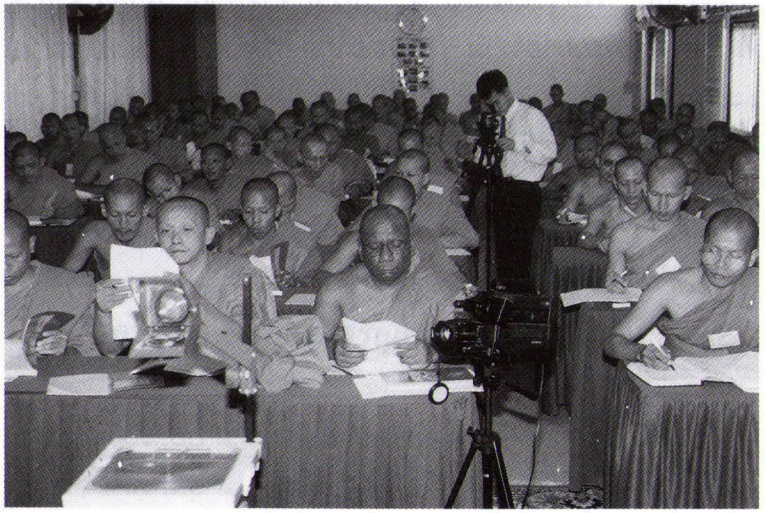

บรรยาย **"หลักการบริหารวัด"**
แก่พระสังฆาธิการ ภาค ๑๕
ในโครงการเสริมความรู้แก่พระสังฆาธิการ ภาค ๑๕
ที่เจ้าคณะภาค ๑๕ จัดขึ้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอยุธยา

กิจกรรมการเผยแผ่ธรรมะ มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

การอบรมเจริญภาวนาวิชชาธรรมกาย ภายใต้การควบคุมพระกัมมัฏฐานของ พระเดชพระคุณ**พระภาวนาโกศลเถร** (วีระ คณฺตฺตโม) รองเจ้าอาวาส และพระอาจารย์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และ**หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ** (เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ. ๖) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม กำหนดวัน เวลา และสถานที่ เอาไว้ดังต่อไปนี้

๑. ที่ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร (ภูเขาทอง)

ทุกวันอาทิตย์ วันละ ๓ รอบ (เฉพาะวันอาทิตย์ต้นเดือน มีพิธีถวายสังฆทานภัตตาหารเพลร่วมกัน) ดังต่อไปนี้

๐๙.๓๐ น. ทำวัตรเช้า

๑๐.๐๐ น. สำหรับสาธุชนทั่วไปฝึกเจริญธรรมภาวนา
ทั้งเบื้องต้น และเบื้องกลางร่วมกัน

๑๓.๐๐ น. แบ่งผู้รับการอบรมเป็นกลุ่มย่อย

ทุกวันจันทร์ และพฤหัสบดี ภาคค่ำ เวลา ๑๘.๐๐ น.

๒. ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

ทุกวันเสาร์ต้นเดือน เวลา ๐๗.๐๐ น. มีรถรับส่งผู้มีจิตศรัทธาไปปฏิบัติธรรมที่วัดหลวงพ่อสดฯ เป็นประจำ โดยไม่คิดค่าโดยสารแต่ประการใด มีกำหนดการดังนี้

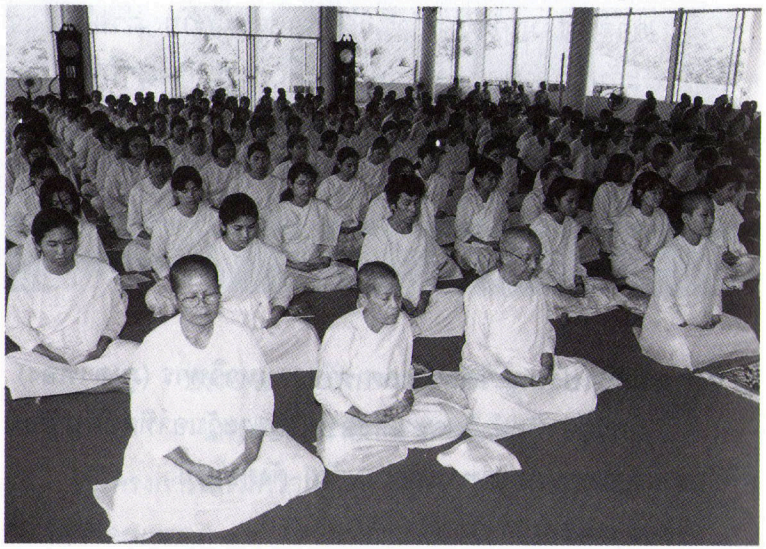

๐๙.๐๐ น. ทำวัตรเช้าเจริญภาวนาธรรม

๑๑.๐๐ น. ถวายสังฆทานภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์

๑๒.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน

๑๓.๐๐ น. ทำวัตรเย็น เจริญภาวนาธรรม/ธรรมบรรยาย

๑๔.๐๐ น. ออกเดินทางกลับ

รายการธรรมปฏิบัติ ทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์
รายการ "ธรรมสู่สันติ" และ "ธรรมก่อนนอน"
ทางสถานีวิทยุ และโทรทัศน์ต่าง ๆ

๑. สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง ๙ อสมท.
ทุกวันพุธ สัปดาห์ที่ ๒ ของเดือน
เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๙.๐๐ น.

๒. สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
ทุกวันอาทิตย์ สัปดาห์ที่ ๓ ของเดือน
เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.

๓. สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
ทุกคืนวันอาทิตย์ เวลา ๒๒.๕๐ น.

คณะผู้บุกเบิกก่อตั้งมูลนิธิ และสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
จนเป็นวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
(แถวหน้า) **รศ. ดร. ธีระ เกรอต** รองประธานมูลนิธิ ฯ
ศ. บัญญัติ สุชีวะ ประธานมูลนิธิ ฯ
นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์
กรรมการ ผู้อำนวยการมูลนิธิ ฯ
และสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
ศ. ดร. นิคม จันทรวิทุร ที่ปรึกษามูลนิธิ ฯ

การก่อตั้ง
มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

จุดกำเนิดของโครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายนี้ เป็นผลสืบเนื่องจากการประชุมใหญ่ของคณะกรรมการบริหารโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๓ ณ หอวิปัสสนากัมมัฏฐาน วัดปากน้ำ ซึ่งพระเดชพระคุณ**พระธรรมธีรราชมหามุนี** (ช่วง วรปุญฺญมหาเถร ป.ธ. ๙ ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ผู้เป็นองค์ประธานโครงการ และเป็นประธานในที่ประชุม ยังไม่พร้อมที่จะพิจารณาอนุมัติให้จัดอบรมพระวิปัสสนาจารย์ในส่วนกลางที่วัดปากน้ำ ตามข้อเสนอของ **คุณเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์** (ปัจจุบันคือพระภาวนาวิสุทธิคุณ-เสริมชัย ชยมงฺคโล) ที่เสนอให้รับดำเนินการเป็นโครงการประจำ

โครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย จึงได้ถือกำเนิดขึ้น โดยเป็นผลจากการประชุมดังกล่าว คณะศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำ ประกอบด้วยพระเถรานุเถระ และคฤหัสถ์ผู้เป็นกำลังสำคัญในการช่วยเผยแผ่ธรรมปฏิบัติ ได้มีความเห็นร่วมกันถึงความจำเป็นของการอบรมวิปัสสนาจารย์ และวิทยากรให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความสามารถ และเป็นหลักชัยในการถ่ายทอดวิชชาธรรมกายที่เพียบพร้อมในทางปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธแก่สาธุชน จึงได้ประชุมกันเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๓ **ณ พระตำหนักสมเด็จพระสังฆราช วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร** เพื่อจัดตั้ง "**โครงการ และมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**" ขึ้น เพื่อเปิดการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานขึ้นที่วัดสระเกศ และเพื่อจัดหาทุนซื้อที่ดิน และก่อสร้าง-จัดตั้ง "**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**" และดำเนินการตั้งเป็นวัดต่อไป

ครั้นวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ คณะกรรมการบริหารมูลนิธิฯ ได้พิจารณา และมีมติที่จะใช้ที่ดินแปลง ๗๒.๕ ไร่ ที่อำเภอดำเนินสะดวก เป็นสถานที่ถาวรเพื่อก่อตั้งสำนักสงฆ์ และสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ขั้นต่อไป โดยมีปณิธาน ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อฝึกอบรม และผลิตพระวิปัสสนาจารย์ที่ดีพร้อม และเป็นที่ฝึกอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนววิชชาธรรมกายแก่พุทธบริษัท

๒. เพื่อศึกษาและปฏิบัติวิชชาธรรมกายชั้นสูงร่วมกัน และต่อเนื่อง

๓. เพื่อให้อุบาสก อุบาสิกา มีที่พักชั่วคราวในการศึกษาและ

ปฏิบัติธรรมตามแนววิชชาธรรมกาย

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๔ มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ก็ได้รับอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทยให้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

และในปีแรกแห่งการจัดตั้งโครงการ/มูลนิธิ และ**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ซึ่งอยู่ภายใต้การนำของพระเดชพระคุณ **พระพรหมคุณาภรณ์** (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร ป.ธ. ๙ ; สมเด็จพระพุฒาจารย์) และพระเดชพระคุณ **พระภาวนาโกศลเถร** (วีระ คณฺตฺตโม) ที่ศิษยานุศิษย์ทุกคนเลื่อมใสศรัทธาต่อวัตถุประสงค์และการดำเนินงานดังกล่าว ต่างพากันแซ่ซ้องสาธุการด้วยความกตัญญูกตเวทิตาเป็นอย่างยิ่ง ก็ได้ก้าวรุดไปเพื่อสืบพระบวรพุทธศาสนาและประกาศพระสัทธรรม ธรรมปฏิบัติ คือ สมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนววิชชาธรรมกายของพระพุทธองค์ ให้เผยแพร่กว้างขวางออกไป ในขณะที่การดำเนินการสร้างสำนักสงฆ์ และสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายขึ้น ยังอยู่ในระยะเริ่มแรก นับว่าประจวบกันเป็นกาลเวลาอันดีเลิศที่สาธุชนทุกๆ ท่านจักได้มีโอกาสอันประเสริฐที่จะเจริญเนื้อนาบุญในพระบวรพุทธศาสนาสืบต่อไป

พิธีผูกพัทธสีมา เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๕
พระเดชพระคุณ **เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์**
ได้เป็นองค์ประธานสงฆ์ ในพิธีผูกพัทธสีมาอุโบสถ วัดหลวงพ่อสดฯ
พร้อมด้วย **เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์**
และ **เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์**
(ในสมัยที่ดำรงสมณศักดิ์เป็นที่ พระธรรมปัญญาบดี)

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิ และโครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

มูลนิธิ และโครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพฯ ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญยิ่ง คือ

๑. เพื่อสืบทอด และจรรโลงพระบวรพุทธศาสนา

๒. เพื่อสาธุชนจักได้ทำให้แจ้งซึ่งวิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า ตามอย่างที่พระเดชพระคุณ**พระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำ (สด จนฺทสโร)** ท่านปฏิบัติเข้าถึง รู้-เห็น และเป็นธรรมกาย ได้แนะนำสั่งสอนถ่ายทอดไว้

๓. เพื่อเผยแผ่ธรรมปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวทางวิชชาธรรมกายโดยใกล้ไกล ให้กว้างขวาง และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

๔. เพื่อฝึกอบรมพระวิปัสสนาจารย์ หรือวิทยากรให้ถึงพร้อมทั้งฝ่ายปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ให้งดงามด้วยศีลาจารวัตร ให้สามารถเป็นหลักชัยสั่งสอนวิชชาธรรมกาย และเป็นแม่พิมพ์ที่ดีแก่อนุชนบริษัท

๕. เพื่อจัดตั้งและบริหารกิจการของ **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** ใน**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ให้เป็นศูนย์การศึกษาค้นคว้า ฝึกอบรม และปฏิบัติวิชชาธรรมกาย อีกทั้งเป็นศูนย์เจริญวิชชาธรรมกายชั้นสูงร่วมกัน และต่อเนื่องตลอดเวลา ๒๔ ชั่วโมง

๖.เพื่อปฏิบัติธรรมให้มีผลเป็นการเสริมสร้างความสงบสันติสุขในมวลมนุษย์ร่วมวัฏฏะทั้งหลาย และให้ความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกันนี้

ป่าไม้งามท่ามกลางวัด

วัดต้องมีพื้นที่ร่มรื่นด้วยแมกไม้นานาชนิดเหมือนป่าไม้ เพื่อผู้ที่เข้ามาแสวงบุญในเขตวัดได้รับความสดชื่นจากธรรมชาติ ใจย่อมน้อมลงสู่สมาธิได้ง่าย

ด้วยเหตุนี้เอง **หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ** (เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ. ๖) จึงดำริให้ปลูกสวนป่าขึ้นด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิดที่มีคุณค่า และหายาก เช่นจันทน์หอม, จันทน์กระพ้อ, เต็ง, มะค่าโมง, ชิงชัน, ประดู่ลาย, สาธร, รัง, ขานาง, นางดำ ฯลฯ รวมทั้งต้นไม้ที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าในอดีต ซึ่งนับย้อนถอยหลังไปหลายพระองค์ เช่น **ต้นซึก** หรือ **จามจุรีสีทอง** อันเป็นต้นไม้ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าพระนามว่า **กกุสันโธ**, **ต้นขานาง** อันเป็นที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าพระนามว่า **โกณฑัญญะ** และต้นไม้อื่นๆ อีกมากมาย

โดยเฉพาะต้น**พระศรีมหาโพธิ์** ที่พุทธคยา ประเทศอินเดีย อันเป็นต้นไม้ที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน พระนามว่า **โคตมะ** ซึ่ง**พระนางสังฆมิตตา** (ภิกษุณีอรหันต์) ได้อัญเชิญไปปลูกที่เมืองอนุราธปุระ ประเทศศรีลังกา ฯพณฯ เอกอัครราชทูตศรีลังกา ประจำกรุงเทพฯ ก็ได้นำหน่อพันธุ์พระศรีมหาโพธิ์จากต้นเดิม ที่เมืองอนุราธปุระนี้มาทูลเกล้าฯ ถวายแด่ **พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ** ให้ทรงปลูกไว้ด้วย เพื่อให้เป็นพุทธานุสติแก่ญาติโยมสาธุชนทั้งหลาย

รวมทั้งยังจัดให้มีการปลูกสวนป่าสมุนไพรเป็นสัดส่วน ทำให้วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้รับ**รางวัลชนะเลิศการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ประเภทศาสนสถาน** ของกรมป่าไม้ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๙ และได้รับรางวัลชนะเลิศ "**ผลงานโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ประเภทศาสนสถาน**" และได้รับพระราชทานเข็มทองคำ เครื่องหมายโครงการฯ จาก**สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ** เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๑ อีกทั้งได้รับคัดเลือกและขึ้นทะเบียนเป็นอุทยานการศึกษาอีกด้วย

*เมื่อมีเวลาว่างหลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ จะเดินตรวจดูแลความเจริญเติบโตของต้นไม้เสมอ ท่านมักจะพูดเสมอว่า "**หลวงป่าปลูกต้นไม้ไว้ให้ลูกหลาน เมื่อมันโตจะได้ใช้ประโยชน์**"*

นับว่าหลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ เป็นพระภิกษุผู้มีสายตากว้างขวางยาวไกลทีเดียว

ภาคหลักธรรม

หลักปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพื่อทำนิพพานให้แจ้ง และปฏิปทาเพื่อความหลุดพ้น

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ คือทั้งได้ทรงเห็นแจ้ง และทั้งได้ทรงรู้แจ้ง ดังพระพุทธดำรัสในธัมมจักกัปปวัตนสูตรว่า

"อิทํ ทุกฺขํ อริยสจฺจนฺติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนุสฺสุเตสุ ธมฺเมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ ญาณํ อุทปาทิ ปญฺญา อุทปาทิ วิชฺชา อุทปาทิ อาโลโก อุทปาทิ" [๑]

แปลความว่า **"ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิด ขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว แก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่เคยได้ฟังมาก่อนว่า นี้เป็นทุกขอริยสัจ"**

---

๑ พระไตรปิฎกบาลี ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ ๔, วินัยปิฎก มหาวรรค ธัมมจักกัปปวัตนสูตร, ข้อ ๑๕, หน้า ๑๙-๒๑.

หลักทำนิพพานให้แจ้ง

และได้ทรงประทานหลักสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง ไว้ดังต่อไปนี้

"ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ที่พอใจในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ, ยินดีในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ, ตามประกอบความพอใจในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ, เป็นผู้พอใจในหมู่, ยินดีในหมู่, ตามประกอบความพอใจในหมู่, อยู่แล้วหนอ; **เธอนั้นจักมาเป็นผู้โดดเดี่ยวยินดียิ่งในความสงัดเงียบนั้น ข้อนี้ไม่เป็นฐานะที่มีได้.**

เมื่อไม่เป็นผู้โดดเดี่ยวยินดียิ่งในความสงัดเงียบแล้ว **จักถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตวิปัสสนาจิตได้นั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้**

เมื่อไม่ได้ถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตวิปัสสนาจิตแล้ว **จักยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์นั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้**

เมื่อไม่ทำสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์แล้ว **จักยังสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์นั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้**

เมื่อไม่ทำสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์แล้ว **จักละสัญโญชน์ทั้งหลายนั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้**

เมื่อไม่ละสัญโญชน์ทั้งหลายแล้ว **จักทำนิพพานให้แจ้งนั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้เลย.**

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ที่ไม่พอใจในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ, ไม่ยินดีในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ, ไม่ตามประกอบความพอใจในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ, ไม่เป็นผู้พอใจในหมู่, ไม่ยินดีในหมู่, ไม่

ตามประกอบความพอใจในหมู่, อยู่แล้วหนอ; **เธอนั้นจักมาเป็นผู้โดดเดี่ยวยินดียิ่งในความสงัดเงียบนั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้.**

เมื่อเป็นผู้โดดเดี่ยวยินดียิ่งในความสงัดเงียบแล้ว **จักถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตและวิปัสสนาจิตได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้.**

เมื่อถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตและวิปัสสนาจิตได้แล้ว **จักยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้.**

เมื่อทำสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้แล้ว **จักยังสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์ได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้.**

เมื่อทำสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์ได้แล้ว **จักละสัญโญชน์ทั้งหลายได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้.**

เมื่อละสัญโญชน์ทั้งหลายได้แล้ว **จักทำนิพพานให้แจ้งได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้แล"** [๑]

อนึ่ง ท่าน**พระอานนท์ พระพุทธอุปัฏฐาก ได้แสดงปฏิปทาเพื่อความหลุดพ้นด้วยสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน** และท่าน **พระสารีบุตร** ได้อธิบายความไว้ ดังต่อไปนี้ [๒]

---

[๑] *พระไตรปิฎกบาลี ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ ๒๒, อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต, ข้อ ๓๓๙, หน้า ๔๗๒-๔๗๓.*
(คำแปลจากหนังสือขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์ ของกองตำราคณะธรรมทานไชยา พ.ศ.๒๕๑๔, หน้า ๒๘๕-๒๘๖.)

[๒] *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ ๒๑, อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต, ข้อ ๑๗๐, หน้า ๒๐๐-๒๐๑ และ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ ๓๑, ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค, ข้อ ๕๓๔-๕๔๓, หน้า ๓๑๓-๓๒๕.*

๑ : เจริญวิปัสสนา โดยมีสมถะเป็นเบื้องต้น

พระธรรมภาษิตว่า

"ดูก่อนอาวุโสทั้งหลาย ภิกษุในศาสนานี้ย่อมเจริญวิปัสสนาอันมีสมถะเป็นเบื้องต้น เมื่อภิกษุนั้นเจริญวิปัสสนาอันมีสมถะเป็นเบื้องต้นอยู่ มรรคย่อมเกิด ภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้น เมื่อภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ ย่อมละสัญโญชน์ได้ อนุสัยย่อมสิ้นไป"

ท่านพระสารีบุตรได้อธิบายความไว้ว่า

"ภิกษุเจริญวิปัสสนาโดยมีสมถะเป็นเบื้องต้นอย่างไร ?

ความที่จิตมีอารมณ์เดียวไม่ฟุ้งซ่าน ด้วยสามารถแห่งเนกขัมมะเป็นสมาธิ วิปัสสนาด้วยอรรถว่าพิจารณาเห็นธรรมที่เกิดขึ้นในสมาธินั้น โดยความเป็นสภาพไม่เที่ยง โดยความเป็นทุกข์ โดยความเป็นอนัตตา ด้วยประการดังนี้สมถะจึงมีก่อน วิปัสสนามีภายหลัง เพราะเหตุนั้นท่านจึงกล่าวว่า เจริญวิปัสสนามีสมถะเป็นเบื้องต้น...

ความที่จิตมีอารมณ์เดียวไม่ฟุ้งซ่าน ด้วยสามารถความไม่พยาบาทเป็นสมาธิ ความที่จิตมีอารมณ์เดียวไม่ฟุ้งซ่าน ด้วยความสามารถแห่งอาโลกสัญญาเป็นสมาธิ ความที่จิตมีอารมณ์เดียวไม่ฟุ้งซ่าน ด้วยสามารถความเป็นผู้พิจารณาความสละคืนหายใจออก ด้วยสามารถความเป็นผู้พิจารณาเห็นความสละคืนหายใจเข้าเป็นสมาธิ วิปัสสนาด้วยอรรถว่า พิจารณาเห็นธรรมที่เกิดในสมาธินั้น ด้วยความเป็นสภาพไม่เที่ยง โดยความเป็นทุกข์ โดยความเป็นอนัตตา โดยประการดังนี้ สมถะจึงมีก่อน วิปัสสนามีภายหลัง เพราะเหตุนั้นท่าน

จึงกล่าวว่าเจริญวิปัสสนา มีสมถะเป็นเบื้องต้น...

คำว่า มรรคย่อมเกิด ความว่ามรรคย่อมเกิดอย่างไร ?

สัมมาทิฏฐิด้วยอรรถว่า**เห็น** เป็นมรรคย่อมเกิด,

สัมมาสังกัปปะด้วยอรรถว่า**ดำริ** เป็นมรรคย่อมเกิด,

สัมมาวาจาด้วยอรรถว่า**กำหนด** เป็นมรรคย่อมเกิด,

สัมมากัมมันตะด้วยอรรถว่าเป็น**สมุฏฐาน** เป็นมรรคย่อมเกิด,

สัมมาอาชีวะด้วยอรรถว่า**ผ่องแผ้ว** เป็นมรรคย่อมเกิด,

สัมมาวายามะด้วยอรรถว่า**ประคองไว้** เป็นมรรคย่อมเกิด,

สัมมาสติด้วยอรรถว่า**ตั้งมั่น** เป็นมรรคย่อมเกิด,

สัมมาสมาธิด้วยอรรถว่า**ไม่ฟุ้งซ่าน** เป็นมรรคย่อมเกิด

มรรคย่อมเกิดอย่างนี้

เมื่อภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ กล่าวคือ นึกถึงอยู่ รู้อยู่ เห็นอยู่ พิจารณาอยู่ อธิษฐานจิตอยู่ น้อมจิตไปด้วยศรัทธา ประคองความเพียรไว้ ตั้งสติไว้มั่น ตั้งจิตไว้อยู่ ทราบชัดด้วยปัญญา รู้ยิ่งซึ่งธรรมที่ควรรู้ยิ่งอยู่ กำหนดรู้ซึ่งธรรมที่ควรกำหนดรู้ ละธรรมที่ควรละ เจริญธรรมที่ควรเจริญ ทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ควรทำให้แจ้ง ย่อมละสัญโญชน์ได้ อนุสัยย่อมสิ้นไป"

๒ : เจริญสมถะโดยมีวิปัสสนาเป็นเบื้องต้น

พระธรรมภาษิตว่า

"ภิกษุเจริญสมถะโดยมีวิปัสสนาเป็นเบื้องต้น เมื่อภิกษุนั้นเจริญสมถะโดยมีวิปัสสนาเป็นเบื้องต้นอยู่ มรรคย่อมเกิด ภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้น เมื่อภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ ย่อมละสัญโญชน์ได้ อนุสัยย่อมสิ้นไป ฯ"

พระสารีบุตรได้อธิบายความไว้ว่า

"ภิกษุนั้นเจริญสมถะโดยมีวิปัสสนาเป็นเบื้องต้นอย่างไร ?

วิปัสสนาด้วยอรรถว่า พิจารณาเห็นโดยความเป็นสภาพไม่เที่ยง โดยความเป็นทุกข์ โดยความเป็นอนัตตา ความที่จิตมีการปล่อยธรรมทั้งหลายที่เกิดในวิปัสสนานั้นเป็นอารมณ์ เพราะความที่จิตมีอารมณ์เดียวไม่ฟุ้งซ่าน เป็นสมาธิด้วยประการดังนี้ วิปัสสนาจึงมีก่อน สมถะมีภายหลัง พราะเหตุนั้นท่านจึงกล่าวว่าเจริญสมถะมีวิปัสสนาเป็นเบื้องต้น"

๓ : เจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กัน

พระธรรมภาษิตว่า

"ภิกษุเจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กันไป เมื่อภิกษุนั้นเจริญ

สมถะและวิปัสสนาคู่กันไป มรรคย่อมเกิด ภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้น เมื่อภิกษุนั้นเสพเจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ ย่อมละสัญโญชน์ อนุสัยย่อมสิ้นไป"

พระสารีบุตรได้อธิบายความไว้ว่า

"ภิกษุย่อมเจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กันไปอย่างไร?

ภิกษุย่อมเจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กันไปด้วยอาการ ๑๖ คือ

ด้วยความเป็นอารมณ์ ๑, ด้วยความเป็นโคจร ๑, ด้วยความละ ๑, ด้วยความสละ ๑, ด้วยความออก ๑, ด้วยความหลีกไป ๑, ด้วยความเป็นธรรมละเอียด ๑, ด้วยความเป็นธรรมประณีต ๑, ด้วยความหลุดพ้น ๑, ด้วยความไม่มีอาสวะ ๑, ด้วยความเป็นเครื่องข้าม ๑, ด้วยความไม่มีนิมิต ๑, ด้วยความไม่มีที่ตั้ง ๑, ด้วยความว่างเปล่า ๑, ด้วยความเป็นธรรมมีกิจเป็นอันเดียวกัน ๑, ด้วยความไม่ล่วงเกินซึ่งกันและกัน ๑, ด้วยความเป็นคู่กัน ๑..."

๔ : ธัมมุทธัจจวิคคหิตมนัส

การเจริญภาวนาที่จิตใจของผู้ปฏิบัติที่ถูกชักให้เขวด้วยธัมมุทธัจจ์ หรือ วิปัสสนูปกิเลส ๑๐ ประการ แต่ครั้นถึงคราวเหมาะที่จิตนั้นตั้งแน่วแน่สงบสนิทลงได้ ณ ภายใน เด่นชัดเป็นสมาธิ มรรค

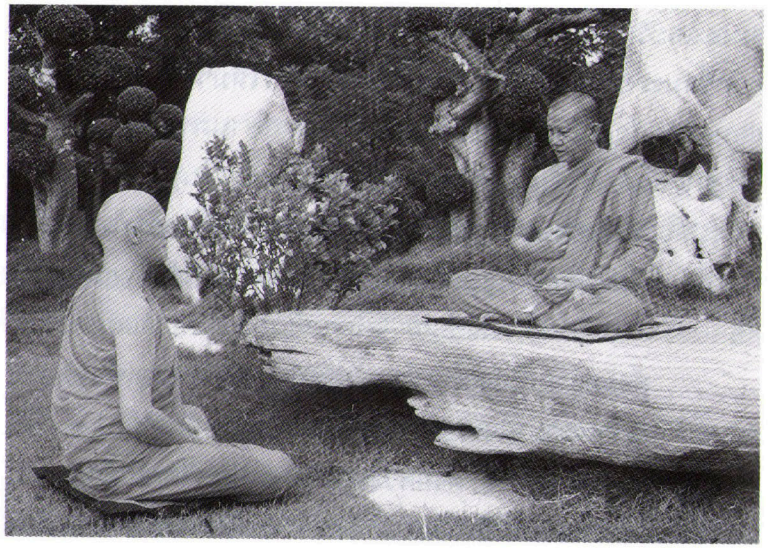

ก็เกิด (วิธีเอาผิดเป็นครู)

"ภิกษุมีใจนึกถึงโอภาสอันเป็นธรรมถูกอุทธัจจะกั้นไว้ สมัยนั้นจิตย่อมตั้งมั่นสงบอยู่ภายใน เป็นธรรมเอกผุดขึ้น ตั้งมั่นอยู่ มรรคย่อมเกิดแก่ภิกษุนั้น ภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้น เมื่อภิกษุนั้น เสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ ย่อมละสัญโญชน์ได้ อนุสัยย่อมสิ้นไป"

แนวทางปฏิบัติ สมถกัมมัฏฐาน/ภาวนา

มีพระพุทธดำรัสปรากฏในฉักกนิบาต อังคุตตรนิกาย ส่วนคำแปลนั้นกระผมต้องขอคัดลอกจากหนังสือขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์ ของคณะธรรมทานไชยา ปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ หน้า ๒๘๕-๒๘๖ เพราะท่านแปลไว้ดี คลุมเนื้อความที่อรรถกถาจารย์ได้แสดงไว้แล้วด้วย เพราะฉะนั้นกระผมเห็นว่าเป็นเนื้อความบริสุทธิ์สมบูรณ์ จึงได้นำมาใช้ ขอกราบขอบพระคุณคณะธรรมทานไชยาไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

พระพุทธภาษิตมีว่า

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ที่พอใจในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ, ยินดีในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ, ตามประกอบความพอใจในการคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ, เป็นผู้พอใจในหมู่, ยินดีในหมู่, ตามประกอบ

ความพอใจในหมู่, อยู่แล้วหนอ, **เธอนั้นจักมาเป็นผู้โดดเดี่ยว ยินดียิ่งในความสงัดเงียบนั้น ข้อนี้ไม่เป็นฐานะที่มีได้.**

เมื่อไม่เป็นผู้โดดเดี่ยว ยินดียิ่งในความสงัดเงียบแล้ว **จักถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิต วิปัสสนาจิตได้นั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้.**

เมื่อไม่ได้ถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิต วิปัสสนาจิตแล้ว **จักยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์นั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้.**

เห็นไหมครับ สมาธิต้องสูงต้องอาศัยนิมิต และเมื่อพิจารณาสภาวธรรมก็ต้องเห็นนิมิต จึงจะยังสัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็นชอบแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้ มิฉะนั้นไม่บริบูรณ์ ที่ว่าให้บริบูรณ์ได้นั้นกำลังสมาธิต้องพอที่จะเห็นทั้งสภาวะของสังขารที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง หรือธรรมที่เป็นไปในภพ ๓ และเห็นไปถึงวิสังขาร คือ พระนิพพานที่ไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งตามที่เป็นจริง เรียกว่า **สัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนา**ที่บริบูรณ์แล้ว เห็นอย่างนี้

เมื่อไม่ทำสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์แล้ว **จักยังสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์นั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้.**

คือแปลว่าความเห็นแจ้งชัดทั้งสภาวะของสังขารและวิสังขารและอริยสัจ ๔ ไม่สมบูรณ์แล้ว คือเมื่อไม่ทำสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์แล้ว **จักยังสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์นั้น ข้อ นี้ไม่เป็นฐานะที่มีได้**

ก็คือว่าเมื่อเจริญทั้งสมถะและวิปัสสนา เห็นแจ้งรู้แจ้งดีแล้ว ในขณะที่โคตรภูจิตยึดหน่วงพระนิพพานเป็นอารมณ์นั้น กำลังสมถะ

และวิปัสสนามีกำลังเสมอกัน โคตรภูจิตที่ได้อบรมสมถวิปัสสนา-กัมมัฏฐานมาดีแล้ว บริสุทธิ์สมบูรณ์ดีแล้ว เป็นสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาดีแล้ว **มรรคจิต**นั้นจึงเกิดและเจริญขึ้นปหานสัญโญชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกให้หมดสิ้นโดยเด็ดขาด เป็นสมุจเฉทปหานได้แล้ว ผลจิตก็เกิดขึ้นเข้าผลสมาบัติ อาการที่เข้าผลสมาบัติก็ต้องอาศัยสมาธิ เพราะฉะนั้นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงแสดงไว้ตรงนี้สำคัญมากว่า

เมื่อไม่ได้ถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตวิปัสสนาจิตแล้ว **จักยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์นั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้**

เมื่อไม่ทำสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์แล้ว **จักยังสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์นั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้.**

เมื่อไม่ทำสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์แล้ว **จักละสัญโญชน์ทั้งหลายนั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้.**

เห็นไหมครับว่า พระโยคาวจรจะต้องเจริญสมาธิ หรือสมถกัมมัฏฐาน **สมาธิที่จะสามารถให้กำจัดสัญโญชน์ให้บรรลุมรรค ผล นิพพานได้ ต้องเป็นสมาธิตั้งแต่ระดับปฐมฌานขึ้นไปที่จะเป็นไปเพื่อให้เกิดปัญญา** ชื่อว่า**สัมมาสมาธิ มิฉะนั้นองค์มรรคจักไม่เต็ม ก็ไม่อาจจะปหานสัญโญชน์ได้ เพราะทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์** ที่นี้จึงตรัสต่อไปว่า

เมื่อไม่ละสัญโญชน์ทั้งหลายแล้ว **จักทำนิพพานให้แจ้งนั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้เลย.**

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ที่ไม่พอใจในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ,

ไม่ยินดีในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ, ไม่ตามประกอบความพอใจในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ, ไม่เป็นผู้พอใจในหมู่, ไม่ยินดีในหมู่, ไม่ตามประกอบความพอใจในหมู่, อยู่แล้วหนอ, **เธอนั้นจักมาเป็นผู้โดดเดี่ยว ยินดียิ่งในความสงัดเงียบนั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้.**

เมื่อเป็นผู้โดดเดี่ยวยินดียิ่งในความสงัดเงียบแล้ว **จักถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตและวิปัสสนาจิตได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้.**

เมื่อถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตและวิปัสสนาจิตได้แล้ว **จักยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้.**

เมื่อทำสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้แล้ว **จักยังสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์ได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้.**

เมื่อทำสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์ได้แล้ว **จักละสัญโญชน์ทั้งหลายได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้.**

เมื่อละสัญโญชน์ทั้งหลายได้แล้ว **จักทำนิพพานให้แจ้งได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้แล.**[๑]

---

๑ พระไตรปิฎกบาลี ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ ๒๒,
อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต, ข้อ ๓๓๙, หน้า ๔๗๒-๔๗๓.
(คำแปลจากหนังสือขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์ ของกองตำราคณะธรรมทานไชยา พ.ศ. ๒๕๑๔, หน้า ๒๘๕-๒๘๖)

เมื่อพระคุณเจ้าได้เข้าใจอย่างนี้แล้ว ก็คงเห็น**คุณของสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานว่าต้องทำให้เกิดและเจริญขึ้นพร้อมกันไปบ้าง สลับกันไปบ้าง ในส่วนของสมถกัมมัฏฐานนั้น ก็จะต้องเริ่มตั้งแต่ให้มีความสงัดเงียบ สันติ สงบ อยู่ในระเบียบวินัยแล้วก็โดดเดี่ยว แม้จะนั่งอยู่หลายคนก็ต้องกระทำใจเหมือนกับโดดเดี่ยวคนเดียว ใจจึงจะสงบ แล้วจึงสามารถถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตวิปัสสนาจิตได้ และเมื่อถือนิมิตแห่งสมาธิจิตวิปัสสนาจิตได้แล้ว จึงจะสามารถยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้ และเมื่อทำสัมมาทิฏฐิคือความเห็นแจ้งโดยชอบทั้งในสภาวะของสังขารและสภาวะของวิสังขารแล้ว ก็เห็นแจ้งไปถึงอริยสัจ ๔ ตามที่เป็นจริง** จึงเรียกว่า "**ทำสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์**"

เมื่อสามารถทำสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์แล้ว ก็สามารถทำสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์ได้ เมื่อทำสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์แล้ว จึงจะละสัญโญชน์ทั้งหลายคือทั้ง ๑๐ ประการได้ และเมื่อละสัญโญชน์ทั้งหลายได้แล้ว จะทำนิพพานให้แจ้งก็เป็นได้มีได้ เรียกว่า "**ทำนิพพานให้แจ้งแล้ว**" อย่างสมบูรณ์อย่างมั่นคง แต่คำว่า "**เห็นนิพพาน รู้นิพพาน**" นั้น สามารถทำได้ตั้งแต่อ่อนไปถึงแก่ ตั้งแต่เข้าถึงโคตรภูจิต หรือโคตรภูญาณขึ้นไป ก็สามารถที่จะสัมผัสหรือยึดหน่วงพระนิพพานเป็นอารมณ์ได้ แต่ในการ**ได้พระนิพพานเป็นอารมณ์** แม้จะได้ทั้งรู้ทั้งเห็น และได้สัมผัสพระนิพพาน ในขั้นนี้คือ**การได้พระนิพพานเป็นอารมณ์ ด้วยโคตรภูจิตหรือโคตรภูญาณ ในขั้นนี้ยังเป็นนิพพาน**

ขั้น "บัญญัติ" อยู่ ยังไม่นับว่าได้บรรลุพระนิพพานธาตุอันเป็นปรมัตถธรรมแท้ๆ เหมือนพระอริยบุคคลที่บรรลุอรหัตตมรรคอรหัตตผลแล้ว

บัดนี้ เราจะได้มาทำความเข้าใจในเรื่องของหลักปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานสืบต่อไป

สมถกัมมัฏฐาน/สมถภาวนา

"**สมถะ**" แปลว่าความสงบระงับ อะไรสงบระงับ ? สงบระงับจากอะไร ? ความสงบระงับ ณ ที่นี้ หมายเอา**สงบระงับใจ คือใจจะต้องเป็นผู้สงบระงับ** หรือ**ได้รับการอบรมให้สงบระงับ** สงบระงับจากอะไร ? ก็จาก**กิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา** โดยวิธีไหน ? **โดยวิธีอบรมจิตใจให้หยุดให้นิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคง** เมื่ออบรมจิตใจให้หยุดให้นิ่งแน่วแน่มั่นคงแล้ว ผลของการอบรมจิตใจนั้นจะยังให้องค์คุณ ๕ ประการ ชื่อว่า **องค์แห่งฌาน** เกิดและเจริญขึ้นในจิตใจของเรา องค์แห่งฌานนั้นได้แก่ **วิตก วิจาร** คือ ความตรึกตรองประคองนิมิต **ปีติ สุข** และ**เอกัคคตา** คือใจมีอารมณ์เป็นหนึ่งเป็นหนึ่งเดียว เมื่อจิตใจที่สงบที่หยุดนิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคงถึงเกิดองค์คุณคือองค์แห่งฌานทั้ง ๕ **แล้วองค์แห่งฌานจะทำหน้าที่กำจัดกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาให้หมดสิ้นไป**

กิเลสนิวรณ์มี ๕ อย่าง ได้แก่ **ถีนมิทธะ** คือความง่วงเหงาซึมเซาไม่กระปรี้กระเปร่าแห่งจิตใจ หรือความที่จิตใจหดหู่ท้อถอยที่กระผมกล่าวเสมอ และพยายามที่จะกระตุ้นเตือนท่านผู้ปฏิบัติธรรมให้มีจิตใจตื่นอยู่ทุกขณะ ไม่ง่วงเหงาซึมเซา ไม่ประกอบตนในลักษณะ**กามสุขัลลิกานุโยค** คือรักสบายจนเกินไป เมื่อถึงเวลามาปฏิบัติธรรมต้องมา ไม่ใช่ตอนนี้เวลาฟัง เวลาปฏิบัติธรรม ฉันก็นอนเสีย เลี่ยงไม่มาประชุมเสีย หรือถ้ามาก็จิตใจหดหู่ขี้เกียจ คอยแต่จะง่วง คอยแต่จะพิง อย่างนี้นี่แหละเรียกว่าปล่อยให้กิเลสนิวรณ์ข้อถีนมิทธะเข้าครอบงำจิตใจ เพราะชอบแต่จะประกอบ**กามสุขัลลิกานุโยค** ให้เกิดความสุขสบายแก่ตนจนเกินไป ถ้าว่าจิตใจง่วงเหงาซึมเซาอยู่อย่างนั้น องค์แห่งฌาน หรือองค์คุณที่จะทำหน้าที่กำจัดกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาก็ไม่เกิด เพราะฉะนั้นต้องข่ม ต้องมีอุบายวิธีข่ม ข่มอะไร ? **ข่มกิเลสนิวรณ์**คือ**ถีนมิทธะ**นี่แหละ ตัวสำคัญตัวแรกทีเดียว

กิเลสนิวรณ์นั้นไม่เพียงแต่ว่าเป็นเครื่องกั้นปัญญา แต่เป็นอุปสรรคของสมาธิด้วย ถ้าใครมีกิเลสนิวรณ์เกิดขึ้นในใจสมาธิไม่เกิด เมื่อสมาธิไม่เกิด องค์คุณแห่งฌานคือองค์แห่งฌานทั้ง ๕ ก็ไม่เกิด เมื่อองค์คุณคือองค์ฌานทั้ง ๕ ไม่เกิด กิเลสนิวรณ์ก็ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ ดลจิตดลใจให้บุคคลนั้นมีจิตใจที่มัวหมองเศร้าหมอง สติปัญญาก็ไม่แจ่มแจ้ง เพราะไม่อาจเห็นอรรถเห็นธรรมได้โดยชัดแจ้ง เพราะฉะนั้นจึงมีอุบายวิธีที่จะอบรมจิตใจให้เป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคง และเมื่อจิตใจเป็นสมาธิ คือหยุดนิ่งอยู่ในอารมณ์เดียวแนบแน่นมั่นคงดีแล้ว องค์แห่งฌานซึ่งเป็นองค์คุณหรือองค์ธรรมเครื่องกำจัดกิเลสนิวรณ์ทั้ง ๕ ก็จะปรากฏขึ้นกล่าวคือ เมื่อ "**วิตก**"

คือความตรึกนึกเห็นนิมิตได้ใสแจ่มในจิตใจ ตั้งแต่ระดับ**อุคคหนิมิต**ขึ้นไปถึง**ปฏิภาคนิมิต** เห็นนิมิตใสแจ่มขึ้นแม้ชั่วคราว ความง่วงจะหมดไปทันที นี่แหละองค์คุณหรือองค์แห่งฌานประการหนึ่ง

วิตก ทำหน้าที่กำจัดกิเลสนิวรณ์ (เครื่องกั้นปัญญา) ข้อที่ ๑ คือ **ถีนมิทธะ** ความง่วงเหงาซึมเซาไม่กระปรี้กระเปร่าแห่งจิตใจที่ว่าคนง่วงคนซึมรู้สึกขี้เกียจ เพราะใจมันมืดมันทึบ แต่ถ้าใจปรากฏองค์คุณ เช่น ได้อุคคหนิมิตขึ้นไป จัดว่าเป็นวิตก คือ*สามารถถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตให้เห็นใสแจ่มปรากฏขึ้นในใจสว่าง เมื่อใจสว่างความง่วงก็หมดไป* นี่เป็นธรรมดาที่สุด

และถ้าปรากฏองค์คุณคือ องค์แห่งฌานประการที่ ๒ คือ **วิจาร** คำว่า "**วิจาร**" นี่หมายถึงความตรอง นี่เขาแปลกันว่าอย่างนั้นเลยฟังไม่รู้เรื่อง ก็หมายเอาว่า **ถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตได้แน่นอนอยู่ได้นาน สามารถจะเห็นใสสว่างได้นาน จะนึกย่อให้เล็กลงหรือขยายให้โตขึ้นก็ได้** นั้นเรียกว่า "**ปฏิภาคนิมิต**" เป็นนิมิตติดตาใสแจ่มอยู่อย่างนั้น เรียกว่า "**วิจาร**" เมื่อจิตใจถือเอาปฏิภาคนิมิตได้ถือเอาสมาธิจิตได้อย่างแน่วแน่มั่นคงอย่างนั้น **ความลังเลสงสัยในการปฏิบัติธรรมในเบื้องต้นจะหมดไป** ด้วย "**วิจาร**" คือว่าจะ**สัมผัสกับความใสบริสุทธิ์ จิตใจผ่องแผ้วที่ไม่เคยประสบมาก่อน** ก็ทำให้รู้สึกว่าปฏิบัติพระกัมมัฏฐานหรือภาวนาที่พระพุทธเจ้าท่านสอนนี่ได้ผลดีจริงนะ เป็นทางให้ใจสงบระงับได้จริง เมื่อเกิดความรู้สึกตกลงปลงใจอย่างนั้น **ศรัทธาเกิด** นี่แหละ**วิจิกิจฉาจะหมดไปในเบื้องต้น** ว่าคุณพระพุทธที่ว่าพระหทัยผ่องใสเป็นอย่างนี้ คุณพระธรรมที่ว่าวิตก วิจาร อันเป็นธรรมปฏิบัติที่ถึงองค์คุณคือองค์แห่งฌานดีอย่างนี้

พระสงฆ์คือหมู่ชนที่ปฏิบัติตามธรรมของพระพุทธเจ้า ท่านมีประสบการณ์อย่างนี้จึงเอามาสอนเรา เกิดความเชื่อ เกิดศรัทธาปสาทะในคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คือพระรัตนตรัยด้วยอาการอย่างนี้ เพราะฉะนั้นวิจิกิจฉาความลังเลสงสัยในแนวทางปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า โดยทางศีล สมาธิ ปัญญา หรือสมถ-วิปัสสนาโดยมีศีลเป็นบาท มีนัยอยู่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ นี่เป็นแนว-ทางที่จะให้สงบระงับจากกิเลสเหตุแห่งทุกข์ได้จริง จะมีประสบการณ์ในใจอย่างนี้

เพราะฉะนั้น **พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ** จึงได้กล่าวแสดงว่า**ถ้าใครปฏิบัติได้ถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย แม้เพียงกระพริบตาเดียว เปรียบได้ดังระยะเวลาที่ช้างกระดิกหู หรืองูแลบลิ้น เป็นมหานิสงส์ใหญ่** เพราะเหตุนี้เอง คือเกิดศรัทธาเชื่อในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในธรรมปฏิบัติว่าจะเป็นการให้กำจัดทุกข์ได้จริงนั้นปรากฏให้เห็นในใจแล้ว ศรัทธาเกิดแล้ว วิจิกิจฉาความลังเลสงสัยในเบื้องต้นจึงหมดไปแล้ว

ในขณะเดียวกัน เมื่อใจหยุดนิ่งสงบจริงๆ ผ่องใสละเอียดเนียน "**ปีติ**" ก็เกิด ขณะเดียวกันนั้นปีติเกิด **ปีติเกิดแล้วความหงุดหงิดขัดเคืองใจก็หมดไป** แม้กระทั่ง**ถ้าว่าใจหยุดดิ่งนิ่งแน่วแน่มั่นคงนั่งไปเถอะ ใจไปรวมอยู่ที่ศูนย์กลางกายแล้ว ไม่เนื่องด้วยสรีระ** หรือ**เนื่องน้อยที่สุด เพราะฉะนั้นสรีระจึงไม่เมื่อย ไม่รู้สึกเมื่อย**

เพราะฉะนั้นคนที่ไม่เป็นสมาธินี่ก็หยุกหยิกๆ อยู่นั่นแหละ ทนไม่ได้ประเดี๋ยวปวดแข้ง ประเดี๋ยวปวดขา เพราะใจมันไปตามแข้งตามขา ใจมันไม่ได้หยุดนิ่ง **ถ้าใจหยุดนิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคง**

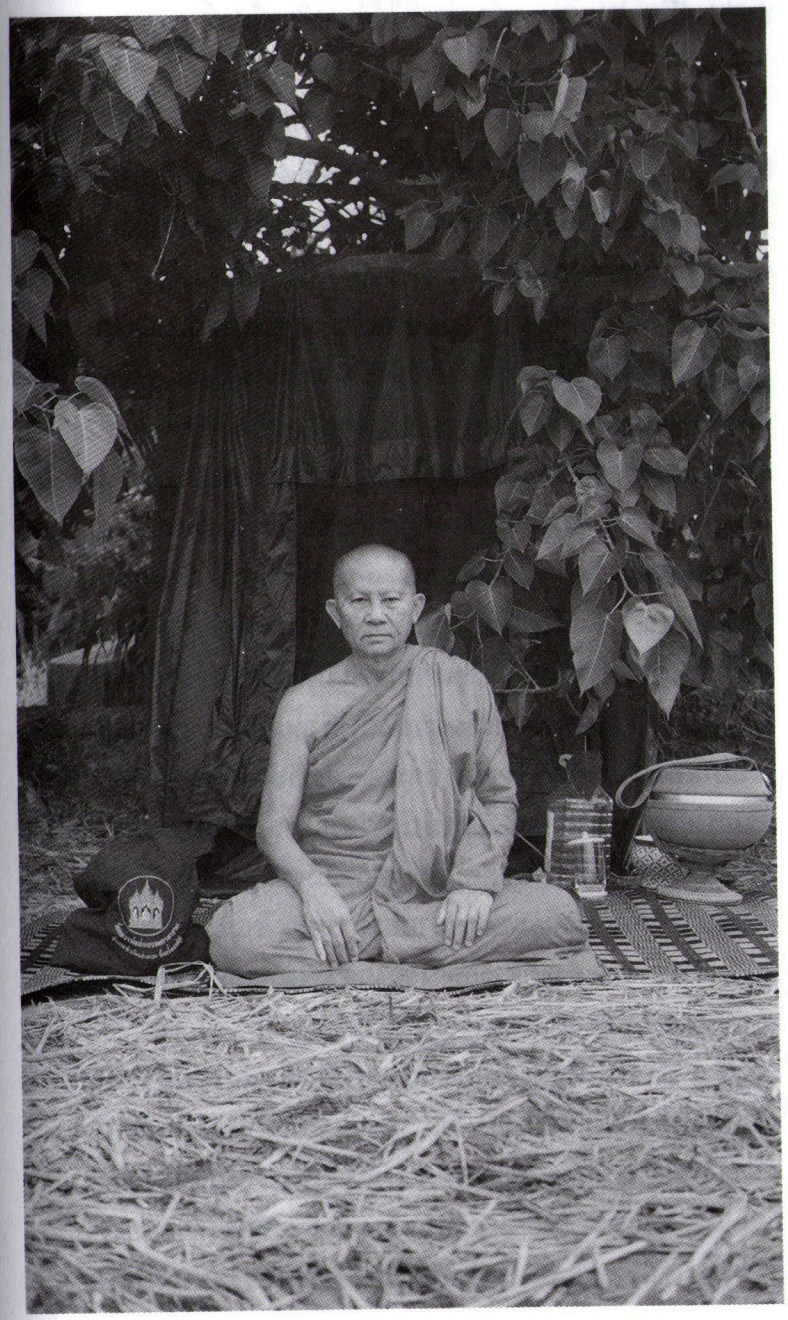

จริงๆ แล้ว ใจอยู่ส่วนใจ หรือนามอยู่ส่วนนาม รูปอยู่ส่วนรูป แต่นามนั้นตั้งอยู่ส่วนตรงกลางของรูป นี่กล่าวโดยธาตุละเอียด ซึ่งขยายส่วนหยาบออกมาเป็นธาตุหยาบ

ธาตุละเอียด "**ใจ**" คือ**นามขันธ์ ๔ ธาตุละเอียดของเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ขยายส่วนหยาบมาเป็นดวงเห็น ดวงจำ ดวงคิด ดวงรู้** ตั้งอยู่ในท่ามกลางธาตุละเอียดของรูปขันธ์

ธาตุละเอียดของรูปขันธ์ขยายส่วนหยาบออกมาเป็น "ดวงกาย" และเป็นที่ตั้งของธาตุละเอียดของมหาภูตรูป ๔ คือ **ธาตุน้ำ ดิน ไฟ ลม** และอีกธาตุละเอียดหนึ่ง คือ**อากาศธาตุ**

นามขันธ์ ๔ คือ ดวงเห็น ดวงจำ ดวงคิด ดวงรู้ ก็ตั้งอยู่ตรงกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายนี้เอง นี่ในส่วนธาตุละเอียด

ส่วนธาตุหยาบที่ขยายคือเจริญเติบโตออกมา **สำหรับดวงกายนั้นก็ขยายส่วนหยาบออกมาเป็นกายเนื้อของเรา** ด้วยกระดูก ด้วยเนื้อ ด้วยไขมัน ด้วยเอ็น และก็ด้วยผิวหนังต่างๆ อวัยวะต่างๆ นี่เป็นธาตุหยาบที่ขยายส่วนหยาบมาจากมหาภูตรูป ๔ คือ ธาตุน้ำ ดิน ไฟ ลม และอากาศธาตุ เป็น ๕ รวมด้วยวิญญาณธาตุอีก ๑ เป็น ธาตุ ๖ ตั้งอยู่ตรงกลางของกลางซึ่งกันและกัน คือ**นามขันธ์ ๔ ตั้งอยู่ตรงกลางของกลางรูปขันธ์**

ในส่วนนี้เปรียบให้เห็นว่า **นามธรรม**และ**รูปธรรม**นั้นเป็น**คนละส่วนกัน**และ**แยกกันได้** เพราะฉะนั้นเมื่อจิตใจหยุดนิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคง ประกอบด้วยวิตก วิจาร ปีติ จิตใจมีความปีติยินดีแล้ว ความหงุดหงิดโกรธพยาบาทขัดเคืองใจหรือขัดข้องในสรีระจึงไม่มี หรือจำเพาะส่วนสรีระก็มีน้อยที่สุด เพราะความรู้สึกสัมผัส

จากภายนอกจะน้อยลง ยิ่งถ้าได้ถึงปฏิภาคนิมิตเป็นอัปปนาสมาธิแล้ว สัมผัสภายนอกแทบจะไม่รู้สึกเลย

ความ "**ปีติ**" เกิด ถ้าข่มความปีติได้ ด้วยอาการของใจที่หยุดนิ่งถูกต้องตามวิธีของสมถกัมมัฏฐาน คือหยุดในหยุดกลาง-ของหยุดนิ่ง ไม่ปล่อยให้ใจเตลิดเปิดเปิงไปตามปีติ ดังเช่นผู้ที่ไม่รู้พอใจประสบกับปีติ ก็ปล่อยสติเลย พอปล่อยสติ ก็สั่นเทาบ้าง น้ำหูน้ำตาไหลบ้าง บางคนก็มีอาการเหมือนคนจะร้องไห้สะอึกสะอื้นโยกคลอน บางคนก็เต้นไปเลยอ้างว่าของขึ้น (ของขลัง) นั่นเพราะปีติเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยแล้วไม่รู้จักข่ม ไม่ข่มปีติ สติสัมปชัญญะก็หลุดลอยไป สมาธิก็เคลื่อน อาการอื่นไม่ใช่สัมมาสมาธิก็กลับมาปรากฏในใจ ดลจิตดลใจให้ปฏิบัติตามอำนาจของมัน

เพราะฉะนั้นท่านผู้ใดที่ปฏิบัติภาวนาสมาธิถึงขั้นจะเกิดองค์แห่งฌาน คือ วิตก วิจาร ปีติ แล้วไม่ข่มปีติ ก็จะเผลอสติ ปล่อยให้เป็นไปตามอำนาจของความไม่เข้าใจ แล้วก็ปล่อยให้เป็นตามอำนาจของปีติที่มันจะเกิด และถึงแสดงอาการต่างๆ เตลิดเปิดเปิงเลยไปดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ด้วยอาการอย่างนั้น สมาธิก็เคลื่อน สมาธิเคลื่อนก็เป็นอื่นไป ไม่ใช่สัมมาสมาธิ

เพราะฉะนั้นจุดตรงนี้นิดเดียวแหละ เมื่อปีติเกิด เช่น คนที่ปฏิบัติเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายใสแจ่มขึ้นมาแล้ว ทำใจให้สงบระงับ เรียกว่าไม่ปล่อยใจตามปีติ ข่มปีติ ไม่ยินดียินร้าย รวมใจหยุดในหยุดกลางของหยุดให้นิ่ง

พอปีติสงบระงับ "**สุข**" ก็เกิด เพราะใจหยุดนิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคงยิ่งไปอีก ถึงเป็นเอกัคคตา ใจมีอารมณ์เป็นหนึ่ง เมื่อ

ความสุขเกิด ความฟุ้งซ่านแห่งจิตใจไปในเรื่องต่างๆ แม้ไปรู้สึกเจ็บปวดเมื่อยในที่ไหนๆ ก็สงบระงับไป จิตใจคงเสวยสุขอยู่ด้วยจิตใจที่ผ่องใสสะอาดบริสุทธิ์ละเอียดเนียนอยู่นั่นแหละ

หยุดในหยุด กลางของหยุด กลางของกลาง เป็นเอกัคคตา **เมื่อใจเป็นหนึ่ง** คือเป็น**เอกัคคตาแล้ว** หรือเป็น**เอกัคคตาจิตแล้ว** ความยินดีพอใจยึดติดในรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย ชื่อว่า "**กามฉันทะ**" เป็นอันหมดไป

เพราะฉะนั้นองค์คุณ คือองค์แห่งฌาน มีวิตก วิจาร ปีติ สุข และเอกัคคตา เมื่อปรากฏขึ้นแก่พระโยคาวจรผู้เจริญภาวนาสมาธิหรือสมถภาวนาแล้ว จิตใจจึงผ่องใสจากกิเลสนิวรณ์ เครื่องกั้นปัญญา องค์แห่งฌานทั้ง ๕ มีหน้าที่กำจัดนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาให้หมดสิ้นไป จิตใจผ่องใส ใสแจ๋วเลยในขณะนี้ เมื่อจิตใจผ่องใสก็น้อมไปเพื่อวิชชาต่างๆ ได้ นี้เป็นเบื้องต้นของสมถกัมมัฏฐาน

เพราะฉะนั้นความหมายของคำว่า "**สมถะ**" ถ้าจะกล่าวโดยรายละเอียด พอให้เป็นที่เข้าใจแล้ว ก็หมายถึงการเจริญภาวนาสมาธิให้จิตใจสงบ หยุดนิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคง จนองค์คุณหรือองค์แห่งฌานทั้ง ๕ ได้แก่ วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา ปรากฏเกิดและเจริญขึ้น ทำหน้าที่กำจัดกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา คือ **ถีนมิทธะ วิจิกิจฉา พยาปาทะ อุทธัจจกุกกุจจะ** และ**กามฉันทะ** ให้หมดสิ้นไป

จึงกล่าวว่าสมถกัมมัฏฐานเป็นอุบายวิธีอบรมจิตใจให้หยุดนิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคงเพื่อชำระจิตใจให้ผ่องใสจากกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญานั่นเอง

พึงเข้าใจว่ากิเลสนิวรณ์นี่เขามีปกติคอยแต่ปรากฏในจิตใจอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นในการที่จะอบรมจิตใจให้เป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคงนั้น กิเลสนิวรณ์เป็นอุปสรรคของการเจริญสมาธิอีกด้วย ท่านที่เจริญภาวนาสมาธิในเบื้องต้นไม่ได้ผลนั้น เพราะกิเลสนิวรณ์นี่แหละเป็นอกุศลธรรมคอยขัดขวางใจไม่ให้หยุดนิ่งแนบแน่นมั่นคง ตัวอย่างเช่น

ผู้ที่มักมีความง่วง ความขี้เกียจ หรือว่าความหดหู่ท้อถอยภายในจิตใจ บางทีได้เห็นได้ฟังอะไรที่ไม่ถูกใจ ใจก็ห่อเหี่ยว ได้ยินข่าวไม่ดีก็ห่อเหี่ยว ไม่ถูกใจก็ห่อเหี่ยว จิตใจอ่อนแอและท้อถอยอย่างนี้แหละ คือ "**ถีนมิทธะ**" ถ้าเกิดขึ้นแล้วจิตใจอ่อนแอปวกเปียกไม่ผ่องใส เมื่อไม่ผ่องใสจะพิจารณาอะไรๆ ให้เห็นแจ่มแจ้งเป็นไปไม่ได้ เราจะเห็นญาติโยมบางทีนะ เวลามีเรื่องอะไรเกิดความเศร้าสลดในจิตใจแล้วคิดอะไรไม่ออก หนักเข้าก็นั่งเฉยๆ ให้คนอื่นเขาทำ นี่แหละ**ถีนมิทธะ**

อีกอย่างหนึ่ง "**วิจิกิจฉา**" วิจิกิจฉานี้อย่างเช่นบางท่านไม่สามารถที่จะเจริญสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานให้ก้าวหน้า ที่กระผมเคยยกตัวอย่างว่ามีพระภิกษุผู้ปฏิบัติภาวนาแล้ว ก็เป็นผู้สอนภาวนาท่านหนึ่งที่กระผมเคยได้พบตอนสมัยกระผมเป็นฆราวาส ท่านเจริญภาวนาแบบอานาปานสติ แต่ว่าเมื่อเจริญภาวนาไปแล้วปรากฏเห็นกายในกาย ณ ภายใน เห็น "**กายมนุษย์ละเอียด**" บ้าง เห็น "**กายทิพย์**" บ้าง เห็นแล้วไม่รู้จะทำอย่างไรต่อไป เกิด "**วิจิกิจฉา**" เมื่อไม่รู้ก็เลยปฏิเสธ เมื่อปฏิเสธก็ไม่มีฐานที่ตั้งของใจที่จะดำเนินไปให้เกิดสมาธิแนบแน่นมั่นคง ที่จะเจริญทั้งสมถะและวิปัสสนาที่จะให้ได้เข้าถึง รู้ เห็น และเป็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม

จากสุดหยาบไปจนสุดละเอียด แล้วให้บริสุทธิ์ผ่องใส ถึงและเป็นธรรมกายก็ทำไม่ได้ เพราะ "**วิจิกิจฉา**" เกิด **ไม่รู้จะไปทางไหนดี จะถูกหรือผิด** ก็เลยพิจารณากันแต่เพียงว่า **กายมนุษย์ละเอียดที่เห็น** (ซึ่งตัวเองไม่เคยเห็น ไม่รู้จัก) หรือ**กายทิพย์ที่เห็น** ตนเองไม่รู้จักว่านั่นเป็น**นิมิตหลอก** หรือ**นิมิตเทียม** ก็จึงพิจารณาง่ายๆ เพียงว่าเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แล้วก็รีบปฏิเสธไปเสีย ก็เลยได้คุณความดีอยู่เพียงระดับตรงนั้น ไม่อาจที่จะก้าวหน้าไปอีกได้

แต่ถ้ารู้วิธีปฏิบัติ **เอากายในกายเบื้องต้น** ได้แก่ **กายมนุษย์ละเอียด**นั้นเป็นฐานปฏิบัติเพื่อให้ถึง**กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต** และ**ธรรมในธรรม** ที่ละเอียดประณีตยิ่งๆ กว่ากันไปตามลำดับจนสุดละเอียด จิตใจผ่องใสถึงที่สุด ก็จะถึงธรรมกาย เมื่อเข้าถึงธรรมกาย ทำความรู้สึกเป็นธรรมกาย เอาธรรมกายเบื้องต้นนั้นแหละเป็นบาทฐานชำระจิตใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ยิ่งๆ ขึ้นไป เป็นธรรมกายที่บริสุทธิ์ละเอียดต่อๆ ไปจนสุดละเอียด ก็จะถึงพระนิพพาน ถึงอายตนะนิพพาน เห็นสภาวะที่เป็นไปในพระนิพพาน เห็น**วิสังขาร**คือ**พระนิพพาน**ตามที่เป็นจริง อย่างน้อยเมื่อปฏิบัติได้ถึงธรรมกายแล้ว สามารถที่จะพิจารณาสภาวธรรมให้เห็นตามที่เป็นจริงทั้งสภาวะของสังขารและวิสังขารคือพระนิพพานตามที่เป็นจริงให้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้นได้ ก็เลยต้องหยุดอยู่เพียงเท่านั้น เพราะวิจิกิจฉาแท้ๆ นี้เป็นที่น่าเสียดายมาก "**วิจิกิจฉา**" นั้นเป็นอุปสรรคของสมาธิแล้วก็พลอยเป็นอุปสรรคของวิปัสสนาด้วยประการฉะนี้

กิเลสนิวรณ์ข้อต่อไปที่คอยขัดขวางสมาธิก็คือ "**พยาปาทะ**" ความหงุดหงิดขัดเคืองใจ ไม่มีความอดทน พอนั่งเจริญภาวนาได้นิด

หนึ่ง ร้อนหน่อย เย็นหน่อย เหงื่อไหลไคลย้อยหน่อย ก็อยู่ไม่ได้ ปฏิบัติไม่ได้แล้ว อดทนไม่พอ หยุกหยิก รำคาญใจ รำคาญคนอื่น อะไรต่ออะไรหยุดนิ่งไม่ได้ ทีนี้เมื่อเป็นเช่นนั้น ความหงุดหงิดความรำคาญใจเกิดขึ้น จิตใจก็จะขุ่นมัวด้วยโทสะและพยาบาท หรือความขัดเคืองใจ ใจก็ไม่เป็นสมาธิ ได้แก่ ผู้ชอบเอาแต่ใจตนเอง เพราะฉะนั้นเขาจึงให้หาสถานที่ที่สัปปายะ ที่เงียบ ที่สงบ ที่เย็นสบาย แต่ไม่ใช่สบายชวนหลับนะ ที่สบายชวนให้ใจเกิด "**ปีติ**" ชวนให้กายและวาจาสงบเป็น "**ปัสสัทธิ**" จิตใจเกิดปีติแล้วก็จะเกิดสมาธิได้ เพราะฉะนั้นให้เข้าใจว่าที่สัปปายะที่ว่า "**ที่สบาย**" นั้นไม่ใช่สบายเพื่อการนอน แต่สบายเพื่อการปฏิบัติให้พอเหมาะแก่จิตใจที่ยังอ่อนแอ ให้ประคับประคองใจของตนให้หยุด ให้นิ่ง เพื่อให้เกิดองค์คุณคือองค์แห่งฌาน กำจัดกิเลสนิวรณ์ ข้อ "**พยาปาทะ**" นี้ได้

แล้วอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญนักทีเดียว คือ "**อุทธัจจกุกกุจจะ**" ความฟุ้งซ่านแห่งจิตใจไปในเรื่องต่างๆ หรือความวิตกกังวลในเรื่องต่างๆ นี้ก็สำคัญทีเดียว **เป็นอุปสรรคของสมาธิตั้งแต่ต้น** พอเริ่มนั่งเจริญภาวนาก็บอกสอนว่าให้เห็นดวงแก้วให้จำได้นะ พอนึกทำท่าจะจำได้ พอหลับตาไปหน่อยเดียวแหละ บางคนใจไปโน่นแล้ว ไม่รู้ว่าลูกหลานมันเป็นยังไง ไม่รู้ว่าบ้านมันเป็นยังไง ตามใจ ปล่อยใจให้เป็นไปตามอารมณ์ นึกไปทั่ว เห็นไปทั่ว อดีตก็ตาม ปัจจุบันก็ตาม อนาคตก็ตาม นึกไปเรื่อย นี่จิตใจคอยแต่จะเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นต้องข่มใจ ข่มกิเลสนิวรณ์ด้วยอุบายวิธีต่างๆ สำหรับในการปฏิบัติธรรมตามแนววิชชาธรรมกายนั้น เราจึงใช้ "**อาโลกกสิณ**" เป็นเครื่องหมายกำหนดนึกให้เห็นในใจ เพื่อรวม "**ใจ**" ได้แก่ความเห็นด้วยใจ ความจำ

ความคิด ความรู้ ให้มารวมหยุด มารวมอยู่ในองค์บริกรรม นึกให้เห็นนิมิตด้วยใจนั่น นี่คืออุบายวิธีเพื่อที่จะป้องกันแก้ไขและกำจัด "**อุทธัจจกุกกุจจะ**" สำหรับบุคคลที่มักมีจิตใจฟุ้งซ่าน ซึ่งถ้าว่ายังไม่ได้อบรมบ่มนิสัยให้ดีแล้ว ความที่เป็นผู้มีจิตใจฟุ้งซ่านนั้นแทบจะทุกคน แม้แต่ผู้พูดนี่ถ้าไม่ตั้งใจข่มด้วยอุบายวิธีที่เหมาะสมก็ฟุ้งซ่านได้ เป็นได้ด้วยกันทั้งนั้น เว้นแต่พระอริยเจ้าชั้นสูง ท่านมีสติสัมปชัญญะครบเมื่อมีอุบายวิธี เช่นอย่างวิธีปฏิบัติตามแบบวิชชาธรรมกาย อาศัย*อาโลกกสิณ* เป็นเครื่องน้อมนำจิตใจให้มารวมหยุดในองค์บริกรรมนิมิต แล้วก็หยุดนิ่งตรงกลางของกลางศูนย์กลางบริกรรมนิมิต คือดวงแก้ว แล้วยังกำหนดให้ศูนย์กลางดวงแก้วไปตั้งศูนย์กลางกายเหนือระดับสะดือ ๒ นิ้วมืออีก จึงเป็นเรื่องที่ไม่ง่าย นึกเห็นข้างนอกนึกเห็นได้ง่าย แต่นึกเห็นภายในนึกเห็นได้ยาก ที่เห็นได้ง่ายมีโอกาสถูกของปลอมได้ง่าย แต่การนึกเห็น ณ ภายในนั้นเห็นได้ยาก ที่เห็นภายในนั้นแหละเป็นของจริงโดยสมมติในเบื้องต้น ถ้าว่าใครทำได้ก็จะไม่ถูกของหลอกมาหลอกหลอนจิตใจ ที่เรียกว่า*นิมิตหลอกลวง* เพราะอะไร เพราะเมื่อใจนั้นสามารถถือเอาปฏิภาคนิมิตได้ หรืออย่างน้อยอุคคหนิมิต แล้วค่อยๆ เจริญภาวนาให้ถึง ถือเอาปฏิภาคนิมิตได้ ใจย่อมมารวมเป็นหนึ่งแน่วแน่มั่นคงแล้ว **หยุดนิ่งตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมนั้น ถูกธรรมในธรรม** แล้วก็ถูก**กายในกาย เวทนาในเวทนา** และ**จิตในจิต** เวทนาและจิตก็คือ "**ใจ**" ใจก็ตั้งอยู่ในกาย กายก็มีทั้งหยาบทั้งละเอียด

ส่วน **ธรรมในธรรมนั้น เมื่อใจหยุดนิ่งตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิม จิตก็ไม่สังขาร** จิตไม่สังขารไม่ปรุงแต่งด้วยอำนาจของการถือเอาปฏิภาคนิมิตได้ เมื่อใจหยุดนิ่งกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิม

จิตดวงเดิมตกศูนย์ ปล่อยปฏิภาคนิมิต กล่าวคือ**ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย** ซึ่งจิตดวงเดิมตั้งอยู่ที่ไม่สะอาด ไม่ผ่องใสนั่นแหละตกศูนย์พร้อมกับจิตดวงเดิมนั้น ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายที่ผ่องใสดวงใหม่พร้อมด้วยใจ คือดวงเห็น ดวงจำ ดวงคิด ดวงรู้ ที่ผ่องใสจากกิเลสนิวรณ์เป็นกุศลจิตก็จะปรากฏลอยเด่นขึ้นมาใหม่ ตรงศูนย์กลางกำเนิดธาตุธรรมเดิม นี่แหละ**ธรรมในธรรม** เพราะ**กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต** และ**ธรรมในธรรม** ก็ตั้งอยู่ในกลางของกลางธรรมในธรรมนี้แหละทั้งหมดเลย อย่าได้สงสัย เพราะเหตุไร ? เพราะธาตุละเอียดของขันธ์ ๕ ตั้งแต่สุดหยาบไปสุดละเอียด ตั้งอยู่ในตรงกลางของกลางซึ่งกันและกัน ตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมนี้เอง เพราะฉะนั้นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม ก็ตั้งอยู่ในกลางของกลางซึ่งกันและกัน จากสุดหยาบไปสุดละเอียด

เพราะเหตุนี้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงแสดงธรรมปฏิบัติในเรื่องของสติปัฏฐาน ๔ ว่า ให้มีสติพิจารณาเห็นกายในกาย ซึ่งก็จะต้องมีเวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม เป็นทั้ง ณ ภายนอก คือส่วนหยาบ และเป็นทั้ง ณ ภายใน คือ ส่วนละเอียด อย่างเช่นมีสติเห็นกาย เวทนา จิต ธรรม ของกายมนุษย์หยาบ เรียกว่า ณ ภายนอก เห็นกาย เวทนา จิต ธรรม ของกายมนุษย์ละเอียด เรียกว่า ณ ภายใน และเมื่อให้กายมนุษย์ละเอียดเจริญภาวนาธรรมต่อไปให้เข้าถึงกาย เวทนา จิต ธรรม ของกายทิพย์และทิพย์ละเอียด ซึ่งเป็น ณ ภายใน ละเอียดยิ่งกว่าขึ้นไป กาย เวทนา จิต ธรรม ของกายทิพย์และทิพย์ละเอียดนั้นก็เป็น ณ ภายใน กายมนุษย์ละเอียดก็เป็น ณ ภายนอก นี่แหละละเอียด ยิ่งกว่ากันไปตามลำดับ จนถึงรูปพรหม

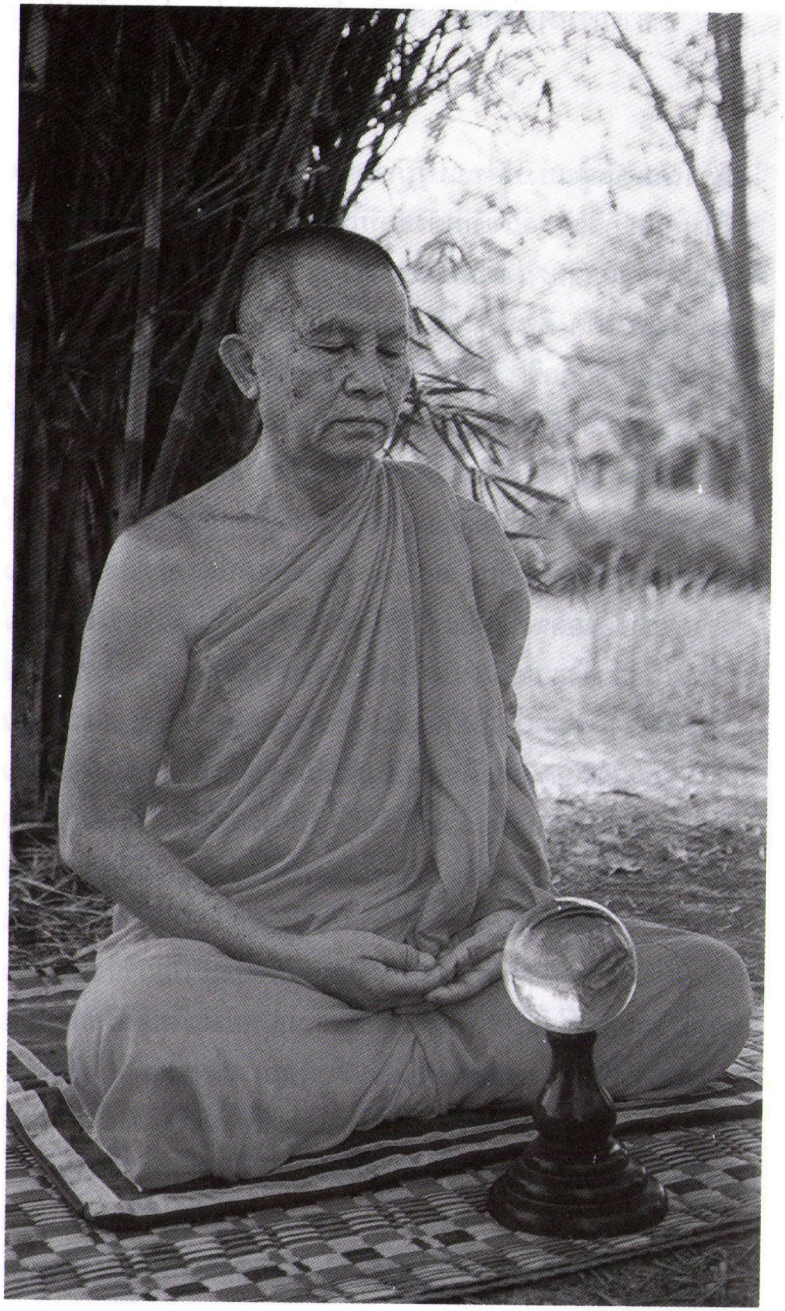

รูปพรหมละเอียด เป็น ณ ภายใน กายทิพย์หยาบ ทิพย์ละเอียด ก็เป็น ณ ภายนอกไปสุดละเอียดถึงอรูปพรหม ก็เป็น ณ ภายใน ส่วนรูปพรหมก็เป็น ณ ภายนอกไป จากสุดหยาบไปสุดละเอียดอย่างนี้

ถ้าปฏิบัติได้ถูกต้องตรงตามพระธรรมของพระพุทธเจ้าจะเห็นละเอียดไปอย่างนี้ และในขณะเดียวกันทั้งเห็นทั้งรู้ แล้วยังชำระจิตใจของเราให้ผ่องใส เหมือนกับเราลุกขึ้นเดินตามบันไดขึ้นไปทีละขั้นๆ จนไปถึงขั้นสูงสุด คือ ธาตุธรรมที่บริสุทธิ์คือธรรมกาย ซึ่งเป็นกายพ้นโลก

ณ บัดนี้ ให้เข้าใจในส่วนของการอบรมภาวนาสมาธิ ด้วยอุบายวิธีช่วยให้จิตใจหยุดนิ่งแนบแน่นเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคง ด้วยการให้กำหนดองค์บริกรรมนิมิต เพื่อให้ถือเอาอุคคหนิมิต และปฏิภาคนิมิตได้ การกำหนดบริกรรมนิมิตเท่านั้นยังไม่พอ เพราะฉะนั้นจึงให้กำหนดองค์บริกรรมภาวนาอีกโสดหนึ่ง องค์บริกรรมภาวนานั้นใช้คำว่า "**สัมมาอรหัง**" "**สัมมา**" นั้นย่อมาจากสัมมาสัมพุทโธ แปลว่าพระผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ หมายเอาพระปัญญาคุณของพระพุทธเจ้า ส่วนคำว่า "**อรหัง**" หมายเอาพระผู้ไกลจากกิเลสและบาปธรรมทั้งปวง หมายเอาพระวิสุทธิคุณของพระพุทธเจ้า

เมื่อบริกรรมภาวนาว่า "**สัมมาอรหัง ๆ ๆ**" ตรงกลางของกลางจุดเล็กใสศูนย์กลางดวงศูนย์กลางกาย คือศูนย์กลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมแล้ว ใจก็จะมาทำงานที่นี่ มาเห็นที่นี่ มาท่องในใจที่นี่ แล้วก็น้อมพระพุทธคุณมาสู่ใจเป็นพุทธานุสสติอยู่ที่นี่ ประกอบพร้อมด้วย **อานาปานสติ** พิจารณาเห็นลมหายใจเข้าออกที่นี่ เมื่อลมละเอียด

แล้วก็จะหยุดที่นี่ คือลมหายใจจะละเอียดแล้วก็สั้นเข้าๆ ก็หยุดที่นี่ ลมหยุดอย่างมีสติสัมปชัญญะนั้นเป็นวัตถุประสงค์ของอานาปานสติ ในขั้นสมถกัมมัฏฐานแล้วก็หยุดตรงกลางนาภี ซึ่งตรงกันกับการปฏิบัติภาวนาตามแบบที่**หลวงพ่อวัดปากน้ำ**ท่านสอนตามแนววิชชาธรรมกาย คือจะให้ถึง รู้ เห็น และเป็นธรรมกายได้ ก็ด้วยการหยุดในหยุดกลางของหยุด กลางของกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมของทุกกาย สุดกายหยาบ กายละเอียด ไปจนสุดละเอียด จึงถึงธรรมกาย ตรงนี้แหละจึงเป็นจุดสำคัญที่สุด คือกลางของกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมของทุกกายสุดกายหยาบกายละเอียดนี้เอง เป็นมัชฌิมาปฏิปทาในทางปฏิบัติ ศีลบริสุทธิ์ หรือ "**สีลวิสุทธิ**" จิตบริสุทธิ์ หรือ "**จิตตวิสุทธิ**" ก็ปรากฏเกิดมีตรงนี้ ไม่ใช่มีที่อื่น เพราะใจหยุดนิ่งตรงนี้ไม่ปรุงแต่งใจตรงนี้ ใจก็เข้าถึงความสะอาดบริสุทธิ์ด้วยธรรมปฏิบัติ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในทางปฏิบัติตลอดถึงวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ตรงกลางของกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิม ตรงศูนย์กลางกายนี่เอง

หลวงพ่อวัดปากน้ำ ท่านจึงกล่าวว่าดวงธรรมที่ปรากฏใสแจ่มนี้แหละ คือ "**ดวงปฐมมรรค**" หนทางเบื้องต้นไปสู่มรรค ผล นิพพาน และว่าพระอริยเจ้า พระอรหันตเจ้า ท่านจะเข้ามรรค ผล นิพพาน ก็ไม่ได้ไปทางอื่น ก็ไปตรงกลางของกลางนี่แหละ สัตวโลกจะเปลี่ยนวาระจิตก็เปลี่ยนตรงนี้แหละ จากจิตปุถุชนเข้าสู่ความเป็นพระอริยบุคคล ก็ตรงกลางของกลางนี่แหละ เกิดดับๆ อยู่ตรงนี้นี่เอง

เพราะฉะนั้นหลวงพ่อวัดปากน้ำจึงกล่าวว่าศูนย์กลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมนี้นี่เอง ทางนี้เองคือ**มัชฌิมาปฏิปทา** เป็น**เอกายนมรรค ให้เข้าถึง รู้ เห็น** และเป็น**กาย เวทนา จิต ธรรม** ณ ภายนอก

และภายในสุดละเอียด ใจเปลี่ยนวาระจิตที่นี้ เปลี่ยนวาระไปดี ไปสะอาดบริสุทธิ์ก็ที่นี่ จากสุดหยาบไปสุดละเอียดถึงธรรมกาย ถึงพระนิพพานที่นี่ กลางของกลางนี้แหละ ท่านจึงว่าทางนี้ทางเดียว ไม่มีสองทาง นี่แหละ**เอกายนมรรค**

ตัวหนังสือก็หมายเอากายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม **แต่ในทางปฏิบัติ กายเข้าถึง รู้ เห็น**และ**เป็น** ขณะเจริญภาวนามีสติพิจารณาเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม ไม่ได้อยู่ที่ไหน อยู่ที่กลางของกลางกำเนิด-ธาตุธรรมเดิมของแต่ละกาย จากสุดหยาบคือของกายเนื้อไปสุดละเอียดของกายอรูปพรหม เมื่อจิตใจสะอาดบริสุทธิ์พ้นความบริสุทธิ์ของอรูปพรหมนั้นแล้ว ก็ถึง**กายธรรม** คือ**ธรรมกาย** เป็นกายพ้นโลก เป็นกายที่เก้า ที่หลวงพ่อท่านกล่าวถึงนั่น

เพราะฉะนั้นหลวงพ่อท่านจึงมั่นใจในการปฏิบัติภาวนาธรรม ดับหยาบไปหาละเอียด จากกายสุดหยาบสุดละเอียดถึงธรรมกายไปสุดละเอียด ถึงพระนิพพานด้วยอาการอย่างนี้

เพราะฉะนั้นพระโยคาวจรจะก้าวล่วงข้ามโคตรปุถุชน เข้าสู่ความเป็นอริยบุคคล จิตของปุถุชนต้องตกศูนย์ดับไป ที่ว่าวิญญาณดับน่ะคือตรงนี้ วิญญาณดับตรงนี้ วิญญาณน่ะเป็นธาตุรับรู้ของกายโลกิยะ ดับกันตรงนี้ ตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมนั่น เมื่อดับแล้วปรากฏธรรมกายใสสว่างขึ้นมา นี่เป็นธรรมคนละส่วนกัน

เพราะฉะนั้นส่วนมากพอจะพูดว่า การที่คนจะบรรลุมรรค ผล นิพพาน วิญญาณดับ บางคนก็ไปนึกเอาว่าต้องตาย ไม่ใช่ ดับตั้งแต่ยังเป็นๆ นี่แหละ ดับเพราะ "**ใจ**" คือ ความเห็น (ด้วยใจ) ความจำ

ความคิด ความรู้ ซึ่งขยายส่วนหยาบออกมาจากธาตุละเอียดของนามขันธ์ ๔ คือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็วิญญาณธาตุนั่นแหละ วิญญาณธาตุนี่ของกายโลกิยะดับตกศูนย์ธรรมกายที่บริสุทธิ์เป็นกายพ้นโลก จึงปรากฏใสเด่นขึ้นมาด้วยอาการอย่างนี้ ความหลุดพ้นเป็นอย่างนี้

สำหรับผู้ปฏิบัติภาวนาธรรมที่ถึงทั้งรู้ทั้งเห็นและเป็นธรรม-กาย แม้เพียงชั่วคราวด้วยการข่มกิเลส ชื่อว่า "**วิกขัมภนวิมุตติ**" ก็เข้าถึงธรรมที่บริสุทธิ์ ที่ชื่อว่า "**ธรรมกาย**" ในเบื้องต้น นับว่าเป็นเพียงได้ถึง*โคตรภูญาณ* ถ้าหากว่ายังไม่จำกัดกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน หรืออีกนัยหนึ่งยังไม่สามารถกำจัด**สัญโญชน์**กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกอย่างน้อย ๓ ประการได้ ก็ยังจัดอยู่ในขั้น*โคตรภูบุคคล* ผู้ได้*โคตรภูญาณ* ซึ่งถ้าประมาทขาดสติสัมปชัญญะด้วยปัญญาอันเห็นชอบ ปล่อยให้กิเลสครอบงำจิตใจได้อีก ก็อาจจะถอยกลับหลัง หรือถ้าปฏิบัติธรรมให้ยิ่งขึ้นไปสืบต่อไป มุ่งตรงต่อมรรค ผล นิพพาน ก็ถึงพระนิพพานตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้

กล่าวโดยสรุป ในเรื่องของสมถกัมมัฏฐานว่า กิเลสนิวรณ์ทั้ง ๕ เป็นตัวอุปสรรคของสมาธิ เพราะฉะนั้นอุบายวิธีที่สำคัญที่**หลวงพ่อวัดปากน้ำ**สอนจึงอาศัย**อาโลกกสิณ**เป็นอารมณ์สมถะที่สำคัญ เพื่อนำ "**ใจ**" คือ ความเห็นด้วยใจ ความจำ ความคิด ความรู้มารวมอยู่ใน "**องค์บริกรรมนิมิต**" พร้อมด้วย "**บริกรรมภาวนา**" คู่กัน

บริกรรมภาวนานั้นคือให้ท่องในใจ "**สัมมาอรหัง ๆ ๆ**" ซึ่งแปลว่า พระผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ ผู้ไกลจากกิเลสและบาปธรรม

ทั้งปวง อันหมายถึงพระปัญญาคุณ และพระบริสุทธิคุณ ของพระพุทธเจ้า นับเป็นพระนามใหญ่ของพระองค์ จึงนับเนื่องอยู่ในพุทธานุสติ ให้กำหนดองค์บริกรรมนิมิต และองค์บริกรรมภาวนาคู่กัน ตรงศูนย์กลางกายอันเป็นที่ตั้งกำเนิดธาตุธรรมเดิม เหนือระดับสะดือ ๒ นิ้วมือ พร้อมกับสังเกตพิจารณาลมหายใจเข้าออกเป็น "**อานาปานสติ**" ด้วย "**ใจ**" จึงจะหยุดนิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคงแล้วนั่นแหละ "**อุทธัจจกุกกุจจะ**" คือความฟุ้งซ่านแห่งจิตใจจึงจะระงับไป และก็ตัวอุทธัจจกุกกุจจะนี้แหละ กิเลสนิวรณ์ตัวนี้แหละ คอยขัดขวางสมาธิดีนัก

ท่านต้องระวังสำหรับการปฏิบัติภาวนาในเบื้องต้น และก่อนที่จิตใจจะหยุดนิ่งเป็นเอกัคคตาแน่วแน่มั่นคงแท้ๆ บางทีจิตใจนั่นแหละ เพราะกามฉันทนิวรณ์ คือความหลงยึดติดอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งสัมผัสทางกาย ก็จะน้อมไปสู่อารมณ์นั้นได้เสมอ เช่น คนที่เคยมีครอบครัวมาอยู่ปฏิบัติธรรม ก็จะนึกไปถึงครอบครัว คนที่มีคนรักนึกถึงคนรัก คนที่มีสิ่งของที่รักก็นึกถึงสิ่งของที่ตนรักอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นใจก็ไม่เป็นสมาธิได้ แต่ถ้าข่มกามฉันทะเหล่านี้เสียได้ ให้จิตใจหยุดนิ่งแน่วแน่มั่นคงเป็นเอกัคคตาจิตได้ กามฉันทะเป็นอันหมดไป

สมถภาวนาหรือสมถกัมมัฏฐานเป็นธรรมเครื่องอบรมจิต อบรมจิตแล้ว จิตได้เสวยประโยชน์อะไร ? ย่อมละราคะได้ นี่เป็นพระพุทธพจน์ และเมื่อละราคะได้ จิตใจผ่องใส ก็อบรมปัญญา อบรมปัญญาด้วยอะไร ? ด้วยวิปัสสนาภาวนา วิปัสสนาภาวนาอบรมปัญญาแล้ว เสวยประโยชน์อะไร ? กำจัดอวิชชาได้

เพราะฉะนั้นคำว่า "**สมถกัมมัฏฐาน**" หรือ "**สมถภาวนา**" จึงหมายถึงการอบรมหรืออุบายวิธีอบรมจิตใจให้สงบระงับ หยุดนิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคง เพื่อให้เกิดองค์คุณคือองค์แห่งฌานทั้ง ๕ เพื่อกำจัดกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาให้หมดไป อ่อนโยนควรแก่งานวิปัสสนาด้วยประการฉะนี้

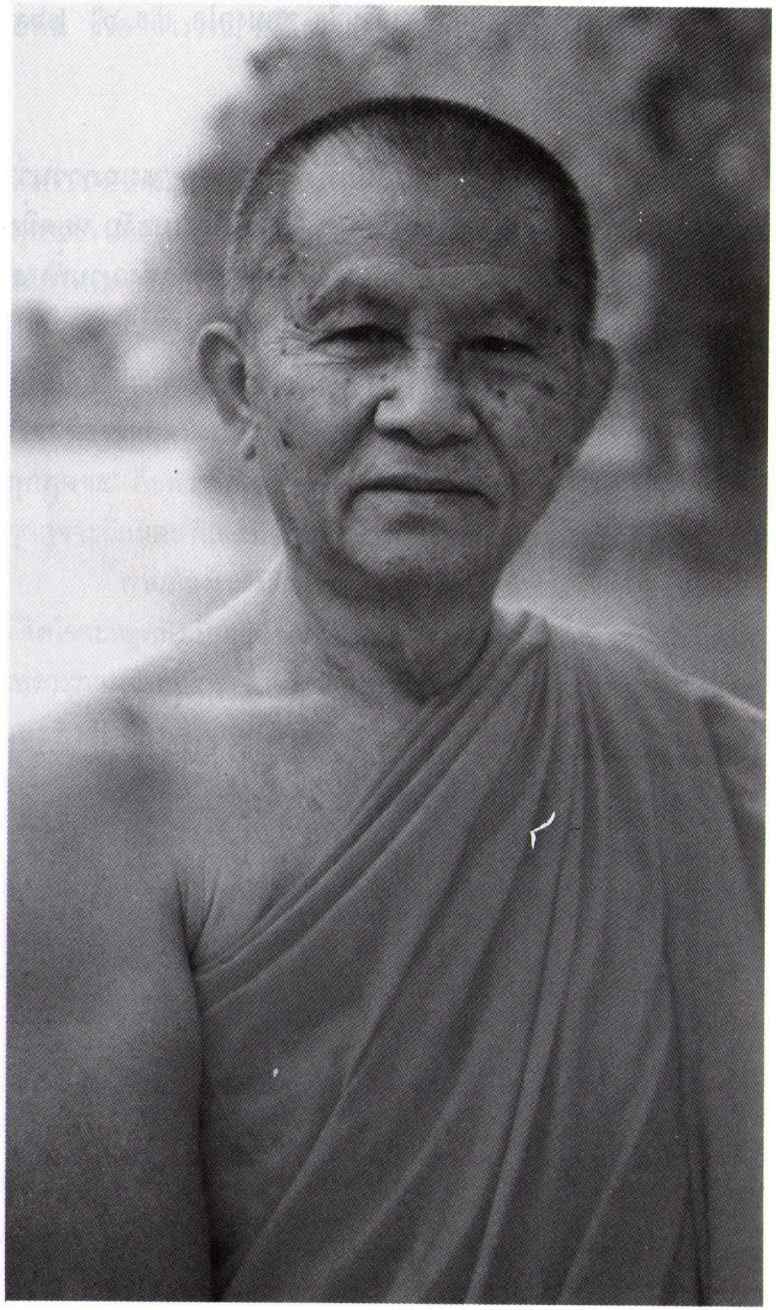

ธรรมบรรยาย
เรื่อง "สู่ทางพระนิพพาน"*

พระนิพพาน ในความหมายอันเป็นที่เข้าใจธรรมดา ทั่วไปในหมู่พุทธศาสนิกชนผู้สนใจในการศึกษาและปฏิบัติธรรม ว่าหมายถึงการดับกิเลสเหตุแห่งทุกข์ กองทุกข์ก็ดับ พระนิพพานเป็นโลกุตตรธรรม เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นไม่ว่ามนุษย์หรืออมนุษย์จึงต่างปรารถนานิพพานทั้งสิ้น แต่จะรู้จักนิพพานเพียงใดนั้นมีอยู่แต่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น เพราะว่าสัตว์โลกใดๆ ก็ตาม ย่อมไม่ปรารถนาทุกข์ ย่อมปรารถนาแต่สุขอันถาวรด้วยกันทั้งสิ้น แต่สภาวะที่ตนปรารถนาอันยั่งยืนนั้น ใครจะรู้จักดีแค่ไหนอย่างไรนั้นมีอยู่แต่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ซึ่งองค์สมเด็จ-

---

*แสดง ณ หอประชุมวัดสามพระยา เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๓๒

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงบรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ได้นำออกเผยแผ่ แต่ความเข้าใจในพระนิพพานก็อาจจะเป็นที่เข้าใจแตกต่างกันไปบ้าง จะเรียกว่าผิดหรือเรียกว่าถูกไม่ได้ เพราะว่าผู้ที่กำลังคิดว่าอะไรจะผิดอะไรจะถูก คือผู้ที่ยังไม่ได้พระนิพพานอย่างแท้จริง ถ้าได้แล้วไม่ต้องคิด จะรู้ได้เลยว่าอะไรผิดอะไรถูก อาตมาก็ตกอยู่ที่นั่งนั้นเช่นกัน แต่ด้วยคำแนะนำสั่งสอนของครูอาจารย์ ด้วยการศึกษาในหลักปริยัติ ประกอบด้วยประสบการณ์จากธรรมปฏิบัติซึ่งอาตมภาพได้รับมาแต่เพียงเล็กน้อย แต่อาศัยประสบการณ์จากหลายๆ ท่านมารวมกันเข้าแล้วจึงนำมาสู่ท่านทั้งหลาย โดยจะแยกแสดงถึงความหมายของพระนิพพานโดย ๓ นัย ซึ่งบางท่านอาจไม่เคยได้ยิน เพราะเคยได้ยินแต่นัยเดียว คือสภาวะของพระนิพพาน แต่อาตมาจะนำมากล่าวทั้ง**สภาวะนิพพาน ๑**, **ผู้ทรงสภาวะพระนิพพาน ๑**, และ**อายตนะนิพพาน ซึ่งเป็นที่สถิตของพระนิพพาน อีก ๑**, แปลว่าจะพูดกัน ๓ นัย ซึ่งไม่มีความแตกต่างใดๆ รวมแล้วก็เป็นสภาวะของนิพพานทั้งหมด แต่แจกแจงให้เห็นที่เป็นสภาวะล้วนๆ กับผู้ทรงสภาวะ และที่สถิตอยู่ของผู้ทรงสภาวะนั้น ซึ่งทั้งหมดนี้ก็มีอยู่ในพระไตรปิฎก

๑. สภาวะนิพพาน

จะแบ่งประเด็นที่พูดเป็น ๔ ประเด็นที่สำคัญ ตามที่มีหลักฐานปรากฏอยู่และเชื่อถือได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระไตรปิฎก

และ/หรือผู้อธิบายพระไตรปิฎก ดังเช่น**พระพุทธโฆษาจารย์** ที่เราถือว่าเป็นพระอรหันต์ นั่นคือพระอรรถกถาจารย์

สภาวะนิพพานในประเด็นที่ ๑ เป็น**สภาวะที่ว่าง** คือ**ไม่มี** หรือ**พ้นไปแล้ว** หรือ**ปราศจากแล้วจากกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ซึ่งเป็นเหตุแห่งทุกข์ทั้งหลาย** นี้ตรงกับคำว่า "**สุญฺญํ**" หลายท่านอาจเคยได้ยินว่า "**สุญฺญตา**" บ้าง หรือ "**นิพฺพานํ ปรมํ สุญฺญํ**" บ้าง มีเอกสารที่แสดงไว้อย่างชัดเจนอยู่ในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อัฏฐกนิบาต มหาวารวรรค เวรัญชสูตร ว่าด้วยพระพุทธองค์แก้ข้อสงสัยของเวรัญชพราหมณ์ ข้อที่ ๑๐๑ และในอรรถกถาธรรมบทก็ได้อธิบายไว้ว่า "**สุญฺญโต อนิมิตฺโต จ**" ดังนี้ **เพราะว่าบทเหล่านั้นแม้ทั้ง ๓ ก็เป็นชื่อแห่งพระนิพพานนั่นแหละ จริงอยู่พระนิพพานเป็นธรรมชาติชื่อว่าว่าง เพราะไม่มีราคะ โทสะ โมหะ และพ้นแล้วจากราคะ โทสะ โมหะ เหล่านั้น** เพราะเหตุนั้น**พระนิพพานนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า สุญญตวิโมกข์** จากบาลีพุทธภาษิตและอรรถกถาจารย์ได้อธิบายไว้ คำว่า **นิพพานว่างอย่างยิ่ง นิพฺพานํ ปรมํ สุญฺญํ** มีอยู่ในคัมภีร์มหายาน แต่ในคัมภีร์ฝ่ายเถรวาทจะพูดเกี่ยวกับ **สุญญตวิโมกข์** แต่มีความหมายโดยนัยเดียวกันคือว่าง ว่างอย่างยิ่งบ้าง "**ว่าง**" นั้น**ว่างจากกิเลส มี ราคะ โทสะ โมหะ** เป็นต้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ว่างจาก**อัตตานุทิฏฐิ** หรือ **อัตตวาทุปาทาน** คือ**ความหลงผิดไปยึดมั่นถือมั่นในสังขารมีขันธ์ ๕ เป็นต้น ว่าเป็นอัตตา** กล่าวโดยรวบยอดคือว่างจาก**กิเลส ตัณหา อุปาทาน** ไม่ใช่**ว่าง**หมายถึง "**ไม่มี**" เอกสารหลักฐานนั้น

แสดงว่าว่างจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน

สภาวะนิพพานในประเด็นที่ ๒ จึงหมายถึงว่า นิพพานนั้นมีแต่สภาวะของนิพพาน ไม่ใช่สภาวะของขันธ์ ๕ ซึ่งเป็นสังขารธรรม เมื่อไม่เป็นเช่นนั้นแล้ว **นิพพานก็ย่อมมีอยู่** และเมื่อมีอยู่พระพุทธเจ้าท่านแสดงไว้ว่า**นิพพานเป็นธรรมสาระ** คือ เป็นแก่นเป็นสาร และมี**สภาพเที่ยง** เป็นสภาวะที่เที่ยง **เพราะไม่ต้องเปลี่ยนแปลงแปรผันไปตามเหตุตามปัจจัย เป็นสภาวะประเสริฐสุด** คือ**ไม่ตกอยู่ในอาณัติแห่งพระไตรลักษณ์** ข้อนี้ก็มีปรากฏอยู่ในอรรถกถาซึ่งอธิบายพุทธพจน์ที่มีปรากฏอยู่ใน**อิติวุตตกอรรถกถา** มีอยู่ใน**พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ** เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๔ จัดพิมพ์โดยมหามกุฏราชวิทยาลัยว่า **อถวา นิจฺจภาวโต เสฏฺฐภาวโต จ สภาวธมฺเมสุ สารนฺติ ธมฺมสารํ นิพฺพานํ** แปลว่า **ธรรมชาติใดเป็นสาระในสภาวธรรมทั้งหลายโดยความเป็นธรรมชาติเที่ยง** และ**โดยความเป็นธรรมชาติประเสริฐสุด เหตุนั้นธรรมชาตินั้นชื่อว่าธรรมสาระ คือ พระนิพพาน** เพราะฉะนั้นพระนิพพานมิใช่สูญหรือไม่มี แต่ว่าว่างจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ว่างหรือปราศจาก หรือพ้นจากอัตตานุทิฏฐิ หรืออัตตวาทุปาทาน คือความหลงผิดไปยึดมั่นในสังขารมีขันธ์ ๕ เป็นต้นว่าเป็นอัตตา แต่ไม่ใช่ว่าไม่มีนิพพาน

สภาวะนิพพานในประเด็นที่ ๓ คือ **ตาทิ** เป็นธรรมชาติ**คงที่** อาตมาจะลองถามพระมหาสุเนตร ท่านเป็นเปรียญธรรม ๕

ประโยค ใคร่จะเรียนถามท่านว่าเมื่อพระนิพพานเป็นสภาพว่างจากกิเลส เป็นธรรมสาระ เป็นสภาพเที่ยง **เป็นอนัตตาได้ไหม ?** คือ **มิใช่สภาพที่เป็นตัวตนได้ไหม ?**

พระมหาสุเนตร สุนีโต ตอบว่า "**ไม่ได้**" (คือไม่เป็นอนัตตา)

มีเอกสารอีกฉบับหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้กันทั่วไปว่าบาลีพุทธภาษิตว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** คำว่า "**สพฺเพ**" แปลว่า "ทั้งปวง" "**ธมฺมา**" แปลว่า "ธรรมทั้งหลาย" ที่ว่า**ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา** คือมิใช่ตัวตน จะรวมถึงพระนิพพานด้วยหรือเปล่า ? สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระอรหันตขีณาสพเจ้าทั้งหลายแสดงสภาวะที่เรียกว่าสามัญลักษณะ คือสภาพหรือลักษณะทั่วไปของธรรมชาติที่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ให้พิจารณาดูว่าท่านแสดงลักษณะหรือสามัญญลักษณะของธรรมชาติใด ? จะเห็นว่าท่านเริ่มต้นด้วย **รูปํ อนิจฺจํ รูปแลไม่เที่ยง ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นแลเป็นทุกข์** ที่เป็นทุกข์เพราะต้องเปลี่ยนแปลงตามเหตุและปัจจัย จึงทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้นาน **มี เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็เปลี่ยนแปลงและดับไป ใครเข้าไปยึดมั่นถือมั่นด้วยตัณหาและทิฏฐิ** คือความหลงผิดว่าเป็นตัวตนบุคคล เรา เขา ของเรา ของเขา **แล้วเป็นทุกข์** ยึดมากทุกข์มาก ยึดน้อยทุกข์น้อย ไม่ยึดเลยไม่ทุกข์เลย ซึ่งนั่นเป็นสภาวะพระนิพพาน **ยํ ทุกฺขํ ตํ อนตฺตา หรือ ตทนตฺตา สิ่งใดเป็นทุกข์เพราะทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ สิ่งนั้นแหละเป็นอนัตตา** ท่านแสดงเช่นนี้โดยยกขันธ์ ๕ ขึ้นแสดง เพราะใกล้ตัวที่สุด และเป็นที่ตั้งที่อาศัย

ของกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ของแต่ละสัตว์ ผู้ยังไม่พ้นโลก จึงทรงแสดงสามัญญลักษณะของสังขาร โดยยกเอาขันธ์ ๕ ขึ้นแสดง

จึงมีข้อสรุปว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง** สังขารในความหมายกว้างไม่ใช่เพียงขันธ์ ๕ แต่หมายความถึงสังขารขันธ์หรือสิ่งที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง ทั้งที่มีวิญญาณครองและไม่มีวิญญาณครอง ที่ชื่อว่า**อุปาทินนกสังขาร**และ**อนุปาทินนกสังขาร** รวมเรียกว่าสังขาร บรรดาที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งทั้งหลายเหล่านี้ที่ไม่เที่ยง เพราะต้องเปลี่ยนแปลงแปรผันไปตามเหตุตามปัจจัย **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา** ก็เพราะไม่เที่ยงจึงทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ **ใครเข้าไปยึดมั่นถือมั่นด้วยตัณหาทิฏฐิจึงเป็นทุกข์** และมีคำสุดท้ายว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายทั้งปวงมิใช่ตัวตน** นี้หมายถึงวิสังขารอย่างเช่นพระนิพพานด้วยหรือ ?

คำอธิบายของพระอรรถกถาจารย์ ซึ่งเรานับถือว่าเป็นคำอธิบายของพระอรหันต์ ถือเอาเป็นตำราศึกษาต่อมาได้อธิบาย **สพฺเพ ธมฺมา** คือคำว่า **ธมฺมา** หรือธรรมทั้งหลาย พระพุทธองค์หมายถึงอะไร ? จำเพาะในคาถาว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา "เมื่อใดบัณฑิตย่อมเห็นด้วยปัญญาว่า 'ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา' เมื่อนั้นย่อมหน่ายในทุกข์ ความหน่ายในทุกข์เป็นทางแห่งความหมดจด"**

และอรรถกถาจารย์ได้อธิบาย **สพฺเพ ธมฺมา** ต่อไปว่า **ตตฺถ สพฺเพ ธมฺมาติ ปญฺจกฺขนฺธาเอว อธิปฺเปตา** มีความว่า **บรรดาบทเหล่านั้น สองบทว่า สพฺเพ ธมฺมา พระผู้มีพระภาคทรงประสงค์เอาขันธ์ ๕ นี้เอง ฯ** ท่านทั้งหลายคงเข้าใจแล้วว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา**

หมายความถึงนิพพานด้วยหรือไม่ ? หมายความถึงวิสังขารด้วยหรือไม่ ? จากเอกสารและหลักฐานทั้งหลาย อันนี้มีอยู่ใน *ธมฺมปทฏฺฐกถา สตฺตโม ภาโค* เรื่อง *อปรํ ปญฺจสตภิกฺขุวตฺถุ* จัดพิมพ์โดย *มหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๙, หน้า ๖๒* และใน *พระธัมมปทัฏฐกถา แปล ภาค ๗* จัดพิมพ์โดย *มหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๙, หน้า ๙๘* เป็นอันว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา สิ่งที่เป็นอนัตตา** นั้นก็คือ**สังขาร** โดยที่ท่านยกเอา**ขันธ์ ๕** มากล่าวกันเสมอๆ เท่านั้น **มิได้กินความถึงวิสังขาร** อย่างเช่น**พระนิพพาน ซึ่งเป็นธรรมสาระ (ธมฺมสารํ) เป็นแก่นสาร นิจฺจภาวโต โดยเป็นสภาพเที่ยง เสฏฺฐภาวโต โดยเป็นสภาพอันประเสริฐนี้แต่ประการใด**

ในสมัยพุทธกาลได้มีพระที่เคยเข้าใจผิดและได้รับการชี้แจงจากพระอรหันต์ ตัวอย่างคือ**ท่านยมกะ** ที่มีปรากฏอยู่ในตอนท้ายของการโต้ตอบปัญหากันกับพระสารีบุตรมหาเถระ มีปรากฏในสังยุตตนิกาย ขันธวรรค พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๗ ข้อที่ ๑๙๘ มีใจความดังต่อไปนี้

พระยมกะในสมัยพุทธกาลนั้นยังไม่ได้บรรลุอริยมรรคอริยผล แต่ท่านได้เที่ยวคุยว่าท่านรู้แจ้งในธรรมะของพระพุทธเจ้าหมดแล้วว่าพระอรหันต์นั้นตายแล้วขาดสูญ เพราะท่านไปเข้าใจความหมายของคำว่าพระอรหันต์ พระตถาคต หรือพระพุทธเจ้าว่าเป็นแต่เพียงหรือมีแต่เพียงขันธ์ ๕ เท่านั้น เมื่อท่านเห็นเพียงเท่านี้ท่านจึงเข้าใจเอาเองว่าสภาวะของพระอริยเจ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระอรหันตบุคคล และพระตถาคตเจ้า เป็นต้น ที่ท่านว่าว่างจากกิเลสแล้ว เมื่อขันธ์ ๕ แตกทำลายแล้วก็หมดกัน นิพพานไม่มี เพราะไม่

ทราบว่าสภาวะที่แท้จริงของพระอรหันตบุคคล หรือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพระอรหันตปัจเจกพุทธเจ้า เป็นอย่างไร ท่านก็เที่ยวคุยว่าพระอรหันต์ตายแล้วขาดสูญ รู้หมดแล้วธรรมะของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลายต่างเวทนาใคร่จะอนุเคราะห์แก่พระยมกะ พยายามชี้แจงอธิบายอย่างไรก็ไม่เชื่อ พระอรหันต์ทั้งหลายก็เป็นห่วงเป็นใยเพื่อนสหธรรมิกว่าด้วยทิฏฐิชั่วอันนั้นจะได้ไปอบายภูมิ ก็ไปอาราธนาพระสารีบุตรมหาเถระมาช่วยแก้ไขทิฏฐิของพระยมกะให้ถูกต้อง พระสารีบุตรก็ได้อนุเคราะห์ โดยกล่าวเป็นคำถามว่า

"ท่านสำคัญว่าอย่างไรท่านยมกะ ท่านมองเห็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ว่าเป็นตถาคตหรือ ?" เมื่อพิจารณาตอนต่อไปก็จะพบว่าพระยมกะยังไม่แจ้งในธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งหมด รู้แต่พอคลุมเครือ จึงตอบว่า

"มิใช่เช่นนั้นผู้มีอายุ" (ท่านมิได้มองเห็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ว่าเป็นตถาคต) คำตอบอันนี้ถูก แต่ว่าพระสารีบุตรซึ่งเป็นพระธรรมเสนาบดี พระอัครสาวกเบื้องขวา หยั่งรู้แล้วว่าพระยมกะยังไม่บรรลุพระอรหัตตผล เพื่อจะให้พระยมกะรู้ตัวว่าท่านยังไม่รู้จริง ก็เลยถามคำถามอีกว่า

"ท่านสำคัญอย่างไรท่านยมกะ ท่านมองเห็นว่าตถาคตนั้นเป็นสภาวะไม่มีรูป ไม่มีเวทนา ไม่มีสัญญา ไม่มีสังขาร ไม่มีวิญญาณหรือ ?"

พระยมกะก็ตอบไปว่า **"มิใช่เช่นนั้นท่านผู้มีอายุ"** (ท่านยมกะตอบไปในความหมายว่าตถาคตเป็นสภาวะที่มีรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) คำตอบตรงนี้จึงผิด ผิดเพราะว่า แท้ที่จริงแล้ว

ตถาคตเป็นสภาวะที่ไม่มีรูป ไม่มีเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เพราะขันธ์ ๕ ไม่ใช่ตถาคต แต่พระยมกะตอบไปว่าพระตถาคตมี โดยตอบปฏิเสธทับปฏิเสธว่ามิใช่เช่นนั้นท่านผู้มีอายุ พระสารีบุตรเลยได้ความจริงว่าพระยมกะยังไม่ได้บรรลุธรรม จึงดุว่า

"ท่านยมกะ ในปัจจุบันนี้เองที่ตรงนี้ ท่านยังหาตถาคตที่แท้จริงไม่ได้ (แปลว่าไม่รู้จักตถาคตที่แท้จริงโดยสภาวะ) **ควรหรือที่ท่านกล่าวแถลงว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้วว่า พระภิกษุผู้เป็นขีณาสพ ต่อจากแตกกายทำลายขันธ์ ก็จะขาดสูญหายสิ้น หลังจากตายก็จะไม่มีอยู่อีก"**

พระยมกะเข้าใจว่าพระอรหันต์ตายแล้วขาดสูญหมดกันไม่มีอะไร เป็นความเข้าใจผิด พระสารีบุตรกล่าวถึงคำว่า **"ตถาคต"** และถูกจี้ว่าท่านยังไม่รู้จักตถาคตจริงๆ และยังมากล่าวว่ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว และว่าผู้เป็นภิกษุผู้ขีณาสพ เมื่อตายแล้วขาดสูญ หลังจากตายไม่มีอยู่อีก พระยมกะได้สติบรรลุธรรมเดี๋ยวนั้น จึงได้นมัสการพระสารีบุตรว่า

"ข้าแต่ท่านพระสารีบุตร แต่ก่อนเมื่อยังไม่รู้ กระผมจึงมีความเห็นอันชั่วร้ายนั้น (ถือความเห็นนี้เป็นทิฏฐิชั่ว) **แต่เพราะได้สดับธรรมเทศนาของท่านสารีบุตรนี้ กระผมจึงละความเห็นชั่วร้ายนั้นได้แล้ว และกระผมได้บรรลุธรรมแล้ว"** (แปลว่ารู้จักพระตถาคตแล้ว)

พระสารีบุตรจึงกล่าวต่อไปว่า **"ท่านยมกะ ถ้าชนทั้งหลายจะพึงถามท่านอย่างนี้ว่า ท่านยมกะภิกษุผู้เป็นขีณาสพ หลังจากร่างกายแตกทำลายแล้วจะเป็นอย่างไร ท่านถูกถามอย่างนี้จะพึง**

ตอบอย่างไร ?"

ท่านยมกะตอนนี้บรรลุอรหัตตผลแล้วกล่าวว่า "**กระผมพึงกล่าวชี้แจงอย่างนี้ว่า รูปแลเป็นสิ่งไม่เที่ยง สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นดับแล้ว สิ่งนั้นถึงความไม่ตั้งอยู่แล้ว**" (เป็นอนัตตา) หมายความว่า **เป็นอนัตตาจำเพาะขันธ์ ๕ ซึ่งจัดอยู่ในประเภทของสังขารเท่านั้น** ท่านยมกะจึงกล่าวต่อไปว่า "**ข้าพเจ้าถูกถามเช่นนี้พึงกล่าวชี้แจงอย่างนี้**"

พระสารีบุตรจึงสาธุการว่า "**ดีละท่านยมกะ**"

จึงเป็นเครื่องยืนยันว่าที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตานั้น หมายแต่เฉพาะสังขาร โดยทรงยกเอาขันธ์ ๕ ขึ้นแสดงเสมอ ๆ เท่านั้น ธรรมอื่นที่มิใช่สังขาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นวิสังขารที่เป็นอสังขตธาตุ อสังขตธรรม ที่ไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง** อย่างเช่น**พระนิพพาน ไม่เป็นอนัตตาแน่นอน** เอกสารหลักฐานมีเช่นนี้นี่แหละ เป็นที่มาแห่งความหมายสภาวะของ**พระนิพพาน**ที่ว่าเป็นสภาพว่างอย่างยิ่ง **ปรมํ สุญฺญํ ว่างจากกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน เหตุแห่งทุกข์ทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งว่างจากโลภะ** และ **ราคะ โทสะ โมหะ** ว่างจาก**อัตตานุทิฏฐิหรืออัตตาวาทุปาทาน คือ ความหลงยึดมั่นในสังขารมีขันธ์ ๕ เป็นต้น ว่าเป็นอัตตา แต่เป็นธรรมที่มีสาระ มีแก่นสาร (ธมฺมสารํ) โดยความเป็นสภาพเที่ยง (นิจฺจภาวโต) โดยเป็นสภาพประเสริฐสุด (เสฏฺฐภาวโต) โดยแท้** และเมื่อเป็นธรรมชาติที่เป็นแก่นสารสาระ และเป็นสภาพเที่ยง จึง**คงที่** ชื่อว่า "**ตาทิ**" อันนี้มีปรากฏในสรภังคเถรคาถา ว่า พระพุทธเจ้า

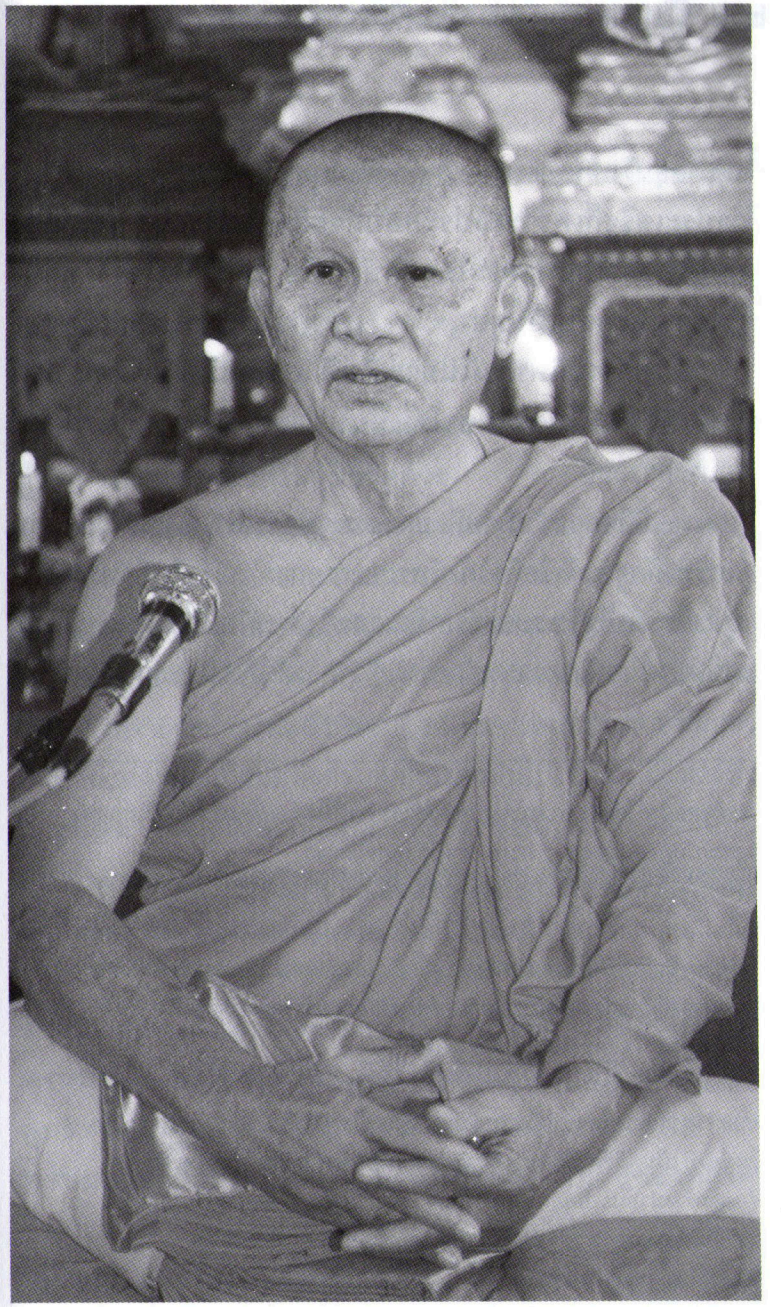

ทั้งหลายอุบัติแท้โดยธรรมกาย **ผู้คงที่** นั้นพระบาลีเรียกว่า "**ตาทิโน**"[๑] **ที่ว่าประเสริฐก็เพราะไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง จึงไม่ต้องตกอยู่ในอาณัติแห่งพระไตรลักษณ์ คือ ไม่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และกลับเป็นสุข**

สภาวะนิพพานในประเด็นที่ ๔ คือ เมื่อ นิพฺพานํ ปรมํ สุญฺญํ ก็กลับเป็นธรรมชาติที่เป็นบรมสุข นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ ด้วยประการฉะนี้

นี้คือความหมายที่แยกแยะมาพิจารณาให้เห็นเด่นชัดตามเอกสารหลักฐานที่เชื่อถือได้ มีพระอรรถกถาจารย์ขึ้นไปถึงพระพุทธพจน์ และคำของพระอรหันตขีณาสพในพระไตรปิฎกซึ่งแยกแยะความหมายมาจากความหมายรวมๆ ว่าการดับกิเลสและกองทุกข์เป็น

---

*[๑] พระพุทธองค์ได้แสดงความหมายของคำว่า **ตาทิโน** คือ **ผู้คงที่** ไว้ในที่มากแห่ง ใน ธมฺมปทฏฺฐกถา จตุตฺโถ ภาโค อรหนฺตวคฺควณฺณนา จัดพิมพ์โดยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๒๙. หน้า ๖๓-๖๔ เช่นในเรื่องมหากจฺจายนตฺเถรวตฺถุ ว่า "ยสฺสินฺทฺริยานิ สมฺถฺงฺคตานิ ฯเปฯ ตาทิโน" แปลความว่า อินทรีย์ทั้งหลายของภิกษุใด ถึงแล้วซึ่งความสงบ ราวกะม้าทั้งหลายอันนายสารถีฝึกแล้ว แม้เทพและมนุษย์ทั้งหลายย่อมรักใคร่ต่อภิกษุนั้น ผู้มีมานะอันละได้แล้ว ผู้ไม่มีอาสวะ ผู้คงที่"*

ในเรื่อง สารีปุตฺตตฺเถรวตฺถุ ว่า "ปฐวีสโม โน วิรุชฺฌติ ฯเปฯ ตาทิโน" แปลความว่า ภิกษุใด เป็นผู้เสมอด้วยแผ่นดิน เป็นผู้มีเสาเขื่อนเป็นเครื่องเปรียบ เป็นผู้คงที่ เป็นผู้มีวัตรอันงาม เป็นผู้มีกิเลสเพียงดังเปือกตมไปปราศแล้ว เพียงดังห้วงน้ำอันมีเปือกตมไปปราศแล้ว ย่อมไม่ (ยินดี) ยินร้าย (ในโลกธรรม ๘) สังสารทั้งหลาย (การเวียนว่ายตายเกิดในทุคติภูมิ สุคติภูมิทั้งหลาย) ย่อมไม่มีแก่ภิกษุ ผู้คงที่ (เช่นนั้น)"

โลกุตรธรรม เป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ทั้งหมดนี้กล่าวโดยนัยสภาวะพระนิพพาน

๒. ผู้ทรงสภาวะนิพพาน

ความดี ความชั่ว ความสุข ความทุกข์ ต้องมีที่ตั้ง ต้องมีผู้ทรง และผู้ทรงนั้นเป็นผู้มีชีวิตด้วย

ขันธ์ ๕ นี้หรือคือผู้ทรงสภาวะนั้น ? **ไม่ใช่** ต้องเป็นธรรมชาติอีกอย่าง ซึ่ง**ไม่ใช่ขันธ์ ๕ อย่างแน่นอน เพราะขันธ์ ๕ ไม่เป็นสุข แต่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จะทรงสภาวะที่เที่ยง เป็นสุขที่ประเสริฐ และที่คงที่ (ตาทิ) ได้อย่างไร** เพราะเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เพราะฉะนั้นจะต้องไม่ใช่ขันธ์ ๕ แน่นอน เพราะขันธ์ ๕ มีสภาวะที่นับวันแต่จะเน่าเปื่อยผุพังตามสภาพของมันไปในที่สุด นี่แหละที่ว่าเป็นอนัตตา ยึดถือไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ **ผู้ทรงสภาวะนิพพานนี้ต้องเป็นผู้ทรงสภาวะที่มีสภาวะอย่างเดียวกัน คือต้องเป็นธรรมชาติที่คงที่ ที่เที่ยง ที่ประเสริฐ และที่เป็นสุขโดยแท้**

พระพุทธองค์ท่านตรัสว่าตถาคตคือใคร ? มีอยู่ในอัคคัญญสูตรว่า **ตถาคตสฺส เหตํ วาเสฏฺฐา อธิวจนํ ธมฺมกาโย อิติปิ พฺรหฺมกาโย อิติปิ ธมฺมภูโต อิติปิ พฺรหฺมภูโต อิติปิ** แปลความว่า **ดูกรวาเสฏฐะและภารทวาชะ เพราะคำว่า ธรรมกายก็ดี พรหมกายก็ดี ธรรมภูตก็ดี พรหมภูตก็ดี เป็นชื่อของตถาคต** ที่ทรงแสดงว่า "**เป็นชื่อของตถาคต**" หมายถึง "**เป็นตถาคต**" นั่นเอง "**อธิวจนํ**" ศัพท์นี้ถ้าแปลโดยพยัญชนะก็แปลว่า "**เป็นชื่อ**" ซึ่งถ้าแปล

โดยความหมายที่เรียกว่าแปลโดยอรรถ ก็หมายความว่า "**เป็น**" ธรรมกาย เป็นพรหมกาย สรุปคือว่า **ธรรมกายก็ดี ธรรมภูตก็ดี พรหมกายก็ดี พรหมภูตก็ดี** นั่นแหละ **คือเราตถาคต** "**เรา**" ในที่นี้หมายถึง "**ตถาคต**" มิใช่ใครอื่น ถ้ากล่าวถึงสภาวะของพระอรหันต์ก็ดี กล่าวถึงสภาวะของพระพุทธเจ้า หรือตถาคตก็ดี คำแปลที่กล่าวถึงสภาวะนี้มีอยู่ใน**สรภังคเถรคาถา ขุททกนิกาย** ข้อ ๓๖๕ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง พ.ศ. ๒๕๒๑ เล่มที่ ๒๖ หน้า ๓๓๔ มีความว่า

"**เมื่อก่อนเราผู้ชื่อว่าสรภังคะ ไม่เคยได้เห็นโรคคืออุปาทานขันธ์ ๕ ได้ครบบริบูรณ์ทั้งสิ้น โรคนั้นอันเราทำตามพระดำรัสของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ ได้เห็นแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าพระวิปัสสี พระสิขี พระเวสสภู พระกกุสันโธ พระโกนาคมนะ พระกัสสปะ ได้เสด็จไปแล้วโดยทางใดแล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมก็ได้เสด็จไปแล้วโดยทางนั้น พระพุทธเจ้า ๗ พระองค์นี้ทรงปราศจากตัณหา ไม่ทรงถือมั่น ทรงหยั่งถึงความสิ้นกิเลส เสด็จอุบัติแท้โดยธรรมกาย ผู้คงที่ ทรงเอ็นดูอนุเคราะห์สัตว์ทั้งหลาย ได้ทรงแสดงธรรม คือ อริยสัจ ๔ อันได้แก่ ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ทางเป็นที่สิ้นทุกข์ เป็นทางไม่เป็นไปแห่งทุกข์ อันไม่มีที่สิ้นสุดในสงสารเพราะกายนี้แตกและเพราะความสิ้นชีวิตนี้ การเกิดในภพใหม่อย่างอื่นมิได้มี เราเป็นผู้หลุดพ้นแล้วจากสรรพกิเลสทั้งปวง**" นี่เป็นคำสอนของท่านสรภังคเถระ

ท่านมหาปชาบดีโคตมีก็ได้ทรงแสดงไว้ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน เอกุโปสถวรรค มหาปชาบดีโคตมีเถริยาปทาน

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่มที่ ๓๓ หน้า ๒๑๕ ความว่า

"**ข้าแต่พระโลกนาถ พระองค์เป็นผู้ประทานความสุขอันเกิดจากพระสัทธรรมให้หม่อมฉัน ข้าแต่พระโคดม หม่อมฉันเป็นผู้อันพระองค์ให้เกิด ข้าแต่พระสุคตเจ้า รูปกายของพระองค์นี้ อันหม่อมฉันทำให้เจริญเติบโต ธรรมกายอันน่าเพลิดเพลินของหม่อมฉันอันพระองค์ทำให้เจริญเติบโตแล้ว**"

หม่อมฉันอันพระองค์ให้เกิดนั้น คือ ให้**เกิดธรรมกาย "หม่อมฉัน"** หมายถึง **พระอรหันต์** ธรรมกายอันน่าเพลิดเพลินของหม่อมฉัน "**เพลิดเพลิน**" คือเป็น **ปรมํ สุขํ** อันพระองค์ทำให้เจริญเติบโตแล้ว แต่ธรรมกายที่เกิดขึ้นโดยที่ยังไม่ตัดกิเลส คือยังละสัญโญชน์เครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกอย่างน้อย ๓ ประการ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส เป็นต้นได้ ก็ยังไม่ใช่พระอริยเจ้า ถ้าละสัญโญชน์ ๑๐ ได้หมดจึงเป็นพระอรหันตบุคคล ธรรมกายของพระอรหันต์หรือพระตถาคตหมายเอาธรรมกายที่บรรลุอรหัตตผลแล้ว มิใช่หมายเฉพาะแต่เพียงว่ารู้เห็นธรรมกายเฉยๆ เท่านั้น ต้องเป็นธรรมกายที่เจริญขึ้นและบรรลุมรรค ผล นิพพาน แล้วเท่านั้น "**หม่อมฉันให้พระองค์ดื่มน้ำนมอันระงับเสียได้ซึ่งความอยากชั่วครู่ แม้น้ำนมคือพระสัทธรรมอันสงบระงับล่วงส่วน พระองค์ก็ให้หม่อมฉันดูดดื่มแล้ว ข้าแต่พระมุนี ในการผูกมัดและรักษา พระองค์มิได้ชื่อว่าเป็นหนี้หม่อมฉัน**" เรื่องตอนนี้มีอยู่ว่า พระนางมหาปชาบดีโคตมีกำลังไปกราบทูลลาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อเข้าสู่ปรินิพพาน และกราบทูลว่า **พระองค์ได้ยังหม่อมฉันให้เกิด** (ความเป็นพระอรหันต์) **คือ ธรรมกาย และยัง**

ธรรมกายให้เจริญเติบโต ธรรมกายอันน่าเพลิดเพลินของหม่อมฉันเติบโต ก็คือ เป็นธรรมกายอริยมรรค อริยผล นิพพาน (มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ รวมเป็นพระนพโลกุตรธรรมเจ้า ๙ ประการ คือเป็นธรรมกายมรรค ธรรมกายผล และพระนิพพาน) พระอรหันต์ท่านกล่าวเช่นนี้ก็คือว่า ให้หมดหนี้ทางใจที่หม่อมฉันได้ถวายน้ำนมให้พระองค์ดูดดื่ม ทำให้ร่างกายเจริญเติบโต ที่เจ้าชายสิทธัตถะเจริญเติบโตมาเป็นอันว่าหมดหนี้กันแล้ว เพราะฉะนั้น**ให้สังเกตหลักฐานว่าพระอรหันต์ทุกองค์ ถ้าจะกล่าวถึงสภาวะของความเป็นพระอรหันต์ก็ดี พระตถาคตก็ดี หรือแม้จะพระอริยบุคคลในลำดับรองลงมาก็ดี ท่านมิได้กล่าวว่าเป็นสภาวะของขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ประการใด ท่านกล่าวถึงและหมายเอาธรรมกายมรรค ธรรมกายผล และธรรมกายที่บรรลุพระนิพพานแล้วเท่านั้น ไม่มีองค์ใดปฏิเสธ** เพราะฉะนั้นเมื่อมากล่าวถึง**ผู้ทรงสภาวะพระนิพพานนี้แล้ว จะเห็นว่าเป็นธรรมกายมรรค ธรรมกายผล เป็นธรรมกายที่บรรลุอรหัตตผลแล้ว เป็นพระนิพพาน** ดังที่เราเรียกว่า**มรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑** นั้นเอง แต่ธรรมกายมรรค ธรรมกายผลในเบื้องต้น เบื้องกลางยังมิใช่สูงสุด ก็แปลว่ามีสภาวะของพระนิพพานที่รองลงมาตามลำดับภูมิธรรม **แต่ที่ว่างจากกิเลสโดยสิ้นเชิง เป็นวิราคธาตุ วิราคธรรมแท้ ๆ นั่นหมายเอาธรรมกายที่บรรลุอรหัตตผลแล้วเท่านั้น**

ผู้ทรงสภาวะดังกล่าวนี้ยังมีอยู่ ๒ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ เรียกว่า **สอุปาทิเสสนิพพาน** คือ พระนิพพานที่ยังมีกายเนื้อหรือกายในภพสามอยู่ **กายหยาบนี้เองเป็นผู้แสดงออกซึ่งสภาวะด้วยกิริยาอาการของผู้ที่ปราศจากกิเลส ตัณหา อุปาทานนั้น แต่มิใช่ผู้ทรงหรือเป็นสภาวะนั้น** เช่นเป็นผู้สำรวมอยู่ในพระธรรมพระวินัย ไม่ประพฤติไปตามอำนาจของกิเลส เป็นผู้มีสติครบบริบูรณ์

ประเภทที่ ๒ เรียกว่า **อนุปาทิเสสนิพพาน** ถ้ากายเนื้อหรือกายที่เป็นขันธ์ ๕ อื่นๆ อย่างเช่นบรรดารูปพรหมในชั้นสุทธาวาสบรรลุอรหัตตผลแล้วนั้น แตกทำลายแล้ว **พระนิพพาน** คือ **ธรรมกายที่บรรลุอรหัตตผลที่สุดละเอียดนั้นแหละ ปรากฏอยู่ถาวรในอายตนะนิพพาน** จึงชื่อว่า**อนุปาทิเสสนิพพาน**

๓. อายตนะนิพพาน ที่สถิตอยู่ของพระนิพพาน

อายตนะนั้นอยู่ที่ใด ? **อยู่ตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมของกายที่สุดละเอียดของกายในภพสามนั้นเอง จึงชื่อว่า หาที่ตั้งมิได้** ไม่มีที่ตั้ง และไม่เนื่องด้วยขันธ์ ๕ แต่ว่าขันธ์ ๕ เมื่อยังเป็นๆ อยู่ สภาวะนั้นได้ส่งผลมายังขันธ์ ๕ ให้เสวยสันติสุขอยู่ด้วยความว่างจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน แต่ทุกขเวทนาที่เกิดกับขันธ์ ๕ ยังได้รับอยู่ เอาไฟไปจี้กายเนื้อท่านก็ไหม้ ไหม้ท่านก็เจ็บปวด แต่ว่าท่านสามารถเข้าสอุปาทิเสสนิพพานทั้งๆ ยังมีชีวิตเป็นอยู่ แล้วขาดความรู้สึกจากขันธ์ ๕ ได้ตามลำดับภูมิธรรมของท่าน เพราะพระอรหันต์แต่ละท่านมีในระดับพระอรหันต์ปฏิสัมภิทา และพระอรหันต์สุกขวิปัสสกะ

ภูมิธรรมของท่านในส่วนที่เป็นพิเศษไม่เท่ากัน ถ้าจะอุปมาเหมือนมะขามล่อน พระนิพพานตั้งอยู่กลางของกลางขันธ์ ๕ ของสัตว์ในขณะที่เป็นสอุปาทิเสสนิพพาน เหมือนมะขามล่อน เปลือกอยู่สักแต่ว่าเปลือก คือขันธ์ ๕ สักแต่มี สักแต่เป็น สักแต่ทรงอยู่ ส่วนสภาวะและผู้ทรงนิพพาน และอายตนะนิพพานอยู่ในกลางนั้น และนั่นเป็น "**ธาตุธรรมเป็น**" บางท่านจึงเรียกว่า "**นิพพานเป็น**" แต่เมื่อขันธ์ ๕ แตกทำลายแล้ว สภาวะของพระนิพพานนั้นก็สถิตอยู่คงที่ในอายตนะนิพพานนั้นเอง

เพราะฉะนั้นความหมายของพระนิพพานจึงกล่าวถึง ๓ นัย ว่า **สภาวะพระนิพพาน ๑, ผู้ทรงสภาวะพระนิพพาน ๑,** และ **อายตนะนิพพานที่สถิตอยู่ของพระนิพพานอีก ๑** อายตนะนั้นพระพุทธเจ้าตรัสว่า **อตฺถิ ภิกฺขเว ตทายตนํ ฯ** มีอยู่ใน**ปาฏลิคามิยวรรค อุทาน** ซึ่งแปลความว่า **ดูกรภิกษุทั้งหลาย อายตนะนั้น (อายตนะนิพพาน) มีอยู่** ท่านแสดงต่อไปว่า "**ยตฺถ เนว ปฐวี น อาโป น เตโช น วาโย...**" แปลว่า **ที่ดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่มีแล อากาสานัญจายตนะก็ไม่ใช่ วิญญาณัญจายตนะก็มิใช่ อากิญจัญญายตนะก็มิใช่ เนวสัญญานาสัญญายตนะก็มิใช่ โลกนี้ก็มิใช่ โลกอื่นก็มิใช่ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ก็มิใช่ อนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย เรามิได้กล่าวเลยซึ่งอายตนะนั้นว่าเป็นการมา เป็นการไป เป็นการตั้งอยู่ เป็นการจุติ เป็นการเกิด อายตนะนั้นหาที่ตั้งมิได้ มิได้เป็นไป หาอารมณ์มิได้ นั่นแลที่สุดแห่งทุกข์** ท่านแสดงเป็นนัยไว้อย่างนี้ เพราะฉะนั้นถ้าหากปฏิบัติธรรมถูกวิธี ตรงวิธี ให้ได้คุณสมบัติที่จะถึงอายตนะนิพพานได้ ก็จะเห็นและเข้าใจความหมายที่สมเด็จพระสัมมา-

สัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ สำหรับผู้ที่ปฏิบัติตามแนวพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ที่ปฏิบัติละเอียดไปแล้ว ย่อมได้เห็นและสัมผัสได้ เพราะเป็นอายตนะ เป็นการเห็นด้วยอายตนะภายในที่ละเอียดเสมอกันจึงเห็นได้ ตาเนื้อเห็นไม่ได้ ตาทิพย์ ตาพรหม ก็เห็นมิได้ ต้องเป็นตาที่ละเอียดเสมอกัน หรือเครื่องรู้เห็นที่ละเอียดเสมอกัน นั่นคือตา หรืออายตนะของธรรมกายที่สุดละเอียด หยาบๆ ก็จะไม่เห็นหรือเห็นไม่ชัด เห็นไม่จริง เมื่อเป็นอายตนะเห็นได้แล้วยังสัมผัสกันได้ อาตมาจะถามผู้ที่ปฏิบัติได้ถึงธรรมกายแล้วว่าเห็นอายตนะนิพพาน และพระนิพพานหรือไม่ และสัมผัสได้หรือไม่

ถาม "**คุณโยมจีราภา** (คุณจีราภา เศวตนันทน์) **เห็นอายตนะนิพพานไหม ?**"

ตอบ "**เห็นค่ะ**"

ถาม "**สัมผัสได้ไหม ?**"

ตอบ "**ได้ค่ะ**"

ถาม "**สัมผัสได้นี่หมายถึงว่า** (พระนิพพานคือธรรมกายตรัสรู้ของพระอรหันต์ และพระพุทธเจ้า) **มีเป็นตัวตนสัมผัสได้ ใช่หรือไม่ ?**"

ตอบ "**ใช่ค่ะ**"

ถาม "(ถ้าสัมผัสพระนิพพานและพระพุทธเจ้าได้) **เย็น ร้อน อ่อน แข็ง อย่างไร สัมผัสแล้วรู้สึกอย่างไร คุณโยมสมจิตร์ ?**" (คุณสมจิตร์ อารีรอบ)

ตอบ "**รู้สึกเย็นค่ะ**"

ผู้ถามสรุป **"นี่ก็สัมผัสได้เหมือนกัน พระนิพพาน และพระพุทธเจ้าสัมผัสได้"**

ถาม **"สามเณรสุรชัยล่ะ** (สามเณรสุรชัย ก้านคำ บาลีประโยค ๑-๒) **สัมผัส** (พระนิพพานและพระพุทธเจ้า) **ได้หรือไม่ ?"**

ตอบ **"สัมผัสได้ครับ"**

ถาม "(พระนิพพานและพระพุทธเจ้า) **มีเป็นตัวเป็นตน หรือว่างเปล่า ?"**

ตอบ **"มีเป็นตัวตนครับ"**

ถาม **"นิ่ม หรือ อ่อน แข็ง อย่างไร ?"**

ตอบ **"นิ่มครับ"**

ถาม **"ใสหรือทึบ ?"**

ตอบ **"ใสครับ บริสุทธิ์ครับ"**

ถาม "(เห็น) **ธรรมดาหรือสว่างมาก ?"**

ตอบ **"สว่างมากครับ"**

ถาม **"พระภิกษุท่านพูดมากไม่ได้ จะขอถามพระบุญส่ง** (พระบุญส่ง สุวณฺณสาโร) **ให้ตอบย่อ ๆ ว่า ที่โยมตอบ สามเณรตอบ ท่านเห็นตรงตามเขาหรือไม่ ?"**

ตอบ **"เห็นตรงครับ"**

ถาม **"พระชูชัย** (พระชูชัย อตฺถโชติ) **ล่ะ เห็นตรง** (ตามที่เขาตอบ) **หรือไม่ ?"**

ตอบ **"เห็นตรงครับ"**

เป็นอันว่าพระพุทธเจ้าตรัสไว้ แสดงไว้นั้น **เมื่อปฏิบัติตรงไป ได้คุณภาพตามนั้น ก็จะรู้เห็นและเข้าใจว่าสภาวะของพระนิพพาน ทั้งโดยสภาวะ โดยผู้ทรงสภาวะ** และ**โดยอายตนะที่สถิตอยู่ของผู้ทรงสภาวะ มีอยู่ และมีอยู่อย่างไร และมิใช่ว่าว่างจนไม่มีอะไร** แต่ที่ว่าพระนิพพาน ผู้ทรงสภาวะ นิพพานมีเป็นตัวเป็นตนนั้น ก็มิได้หมายเอา **"ตัวตน"** ตามอัตตานุทิฏฐิหรืออัตตวาทุปาทานที่ไปยึดมั่นในสังขารมีขันธ์ ๕ เป็นต้น ว่าเป็นอัตตา คนละความหมาย นี้มีเอกสารอีกมากที่เป็นพยานหลักฐานในเรื่องนิพพานนี้ นี่ว่าด้วยความหมายของนิพพาน ๓ ลักษณะ หรือ ๓ นัย

๔. ธรรม ๒

ต่อไปนี้เราลองไปดูอีกในหัวข้อที่สองว่า พระประสงค์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประสงค์อะไร ที่ทรงสั่งสอนเวไนยสรรพสัตว์อยู่ ทรงประสงค์ให้เรียนรู้อะไร เพื่ออะไร แน่ละเรียนรู้อริยสัจ แต่ว่าเมื่อมาพูดถึงธรรมชาติที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา และมาเห็นธรรมชาติที่เที่ยง ที่เป็นสุข ที่คงที่ พระพุทธองค์จึงทรงแสดงมีปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทาน นิพพานสูตรที่ ๓ แปลความว่า

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย **ธรรมชาติที่ไม่เกิดแล้ว ไม่เป็นแล้ว อันปัจจัยกระทำไม่ได้แล้ว ปรุงแต่งไม่ได้แล้ว มีอยู่** ดูกรภิกษุทั้งหลาย **ถ้าธรรมชาติอันไม่เกิดแล้ว ไม่เป็นแล้ว อันปัจจัยกระทำ**

ไม่ได้แล้ว ปรุงแต่งไม่ได้แล้ว จักไม่ได้มีอยู่แล้วไซร้ การสลัดออกซึ่งธรรมชาติที่เกิดแล้ว ที่เป็นแล้ว อันปัจจัยกระทำได้แล้ว ปรุงแต่งแล้ว จะไม่พึงปรากฏในโลกนี้เลย ดูกรภิกษุทั้งหลาย **ก็เพราะธรรมชาติอันไม่เกิดแล้ว ไม่เป็นแล้ว อันปัจจัยกระทำไม่ได้แล้ว ปรุงแต่งไม่ได้แล้ว มีอยู่ การสลัดออกซึ่งธรรมชาติที่เกิดแล้ว เป็นแล้ว อันปัจจัยกระทำแล้ว ปรุงแต่งแล้ว จึงปรากฏ"**

หมายความว่าอย่างไร ? หมายความว่า พระพุทธองค์มีประสงค์จะให้เวไนยสรรพสัตว์ที่พอสอนได้ ให้ศึกษาให้เข้าใจในสังขารธรรม ว่าประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งอย่างไร แล้วมีสามัญลักษณะอย่างไร อย่างเช่นขันธ์ ๕ เป็นต้น ก็คือให้เห็น ให้แจ้ง ให้แทงตลอดในพระไตรลักษณ์ คือ ความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ของสังขารธรรมทั้งหลาย มีขันธ์ ๕ เป็นต้น เท่านั้น ทั้งนี้เพื่ออะไร เพื่อทำลายอัตตานุทิฏฐิ อัตตวาทุปาทานที่หลงไปยึดมั่นถือมั่นในสังขารธรรมเหล่านี้ ด้วยตัณหาและทิฏฐิให้มันเป็นทุกข์

สรุปรวบยอดแล้วอุปาทานในขันธ์ ๕ เป็นทุกข์ ทีนี้เมื่อปล่อยวางอุปาทานนี้เสียได้ กิเลส ตัณหา และทิฏฐิ คือความหลงผิดมันก็หมดไป เมื่อหมดไปย่อมจะเห็นแจ้งในสภาวะหนึ่งที่เป็นสภาวะเที่ยง เป็นธรรมสาระ เป็นสภาวะประเสริฐ เป็นความสุขด้วยว่างจากกิเลส ตัณหา อุปาทานทั้งหลายเหล่านั้น โดยให้แจ้งทั้งโดยสภาวะของนิพพาน ผู้ทรงสภาวะ และที่สถิตอยู่ของผู้ทรงสภาวะนั้น แล้วจะได้อะไร ได้ตนเป็นเกาะเป็นที่พึ่งเป็นที่อาศัยอันถาวร ตอนนี้ใช้คำว่า "**ตน**" ได้แล้ว "ตนนี้อาตมาพูดเองหรือ ?" เปล่า พระพุทธเจ้าท่านตรัส

ตรัสที่ไหน โน่นในสมัยพุทธกาล ตอนที่หลังจากบรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้วประมาณ ๘ สัปดาห์ เสด็จโปรดปัญจวัคคีย์ที่อิสิปตนมฤคทายวัน จำพรรษาที่นั่น และก็โปรดพระยสะและสหาย และก็ส่งออกไปประกาศพระศาสนา แล้วก็เสด็จพระดำเนินเข้าสู่อุรุเวลาเสนานิคม มุ่งที่จะไปโปรดชฎิล ๓ พี่น้อง อุรุเวลกัสสปะ นทีกัสสปะ คยากัสสปะ มีบริวารคนละหลายร้อย รวมเบ็ดเสร็จสู่อุรุเวลาเสนานิคม ระหว่างทรงเสด็จก็ทรงทราบด้วยพระญาณว่าจะมีผู้ที่ให้โปรดอีกละ เสด็จประทับอยู่ใต้ต้นไม้ใกล้สวนฝ้าย สวนฝ้ายมีภัททวัคคีย์ ๓๐ คน เป็นสหายกัน ต่างก็นำปชาบดี คือเมียหรือผู้หญิงก็แล้วแต่มาวิ่งเล่นกัน ซ่อนหาปิดตา อะไรก็แล้วแต่เถอะ ในสวนฝ้ายก็มีภัททวัคคีย์คนหนึ่งไม่มีปชาบดีกับเขา ก็เลยไปเช่าเอาหญิงแพศยามาเล่นกับเขา พอจะเล่นในป่าฝ้ายก็มอบเครื่องทรงเครื่องแต่งตัวให้ถือให้ปชาบดีถือ ภัททวัคคีย์ที่ได้หญิงแพศยามาก็ให้ถือเหมือนกัน พอถือเสร็จ หญิงแพศยานั้นหลบหนีไปพร้อมด้วยเครื่องแต่งตัวราคาแพงนั้นแหละ บรรดากุมารทั้งหลายเหล่านี้ติดตามหญิงแพศยานั้นผ่านไปทางสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เสด็จประทับอยู่ใต้ต้นไม้ พระพุทธองค์ก็ตรัสถาม เอ้อ กุมารทั้งหลาย เธอจะพากันไปไหน ? ภัททวัคคีย์ทั้งหลายก็บอกว่า กระผมตามหาผู้หญิงเอาห่อของเครื่องทรงหนีไป พระพุทธองค์ทรงถามว่า *"ท่านทั้งหลายจะสำคัญความนั้นไฉน ข้อที่ท่านทั้งหลายจะพึงแสวงหาสตรีนั้นเป็นกรรมอันประเสริฐ หรือว่าจะแสวงหาตนประเสริฐกว่า สองอย่างนี้อย่างไหนประเสริฐกว่า"*

ภัททวัคคีย์เหล่านั้นเป็นผู้มีปัญญา พอได้ยินคำว่า **ตน** ระลึกได้เลย เอ้อ เราจะหาตน กราบทูลพระพุทธเจ้าว่า "**หาตนประเสริฐ**

กว่า" ตนนี่หมายเอาขันธ์ ๕ นี่หรือเปล่า ? ไม่ใช่นะ ทำไมถึงไม่ใช่ ฟังต่อไป พระพุทธองค์ตรัสไว้ทีเดียว งั้นนั่งลง ฉันจะแสดงธรรมให้ฟัง แล้วก็แสดงธรรมแปลความว่า นี่เธอทั้งหลายจงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง อย่างอื่นไม่ใช่ จงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง มีธรรมเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง อย่ามีสิ่งอื่น

ทีนี้ "**ตน**" นี่หมายถึงอะไร ? กายเนื้อนี่เป็นตนหรือเปล่า ? ถ้ากายเนื้อที่เป็นตน ท่านไม่ต้องบอกให้แสวงหา มันมีอยู่แล้ว ความนี้พระพุทธเจ้าตรัสนะ ตรัสทีเดียว ตนนั้นหมายถึง**สภาวะพระนิพพาน** อันประกอบด้วย**ผู้ทรงสภาวะนิพพาน** และที่**สถิตอยู่ของพระนิพพาน** ใน ๓ นัยนั่นเอง เพราะว่าใน ๓ นัยนั้นเป็นสภาวะประเสริฐ เป็นสุข เที่ยง และก็คงที่ และทรงแสดงอนุปุพพีกถา คือกถาแสดงไปโดยลำดับว่าด้วยทาน ด้วยศีล ด้วยอานิสงส์ของทาน อานิสงส์ของศีล ไปจนถึงสวรรค์โน้น

แล้วก็แสดงโทษของกาม หรือของแม้สวรรค์สมบัติว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา พอภัททวัคคีย์เข้าใจก็แสดงอริยสัจ ๔ ต่อจนได้บรรลุธรรม แต่ว่ายังไม่ถึงพระอรหันต์บุคคล แล้วทรงประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาให้ (บวชให้) โดยตรง บวชให้แล้วส่งออกประกาศพระศาสนา จึงเสด็จต่อไปยังอุรุเวลาเสนานิคม

เพราะฉะนั้น**ตน**นี่แหละที่พระพุทธเจ้าให้แสวงหาละ ตนนั้นมีสภาวะอย่างไร ทรงแสดงไว้ว่า**ธรรมชาติที่ไม่เกิดแล้ว ไม่เป็นแล้ว อันปัจจัยกระทำไม่ได้แล้ว ปรุงแต่งไม่ได้แล้ว มีอยู่ ถ้าธรรมชาตินี้ไม่ได้มีอยู่แล้วไซร้ การสลัดออกซึ่งธรรมชาติที่เกิดแล้ว ที่เป็นแล้ว อันปัจจัยกระทำได้แล้ว ปรุงแต่งได้แล้ว จะไม่พึงปรากฏใน**

โลกนี้เลย นี่วัตถุประสงค์หรือพระประสงค์ของพระพุทธเจ้า ก็เพราะว่าธรรมชาตินี้มีอยู่ การสลัดออกซึ่งธรรมชาติที่เกิดแล้ว เป็นแล้ว อันปัจจัยกระทำได้แล้ว ปรุงแต่งได้แล้วจึงปรากฏ

นี่แหละเมื่อศึกษามาถึงตรงนี้ เราก็คงดำเนินต่อไปได้โดยง่าย หรือต่อไปยังทางหรือปฏิปทาสู่พระนิพพาน

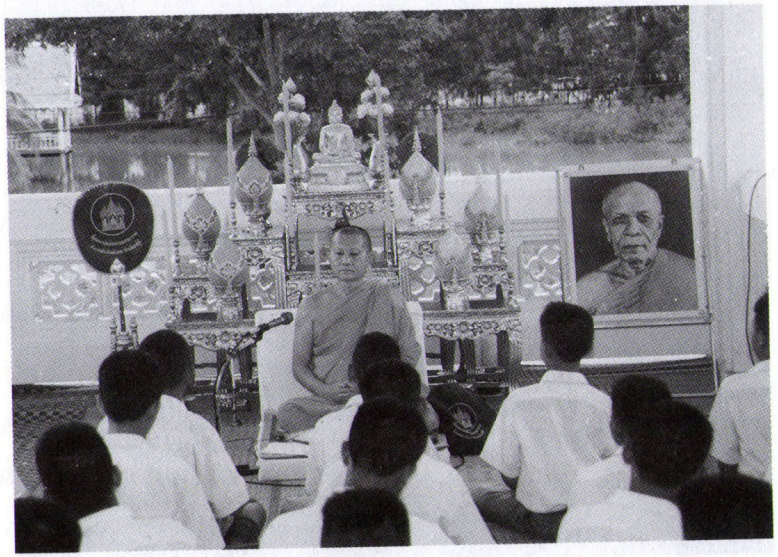

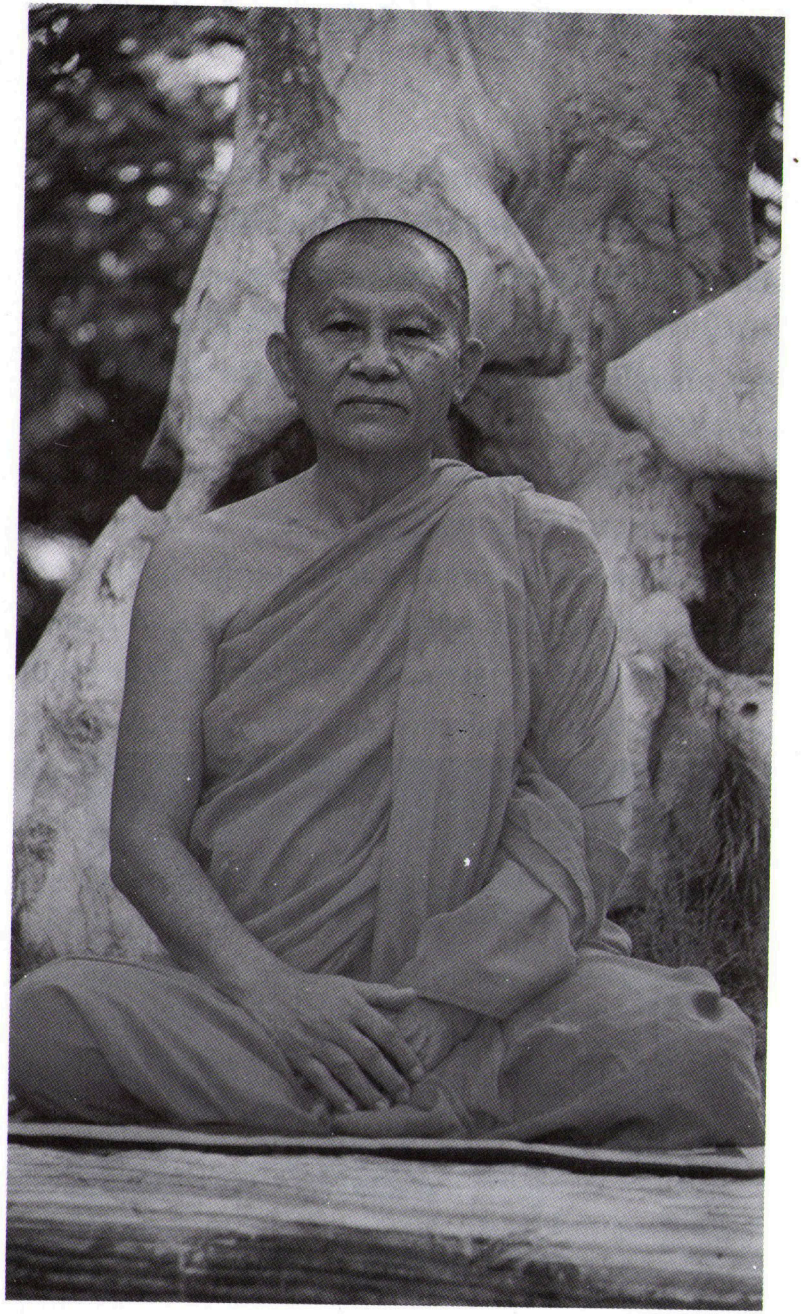

วิเคราะห์อาการแทงตลอดสัจจะ ๔

และตัวอย่างผลการปฏิบัติของบุรพาจารย์

แสดงว่านิพพานธาตุโดยปรมัตถ์เป็นอัตตา (แท้)

พระธรรมเสนาบดี ท่านพระสารีบุตรมหาเถระ พระอัครสาวกเบื้องขวาของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้แสดงธรรมเรื่องการแทงตลอดสัจจะ ปรากฏตามพระบาลีและคำแปลเป็นภาษาไทย ในพระไตรปิฎกที่ได้อ้างถึงข้างต้น ข้อ ๕๔๙ ว่า

"สัจจะ ๔ มีการแทงตลอดด้วยญาณเดียว ด้วยอาการเท่าไร ?

*สัจจะ ๔ มีการแทงตลอดด้วยญาณเดียว **ด้วยอาการ ๑๒** คือ **ด้วยความเป็นของแท้ ๑, ด้วยความเป็นอนัตตา ๑, ด้วยความเป็นของจริง ๑, ด้วยความเป็นปฏิเวธ ๑, ด้วยความเป็นเครื่องรู้ยิ่ง ๑, ด้วยความเป็นเครื่องกำหนดรู้ ๑, ด้วยความเป็นธรรม ๑, ด้วยความเป็นเหมือนอย่างนั้น ๑, ด้วย***

ความเป็นธรรมที่รู้แล้ว ๑, ด้วยความเป็นธรรมที่ควรทำให้แจ้ง ๑, ด้วยความเป็นเครื่องถูกต้อง ๑, ด้วยความเป็นเครื่องตรัสรู้ ๑

สัจจะ ๔ ท่านสงเคราะห์ด้วยญาณเดียว ด้วยอาการ ๑๒ อย่างนี้ สัจจะใดที่ท่านสงเคราะห์เป็น ๑ สัจจะนั้นเป็น ๑ บุคคลย่อมแทงตลอดสัจจะหนึ่งด้วยญาณเดียว เพราะเหตุนั้นสัจจะ ๔ จึงมีการแทงตลอดด้วยญาณเดียว ฯ"

ซึ่งสรุปความว่า **อาการแทงตลอด** คือ **อาการเห็นแจ้งรู้แจ้ง** กล่าวคือ **ความตรัสรู้ในสัจจะ ๔** นั่นเอง **เป็นสภาพแท้ เป็นสภาพมิใช่ ตน** (อนัตตา) **เป็นสภาพจริง** และ**เป็นสภาพแทงตลอด** คือ ทั้ง**ตรัสรู้** (Penetration/comprehension) และ**บรรลุธรรม** (Attainment)[๑]

ส่วน**สภาพธรรมของแต่ละสัจจะ** คือ **ทุกขสัจจะ สมุทัยสัจจะ นิโรธสัจจะ** และ **มรรคสัจจะ** นั้นมีเฉพาะตัวของแต่ละสัจจะ ซึ่งเป็นคนละแผนกจากสภาพธรรมของอาการแทงตลอดนี้ ดังปรากฏเนื้อความในข้อ ๕๔๙ นี้ ตอนต่อไปอีกว่า

*"**สัจจะ ๔ มีการแทงตลอด**ด้วยญาณเดียว **ด้วยความเป็นของแท้** อย่างไร ?*

ด้วยอาการ ๑๖

---

[๑]*ปฏิเวโธ การแทงตลอด, ตรัสรู้, -Pativedho penetration, comprehension, attainment ตามปทานุกรม บาลี-ไทย อังกฤษ สันสกฤต ฉบับพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาท, พ.ศ.๒๕๑๒, หน้า ๔๕๕.*

*๑. **สภาพแห่งทุกข์** เป็นสภาพบีบคั้น ๑, เป็นสภาพที่ปัจจัยปรุงแต่ง ๑, เป็นสภาพให้เดือดร้อน ๑, เป็นสภาพแปรปรวน ๑, เป็นสภาพแท้*

*๒. **สภาพแห่งสมุทัย** เป็นสภาพประมวลมา ๑, เป็นเหตุ ๑, เป็นเครื่องประกอบไว้ ๑, เป็นสภาพกังวล ๑, เป็นสภาพแท้*

*๓. **สภาพแห่งนิโรธ** เป็นที่สลัดออก ๑, เป็นสภาพสงัด ๑, เป็นสภาพที่ปัจจัยไม่ปรุงแต่ง ๑, เป็นอมตะ ๑, เป็นสภาพแท้*

*๔. **สภาพแห่งมรรค** เป็นเครื่องนำออก ๑, เป็นเหตุ ๑, เป็นทัสสนะ ๑, เป็นใหญ่ ๑, เป็นสภาพแท้*

สัจจะ ๔ ท่านสงเคราะห์ด้วยญาณเดียว ด้วยความเป็นของแท้ ด้วยอาการ ๑๖ นี้ สัจจะใดท่านสงเคราะห์เป็น ๑ สัจจะนั้นเป็น ๑ บุคคลย่อมแทงตลอดสัจจะ ๑ ด้วยญาณเดียว เพราะเหตุนั้นสัจจะ ๔ จึงมีการแทงตลอดด้วยญาณเดียว

***สัจจะ ๔ มี การแทงตลอด** ด้วยญาณเดียว **ด้วยความเป็นอนัตตา** ฯลฯ **ด้วยความเป็นของจริง, ด้วยความเป็นปฏิเวธ, ด้วยความเป็นเครื่องรู้ยิ่ง, ด้วยความเป็นเครื่องกำหนดรู้, ด้วยความเป็นธรรม, ด้วยความเป็นเหมือนอย่างนั้น, ด้วยความเป็นธรรมที่รู้แล้ว, ด้วยความเป็นธรรมที่ควรทำให้แจ้ง, ด้วยความเป็นเครื่องถูกต้อง, ด้วยความเป็นเครื่องตรัสรู้** อย่างไร ฯ"*

ในกรณีสัจจะ ๔ มีการแทงตลอดด้วยญาณเดียว **ด้วยความเป็นอนัตตา**นั้น ถ้าจะเขียนให้เต็มความ ก็จะได้เช่นเดียวกันกับการแทงตลอดด้วยญาณเดียว **ด้วยความเป็นของแท้** (ซึ่งจะจัดรูปให้อ่านทำความเข้าใจง่าย) ดังนี้

สัจจะ ๔ มีการแทงตลอดด้วยญาณเดียว **ด้วยความเป็นอนัตตา** อย่างไร

สัจจะ ๔ มีการแทงตลอดด้วยญาณเดียว ด้วยความเป็นอนัตตา ด้วยอาการ ๑๖ (แต่ละสัจจะมีอาการ ๔) คือ

๑. **สภาพแห่งทุกข์ (ทุกฺขสฺส)** เป็นสภาพบีบคั้น (ปีฬนฏฺโฐ) ๑, เป็นสภาพที่ปัจจัยปรุงแต่ง (สงฺขตฏฺโฐ) ๑, เป็นสภาพให้เดือดร้อน (สนฺตาปฏฺโฐ) ๑, เป็นสภาพแปรปรวน (วิปริณามฏฺโฐ) ๑, **เป็นอนัตตา (อนตฺตฏฺโฐ)**

๒. **สภาพแห่งสมุทัย (สมุทยสฺส)** เป็นสภาพประมวลมา (อายุหนฏฺโฐ) ๑, เป็นเหตุ (นิทานฏฺโฐ) ๑, เป็นเครื่องประกอบไว้ (สญฺโญคฏฺโฐ) ๑, เป็นสภาพกังวล (ปลิโพธฏฺโฐ) ๑, **เป็นอนัตตา (อนตฺตฏฺโฐ)**

๓. **สภาพแห่งนิโรธ (นิโรธสฺส)** เป็นที่สลัดออก (นิสฺสรนฏฺโฐ) ๑, เป็นสภาพสงัด (วิเวกฏฺโฐ) ๑, เป็นสภาพที่ปัจจัยไม่ปรุงแต่ง (อสงฺขตฏฺโฐ) ๑, เป็นอมตะ (อมตฏฺโฐ) ๑, **เป็นอนัตตา (อนตฺตฏฺโฐ)**

๔. **สภาพแห่งมรรค (มคฺคสฺส)** เป็นเครื่องนำออก (นิยฺยานฏฺโฐ) ๑, เป็นเหตุ (เหตฏฺโฐ) ๑, เป็นทัสสนะ (ทสฺสนฏฺโฐ) ๑, เป็นใหญ่ (อธิปเตยฺยฏฺโฐ) ๑, **เป็นอนัตตา (อนตฺตฏฺโฐ)**

จะเห็นว่า **สัจจะ ๔ มีการแทงตลอดด้วยญาณเดียว ด้วยอาการ ๑๒** มีเป็นต้นว่า **ด้วยความเป็นของแท้ ๑, ด้วยความเป็นอนัตตา ๑** ฯลฯ นั้นเป็นแผนกหนึ่ง **อาการแทงตลอดนี้ยังเป็นกิริยา จึงเป็นอนัตตา**

ส่วน**สภาพธรรมแต่ละสัจจะนั้นมีอย่างละ ๔ รวมเป็น**

อาการ ๑๖ นี้เป็นอีกแผนกหนึ่งดังที่ได้แสดงเนื้อความเต็มๆ ให้เห็นทั้งกรณี **ด้วยความเป็นของแท้** และ**ด้วยความเป็นอนัตตา** เป็นต้นแล้ว

เพราะฉะนั้นอย่าเข้าใจสับสน คือ อย่าเอาสภาพธรรมของอาการแทงตลอดสัจจะ ๔ ด้วยอาการ ๑๒ ดังเช่น **"ด้วยความเป็นอนัตตา" ไปรวมเข้ากับความเป็นสภาพธรรมของแต่ละสัจจะ** ว่าเป็น**สภาพธรรมของสัจจะทั้ง ๔** ด้วย **เพราะแต่ละสัจจะมีสภาพธรรมสัจจะละ ๔ โดยเฉพาะของตนอีกต่างหาก** จึงรวมเป็นอาการ ๑๖

ส่วนว่า **สภาพธรรมของแต่ละสัจจะ จะเป็นอนัตตาหรือไม่** ให้พิจารณาจากการที่ท่านพระสารีบุตรมหาเถระได้แสดงไว้ในข้อ ๕๕๐ และ ข้อ ๕๔๗ แห่งพระไตรปิฎกนี้ว่า

ในข้อ ๕๕๐ ท่านพระสารีบุตรมหาเถระได้แสดงธรรมนี้ไว้มีความย่อว่า **ในสัจจะ ๔ ทุกขสัจจะ ๑, สมุทัยสัจจะ ๑,** และ **มรรคสัจจะ ๑** เป็น**สังขตธรรม** เป็น**สัจจะที่ปัจจัยปรุงแต่งมีสังขตลักษณะ ๓** คือ **มีความเกิดปรากฏ (อุปฺปาโท ปญฺญายติ) ๑, ความเสื่อมปรากฏ (วโย ปญฺญายติ) ๑, เมื่อตั้งอยู่ ความแปรปรวนปรากฏ (น ฐิตสฺส อญฺญถตฺตํ ปญฺญายติ) ๑**

ส่วน**นิโรธสัจจะ** เป็น**อสังขตธรรม** เป็น**สัจจะที่ปัจจัยไม่ปรุงแต่ง มีอสังขตลักษณะ ๓** คือ **ความเกิดไม่ปรากฏ (น อุปฺปาโท ปญฺญายติ) ๑, ความเสื่อมไม่ปรากฏ (น วโย ปญฺญายติ) ๑, เมื่อตั้งอยู่ความแปรปรวนไม่ปรากฏ (น ฐิตสฺส อญฺญถตฺตํ ปญฺญายติ) ๑**

ดังมีเนื้อความ (คำแปล) ข้อ ๕๕๐ นี้ว่า

"สัจจะมีลักษณะเท่าไร สัจจะมีลักษณะ ๒ คือ สังขตลักษณะ ๑, อสังขตลักษณะ ๑ สัจจะมีลักษณะ ๒ นี้ ฯ

สัจจะมีลักษณะเท่าไร ***สัจจะมีลักษณะ ๖*** *คือ*

สัจจะที่ปัจจัยปรุงแต่ง มีความเกิดปรากฏ ๑, ความเสื่อมปรากฏ ๑, เมื่อตั้งอยู่ความแปรปรวนปรากฏ ๑,

สัจจะที่ปัจจัยไม่ปรุงแต่ง ความเกิดไม่ปรากฏ ๑, ความเสื่อมไม่ปรากฏ ๑, เมื่อตั้งอยู่ความแปรปรวนไม่ปรากฏ ๑ สัจจะมีลักษณะ ๖ นี้ ฯ

สัจจะมีลักษณะเท่าไร ***สัจจะมีลักษณะ ๑๒*** *คือ*

ทุกขสัจ มีความเกิดขึ้นปรากฏ ๑, ความเสื่อมปรากฏ ๑, เมื่อยังตั้งอยู่ความแปรปรวนปรากฏ ๑

สมุทัยสัจ มีความเกิดขึ้นปรากฏ ๑, ความเสื่อมปรากฏ ๑, เมื่อตั้งอยู่ความแปรปรวนปรากฏ ๑

มรรคสัจ มีความเกิดขึ้นปรากฏ ๑, ความเสื่อมปรากฏ ๑, เมื่อตั้งอยู่ความแปรปรวนปรากฏ ๑

นิโรธสัจ ความเกิดไม่ปรากฏ ๑, ความเสื่อมไม่ปรากฏ ๑, เมื่อตั้งอยู่ความแปรไม่ปรากฏ ๑ สัจจะมีลักษณะ ๑๒ นี้ ฯ"

และได้แสดง**หลักในการพิจารณาสภาพธรรมของสัจจะใดว่าจะเป็นอนัตตา หรือไม่เป็นอนัตตา** มีปรากฏในข้อ ๕๔๗ ดังนี้

สัจจะ ๔ มีการแทงตลอดด้วยญาณเดียว ด้วยอาการเท่าไร?

สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ ๑, สิ่งใดไม่เที่ยงและเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา ๑, สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์และเป็นอนัตตา สิ่งนั้นเป็นของแท้ ๑

สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาและเป็นของแท้ สิ่งนั้นเป็นของจริง ๑, สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นของแท้ และเป็นของจริง สิ่งนั้นท่านสงเคราะห์เป็นหนึ่ง สิ่งใดท่านสงเคราะห์เป็นหนึ่ง สิ่งนั้นเป็นหนึ่ง บุคคลย่อมแทงตลอดสัจจะหนึ่งด้วยญาณเดียว เพราะเหตุนั้นสัจจะ ๔ จึงมีการแทงตลอดด้วยญาณเดียว ฯ

สัจจะ ๔ มีการแทงตลอดด้วยญาณเดียวด้วยอาการเท่าไร ?

สัจจะ ๔ มีการแทงตลอดด้วยญาณเดียวด้วยอาการ ๙ คือ

ด้วยความเป็นของแท้ ๑, ด้วยความเป็นอนัตตา ๑, ด้วยความเป็นของจริง ๑, ด้วยความเป็นปฏิเวธ ๑, ด้วยความเป็นธรรมที่ควรรู้ยิ่ง ๑, ด้วยความเป็นธรรมที่ควรกำหนดรู้ ๑, ด้วยความเป็นธรรมที่ควรละ ๑, ด้วยความเป็นธรรมที่ควรเจริญ ๑, ด้วยความธรรมที่ควรทำให้แจ้ง ๑

สัจจะ ๔ ท่านสงเคราะห์เป็นหนึ่งด้วยอาการ ๙ นี้ สัจจะใดท่านสงเคราะห์เป็นหนึ่ง สัจจะนั้นเป็นหนึ่ง บุคคลย่อมแทงตลอดสัจจะหนึ่งด้วยญาณเดียว เพราะเหตุนั้นสัจจะ ๔ จึงมีการแทงตลอดด้วยญาณเดียว ฯ

จากพระธรรมที่ท่านพระสารีบุตรมหาเถระท่านได้แสดงไว้นี้

จึงเป็นอันสรุปความได้ว่าในอริยสัจจะ ๔ คือ **ทุกขสัจจะ สมุทัยสัจจะ** และ **มรรคสัจจะ เป็นสัจจะที่ปัจจัยปรุงแต่ง (สังขตธรรม) ซึ่งมีสังขตลักษณะ คือมีความเกิดปรากฏ ๑, ความเสื่อมปรากฏ ๑, เมื่อตั้งอยู่ความแปรปรวนปรากฏ ๑ จึงไม่เที่ยง (อนิจฺจํ) เป็นทุกข์ (ทุกฺขํ)** และเป็น**อนัตตา (อนตฺตา)**

ส่วน**นิโรธสัจจะ** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **นิโรธธาตุ หรือพระนิพพานธาตุโดยปรมัตถ์ อันพระอริยเจ้าพระอรหันต์เจ้าท่านตรัสรู้ (แทงตลอด) และได้บรรลุนั้น เป็นอกิริยา เป็นสัจจะที่ปัจจัยไม่ปรุงแต่ง (อสังขตธรรม) มีอสังขตลักษณะ** คือ **ความเกิดไม่ปรากฏ ๑, ความเสื่อมไม่ปรากฏ ๑, เมื่อตั้งอยู่ความแปรปรวนไม่ปรากฏ ๑** จึงเป็น**อมตธรรมที่พ้นจากอาณัติแห่งพระไตรลักษณ์** คือ**พ้นจากความเป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ** และ**อนตฺตา** และกลับมี**อัตตลักษณะ** อันเป็นสภาพที่ตรงกันข้ามกับสังขารทั้งหลายทุกประการ คือ **เป็นสภาพเที่ยง (นิจฺจํ) เป็นบรมสุข (ปรมํ สุขํ) เป็นสภาพยั่งยืน (ธุวํ) มั่นคง (สสฺสตํ)** และ**คงที่ (ตาทิ)**

เพราะเหตุนั้น**จึงเป็นธรรมที่ไม่เป็นไปเพื่ออาพาธ** ที่**สมเด็จพระบรมศาสดา** ได้ตรัสเรียกว่า "**อัตตา**" ดังปรากฏในอนัตตลักขณสูตร พระไตรปิฎกบาลี ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ ๔ วินัยปิฎก มหาวรรค ข้อ ๒๐, หน้า ๑๔-๒๖ มีพระพุทธดำรัสตอนหนึ่งว่า

"รูปํ ภิกฺขเว อนตฺตา **รูปญฺจ หิทํ ภิกฺขเว อตฺตา อภวิสฺส นยิทํ** รูปํ **อาพาธาย สํวตฺเตยฺย**... ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว รูปํ อนตฺตา ตสฺมา รูปํ อาพาธาย สํวตฺตติ ฯลฯ"

แปลความว่า

"ดูกร ภิกษุทั้งหลาย **รูป** (คือสังขารร่างกายนี้) **เป็นอนัตตา** ดูกรภิกษุทั้งหลาย **ก็ (ถ้า) รูปนี้จักได้เป็นอนัตตา (ตัวตน) แล้ว รูปนี้ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ (ความลำบาก)...**

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย **ก็เพราะรูป (นี้) แล เป็นอนัตตาฉะนั้น รูป (นี้) จึงเป็นไปเพื่ออาพาธ ฯลฯ"**

เพราะฉะนั้น **นิโรธธาตุ** หรือ **พระนิพพานธาตุโดยปรมัตถ์ อันพระอริยเจ้าพระอรหันตเจ้าท่านได้บรรลุด้วยดีแล้วนั้น** จึง**พ้นจากอาณัติแห่งพระไตรลักษณ์** และกลับเป็น**สภาพเที่ยง เป็นบรมสุข เป็นตัวตน คือ อัตตาแท้ที่วิมุตหลุดพ้นจากอาสวกิเลสทั้งปวง คือ เป็นอัตตาวิมุต** โดยแท้

มิใช่อัตตาโลกิยะอันเป็นอัตตาเทียมอย่างสังขตธรรม หรือ **สังขารธรรมทั้งหลายทั้งปวงที่พวกอุจเฉทวาทีบัญญัติว่าเป็นอัตตาทั้งในปัจจุบัน และพวกสัสสตวาทีบัญญัติว่าเป็นอัตตาทั้งในปัจจุบันและในอนาคต แต่ประการใด**

และ**อัตตาแท้** นี้แหละที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในจักกวัตติสูตร และในอัตตทีปสูตร อัตตทีปวรรคที่ ๕ ว่าด้วย**การพึ่งตนพึ่งธรรม** ว่า

"อตฺตทีปา ภิกฺขเว วิหรถ อตฺตสรณา อนญฺญสฺสรณา ธมฺมทีปา ธมฺมสรณา อนญฺญสฺสรณา"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอยู่"

แล้วทรงสอนให้**เจริญสติปัฏฐาน ๔** คือ ให้**อาศัยตน** (อตฺตา) **สมมติ อันเป็นโลกิยธรรมนี้ปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน** มี

สติพิจารณาเห็นกายในกาย เห็นเวทนาในเวทนา เห็นจิตในจิต และเห็นธรรมในธรรม เป็นทั้ง ณ ภายนอก และ ณ ภายใน เข้าไปจนสุดละเอียด **เพื่อให้ถึงตน (อตฺตา) วิมุตติ อันเป็นโลกุตรธรรม คือ มรรค ผล นิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง** สมตามที่ได้ทรงแสดงไว้ในขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า

"อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ โก หิ นาโถ ปโร สิยา ฯ"

"ตนแล เป็นที่พึ่งของตน คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ ฯ"

คำว่า **อตฺตทีปา อตฺตสรณา** แปลความว่า **จงมีตน (อตฺตา) เป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง**

พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายในสุมังคลวิลาสินี อรรถกถาทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค และในสารัตถปกาสินี อรรถกถา สังยุตตนิกาย ขันธวรรค มีข้อความคล้ายกันว่า

"ถามว่าก็ในคำว่า อตฺตทีปา นี้ อะไรเล่าชื่อว่าตน (อตฺตา)

แก้ว่า โลกิยธรรมและโลกุตรธรรม ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ธมฺมทีปา ธมฺมสรณา อนญฺญสฺสรณา มีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง"

นั่นก็คือว่า **พระบรมศาสดาตรัสสอนให้อาศัยตน (อตฺตา) อันเป็นโลกิยธรรม เป็นอัตตาสมมติ เจริญสติปัฏฐาน ๔ เพื่อให้ละอุปาทานในเบญจขันธ์ด้วยตัณหา และทิฏฐินั้นเสียแล้ว ให้เข้าถึง ให้มี ให้เป็นตน (อตฺตา) อันเป็นโลกุตรธรรม มีมรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ซึ่งเป็นอัตตาวิมุต เป็นธรรมสาระ เอาเป็นเกาะ เอาเป็นที่พึ่งอันถาวรได้ เพราะไม่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แต่กลับเป็น นิจฺจํ ปรมํ สุขํ,** และ **ธุวํ/ตาทิ** คือ **เที่ยง เป็นบรมสุข**

และยั่งยืน/คงที่ ไม่ต้องเกิด แก่ เจ็บ (อาพาธ) และตายอีก

เพราะเหตุนี้ พระเดชพระคุณ**หลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี** (สด จนฺทสโร) **จึงได้สั่งสอนศิษยานุศิษย์ว่า วิสังขาร คือ พระนิพพานนั่นแหละที่เป็นอัตตาวิมุต เป็นวิราคธาตุ วิราคธรรมล้วนๆ และมีสภาวะที่ตรงกันข้ามกับสังขาร คือเป็น นิจฺจํ สุขํ และ อตฺตา แท้ๆ (ไม่ใช่อัตตาเทียมอย่างเบญจขันธ์)**

ตรงตามพระพุทธวจนะและอรรถาธิบายของพระอรรถกถาจารย์ทุกประการ และที่พระสุปฏิปันโนทั้งหลายท่านได้กล่าวไว้ตรงกันหมด ดังต่อไปนี้

๑. ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถระ

กล่าวไว้ในโอวาทของท่าน ในหนังสือ**มุตโตทัย** หน้า ๒๔ ว่า

"พระขีณาสพเจ้าทั้งหลายดับโลก ๓ รุ่งโรจน์อยู่ คือ ทำการพิจารณาและบำเพ็ญเพียรเป็น**ภาวิโต พหุลีกโต** คือทำให้มาก เจริญให้มาก จนจิตมีกำลังสามารถพิจารณาสมมติทั้งหลายทำลายสมมติทั้งหลายลงไปได้ จนเป็นอกิริยา ก็ย่อมดับโลก ๓ ได้ การดับโลก ๓ นั้น ท่านขีณาสวเจ้าทั้งหลาย มิได้เหาะขึ้นไปในกามโลก รูปโลก อรูปโลก เลยทีเดียว คงอยู่กับที่นั่นเอง แม้พระบรมศาสดาของเราก็เช่นเดียวกัน พระองค์ประทับนั่งอยู่ ณ ควงไม้โพธิพฤกษ์แห่งเดียว เมื่อจะดับโลก ๓ ก็มิได้เหาะขึ้นไปในโลก ๓ คงดับอยู่ที่จิต จิตนั่นเองเป็นโลก ๓ **ฉะนั้น ท่านผู้ต้องการดับโลก ๓ พึงดับที่จิตของตนๆ จนทำลายกิริยา คือตัวสมมติหมดสิ้นจากจิต ยังเหลือแต่อกิริยา (คือนิโรธธาตุ/พระนิพพานธาตุ) เป็นฐีติจิต ฐีติธรรม อันไม่รู้จักตาย (อมตธรรม)** ฉะนี้แล"

๒. พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี
หลวงพ่อวัดปากน้ำ (สด จนฺทสโร)

ได้แสดงไว้ในพระธรรมเทศนา เรื่อง **ติลักขณาทิคาถา** เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ ในหนังสือ**ชีวประวัติ ผลงานรวมพระธรรมเทศนา ๖๓ กัณฑ์** หน้า ๔๐๗ ว่า

"สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา

เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์นี้ นี่เป็นหนทางหมดจดวิเศษ"

นี่ถึงจะจริง ละได้จริง เอาตรงนี้แหละว่า **ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว ธรรมทั้งหลายน่ะอยู่ที่ไหน สังขารมีที่ไหน ธรรมมีที่นั่น สังขารอยู่ที่ไหน ธรรมอยู่ที่นั่น...**

...กายมนุษย์ที่เป็นตัว ก็ตัวโดยสมมติ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เรียกว่าไม่ใช่ตัว นั่นไม่ใช่ตัวแท้ๆ เป็นที่อาศัยของตัว คือ กายมนุษย์ละเอียด

...ส่วนเบญจขันธ์ทั้งห้าของกายมนุษย์ละเอียด ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง ส่วนธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัวซึ่งเป็นกายทิพย์

กายทิพย์ประกอบด้วยรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นอนิจจัง ทุกขัง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัว คือกายทิพย์ละเอียด

กายทิพย์ละเอียดก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัว คือกายรูปพรหม

รูปพรหมหมดทั้งร่างกาย ประกอบด้วยเบญจขันธ์ทั้งห้า คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัว คือกายรูปพรหมละเอียด

กายรูปพรหมละเอียด ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นรูปพรหมละเอียด ก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัว คือกายอรูปพรหม

กายอรูปพรหมก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง ประกอบด้วยเบญจขันธ์ทั้งห้า คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง ไม่ใช่ตัวเหมือนกัน ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมเล่า ก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัว คือ กายอรูปพรหมละเอียด

กายอรูปพรหมละเอียดก็ประกอบด้วยขันธ์ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัว ตัวเหล่านี้โดยสมมติทั้งนั้น ไม่ใช่วิมุตติ

สูงขึ้นไปกว่านี้เข้าถึงกายธรรม **กายธรรมคราวนี้เป็นตัวละ กายธรรมเป็นตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมนั่นแหละเป็นตัว กายธรรมนั่นแหละเป็นนิจจัง สุขัง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็เป็นอัตตา**

ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายแปดกายเบื้องต้นก็เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัว จะเป็นอัตตายังไม่ได้ เพราะยังเป็นสมมติอยู่

กายธรรมของธรรมกายละเอียดที่อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายอยู่นั่น เรียกว่ากายธรรมละเอียด... ตั้งแต่กายธรรมไปสิบกาย

กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา กายโสดาละเอียด กายสกทาคา กายสกทาคาละเอียด กายอนาคา กายอนาคาละเอียด เหล่านี้ยกเป็นตัวทั้งนั้น ควรยกเป็นนิจจัง สุขัง ทั้งนั้น ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายเล่า หมดทั้งก้อนนั่นแหละเป็นอัตตา เป็นนิจจัง สุขัง อัตตา ส่วนกายพระอรหัต **ถ้าถึงพระอรหัตก็เป็นนิจจัง สุขัง อัตตาแท้ๆ กายธรรมก็มีขันธ์เหมือนกัน แต่เป็นธรรมขันธ์ ท่านไม่เรียกเบญจขันธ์ เป็นธรรมขันธ์เสีย มีธาตุเหมือนกัน เป็นวิราคธาตุ เป็นวิราคธรรม เป็นธรรมไปทั้งก้อน เพราะฉะนั้นกายธรรมพระอรหัตเป็นนิจจัง สุขัง อัตตา หมดทั้งก้อน กายพระอรหัตละเอียดก็เป็นนิจจัง สุขัง อัตตา หมดทั้งก้อน**

เมื่อรู้จักดังนี้แล้ว ก็นี่แหละ **ถ้าจะไปนิพพานไปได้ทางนี้ ทางอื่นไปไม่ได้** ที่พระองค์ทรงรับสั่งไว้ **อตฺตทีปา อตฺตสรณา อนญฺญสฺสรณา ตนเป็นที่พึ่งของตน อตฺตทีปา ตนเป็นที่เกาะ ตนเป็นที่พึ่ง สิ่งอื่นไม่ใช่ ธมฺมทีปา ธมฺมสรณา อนญฺญสฺสรณา ธรรมเป็นเกาะ ธรรมเป็นที่พึ่ง สิ่งอื่นไม่ใช่"**

๓. พระเดชพระคุณพระราชวิสุทธิญาณโสภณ หลวงพ่อพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

ได้แสดงพระธรรมเทศนา เรื่อง **การเสกสรรปั้นยอของกิเลส** เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ในหนังสือ**ศาสนธรรมปลุกคนให้ตื่น** หน้า ๓๐๓ ว่า

"คำว่า **นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่งนั้น** หมายถึง สุขในหลักธรรมชาติของความบริสุทธิ์แห่งใจนั้นแล ไม่ได้เป็นความสุขแบบสมมติ

ทั้งหลาย ดังสุขเวทนาที่มีอยู่ภายในกาย ภายในจิตของสามัญชนทั่วไป นี่เรียกว่า สุขในขั้นสมมติ มีอยู่ทั้งทางกายและจิตใจ ส่วนพระอรหันต์ท่านผู้สิ้นกิเลสแล้วนั้น ท่านมีเพียงทุกข์ทางกายเท่านั้น ในจิตของท่านไม่มีทั้งทุกขเวทนาและสุขเวทนา อุเปกขาเวทนา เหลืออยู่ในนั้นเลย **เพราะฉะนั้น** คำว่า **ปรมํ สุขํ จึงไม่ใช่สุขเวทนาที่โลกทั้งหลายอาจเอื้อมถึงอยู่** นั้นไม่ใช่โลกที่กิเลสอาจเอื้อมถึงได้ **เป็นธรรมชาติแห่งความสุขของจิตบริสุทธิ์ล้วน ๆ ต่างหาก** นั่นแลท่านว่า **นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ** เป็นสุขในหลักธรรมชาติที่มีอยู่กับความบริสุทธิ์นั้น **สุขนี้จึงไม่มีคำว่า อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา เข้าไปแทรกได้เลย เพราะ อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา เป็นสมมติ** ต้องอยู่ในวงสมมติ นอกไปจากสมมติไม่ได้ **ส่วน ปรมํ สุขํ นั้นนอกวงสมมติไปแล้ว ท่านให้ชื่อว่าวิมุตติ...**"

และได้แสดงพระธรรมเทศนา เรื่อง **ความตายเป็นธรรมดา** ในหนังสือธรรมชุด**เตรียมพร้อม** หน้า ๔๓๕ ว่า

"**การที่เราบำเพ็ญอยู่เวลานี้ และบำเพ็ญเรื่อยมานี้แล** คือการดำเนินเพื่อหลบหลีกปลีกภัยทั้งหลายโดยลำดับ **จนบรรลุถึง "มหาสมบัติอันพึงหวัง" จากนั้นจะเรียกว่า 'นิจจัง' เป็นของเที่ยงก็ได้** เพราะไม่มีอะไรเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่มีอะไรเข้ามาทำลายจิตใจให้เดือดร้อนวุ่นวาย **จะเรียกว่า 'บรมสุข' ก็ไม่ผิด จะเรียกว่า 'อัตตา' ก็ไม่น่าจะผิด เพราะเป็น 'ตน' แท้** คือตนในหลักธรรมชาติ ไม่มี 'สมมติ' น้อยใหญ่ แม้ปรมาณูเข้ามาเกี่ยวข้องใจ **แต่ไม่ได้หมายถึงว่า 'อัตตา' ที่เป็นคู่กับ 'อนัตตา'** นั้นเป็นความสมมติอีกขั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นทางดำเนินเพื่อ **พระนิพพาน...**"

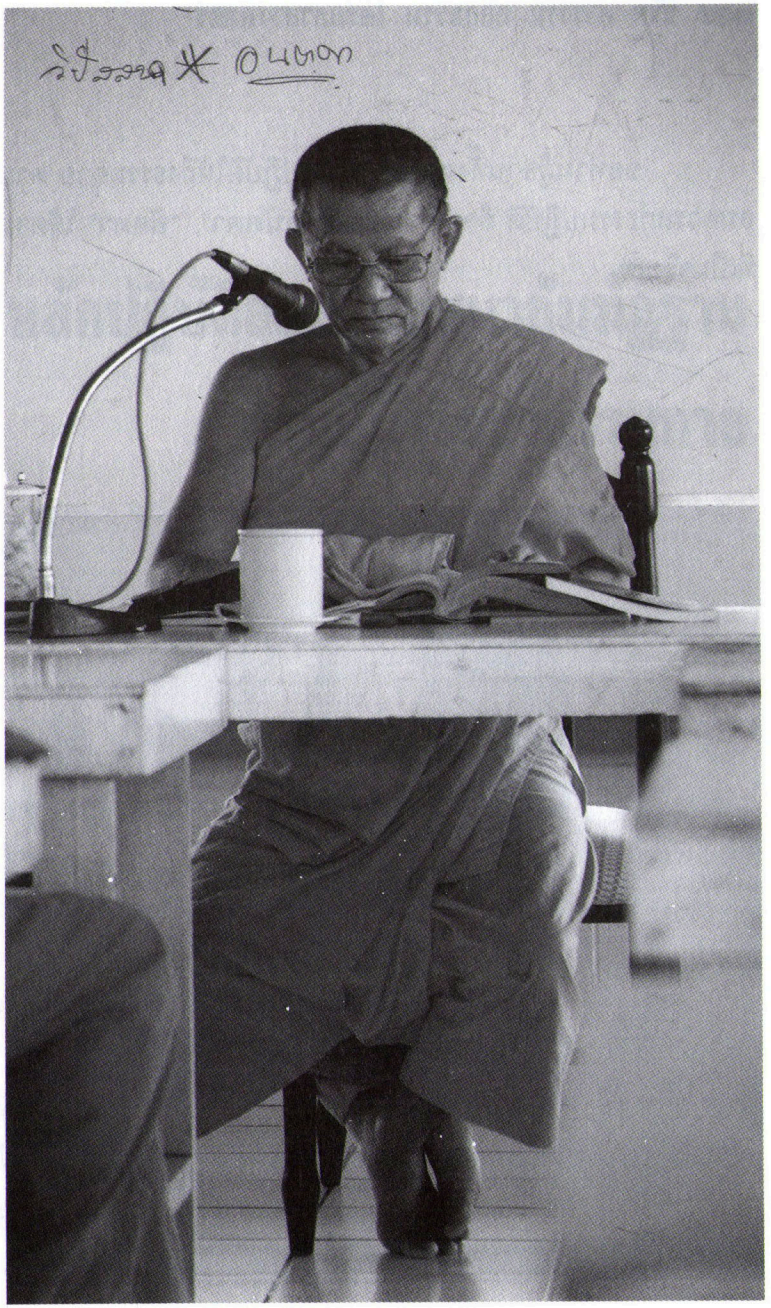

ขอท่านผู้อ่านทั้งหลายจงตั้งใจปฏิบัติให้ถึงธรรมกาย ตามสมควรแก่ธรรมปฏิบัติ ก็จะเข้าใจเรื่อง "**อนัตตา**", "**อัตตา**" ได้ตามที่เป็นจริงแล.

หลักปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนววิชชาธรรมกาย

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงประทานหลัก คือ ธรรมเป็นอารมณ์ของสมถกัมมัฏฐาน อันเป็นพื้นฐานสำคัญให้ถึงธรรมอันเป็นรากเหง้าให้วิปัสสนาเกิด เจริญขึ้น และตั้งอยู่ เพื่อเจริญปัญญา จากการที่ได้เห็นแจ้งและรู้แจ้งในสภาวะของสังขารธรรมและวิสังขารธรรมคือพระนิพพานโดยปรมัตถ์ และในพระอริยสัจ ๔ ตามที่เป็นจริงไว้หลายวิธี อันผู้เจริญภาวนาพึงเลือกปฏิบัติให้ถูกจริตอัธยาศัย ของตน

ข้าพเจ้าจึงขอเสนอวิธีเจริญทั้งสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ให้ผลดีมีประสิทธิภาพสูงตามหลักปฏิบัติพระสัทธรรมเพื่อทำนิพพานให้แจ้งที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว คือ วิธีเจริญสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานให้ถึงธรรมกายมรรคผลนิพพานตามรอยบาท

พระพุทธองค์ที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ **พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)** ท่านปฏิบัติได้เข้าถึง ได้รู้ เห็น และเป็นธรรมกายแล้ว จึงได้สั่งสอนศิษยานุศิษย์จนตลอดชีวิตของพระเดชพระคุณหลวงพ่อท่าน และได้ถ่ายทอดสืบต่อๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน ปรากฏผลดีเป็นอย่างสูงแก่ผู้ปฏิบัติด้วยอิทธิบาทธรรม

โดยมี**หลักปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานถึงธรรมกายให้เกิดอภิญญาและวิชชา** คือความรู้ความสามารถพิเศษ ได้แก่ วิชชา ๓ วิชชา ๘ (รวมอภิญญา ๖) ชื่อว่า "**วิชชาธรรมกาย**" **เป็นพื้นฐานสำคัญแก่การเจริญวิปัสสนาปัญญาถึงโลกุตรปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ** ดังต่อไปนี้

๑. ขั้นสมถกัมมัฏฐาน

มีหลักวิธีปฏิบัติเบื้องต้นที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑) กำหนด "**ฐานที่ตั้งของใจ**" ไว้ ณ **ศูนย์กลางกายเหนือระดับสะดือ ๒ นิ้วมือ อันเป็นที่ตั้งกำเนิดธาตุธรรมเดิม และเป็นที่ตั้งกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต** และ**ธรรมในธรรม**

ศูนย์กลางกายระดับสะดือเป็นที่สุดและเป็นต้นทางลมหายใจ (เข้า-ออก)

๒) กำหนด "**บริกรรมนิมิต**" คือ นึกให้เห็นด้วยใจเป็นเครื่องหมายดวงแก้วกลมใสให้ใจรวมอยู่ ณ ศูนย์กลางดวงแก้วกลมใส

นั้น ตรงศูนย์กลางกายเหนือระดับสะดือ ๒ นิ้วมือ (ตามข้อ ๑) การเพ่งดวงแก้วกลมใส มีลักษณะที่เป็นการเพ่งแสงสว่าง (อาโลกกสิณ) กล่าวคือถ้าพระโยคาวจรเพ่งแสงสว่างเป็นอารมณ์ ถึงได้อุคคหนิมิตก็จะเห็นเป็นดวงใสสว่าง หลวงพ่อวัดปากน้ำท่านจึงใช้ดวงแก้วกลมใส (แทนดวงใสสว่าง) เป็นบริกรรมนิมิต

๓) กำหนด "**บริกรรมภาวนา**" คือ ท่องในใจด้วยองค์บริกรรมภาวนาว่า "**สัมมา อรหัง ๆ ๆ**" ที่กลางของกลางจุดเล็กใสกลางดวงแก้วกลมใส ตรงศูนย์กลางกายเหนือระดับสะดือ ๒ นิ้วมือนั้นเพื่อประคองใจให้หยุดนิ่งตรงนั้น

คำว่า "**สัมมา**" เป็นคำย่อมาจากคำว่า "**สัมมาสัมพุทโธ**" แปลว่า **พระผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ** ซึ่งหมายถึง**พระปัญญาคุณของพระพุทธเจ้า** ส่วนคำว่า "**อรหัง**" แปลว่า พระผู้ไกลจากกิเลสและบาปธรรมทั้งปวง ซึ่งหมายถึง **พระวิสุทธิคุณของพระพุทธเจ้า** เมื่อบริกรรมภาวนาว่า "**สัมมา อรหัง ๆ ๆ**" **นึกน้อมพระพุทธคุณ** คือ **พระปัญญาคุณ** และ**พระวิสุทธิคุณของพระพุทธเจ้า มาสู่ใจเราด้วยเป็นพุทธานุสสติ**

ถ้าผู้ปฏิบัติภาวนากำหนดบริกรรมนิมิต คือนึกเห็นเครื่องหมายดวงแก้วกลมใสด้วยใจได้ยาก ก็ให้สังเกตลมหายใจเข้า-ออกที่ผ่านและกระทบดวงแก้วตรงศูนย์กลางกายเหนือระดับสะดือ ๒ นิ้วมือ อยู่ตรงนั้น (เป็นอานาปานสติอีกโสดหนึ่ง) โดยไม่ต้องตามลมหายใจเข้า-ออก ก็จะช่วยให้เห็นดวงนิมิตได้ง่ายเข้า เมื่อเห็นดวงใสปรากฏขึ้นแล้ว ก็ปล่อยความสนใจในลม

เมื่อรวมใจหยุดนิ่งตรงศูนย์กลางกายเหนือระดับสะดือ

๒ นิ้วมือ อันเป็นที่ตั้งกำเนิดธาตุธรรมเดิม ก็จะเข้าถึง และได้รู้เห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม จนถึงธรรมกายอันเป็นกายที่พ้นโลก เป็นธาตุธรรมที่บริสุทธิ์ เป็นอุปการะสำคัญต่อการเจริญวิปัสสนาให้เกิดปัญญาจากการที่ได้เห็นแจ้งและรู้แจ้ง

ก. ใน**สภาวะของสังขาร** คือธรรมอันเป็นไปในภูมิ ๓ ทั้งสิ้น และธรรมที่เป็นไปในภูมิที่ ๔ เฉพาะที่เป็นสังขตธรรมตามที่เป็นจริง

ข. ใน**สภาวะของวิสังขาร คือพระนิพพานธาตุโดยปรมัตถ์** ทั้ง**สภาวะนิพพาน ผู้ทรงสภาวะ** และ**อายตนะนิพพาน** ตามที่เป็นจริง และ

ค. ใน**อริยสัจ ๔** อันเป็นไปในญาณ ๓ คือ สัจจญาณ กิจจญาณ และ กตญาณ มีรอบ ๑๒ ดังปรากฏคำสอนวิธีปฏิบัติสมถ-วิปัสสนากัมมัฏฐานเบื้องต้น โดยพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ **พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)** ต่อไปนี้

"ต่อแต่นี้ไปคอยตั้งใจฟัง เมื่อเราทำวัตรอาราธนาเสร็จแล้วก็จะบอกวิธีกระทำต่อไป วิธีกระทำสมถวิปัสสนาต้องมีบริกรรมภาวนากับบริกรรมนิมิตเป็นคู่กัน บริกรรมนิมิตให้กำหนดเครื่องหมายเท่าดวงใสเหมือนกับเพชรลูกที่เจียระไนแล้ว ไม่มีขนแมว โตเท่าแก้วตา ผู้หญิงกำหนดเข้าปากช่องจมูกซ้าย ผู้ชายกำหนดเข้าปากช่องจมูกขวา อย่าให้ล้ำให้เหลื่อม ใจของเราก็ยืดไปยืดมาแวบไปแวบมา ให้เข้าไปอยู่เสียในบริกรรมนิมิต **ปากช่องจมูก หญิงซ้ายชายขวา** ข้างนอกดวงโตเท่าแก้วตา ข้างในดวงโตเท่าเมล็ดพุทธรักษา ใสขาวเหมือนกระจก

ส่องเงาหน้า หญิงกำหนดปากช่องจมูกซ้าย ชายกำหนดปากช่องจมูกขวา แล้วให้บริกรรมภาวนาประคองบริกรรมนิมิตนั้นไว้ว่า "สัมมาอรหัง" ตรึกนึกดวงที่ใส ใจหยุดอยู่กลางดวงที่ใส "สัมมาอรหัง" ตรึกถึงดวงที่ใส ใจหยุดอยู่กลางดวงที่ใส "สัมมาอรหัง" ตรึกถึงดวงที่ใสใจหยุดอยู่กลางดวงที่ใส นิ่งอยู่ที่นั่น นี่**ฐานที่ ๑**

ฐานที่ ๒ เลื่อนไปที่**เพลาตา** หญิงอยู่ซีกข้างซ้าย ชายอยู่ซีกข้างขวา ตรงหัวตาที่มูลตาออกตามช่องลมหายใจเข้าออกข้างในแล้วให้บริกรรมประคองเครื่องหมายที่เพลาตานั้นว่า "สัมมาอรหังๆๆ" ๓ ครั้ง แบบเดียวกัน

แล้วเลื่อนเครื่องหมายตรงลำดับเพลาตาเข้าไปที่**กลางกั๊กศีรษะข้างใน** ไม่ให้ค่อนซ้ายขวาหน้าหลังล่างบน กลางกั๊กพอดี ที่นี่เรียกว่า**ฐานที่ ๓** แล้วบริกรรมประคองเครื่องหมายที่กลางกั๊กศีรษะข้างในว่า "สัมมาอรหังๆๆ" ๓ ครั้ง ตรงนี้มีลัทธิพิธี ต้องกลับตาไปข้างหลังให้ตาค้าง เหมือนคนชักจะตาย เราหลับตาอยู่ ตาช้อนขึ้นข้างบนเหลือบขึ้นข้างบน เหลือบไปๆ จนค้างแน่น ให้ความเห็นกลับไปข้างหลัง แล้วค่อยๆ ให้เห็นกลับเข้าข้างใน พอตาเห็นกลับเข้าข้างในก็เลื่อนเครื่องหมายจากฐานที่ ๓ นี้ไป**ฐานที่ ๔ ที่ปากช่องเพดาน** ที่รับประทานอาหารสำลัก อย่าให้ล้ำให้เหลื่อมพอดี แล้วบริกรรมประคองเครื่องหมายในฐานที่ ๔ นั้นว่า "สัมมาอรหังๆๆ" ๓ ครั้ง

แล้วก็เลื่อนเครื่องหมายจากฐานที่ ๔ ไป**ฐานที่ ๕ ที่ปาก-ช่องคอ** เหนือลูกกระเดือก เหมือนกลางกั๊กปากถ้วยแก้ว ตั้งไว้ปากช่องคอ บริกรรมประคองเครื่องหมายที่ปากช่องคอนั้นว่า "สัมมาอรหังๆๆ" ๓ ครั้ง แล้วเลื่อนเครื่องหมายลงไป**ฐานที่ ๖ กลางตัว สุดลม-**

หายใจเข้าออก สะดือทะลุหลังขวาทะลุซ้าย **กลางกั๊กข้างใน ตรงกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ที่ใจหยุดนั่นทีเดียว ตั้งตรงนั้นเอาใจของเราจรดเข้าที่ดวงใสนั้น** แล้วบริกรรมภาวนาว่า "สัมมาอรหังๆๆ" ๓ ครั้ง แล้วถอยหลังจากฐานที่ ๖ มาที่**เหนือกลางตัวเรานี้ขึ้นมา ๒ นิ้วมือ** ฐานนั้นเรียกว่า **ฐานที่ ๗**

ฐานที่ ๗ นั้นมีศูนย์ ๕ ศูนย์ ๑.ศูนย์กลาง ๒.ศูนย์ข้างหน้า ๓.ศูนย์ข้างขวา ๔.ศูนย์ข้างหลัง ๕.ศูนย์ข้างซ้าย ศูนย์กลางคือ อากาศธาตุ ศูนย์ข้างหน้าธาตุน้ำ ศูนย์ข้างขวาธาตุดิน ศูนย์ข้างหลัง ธาตุไฟ ศูนย์ข้างซ้ายธาตุลม เครื่องหมายใสสะอาดตรงช่องอากาศกลาง ตรงนั้นเรียกว่า "**ศูนย์**"

ทำไมถึงเรียกว่า "**ศูนย์**" ? ตรงนั้นเวลาสัตว์ไปเกิดมาเกิด แล้วก็มาอยู่ในที่สิบ อยู่ในกลางดวงนั้น **กายละเอียดอยู่ในกลางดวงนั้น เมื่อพ่อแม่ประกอบธาตุธรรมถูกส่วนเข้าแล้ว ก็ตกศูนย์ทีเดียว พอตกศูนย์ก็ลอยขึ้นมาเหนือกลางตัว ๒ นิ้วมือ** (เป็นดวงกลมใส) โตเท่าฟองไข่แดงของไข่ไก่ ใสเป็นกระจกส่องเงาหน้า นี่มันจะเกิดละ ตรงนั้นเรียกว่าศูนย์ ศูนย์นั้นเป็นสำคัญนัก จะเกิดมาในมนุษยโลกก็ต้องเกิดด้วยศูนย์นั้น จะไปนิพพานก็ต้องเข้าศูนย์นั้นไปเหมือนกัน จะไปสู่มรรค ผล นิพพานก็ต้องเข้าศูนย์นั้นเหมือนกันแบบเดียวกัน

จะตายจะเกิดเดินตรงกันข้าม ถ้าว่าจะเกิดก็ต้องเดินนอกออกไป ถ้าว่าจะไม่เกิดก็ต้องเดินในเข้าไป กลางเข้าไว้ หยุดเข้าไว้ ไม่คลาดเคลื่อน นี้ตายเกิดอย่างนี้ ให้รู้จักหลักอย่างนี้ เมื่อรู้จักหลักดังนี้แล้วก็รู้ทีเดียว พอรุ่งขึ้นเช้านี่ **ที่ใจเราวุ่นวายอยู่นี้**

มันทำอะไร ? มันต้องการจะเวียนว่ายตายเกิด ถ้าใจเรานิ่งอยู่ในกลางนั้น มันจะเลิกเวียนว่ายตายเกิด เราก็รู้ตัวของเราอยู่ เราไม่ต้องง้อใคร เรารู้แล้วเราเรียนแล้ว เราเข้าใจแล้ว **เราต้องทำใจของเราให้นิ่ง ทำใจให้หยุดอยู่ศูนย์กลางนั่น** กลางของกลางๆๆๆ ซ้ายขวา หน้าหลัง ล่างบน นอกใน ไม่ไป เข้ากลางของกลางๆๆๆ นิ่งแน่นหนักขึ้น พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงใสแจ่มบังเกิดขึ้น เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์

ดวงนั้นแหละเรียกว่า ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทั้งหมดในสากลโลก ในสากลธรรม พระพุทธเจ้าพระอรหันต์จะเข้าไปสู่นิพพาน ต้องไปทางนี้ทางเดียว ไม่มีทางแตกแยกจากกัน ไปแนวเดียวทางเดียวกันหมด แต่ว่าการไปนั้น บางท่านเร็ว บางท่านช้า ไม่เหมือนกัน คำที่ว่าไม่เหมือนกันนี้แหละ ถึงจะได้ชื่อว่าไม่ซ้ำกัน คำว่าไม่ซ้ำกัน เพราะเร็วกว่ากัน ช้ากว่ากัน แล้วแต่นิสัยวาสนาของตนที่สั่งสมอบรมไว้ แต่ว่า**ทางไปนั้นเป็นทางเดียวกันหมด เป็นเอกายนมรรค หนทางเส้นเดียว เมื่อจะไปต้องหยุด** นี้ก็แปลก ทางโลกเขาจะไปต้องขึ้นเรือบิน เรือยนต์ รถยนต์ไป จึงจะเร็วจึงจะถึง แต่ทางธรรมไม่เป็นเช่นนั้น เมื่อจะไปต้องหยุด ถ้าหยุดจึงจะเร็ว จึงจะถึง นี่แปลกอย่างนี้ ฉะนั้นต้องเอาใจหยุด จึงจะเร็วจึงจะถึง หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ พอหยุดถูกส่วนก็เห็นดวงใส ดวงนั้นแหละเรียกว่า**เอกายนมรรค** หรือที่เรียกว่า**ปฐมมรรค** หรือเรียกว่า**ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน** โตเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใจก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงนั้น

พอหยุดนิ่งถูกส่วนเข้าเท่านั้น หยุดในหยุดๆๆ กลางของหยุด

เรื่อยเข้าไป กลางของกลางๆๆๆ ที่หยุดนั้น พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงอีกดวงหนึ่งเท่าๆ กัน อยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานนั่น เรียกว่า**ดวงศีล** หยุดอยู่กลางดวงศีลนั่น พอถูกส่วนเข้า เห็นอีกดวงหนึ่งเท่าๆ กัน เรียกว่า**ดวงสมาธิ** หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่น พอถูกส่วนเข้าเห็นอีกดวงหนึ่งเรียกว่า**ดวงปัญญา** ดวงเท่าๆ กัน หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่น พอถูกส่วนเข้าเห็นอีกดวงหนึ่ง เรียกว่า**ดวงวิมุตติ** ใสละเอียดหนักขึ้นไป หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั่น พอถูกส่วนเข้า เห็นอีกดวงหนึ่ง เรียกว่า**ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ** หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าเห็นตัวกายมนุษย์ของเรานี่นอนฝันออกไปที่ไปเกิดมาเกิด

เขาเรียกว่ากายมนุษย์ละเอียด พอเราไปเห็นเข้าเท่านั้น เราก็รู้ได้ทีเดียวว่า อ้อ กายนี้เวลาฝันเราเคยเห็นเคยไปกับมัน ในเวลาทำกิจหน้าที่ฝัน เวลาตื่นแล้วไม่รู้มันไปอยู่ที่ไหน บัดนี้เรามาเห็นแล้ว อยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นเอง

เมื่อเห็นแล้ว ก็ให้กายมนุษย์ละเอียดนั่นนั่งเข้าเหมือนกายมนุษย์หยาบข้างนอกนี่ เมื่อนั่งถูกส่วนเข้าแล้ว ใจมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้า หยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายทิพย์**

ให้กายทิพย์นั่งแบบเดียวกันกับกายมนุษย์ละเอียดนั่น ใจของกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่กับศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายทิพย์ละเอียด**

ใจกายทิพย์ละเอียดก็นิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเห็น**กายรูปพรหม**

ใจกายรูปพรหมก็นิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ใจกายรูปพรหมเมื่อหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน

เข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเห็น**กายรูปพรหมละเอียด**

ใจกายรูปพรหมละเอียด หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายอรูปพรหม**

ใจกายอรูปพรหม ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายอรูปพรหมละเอียด**

ใจกายอรูปพรหมละเอียด หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา

ลักษณะของฐานที่ ๗

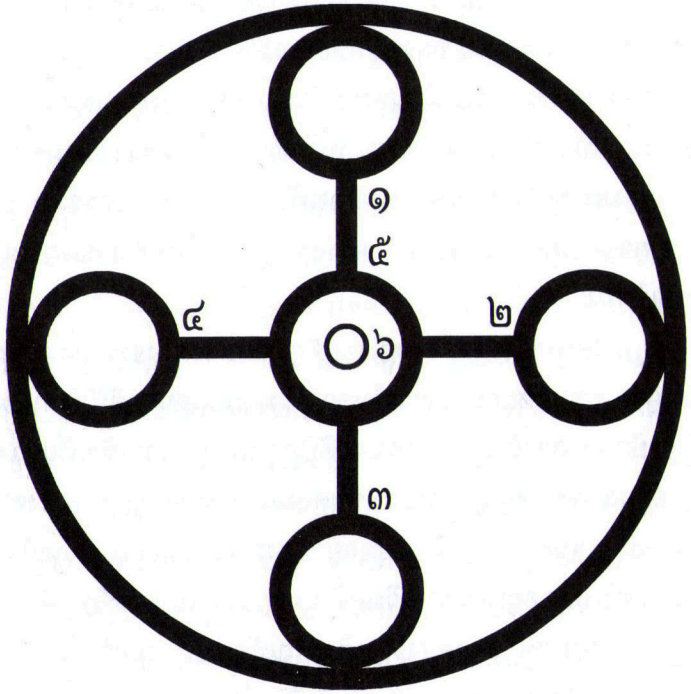

๑. ศูนย์ด้านหน้า	ธาตุน้ำ
๒. ศูนย์ด้านขวา	ธาตุดิน
๓. ศูนย์ด้านหลัง	ธาตุไฟ
๔. ศูนย์ด้านซ้าย	ธาตุลม
๕. ศูนย์กลาง	อากาศธาตุ
๖. กลางอากาศธาตุ	วิญญาณธาตุ

ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายธรรม** รูปเหมือนพระปฏิมา เกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกส่องหน้า หน้าตักโตเล็กตามส่วน **หน้าตักเท่าไหนดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็โตเท่านั้น กลมรอบตัว อยู่กลางกายธรรมกายนั่นธรรมกายเป็นตัวพุทธรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายเป็นธรรมรัตนะ**

ใจพุทธรัตนะก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอหยุดถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นธรรมกายละเอียด โตกว่าธรรมกายที่เห็นแล้วนั้น ๕ เท่า

ใจกายธรรมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานขยายส่วนโตหนักขึ้นไป ใจก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายธรรมพระโสดา** หน้าตัก ๕ วา

สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้น

ใจกายพระโสดา ก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายธรรมพระโสดาละเอียด** อยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะของพระโสดานั้น หน้าตัก ๑๐ วา

ใจกายพระโสดาละเอียด หยุดนิ่งอยู่ที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายพระสกิทาคา** หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้น

ใจของกายพระสกิทาคาก็หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวง

สมาธิถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายพระสกิทาคาละเอียด** หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้น

ใจของพระสกิทาคาละเอียด หยุดอยู่ที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคาละเอียด ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายพระอนาคา** หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้น

ใจของพระอนาคา ก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายพระอนาคาละเอียด** หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้น

ใจของพระอนาคาละเอียด ก็หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเห็น**กายพระอรหัต** หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตก็ ๒๐ วา กลมรอบตัว

ใจของพระอรหัต ก็หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเห็น**กายพระอรหัตละเอียด** สวยงามมาก นี่เป็นกายที่ ๑๘ เมื่อถึงพระอรหัตนี้แล้ว

หลุดกิเลสหมด ไม่มีกิเลสเลย เสร็จกิจในพระพุทธศาสนา ทั้งสมถวิปัสสนาตลอด[๑]

ตั้งแต่กายมนุษย์ถึงกายอรูปพรหมละเอียด แค่นั้นเรียกว่า **ขั้นสมถะ**

ตั้งแต่กายธรรมโคตรภูทั้งหยาบทั้งละเอียด จนกระทั่งถึงกายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียดนี้เป็น**ขั้นวิปัสสนา**ทั้งนั้น"[๒]

๒. ขั้นอนุวิปัสสนา

เมื่อผู้ปฏิบัติภาวนาได้ถึงธรรมกายแล้ว ย่อมสามารถเจริญทั้งสมถะและวิปัสสนาให้เกิดอภิญญาและวิชชา ให้สามารถพิจารณาเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรมให้เจริญ "**วิปัสสนาปัญญา**" เห็นแจ้งรู้แจ้งสภาวะของสังขาร อันประกอบด้วย

---

*๑ พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ หมายถึง ธรรมกายอรหัตผลที่ได้บรรลุมรรค (กำจัดสัญโญชน์ ๑๐ ได้แล้ว) ผล และ**นิพพาน**แล้ว ส่วนผู้ปฏิบัติได้ถึงธรรมกาย แต่ยังละสัญโญชน์เบื้องต่ำอย่างน้อย ๓ ประการ (สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส) **ไม่ได้** หลวงพ่อท่านแสดงว่า **ยังเป็นแต่โคตรภูบุคคล ผู้ได้โคตรภูญาณเท่านั้น***

*๒ พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ หมายถึง **ตั้งแต่ขั้นอนุวิปัสสนา** เห็นแจ้งในสภาวะของ**สังขารธรรม** ตลอดถึงโลกุตรวิปัสสนา เห็นแจ้งในสภาวะของ**วิสังขารธรรม** คือ **พระนิพพาน** และเห็นแจ้งในอริยสัจ ๔ อันเป็นไปในญาณ ๓ มีอาการ ๑๒ **(ชยมงฺคโล ภิกฺขุ)***

ปัจจัยปรุงแต่ง (สังขตธรรม) ว่ามีสามัญญลักษณะที่เป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ และ อนตฺตา อย่างไร อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเจริญโลกุตรวิปัสสนาให้เห็นแจ้งในอริยสัจ ๔ เป็น "**โลกุตตรปัญญา**" ต่อไป กล่าวคือเมื่อผู้ปฏิบัติภาวนาได้ถึงธรรมกายแล้ว

๑.**พึงฝึกเจริญฌานสมบัติให้เป็นวสี** แล้ว**ย่อมเกิดอภิญญา** มี**ทิพพจักษุ ทิพพโสต** เป็นต้น ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ เพราะการเริ่มเจริญสมถภาวนา โดยการกำหนดบริกรรมนิมิต เป็นดวงแก้วกลมใสนั้น มีลักษณะเป็นการเพ่งกสิณแสงสว่าง ชื่อว่า "อาโลกกสิณ" อันเป็นกสิณกลางและมีผลให้เกิดอภิญญาได้ง่าย

๒. สามารถน้อมไปเพื่อ "**อตีตังสญาณ**" เห็นอัตตภาพของตนและสัตว์อื่นในภพก่อนๆ น้อมไปเพื่อ "**อนาคตังสญาณ**" เห็นจุติปฏิสนธิของสัตว์ทั้งหลายที่เป็นไปตามกรรม และน้อมไปเพื่อ "**ปัจจุปปันนังสญาณ**" เห็นสัตวโลกในทุคติภูมิ ได้แก่ ภูมิของเปรต สัตว์นรก อสุรกาย และในสุคติภูมิ ได้แก่ เทวโลก และพรหมโลก ตามที่เป็นจริง ตามพระพุทธดำรัสได้

ให้สามารถรู้เห็นสภาวะของสังขาร ได้แก่ เบญจขันธ์ของสัตวโลกทั้งหลาย อันปัจจัยปรุงแต่งด้วย**ปุญญาภิสังขาร** คือความปรุงแต่งด้วยบุญ คือกุศลกรรม **อปุญญาภิสังขาร** คือความปรุงแต่งด้วยบาป คือ อกุศลกรรม และ**อเนญชาภิสังขาร** คือ ความปรุงแต่งที่ไม่หวั่นไหว (ด้วยรูปฌานที่ ๔ ถึงอรูปฌานทั้ง ๔)

ได้เห็นการเวียนว่ายตายเกิดของสัตวโลกในสังสารจักรอันเป็นไปตามกรรม โดยวัฏฏะ ๓ คือ กิเลสวัฏ กัมมวัฏ และ วิปากวัฏ และ

ให้สามารถเจริญปัญญารู้แจ้งในสภาวะของสังขารธรรม คือ ธรรมชาติที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง (สังขตธรรม) กล่าวคือ ธรรมที่เป็นไปในภูมิ ๓ ทั้งสิ้น ว่ามีสามัญลักษณะที่เป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ และ อนตฺตา อย่างไร ละเอียดและกว้างขวาง

ให้เจริญวิปัสสนาญาณ รวบยอดผ่านถึงโคตรภูญาณของธรรมกายได้อย่างรวดเร็ว และเป็นบาทฐานให้เจริญโลกุตรวิปัสสนาได้เป็นอย่างดี

๓. ขั้นโลกุตรวิปัสสนา

เมื่อพระโยคาวจรเจริญอนุวิปัสสนา เห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก เห็นแจ้งรู้แจ้งในสามัญลักษณะของสังขารธรรมทั้งหลายอยู่แล้วนั้น

ธรรมกายย่อมเจริญฌานสมาบัติพิจารณาเห็นธรรมในธรรม คือ อริยสัจ ๔ ของ กายในภพ ๓ แล้วทำนิโรธ (ไม่ใช่นิโรธสมาบัติ) **ดับสมุทัย ปหานอกุศลจิตของกายในภพ ๓ โดยวิธีดับหยาบไปหาละเอียด ผ่านศูนย์กลางกำเนิดธาตุธรรมเดิม** อันเป็นที่ตั้งของ**ธาตุธรรม เห็น จำ คิด รู้** คือ **"ใจ"** อันกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ยึดครองอยู่ **ปหานอกุศลจิต ชำระธาตุธรรม เห็น จำ คิด รู้** คือ **"ใจ" ของกายในกาย** (รวมเวทนา จิต และธรรม) **จากกายสุดหยาบถึงสุดละเอียด จนเป็นแต่ธาตุล้วนธรรมล้วนของ**

ธรรมกายที่บริสุทธิ์สุดละเอียด ถึงปล่อยวางอุปาทานในเบญจขันธ์ของกายในภพ ๓ และ**ปล่อยความยินดีในฌานสมาบัติเสียได้**

ปล่อยขาดพร้อมกันแล้ว ธรรมกายที่บริสุทธิ์สุดละเอียดนั้นจะตกศูนย์ไปปรากฏในอายตนะนิพพาน อันเป็นที่สถิตของพระนิพพาน คือ **ธรรมกายตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า** และ**พระอรหันตเจ้าที่ดับขันธ์เข้าปรินิพพาน ด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุ ประทับเข้านิโรธสงบตลอดกันหมดนับไม่ถ้วน สว่างไสวด้วยธรรมรังสีของธรรมกายที่บรรลุพระอรหัตผลแล้ว เป็นวิราคธาตุ วิราคธรรมที่ว่างอย่างมีประโยชน์สูงสุดเพราะไม่มีสังขาร** ชื่อว่า **"ปรมัตถสูญ"**

โคตรภูจิต คือ **ธรรมกายโคตรภูของพระโยคาวจรนั้นย่อมยึดหน่วงพระนิพพานอันละเอียดประณีต สุขุมลุ่มลึกนั้นเป็นอารมณ์** (แต่นิพพานธาตุโดยปรมัตถ์เป็นธรรมธาตุที่ไม่มีอารมณ์)

เมื่อ**มรรคจิต** คือ **ธรรมกายมรรคของพระโยคาวจรนั้นเกิดและเจริญขึ้นปหานสัญโญชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกอย่างน้อย ๓ ประการ** คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส **ขึ้นไปได้ ย่อมก้าวล่วงข้ามโคตรปุถุชนเป็นพระอริยบุคคล ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้** และ ณ บัดนั้น **ธรรมกายมรรค** ได้แก่ ธรรมกายพระโสดาปัตติมรรค **ก็จะตกศูนย์** และ**ปรากฏผลจิต** ได้แก่ ธรรมกายพระโสดาปัตติผล เข้า**ผลสมาบัติ พิจารณาปัจจเวกขณ์ ๕** คือ **พิจารณามรรค-ผล กิเลสที่ละได้ กิเลสที่ยังเหลือ** (ในกรณีเสขบุคคล) และ**พิจารณาพระนิพพาน** ต่อไป

นี้คือขั้นตอนของเจริญสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนว

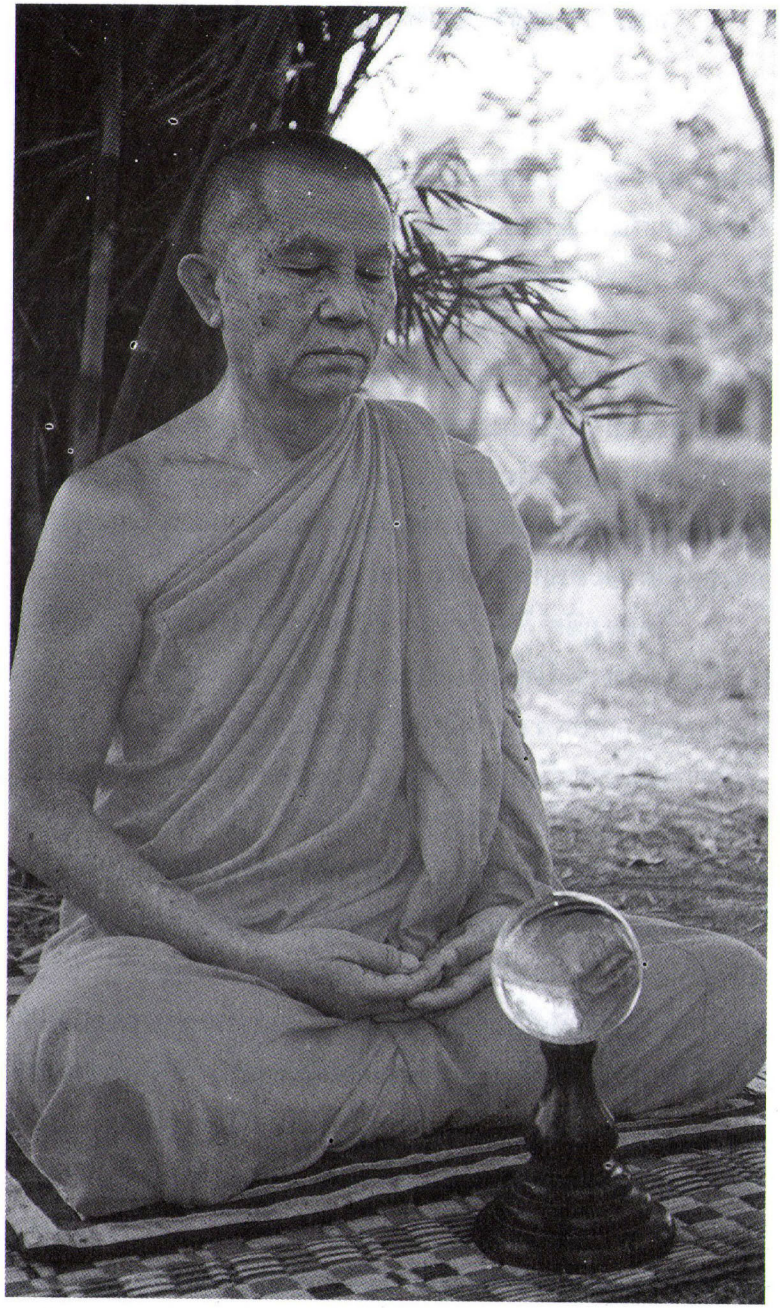

วิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้าที่พระเดชพระคุณ**หลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี** (สด จนฺทสโร) ได้ปฏิบัติเข้าถึงได้รู้-เห็นและเป็นธรรมกาย แล้วได้สั่งสอนศิษยานุศิษย์ และได้ถ่ายทอดสืบต่อๆ กันมาถึงปัจจุบันที่ข้าพเจ้าขอแนะนำให้ท่านผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติ ให้ทดลองปฏิบัติให้เห็นผลด้วยตนเองแล้ว ท่านจะซาบซึ้งในคุณของวิชชาธรรมกายด้วยตัวของท่านเอง และ**ท่านจะพบว่าพระนิพพาน-ธาตุโดยปรมัตถ์นั่นแหละเป็นตัวตน (อตฺตา) ที่แท้จริง เพราะเป็นอมตธรรม ที่ไม่ต้องเกิด แก่ เจ็บ และตายอีก มีสภาวะที่เที่ยง (นิจฺจํ) เป็นบรมสุข (ปรมํ สุขํ) และยั่งยืน (ธุวํ) มั่นคง (สสฺสตํ) อันเป็นอัตตลักษณะของวิสังขารธรรม ที่ตรงกันข้ามกับอนัตต-ลักษณะของสังขารธรรมทั้งปวงโดยสิ้นเชิง**

พระนิพพานธาตุโดยปรมัตถ์ คือ ธรรมกายที่บรรลุพระอรหัตผลแล้วนี้แหละ คือพระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ พระสังฆรัตนะ (กรณีพระอริยสาวก) กล่าวคือ**พระรัตนตรัย ที่พึ่งอันประเสริฐของสัตวโลกแท้ ๆ**

ข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นว่า **ณ ที่ใดมีผู้ปฏิบัติภาวนาวิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้านี้ด้วยดี ตรงตามที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อท่านแนะนำสั่งสอนไว้** และ**รักษาสืบต่อไว้ด้วยดี บุคคลผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ** และ**สถานที่นั้น ๆ มีความเจริญรุ่งเรือง และสันติสุขดีทั้งนั้น ไม่มีเสื่อมเลย**

จึงขอแนะนำให้ท่านผู้สนใจใน ธรรมปฏิบัติ ลองปฏิบัติดูเถิด เมื่อท่านปฏิบัติได้ถึงธรรมกายก็จะทราบผลดีด้วยตัวของท่านเอง

๔. ขั้นวิชชาธรรมกายชั้นสูง

สำหรับผู้ปฏิบัติได้ถึงธรรมกาย และได้ฝึกเจริญภาวนาพิจารณาเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และ ธรรมในธรรม ทั้ง ณ ภายนอก และ ณ ภายใน ได้ผลดีพอสมควรแล้วยังควรได้รับการฝึก**เจริญภาวนาวิชชาธรรมกายชั้นสูง** อีกต่อไป ซึ่งจะเป็นธรรมเครื่องช่วย "**บำบัดทุกข์**" และ "**บำรุงสุข**" ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นรวมทั้งสังคมประเทศชาติได้มาก ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ แต่ผู้ปฏิบัติภาวนาวิชชาธรรมกายชั้นสูง เขาจะไม่ค่อยเปิดเผยหรือแสดงความโอ้อวดใดๆ กับใครๆ นอกจากจะเป็นที่รู้กันเฉพาะในหมู่ครูอาจารย์ และศิษยานุศิษย์ผู้ใกล้ชิดเท่านั้น

วิชชาธรรมกายชั้นสูงนี่แหละ ที่ข้าพเจ้าเคยได้ยินว่า พระเดชพระคุณหลวงพ่อท่านได้เคยกล่าวกับศิษยานุศิษย์ในสมัยที่ยังมีชีวิตอยู่ว่า

"ธรรมกายคนหนึ่ง ช่วยคนได้ครึ่งเมือง"

หมายถึงว่าผู้ปฏิบัติได้ถึงธรรมกาย เจริญวิชชาธรรมกายชั้นสูง ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่สาธุชนพลเมืองได้มาก

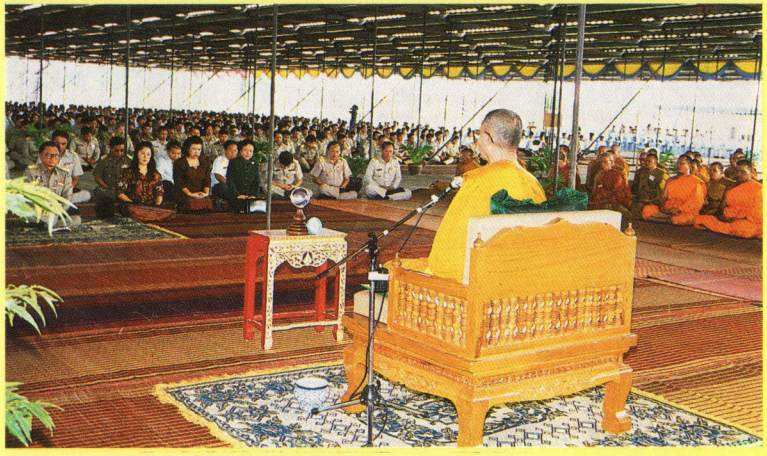

ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พ.ศ.๒๕๔๐ มี เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์
วัดชนะสงคราม เจ้าคณะใหญ่หนกลาง เป็นประธานฝ่ายบรรพชิต
นายมานิต ศิลปอาชา ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี
เป็นประธานฝ่ายคฤหัสถ์ มีพระภิกษุ สามเณร และสาธุชน
ร่วมเจริญจิตภาวนาถวายเป็นพระราชกุศล ประมาณ ๔,๐๐๐ คน
ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

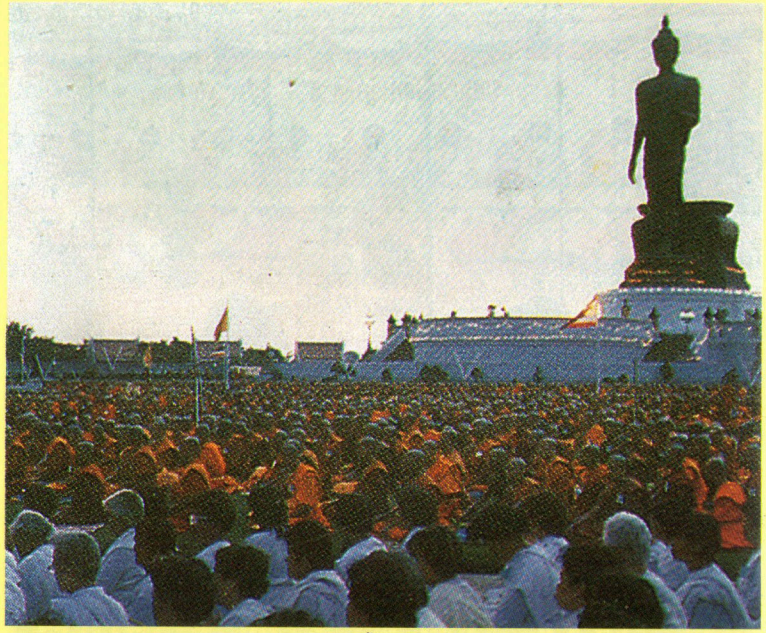

โครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ ที่พุทธมณฑล
วันที่ ๒-๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๐
เจ้าประคุณ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์
(สมัยดำรงสมณศักดิ์ที่ พระธรรมธีรราชมหามุนี)
ประธานฝ่ายดำเนินงานโครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ
ได้มอบหมายให้พระวิปัสสนาจารย์ของสถาบันพุทธภาวนา ฯ
ประกอบด้วย**พระภาวนาโกศลเถร, พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** ฯลฯ
ให้ทำหน้าที่บรรยายธรรม และนำพระสงฆ์เจริญจิตตภาวนา
เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล ณ บริเวณพุทธมณฑล จ.นครปฐม
ในวโรกาสนี้ พระมหาเสริมชัย ได้บรรยายหลักธรรมปฏิบัติ
สมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแบบที่**พระมงคลเทพมุนี**
หลวงพ่อวัดปากน้ำ (สด จนฺทสโร) ได้เคยปฏิบัติ และสอนให้ปฏิบัติ
ถึงธรรมกายและพระนิพพานแก่พระเถรานุเถระจำนวน ๕,๐๐๐ รูป
ณ ห้องประชุมพุทธมณฑล

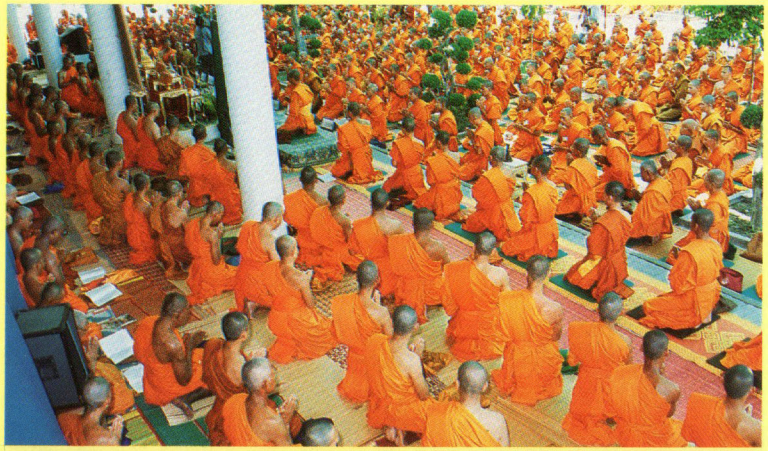

วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และ **สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ**
หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ ได้นำคณะพระภิกษุ สามเณร
และสาธุชนจากจังหวัดต่างๆ ที่มาเข้ารับการอบรมพระกัมมัฏฐาน
ประจำปี และพระเถรานุเถระ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน
ในจังหวัดราชบุรี ร่วมกันเจริญจิตตภาวนาถวายเป็นพระราชกุศล
เป็นประจำทุกปี

พระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล
นำประชาชนปฏิบัติธรรมเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล
เนื่องในมหามงคลสมัย **วันเฉลิมพระชนมพรรษา**
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ ณ ท้องสนามหลวง
ในโอกาสนี้มีประชาชนเข้าร่วมปฏิบัติธรรมเพื่อน้อมถวายเป็นพระราชกุศล
เป็นจำนวนมาก

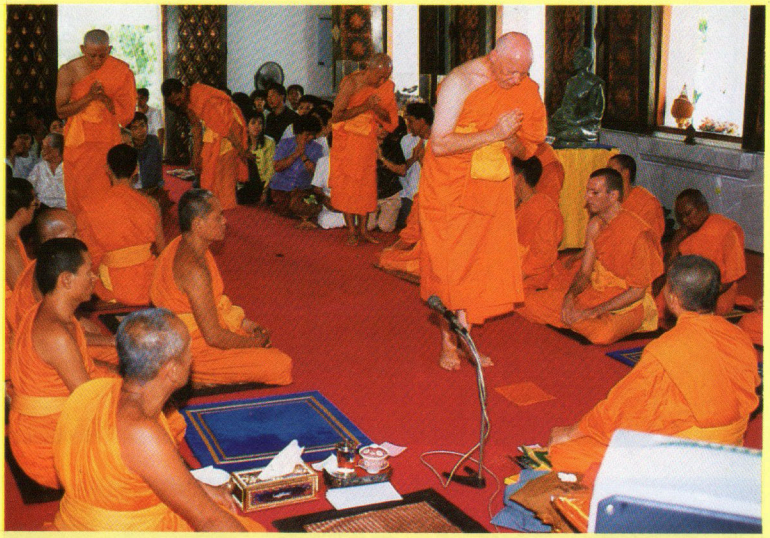

นับตั้งแต่**พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** ได้รับแต่งตั้งเป็น
พระอุปัชฌาย์ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๙
ก็ได้ให้การบรรพชาอุปสมบทกุลบุตรเป็นพระภิกษุ สามเณร
เป็นประจำ (ดังภาพ)

หลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล
ได้ดำเนินกิจกรรมเผยแผ่ธรรมทั้งภายในและภายนอกวัดตลอดมา
(ดังภาพ) ได้บรรยายหลักและวิธีปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน
ตามแบบที่**พระมงคลเทพมุนี** หลวงพ่อวัดปากน้ำ (สด จนฺทสโร)
ท่านได้เคยปฏิบัติและสอนให้ปฏิบัติถึงธรรมกายและพระนิพพาน
แก่คณะพระธรรมทูตที่มาเข้ารับการอบรม
ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ เป็นประจำ

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล
ได้รับอาราธนาให้ไปสอนวิธีเจริญภาวนาสมาธิ
แก่คณะครู นักเรียน แม้แต่โรงเรียนคริสต์
(ในภาพ) กำลังสอนภาวนาแก่นักเรียนโรงเรียนดำเนินวิทยา
อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
และได้รับอาราธนาไปร่วมพิธีเปิดอาคารเรียนของโรงเรียนแห่งนี้ด้วย

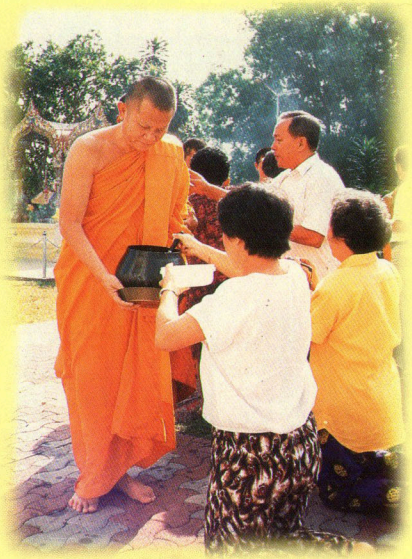

การเผยแผ่ธรรมปฏิบัติ (ไตรสิกขา) ในต่างประเทศ

นับตั้งแต่ **พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล**
ได้บรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา
เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙
ท่านก็ได้ออกไปเผยแผ่ธรรมปฏิบัติ คือ ศีลสิกขา จิตตสิกขา
และปัญญาสิกขา แก่ชาวต่างประเทศอีกโสดหนึ่ง
ต่อมาอีก ๗-๘ ปี จึงได้หยุดพัก และมุ่งมั่นทำประโยชน์แก่
พระศาสนาภายในประเทศตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้
ส่วนใหญ่ที่ได้ไปเผยแผ่ธรรมปฏิบัติในต่างประเทศ คือ
ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศมาเลเซีย ฯ

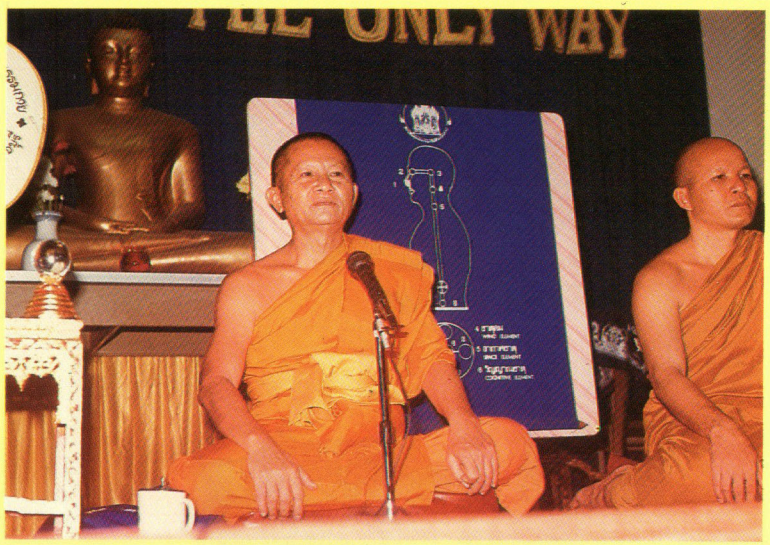

บรรยายเรื่อง**สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน**
และอบรมภาวนาตามแนววิชชาธรรมกาย
ระหว่างวันที่ ๑-๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๓๓ แก่ชาวมาเลเซีย
ที่พุทธวิหาร กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

บรรยายเรื่อง**ทุกข์และเหตุแห่งทุกข์ตามสายปฏิจจสมุปบาทธรรม**
และสอนเจริญภาวนาตามแนววิชชาธรรมกาย
วันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๒ แก่สาธุชน
และนักการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ณ พุทธวิหาร
กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

บรรยายธรรมที่วัดพุทธไทยเชตวัน ปาตลิงจายา กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ในโอกาสนี้ Jeyabalan และ Malar สองสามีภรรยาเกิดความเลื่อมใสในธรรมปฏิบัติเป็นอันมาก ถึงกับขอเปลี่ยนศาสนาจากฮินดูมาเป็นพุทธศาสนา โดยกราบอาราธนาขอให้พระอาจารย์เสริมชัยประกอบพิธีเป็นพุทธมามกะให้

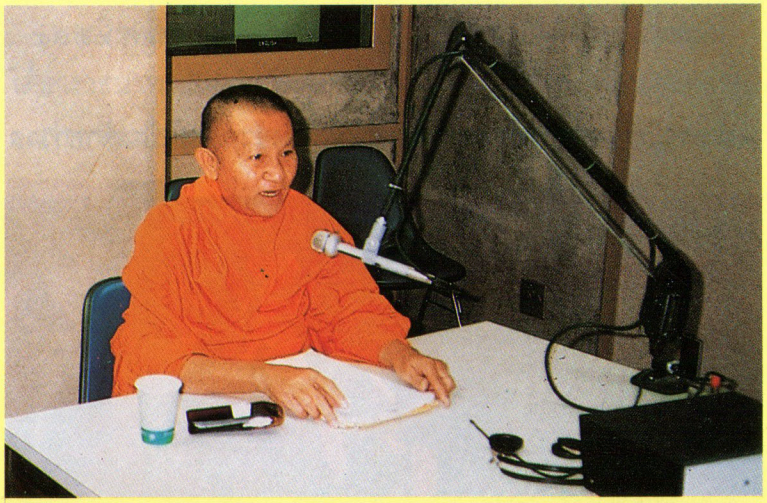

บรรยายธรรมแก่ชาวไทย และชาวต่างประเทศทุกคืน ณ วัดไทยวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ ๒๖-๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๓ และได้รับอาราธนาขอสัมภาษณ์ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียง "เสียงอเมริกา (VOA)" ถึงวัตถุประสงค์, ผลการปฏิบัติสมณกิจที่นั่น

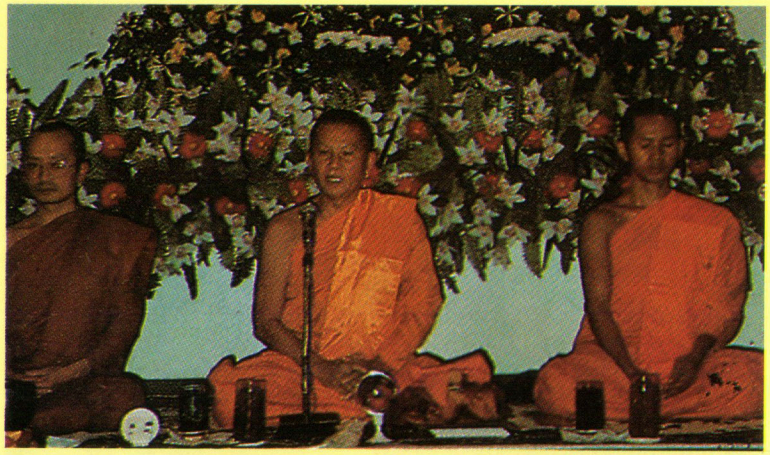

บรรยายธรรมและสอนภาวนาธรรมเป็นภาษาอังกฤษแก่ชาวต่างประเทศ
และชาวไทยที่เกิดในสหรัฐ เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ.๒๕๓๔
ณ วัดพุทธธรรม นครชิคาโก โดยมี
พระอาจารย์ **ดร.สุนทร ญาณสุนฺทโร** (นั่งซ้ายมือ) เป็นเจ้าอาวาส

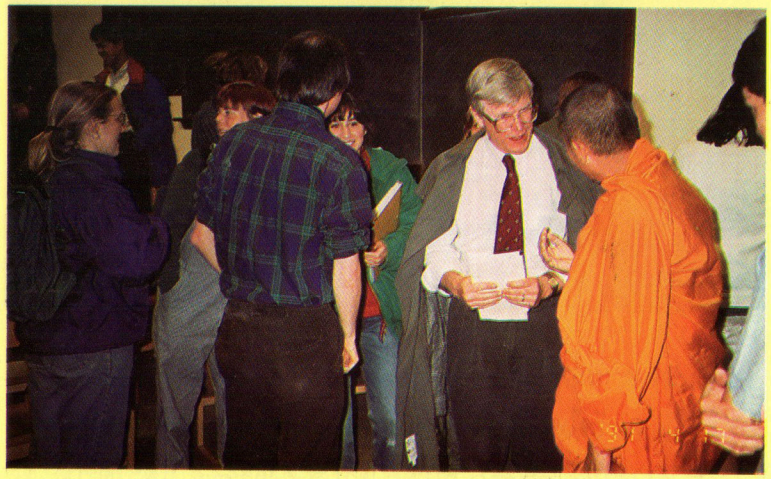

เผยแผ่ธรรมแก่นักศึกษา และคณาจารย์ ที่อัลไบรท์ คอลเลจ
มลรัฐเพนวิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อวันที่ ๒๐-๒๕ เมษายน พ.ศ.๒๕๓๔ พระเดชพระคุณ
พระวิสุทธิสมโพธิ ประธานสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา
ได้อาราธนาพระมหาเสริมชัยให้ไปแสดงธรรมและสอนภาวนาธรรม
แก่ชาวอเมริกัน และชาวไทยที่วัดวชิรธรรมประทีป นครนิวยอร์ค

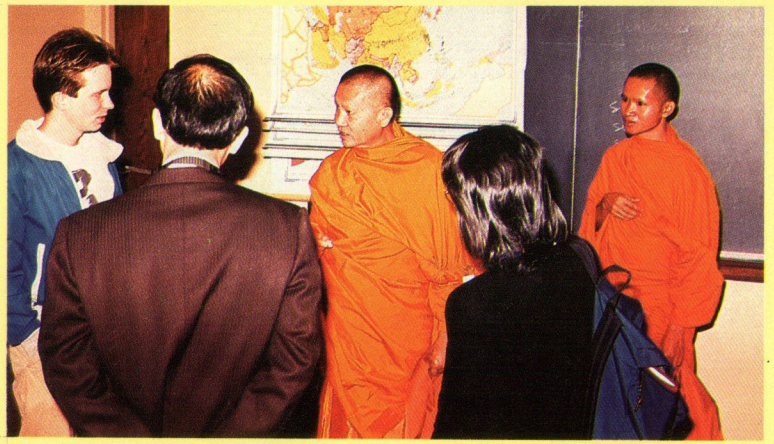

นักศึกษา และคณาจารย์สนใจสอบถามหลังจากจบการบรรยาย
เรื่อง "พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท" ที่มหาวิทยาลัย Columbia
นครนิวยอร์ค เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔

หลวงพ่อพระภาวนาวิสุทธิคุณ

(เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ. ๖)

ปฐมเจ้าอาวาส วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

ตำบลแพงพวย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

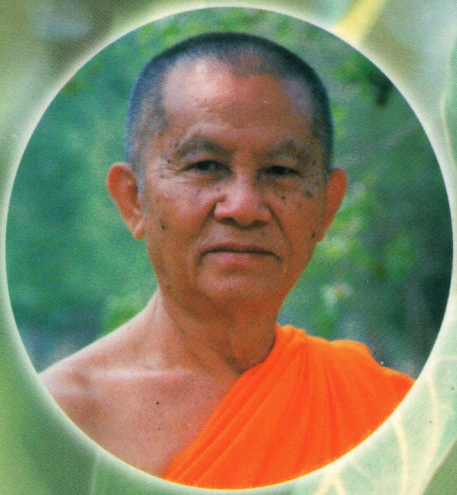

"...ที่คนเราดีใจ เสียใจ ยินดีพอใจ หรือขุ่นข้องหมองหม่นด้วยความโกรธ
เป็นเพราะใจในกายนี้เป็นสำคัญ
แต่ธรรมกายนั้นเป็นกายบริสุทธิ์
หลุดพ้นจากความเศร้าหมองทั้งปวงโดยเด็ดขาด
มีความรู้จริง เห็นจริง ตามความเป็นจริงทุกขณะขั้นตอน
ดังนั้นที่คนเราวุ่นวายขุ่นหมองกัน
อยู่ในวังวนของความรักความเกลียดไม่รู้จบ
เป็นเพราะใจออกไปอยู่นอกธรรมกายนี่เอง! ..."

ISBN : 974-7132-26-5
9 789747 132267
ราคา 239 บาท